

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ SADARET
BELGELERİNDE MİLLİ MÜCADELE
(EKİM 1918 – NİSAN 1919)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Seda EL**

**Enstitü Ana bilim Dalı : Tarih
Enstitü Bilim Dalı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Haluk SELVİ

TEMMUZ-2007

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ SADARET
BELGELERİNDE MİLLİ MÜCADELE
(EKİM 1918 – NİSAN 1919)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Seda EL**

**Enstitü Ana bilim Dalı : Tarih
Enstitü Bilim Dalı : Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**

Bu tez .././2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Seda EL

31.07.2007

ÖNSÖZ

1.Dünya savaşı Avrupa'lı devletlerin sömürgecilik faaliyetleri sonucunda patlak vermiştir. Bu savaşın Siyasi,Coğrafi ve Ekonomik sonuçları bütün dünyayı etkilemiştir.Osmanlı Devleti 1.Dünya Savaşına İttifak bloğunda girmiş ve Osmanlı Devletinin savaşa girdiği blok savaştan mağlup çıkmış ve galip devletler arasında barış antlaşmaları imzalanmaya başlanmıştır.Osmanlı devleti ile galip devletler arasında Mondros Mütarekesi imzalanmıştır.

Mütarekenin imzalanması akabinde İtlaf devletleri Osmanlı devleti üzerindeki planlarını uygulamaya başlamışlardır ve Mütareke şartlarını esas alarak işgallere başlamışlardır.Bundan sonra Osmanlı devleti içim sıkıntılı bir dönem başlamıştır.Osmanlı devletinin içine düştüğü bu sıkıntılı durumu daha iyi anlayabilmek için bu döneme ait arşiv belgelerinin incelenmesi gerekmektedir.Bu düşünceden hareketle Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra ki 21 Ekim 1918 - 8 Şubat 1919 arasındaki tarihlere ait Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan A.AMD.MV.106-107 nolu klasörleri esas olarak çalışma yapmaya karar verdik .Çalışmamızda A.AMD.MV 106 ve 107dosyalarında toplam 100'er gömlek bulunmaktadır. Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.1.bölüm belgelerden faydalanılarak yazılan konu kısmıdır ve şu başlıkları ihtiva etmektedir.Birinci başlık;Mütarekenin imzalanmasıyla birlikte şartlarının uygulanmaya başlanması Anadoluya gönderilen Nasiha heyetlerini ve itilaf devletleriyle azınlıkların faaliyetlerini .İkinci başlıkta ;Paris Barış konferansı ve King Grane Heyeti üçüncü;başlıkta;Mondros mütarekesinin imzalanmasından sonra ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntı anlatılmıştır. Dördüncü başlık; Mütarekenin şartlarının uygulanmaya başlanmasından sonra Trakyanın durumu Güney cephesindeki İngiliz, Fransız işgalleri anlatılmıştır. Beşinci başlık; İtilaf devletlerinin Türk toprakları üzerindeki planlarını, Altıncı Başlık; İtalyanların Antalya ve Burdur'a asker çıkarmalarını anlatmaktadır.

II. Bölüm ise, belgelerin özet transkripsiyonlarının bulunduğu kısımdır. Belgelerin tamamı tez içerisinde verilmeyerek bazı örnekler ekler kısmına konulmuştur.

Çalışmamızda 130 orijinal gömlek kullanılmış olup bunlar konularına göre tasnif edilmiştir. Çalışma yaptığımız dönem 1. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemini kapsadığı için konuları bir bütün haline getirmekte bazı güçlüklerle karşılaşmış olmasına rağmen konular bir bütün olarak yazılmaya gayret edilmiştir.

Çalışmam süresince destek ve yardımını esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım değerli hocam Doç. Dr. Haluk SELVİ'ye minnet şükranlarımı sunarım. Ayrıca bir çok konuda bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım Doç. Dr. Enis ŞAHİN'e teşekkürü bir borç bilirim. Ve maddi manevi desteğini esirgemeyen sevgili annem, babam ve ağabeyime de minnettarlığı sunarım.

Seda EL

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. MONDROS MÜTAREKESİNİN İMZALANMASI ve TATBİKATI .	7
1.1. Mütareke'nin İmzalanması	7
1.1.1. Mütareke'nin Tatbikati	12
1.1.2. Mütarekeden Sonra Azınlıkların Faaliyetleri	14
1.1.3. İttihatçıların Tutuklanması	15
1.1.4. Anadolu ve Rumeli'ye Gönderilen Heyetler	17
1.2. Paris Barış Konferansı	18
1.2.1. Manda Meselesi King Grane Heyeti	19
1.3. Mütarekeden Sonra İktisadi Durum	22
1.4. Mütarekeden Sonra Askeri Durum	24
1.4.1. Trakya'nın Durumu	24
1.4.2. Güney Cephesinde İngiliz - Fransız İşgalleri.....	26
1.4.3. Ayvalık'ın işgali	28
1.4.4. İzmir'in İşgali	29
1.5. Milli Mücadele'de Denizli, Burdur, Antalya Sancakları	32
1.5.1. İtilaf Devletlerinin Mondros Mütarekesi Öncesi Plan ve Projeleri.....	32

1.5.2. İtilaf Devletlerinin Türk Toprakları Üzerindeki Emelleri ve Mondros Mütarekesinden İşgallere Yönelik Çalışmaları	33
1.6. İtalyan İşgal Faaliyetleri	33
1.6.1. Antalya'ya Asker Çıkarmaları	33
1.6.2. Burdur'a Asker Çıkarmaları	34
BÖLÜM 2. BELGELERİN TRANSKRİPSİYONU ve ÖZETLERİ	36
2.1. Mondros Mütarekesinin İmzalanması ile İlgili Belgeler.....	36
2.2. Mondros Mütarekesinin İmzalanmasından Sonra Siyasi Durum ile İlgili Belgeler	52
2.3. Mondros Mütarekesinin İmzalanmasından Sonra Ekonomik Durum ile İlgili Belgeler..	74
2.4. Mondros Mütarekesinin İmzalanmasından Sonra Askeri Durum ile İlgili Belgeler.....	101
SONUÇ	173
KAYNAKLAR	176
EKLER	178
ÖZGEÇMİŞ	191

KISALTMALAR

A.A.M.D.MV.: Sadarettten gelen Meclis-i Vükela Dosyaları

B.O.A. : Başbakanlık Osmanlı Arşivi

C. : Cilt

M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : sayfa

trhsz: : tarihsiz

T.T.K. : Türk Tarih Kurumu

Yay. : Yayınları

Tezin Başlığı: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Sadaret Belgelerinde Milli Mücadele (Ekim 1918 – Nisan 1919)

Tezin Yazarı: Seda EL

Danışman: Doç. Dr. Haluk SELVİ

Kabul Tarihi: 31 Temmuz 2007

Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 177 (tez) + 13 (ekler)

Anabilimdalı: Tarih

Bilimdalı: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

Avrupa'da sömürgecilik faaliyetlerinin sonucunda başlayan 1.Dünya Savaşı Avrupalı Devletlerin kendi içlerinde gruplaşmalarına neden olmuştur.Savaşın başında Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilan etmişti.İngiltere ve Fransa da Osmanlı Devletinin jeopolitik durumu dolayısıyla bunu destekliyordu.Ancak Almanya bu dönemde kendi grubuna yeni devletler katmaya çalışıyordu ve Osmanlı devletinin kendi yanında yer almasını istiyordu.Çünkü Osmanlı kendi yanında savaşa girerse Almanya,İngiltere ve Fransa'nın asker sevkياتını ve sömürgelerine giden yolları önlemiş olacaktı. Daha sonra Almanya ve Osmanlı devleti arasında yapılan antlaşmalar sonucunda Osmanlı Devleti Almanya ile savaşa girmiş ancak Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu grup savaştan büyük bir yenilgiyle çıkmış ve her bir devletle barış antlaşmaları imzalanmaya başlanmıştı. Bu dönemde.Türklerle de Mondros mütarekesi imzalanmıştır.

Mütarekenin imzalanmasından sonra İtilaf Devletleri mütareke şartları esas alınarak Türk topraklarında işgallere başladılar.itilaf devletlerinin bu işgalleri sırasında yer alan bazı azınlık grupları da zararlı faaliyetler göstermeye başladı. Azınlıkların Osmanlı Devleti'ne karşı bu zararlı faaliyetleri devleti askeri siyasi ve ekonomik olarak etkilemiştir. Azınlıkların Ege bölgesindeki şehirlerde Ayvalık ve İzmir'de Doğu'da Erzurum ve diğer şehirlerde yapmış oldukları halka karşı zararlı faaliyetleri hem bölge halkının canlarını,mallarını ve namuslarını tehdit etmiş hem de İtilaf Devletleri bu bölgelerde karışıklık çıktığını öne sürerek işgallere başlamışlardır.Ayrı azınlıklar bu dönemde Osmanlı Devleti içinde sanayi ve ticareti ellerinde tutan bir zümreyi oluşturuyordu. Ermenilerin ve Rumların bu zararlı faaliyetleri zaten zor durumda olan ülke ekonomisini iyice sıkıntıya sokuyordu.

Mütareke'nin akabinde meydana gelen bu gelişmeler Osmanlı devletini güç bir duruma sokmuştu. Balkan savaşlarıyla başlayan savaşlar dönemi ve alınan yenilgiler imzalanan antlaşmalar sonucunda Türk topraklarının yer yer işgali ordunun terhis ve ekonomik güçlükler zaten zor durumda olan halkın durumunu daha da kötüleştirmiştir.Bundan sonra Türk halkı kendi başının çaresine bakmak zorunda bırakılmıştır. Hem işgalci kuvvetlerin baskıları hem azınlıkların faaliyetlerini hem de Osmanlı hanedanlığının yalnızca kendini düşünen tavırları sonucunda Türk milletinin kendi imkanlarıyla başlattığı Milli Mücadele dönemine girilmiştir.

Anahtar kelimeler: Milli Mücadele,Sadaret, T.C Tarihi, Mondoros Mütarekesi,İşgaller

Sakarya University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Internationalisation Process of Turkish “Born Global” Companies	
Author: Seda EL	Supervisor: Assoc.Prof.Dr.Haluk SELVI
Date: 31 July 2007	Nu. of pages: v (pre text) +177 (main body) +13(appendices)
Department: History	Subfield: Turkish Republic History
<p>First World War beginning as a result of colonial activities in Europe caused to be grouped the European countries among themselves. At the beginning of the war Ottoman State had declared its own impartiality. England and France supported the Ottoman State because of its geopolitical situation. However the Germany was trying to add new states to its own group and was wanting the Ottoman State to be in its group. If Ottoman State entered the war with Germany, it would prevent the transportation of the military force of Germany, England and France and the ways going on their colonies. Later at the end of the treaties made between Ottoman State and Germany Ottoman State entered the war with Germany but the group of Ottoman State came out with great defeat from war and the peace agreements were signed with each state, Mondros treaty was with Turks.</p> <p>After signing the treaty the Allied Powers considering the conditions of the treaty they began to occupy on the Turkish lands. During the occupation of the Allied Powers some of the minorities group in the Ottoman State began to show the harmful activities. These harmful activities of the minorities against Ottoman State affected state very much as military, political and economical. In the cities of Egean Region, in Ayvalık, Izmir, in the east Erzurum and in the other cities the harmful activities which they made against the people both treated the life, goods, honors and the Allied Powers using an excuse that there are disorders in these regions because of this they began the occupations. On the other hand in the Ottoman State the minorities were forming a group which had the commerce and the industry in their hands. The harmful activities of the Armenians and the Greeks of Turkish citizenship were annoying the economy of the country completely.</p> <p>These developments happened immediately after treaty put the Ottoman State in a difficult situation. The wars period beginning with Balkan wars and the defeats taken and at the end of the treaties signed, occupation the Turkish lands here and there, discharging of the army and the economical difficulties made the situations of the people worse and worse. After this Turkish people had to find the solutions of their problems by itself. Both the pressures of occupation forces, minorities activities and at the end of the attitudes thought only itself of the Ottoman Dynasty. It was entered into the period of struggle beginning only with Turkish people possibilities.</p>	
Keywords: National Struggle, Grand Vizierate, Turkish Republic History, Mondros Armistice, Occupations	

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmayı yapmakta ki amacımız Milli Mücadele Tarihini Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerinden faydalanılarak yeniden yorumlamak ve bazı ayrıntıları gün ışığına çıkarmak için yapılmıştır. Çalışmamız sırasında Ekim 1918 – Nisan 1919 arasındaki belgelerden faydalanılarak Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu sıkıntılı dönem Askeri, siyasi ve ekonomik yönden anlatılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Milli Mücadele Dönemi araştırılması zor bir dönemdir. Ülkenin içine düştüğü ekonomik, siyasi ve askeri buhran döneminin yanında Osmanlı Devleti Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra Anadolu topraklarında işgaller başlamıştı. Türk milleti hem işgalci devletlere karşı hem de durumun ciddiyetini anlamayan Osmanlı Devleti'ne karşı bir mücadeleye girmiştir. Biz bu çalışmamızda daha önce arşivden çıkarılmamış belgelerin çevirisini yaparak dönemle ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılara da yardımcı olmayı amaçladık.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamız Arşiv Belgelerine dayalı bir çalışmadır. İlk Önce Başbakanlık Osmanlı Arşivi Sadaret belgelerinde A.AMD.MV 106 ve A.AMD.MV 107 Nolu klasörler arşivinden alındı. Bu klasörlerin içinde 100'er gömlek bulunmaktadır. Biz bu gömleklere Siyasi, askeri ve ekonomik olarak başlıklara ayırarak çalışmamızda toplam 130 gömlek kullanıldı. İlk önce arşiv belgelerinin çevirisi yapıldı ve bu belgelerdeki bilgilerden ve kaynaklardan yararlanılarak Ekim 1918 – Nisan 1919 tarihleri arası Milli Mücadele Tarihinin bu dönemi yazılmaya çalışılmıştır.

XX. Yüzyılda Ve I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti

Birinci Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçları, Fransız İhtilali ve bir çeyrek yüzyıl süren ihtilal savaşlarının müteakip yüz yıl içinde meydana getirdiği gelişmelerin devamı ve tabii bir sonucudur. Fransız ihtilalinin ortaya çıkardığı yeni fikirler, siyasal ve sosyal müesseseler, devletlere olduğu kadar milletlerin davranışına da yeni istikametler

vermiştir. Devletler kendi içinde olduğu kadar devletlerarası münasebetlerde de yani bir çerçeve oluşturmuştur. Bu çerçevenin ana unsurlarını şu noktalar üzerinde toplamak mümkündür:

Liberalizm hareketleri, sadece devlet sınırları içinde ortaya çıkan bir olay şeklinde kalmayıp, münasebetlerde yeni çatışma konuları meydana getirmiştir.

Milliyetçilik hareketleri ise, liberalizmden daha etkili olmuştur. İtalyan milli birliğinin kuruluşu ve bundan daha önemli olmak üzere Alman İmparatorluğu'nun ortaya çıkması, Avrupa dengesine yepyeni bir biçim vermekle kalmayıp, Balkanlardaki milli duyguları da kamçılamış ve 1870'den sonra Balkanlar Avrupa diplomasisinin faaliyet gösterdiği başlıca alanlardan biri olmuştur. 1908 – 1909 Bosna – Hersek buhranı ve 1912 – 13 Balkan savaşlarından sonra, 1914'de Birinci Dünya Savaşı da infilak ettirici kıvılcımını bu bölgeden almıştır (Armaoğlu, Thisz, 99). Ancak yalnızca Balkanlarda meydana gelen karışıklıkları I. Dünya Savaşı'nın tek nedeni olarak görmek yanlış olur. Savaşın nedenleri arasında Avrupa'da meydana gelen gelişmeleri de saymamız gerekir. 1815 yılında Viyana Kongresi ile Avrupa'ya geniş güçler dengesi kurulmuştu. Ancak, özellikle 1870 Sedan Savaşı ile Almanya ve İtalya'nın birliklerini kurmaları ve bunların büyük devlet olarak devletlerarası ilişkilerde yer almak için girişimlerde bulunmaları Viyana Kongresi statüsünü ve güçler dengesini büyük ölçüde değiştirmişti. Bundan sonra yeniden bir dengenin kurulması çalışmaları ise Avrupa'da yeni blokların ortaya çıkmasına yol açmıştı. Bloklar arasındaki gerginlik de karşılıklı silahlanmaya neden olmuş, bu da "Silahlı Barış Dönemi"ni ortaya çıkarmıştı. Bu dönemde, bloklar ve devletlerarası ilişkilerde çok yönlü gelişen çatışmalar gerginliği daha çoğaltmış ve devletleri bir savaşın eşiğine kadar getirmişti.

Bu genel çerçeve içerisinde, Birinci Dünya Savaşı'nın nedenleri çeşitli ekonomik, siyasi, askeri gelişmelere dayanmaktadır. Bu arada, bunlara Büyük Devletler'in çıkar hesaplarını da eklemek gerekir (Uçarol, 2000, 461).

Avrupa' da Alman birliğinin kurulmasından sonra başlayan ve Almanya prensi Bismark'ın gözetiminde devam eden grupları süreci Alman İmparatoru I. Wilhelm'in 1888'de ölümüyle yerine geçen II. Wilhelm'in dış siyaseti Bismark'ın elinden olarak emperyalist bir yön vermesi ile sona ermiştir. Gereğinden fazla önem verildiğine inandığı Rusya ile anlaşmayı yenilemeyen II. Wilhelm, sömürgecilik faaliyetlerinin

hayat sahası olarak Osmanlı Devleti'ni görmüştür. Osmanlı Devleti'ne yaptığı ziyaretlerde buradaki nüfusunu güçlendirmiştir(Yalçın ve Diğerleri, 2004, s.71).

Almanya 1890'lardan soma izlediği politikayla Güneydoğu Avrupa ve Önasya'yı etkisi altına almış, Afrika ve Uzakdoğu'da da girişimlerde bulunmaya başlamıştı. Böylece Almanya; İngiltere için, denizlerde güçlü bir rakip ve Avrupa'da da dengeyi bozan bir güç haline gelmişti. Bu da İngiltere'nin güvenliği ile Hindistan yolu ve denizaşırı çıkarları yönünden tepkisine yol açmıştı. Bu nedenlerle İngiltere, Almanya'nın güç ve etkinliğinin azaltılmasını istiyordu.

Fransa yanı başında güçlü bir Almanya'nın varlığından güvenliği açısından endişelenmekteydi. Diğer taraftan 1870'ten beri Almanya'dan öç almak ve Alsace Lorraine'i yeniden ele geçirmek istiyordu. Bu nedenlerle, çıkabilecek bir savaşta müttefikleriyle birlikte, Almanya'yı parçalamanın hesabi içindeydi(Uçarol, 2000, s.461-462).

Rusya'ya gelince, Alman Pangermanizmi'nin kendi faaliyet sahası olan Güneydoğu Avrupa'yı etkilememesini, Panslavizm politikasına karşı bir engel olarak görmüştür. Balkanlar'daki rakibi Avusturya'yı parçalayarak bölgedeki büyük Slavları kendi idaresinde birleştirmek istemiştir. Ayrıca yoğun insan gücünün hatırına kendisini kıramayacak müttefiklerinin yardımı ile İstanbul ve Boğazları elde etmeyi amaçlamıştır.(Yalçın ve Diğerleri, 2004, s.72).

1914 yılına gelindiğinde bloklaşma son haddine gelmiştir. Savaşın başlaması için bir bahane aranmaya başlamıştır. Ve istenen bahane bulunmuş, 28 Haziran 1914 'te Avusturya-Macaristan veliahdı François Ferdinand ve karısının Saraybosna'yı ziyaretleri sırasında suikasta uğrayarak Gabriel Prençip adlı bir Sırp tarafından öldürülmeleri olmuştur. Avusturya 23 Temmuz'da çok ağır şartlarla dolu bir ultiatom gönderdiği Sırbistan'a Almanya'nın da onayı ile 23 Temmuz 1914'de savaş ilan etmişti.

Aslında Almanya ve Rusya müttefiklerini ada önce çeşitli sebeplerle engellemişlerdir. Fakat bu sefer taraflar meseleyi halletmede iki cephede savaşmak zorunda kalacaktır. Ancak buna hazırlıklıdır ve planını buna göre yapmıştır. Fransa 6 haftada yenilecek, bu süre zarfında Avusturya, Rusya'yı oyalayacaktı. Coğrafi konumu ile Rusya'nın geç hazırlanıp toparlanacağı düşünülmüştür.

Temmuz'da Rusya seferberlik ilan etmiştir. Almanya seferberliği durdurması için ulti­matom vermişse de etkili olamayınca, 1 Ağustos­ta Rusya'ya savaş açmıştır. Bu esnada Fransa da seferberlik ilan etmiştir. Almanya, Fransa'ya Belçika üzerinden saldırmayı planladığı için Belçika'ya bütün zararlarını ödeyeceğini ve toprak bütünlüğünü koruyacağını garanti ederek geçiş izni istemiştir. İngiltere'nin tek taraflı, yükümlülük getirmeyen garantisine güvenen Belçika ret cevabı verince, Almanya 3 Ağustos'ta Belçika ve 4 Ağustos'ta İngiltere taahhüdünü tutarak Almanya'ya savaş açmışlardır (Yalçın ve diğerleri, 2004, 73).

19 yy. ve 20. yy.'da Osmanlı Devletinin durumuna bakacak olursak; Osmanlı Devletinin 19. yy. boyunca hayatını sürdürmek için kuvvetli bir Avrupa devletinin kendisine destek olması yolunda bir politika izlemiştir. Bu devletler sırasına göre Rusya, Fransa, İngiltere ya da Almanya olmuştur.

1856 Paris Antlaşması ile Osmanlı Devleti Avrupa hukukundan yararlanmak ve Rusya'nın iç işlerine karışmaması haklarını elde etmişti. Sekizinci maddeye göre, Osmanlı Devleti ile bu antlaşmayı yapan devletlerden biri ya da birkaçı ile anlaşmazlık ortaya çıktığında antlaşmayı imzalayan devletler vasıtası ile bu anlaşmazlıklar çözümlenecekti. Ancak, aynı antlaşmanın 9. maddesi, padişaha Hıristiyan tebaa lehinde ıslahat fermanında belirtilen ıslahatların yapılması hususunu da kabul ettirmekte idi. Bu maddeden yararlanan Avrupa devletleri, Islahat Fermanını bahane ederek, sık sık Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmaya ve Balkanlar ile Doğu Anadolu'da karışıklıkların çıkmasına neden olmuşlardı.

19. yy'ın ikinci yarısında Osmanlı Devletinden büyük toprak paradan kopmuştu. 1878 Berlin Antlaşması ile Bosna-Hersek Avusturya'ya verilmiş, daha sonra Karadağ'ın bağımsızlığı tanınmış, Romanya bağımsız devlet olmuş, Bulgaristan üçe ayrılmış, Bulgaristan Prensiği dışındaki Rumeli ve Makedonya Osmanlılara bırakılmış, ancak, Kars, Ardahan, Batum Ruslara geçmişti, Doğuda Ermeni isyanları baş göstermişti. 14 ve 25 Nisan 1909'da Adana'da Ermeni olayları ortaya çıkmıştı. Tabii ki bütün bu toprak kayıpları, eskiden beri olagelen bozuklukların düzeltilememesi sonucu ortaya çıkmakta olup yapılan ufak çaptaki yenilikler çöküşü önleyecek derecede önemli bir etki yapamamaktaydı(Özkaya ve Diğerleri, 2005, s. 1–2).

Osmanlı Devleti yaptığı yeniliklerle kendini toparlamaya çalışırken bir taraftan da Avrupalı devletlerin bloklaşma çalışmaları içinde kendini siyasi yalnızlıktan kurtarmak için çalışmalar yapıyordu.

Osmanlı Devleti ilk ittifak teşebbüsünü, geleneksel dostu saydığı İngiltere nezdinde yapmıştı. İtalya'nın, Trablusgarp'a saldırması Osmanlı Devletinde üçlü ittifaka karşı bir antipati uyandırmıştı. Ayrıca Avusturya'nın Balkan politikası ve Bosna Hersek'i ilhak etmiş olması da bu antipati de rol oynuyordu. Bu şartlar içinde Maliye Naziri Cavit Bey, 1922 Ekiminde İngiltere Bahriye Bakanı Winston Churchill'e bir mektup yazarak, Osmanlı Devletiyle İngiltere arasında bir ittifak yapılmasını teklif etmişse de Churchill Dış işleri Bakanı Grey' e danıştıktan sonra verdiği cevapta "Şimdilik yeni siyasi bağlar altına giremeyiz" diyerek, ittifak teklifini reddetmiştir. İkinci ittifak teşebbüsü Bulgaristan'la oldu aslında teklif Bulgaristan'dan gelmişti. İttifak görüşmeleri başlamış ancak sonuçsuz kalmıştı. Üçüncü ittifak teşebbüsü Fransa olmuştu ama olumsuz bir cevap alındı(Armaoğlu, İstanbul, s.1 07-108).

Bu durum karşısında yalnızlıktan kurtulmak isteyen Osmanlı Devleti Almanya'ya daha çok yaklaşmaya başladı. Zaten bu sıralarda iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Hükümeti'nin etkili üyeleri olan Harbiye Naziri Enver Pasa ile Dahiliye Naziri Talat Paşa ayrıca Sadrazam Sait Halim Paşa Alman Taraftarı olup Üçlü İttifak'ın yanında savaşa katılmak istiyorlardı. Diğer yanda, Balkan savaşlarının etkisi altında olan Osmanlı Devleti, bu savaştan soma İtilaf Devletleri arasında bağın daha da güçlenmesinden ve kendisi hakkındaki düşüncelerinden endişeye düşmüştü(Uçarol, 2000, s. 466).

Bunların sonucu olarak Avusturya'nın önerisiyle Osmanlı Devleti ile Almanya arasında bir ittifak yapmak üzere, 27 Temmuz 1914'te İstanbul'da görüşmelere başlandı. 2 Ağustos 1914'te de Sadrazam Sait Halim Paşa ile Almanya'nın İstanbul Büyükelçisi Baran Von Wangenheim arasında, Osmanlı – Almanya Antlaşması imzalandı(Uçarol, 2000, s. 466).

Savaşın patlamasıyla birlikte Türk-Alman ittifakının varlığını bilmeyen İtilaf Devletleri, Osmanlı Devletinin tarafsızlığını sağlamak için çaba harcadılar çünkü Osmanlı Devleti tarafsız olursa müttefikler Rusya'ya yardım edebilmek için boğazlardan serbestçe geçebileceklerdi. Osmanlı Devleti de ittifak imzalamakla beraber hemen savaşa girmeye taraftar değildi. Ve bunun içinde savaşın patlaması karşısında tarafsızlığını ilan etmişti.

Osmanlı devleti savaş karşısında tarafsızlığını ilan etmekle beraber, Ağustosun ilk haftasından itibaren olaylar ve Almanya'nın çabaları Osmanlı Devletini savaşa katılmaya sürüklemiştir(Armaoğlu, 2000, s. 109).

Bu sıralarda Akdeniz'de bulunan iki Alman zırhlısı olan Goeben ve Breslav 11 Ağustos 1914'te Çanakkale Boğazını geçerek Marmara Denizi'ne geldiler. Osmanlı Devleti bu dönemde tarafsız olduğu için devletlerarası hukuka göre bu gemilere savaşın sonuna kadar el koyması gerekiyordu. Ancak Osmanlı Devletinin savaşın hemen öncesinde İngiliz tezgâhlarında yaptırdığı ve özellikle Ege Denizi'ndeki denge için ümitle beklediği "Reşadiye" ve "Sultan Osman" adı verilen iki büyük savaş gemisine İngiltere savaş başlayınca el koymuştu. Biraz da buna karşılık olmak üzere Osmanlı Hükümeti hem iki gemi elde etmek hem de Almanya'ya doğru kamuoyunu yaklaştırmak için bu iki Alman gemisini satın almaya karar verdi. Bunun üzerine sözde daha önce Almanya'dan satın alınmış olan bu gemilere 16 Ağustos 1914'te Türk Bayrağı çekildi, tayfalarına fes giydirildi ve Goeben'e "Yavuz", Breslav'a "Midilli" adı verildi. Böylece gemiler, komutanları Souchan ve mürettebatıyla Türk donanmasına katıldı (Uçarol, 2000, 467). 27 Eylül 1914'te iki Alman zırhlısı Karadeniz'e çıkmış, 29 Ekim'de Sivastopol, Odesa, Kefke, Novarosisk liman ve şehirlerini topa tutan filo buralardaki iki Rus ve Fransız gemisini batırmıştır. Böylece Osmanlı Devleti fiilen savaşa katılmıştır (Yalçın ve diğerleri, 2004, 81).

BÖLÜM 1. MONDROS MÜTAREKESİNİN İMZALANMASI ve TATBİKATI

1.1. Dünya Savaşının Sona Ermesi ve Mondros Mütarekesinin İmzalanması

Osmanlı Devletinin Mondros'a götüren bir hayli uzun olup bunu Osmanlı Devleti'nin yıkılma dönemi olarak ifade etmek gerekmektedir. Mondros mütarekesiyle Osmanlı Devleti ömrünü tamamlamıştır(Erbil Meselesi, 1998, s.12).

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru İttifak Devletleri'nin askeri durumu bozulmaya başlamıştır. Cephelerde üst üste yenilgiler alan İttifak Devletleri, İtilaf Devletleriyle mütareke yapmaktan başka çarelerinin kalmadığını görmüşlerdir. İttifak Devletleri bu konuyu önce kendi aralarında görüşmüşlerdir. Bu dönemde Avusturya-Macaristan imparatorluğunun İtilaf Devletlerine daha fazla dayanacak gücü kalmamıştı. Bulgaristan ve Osmanlı Devletinin de bu dönemde durumu farklı değildi (Yalçın ve diğerleri, 2004, s.131). Uzunca bir süredir Osmanlı ordularının güney cephelerinde durum kötüleşmiş bulunuyordu. 19 Eylül 1918'de Filistin'de başlayan İngiliz taarruzu kısa sürede Suriye'yi kaplamış Ekim sonunda Halep bile İngilizlere terk edilmişti. Irak'ta ise Bağdat çoktan düşmüş, şimdi sıra Musul'a gelmişti. Ama Hükümet orduların Kafkasya'daki başarılarıyla, bir de müttefiklerin henüz pes etmemiş olmamalarıyla, çok kısa sürede de olsa avunabilirdi. Ne var ki, Eylül'ün ortasında başlayan itilaf taarruzu Bulgar cephesini çökertip 26 Eylül'de Bulgaristan'ı mütareke istemek zorunda bıraktı. 29 Eylül'deki mütareke ile Bulgaristan yalnız çarpışmalara son vermekle kalmıyor, ülkesini kuzey yönünde gelişecek itilaf harekâtına da açmış bulunuyordu. Böylece Osmanlı Devleti batıdan gelecek bir saldırıya karşı açılmıştı ve Osmanlı Devleti'nin müttefikleriyle kara bağlantısı kopmuştu(Akşin, 2004, s.17).

Alman genel Karargâhında 14 Ağustos'ta mütarekeye karar verildiği halde, Alman siyaset adamları işi uzatmışlardır. Çünkü mütareke talebinde bulunan ilk devlet olmak istememişlerdir. Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'ın mütareke için İtilaf Devletlerine müracaatlarından sonra onlar da harekete geçmişlerdir. Bu sırada siyasi bir değişiklik olmuştur. 5 Ekim'de Max de Bade başkanlığında yeni bir hükümet kurulmuştur. Bu hükümet kurulduğu gün İsviçre aracılığı ile A.B.D. Başkanı Wilson'a müracaat konusunda A.B.D. ile yazışmalar Ekim ayı boyunca sürmüştür. Almanya'nın

askeri durumu gün geçtikçe daha kötüye giderken mütarekenin gerçekleşmemesi bu ülkeyi dâhili bunalıma sürüklemiştir. Sosyalist ayaklanmalar bas göstermiştir. Hükümet, imparatorun çekilmesini istemiş ve Kayzer Wilhelm direnince, Başbakan Max, İmparatora danışmadan O'nun tahttan feragat ettiğini bildirerek başbakanlığı sosyalistlerden Ebert'e bırakmıştır. Almanya'nın bir Cumhuriyet olduğu ilan edilmiştir. Ardından 11 Kasım'da İtilaf Devletleri'yle Almanya arasında Rethondes Mütareke'si imzalanmıştır.(Yalçın ve Diğerleri, 2004, s. 132).

Osmanlı Devleti, Almanya'dan bir gün sonra 6 Ekim'de İspanya aracılığı ile A.B.D. Başkanı Wilson'a mütareke için başvuruda bulunmuş ise de uzun süre herhangi bir cevap alamamıştır. Bu başvurudan iki gün sonra Talat Paşa başkanlığındaki hükümet görevden çekilmiştir. Sadarete Ahmet İzzet Paşa getirilmiş ve o da Harbiye Nezareti ile Erkan-i Harbiye-i Umumiye riyaseti (Genel Kurmay Başkanlığı).’de uhdesinde bulunmak üzere çoğunluğu İttihatçılardan oluşan bir hükümet kurmuştur. Bu hükümet 14 Ekim’de göreve başlamıştır. Yeni hükümetin ilk icraatı mütareke girişimlerini sürdürmek olmuştur(Yalçın ve Diğerleri, 2000, s.123). Hükümete göre her şeyden önce bir mütareke imzalanması için kuvvetli sebepler vardı. Bunların başında Osmanlı Devleti ordularının ve müttefiklerinin cephelerdeki güç durumları geliyordu. İşte bu sıkıntılı günlerde General Townshend Sadrazamla görüşmek istedi. Townshend Küt-ül Amare’de esir edilen bir İngiliz generali idi. Esirlik günlerini Büyükada’da geçirmekte olan ve görmüş olduğu iyi muameleye karşılık vermek isteyen bu general 14 Ekim’de Sadrazam İzzet Paşa’dan bir görüşme istemiş. 15 Ekim’de de eskiden beri tanıdığı Rauf Bey’e bir mektup göndererek esirliği süresince gördüğü "hoş ve şerefli muameleye karşılık olarak, İngiltere ile müzakerelere girişildiği takdirde Osmanlı Hükümetine yardıma hazır olduğunu" bildirmiştir(Tansel, 1991, s. 17).

Townshend aracılığı ile yapılan mütareke teklifi İngilizler tarafından hemen kabul edilmişti. İngiliz Amiral Coltharpe, 23 Ekim’de Sadrazama çektiği telgrafta mütareke görüşmelerinde bulunmak üzere Mondros’a derhal bir heyet gönderilmesini istemiştir. İzzet paşa bu haberi alır almaz doğruca saraya gitmiş fakat hiç ummadığı bir teklifle karşılaşmıştır. Padişah Vahdettin, Mondros’a gönderilecek heyetin başkanlığına Damat Ferit Paşa’nın getirilmesini istemişti. Hâlbuki hükümet, Nurettin Pasa başkanlığında heyetin gönderilmesini kararlaştırmış bulunuyordu. Sadrazam, Ferit Paşa’nın böyle bir

işin üstesinden gelemeyeceğini söylemesine rağmen, (Yalçın ve Diğerleri, 2004, 134). Padişah Vahdettin “Biz onu idare ederiz” diye ısrar etmişti. Bunun üzerine Damat Ferit Sadrazamla Âyan’da görüşmüş. Damat Ferit’in düşüncesi şuymuş: İngiliz Amiralini görür görmez devletin kesin ülke bütünlüğünü esas alan bir mütareke önerecekmiş, kabul etmezse, bir kruvazör isteyip Londra’ya gidecekmiş ve krala babasının eski bir dostu olarak geldiğini bildirip kabulünü rica edecekmiş. Böylece devleti kurtaracakmış. Yalnız sandık ve elbiselerini hazırlayacağı için hemen gidemeyeceğini ve hususi kâtip olarak yanına Rum Patrikhanesi Kâtibi Kara Teodori’yi alacağını söylemiştir. Ancak Vükela Meclisi’nin kesin direnişi ve bunun üzerine İzzet Paşa’nın istifa edeceğini bildirmesi sayesinde Damat Ferit Paşa’nın Mondros’a gitmesi önlenmiştir (Akşin, 2004, 52- 53). Bu gelişmelerden sonra hükümette Bahriye Nazırı Rauf Bey Başkanlığında Hariciye Müsteşarı Reşat Hikmet ve Yarbay Sadullah Beylerden kurulu bir heyet oluşturarak Mondros’a gönderilmelerine karar verilmiştir (Yalçın ve diğerleri, 2004, 134). Türk delegeleri Padişahın verdiği direktifler doğrultusunda “Peşkişevket” savaş gemisi ile 1918 Ekim ayının 24.Perşembe günü Galata rıhtımından hareket ederek 26 Ekim 1918’de Mondros Limanına varan delegeler 27 Ekim sabahından itibaren görüşmelere başlamışlardır. 5 gün süren görüşmeler daha önce Osmanlılara verilmemiş olan Mütareke Projesi metninin okunması ile başlamıştı (Tansel, I, 1991, 23). Amiral Calthorpe daha işin başında diğer maddeler hakkında bazı değişiklikler mümkün ise de ilk dört maddenin hükümetince önemli olduğu, bu konuda kesinlikle değişiklik yapılamayacağını söylemiştir. Bu maddeler, Boğazların açılması ve Boğaz istihkâmların müttefiklerce işgali, torpil dökülü alanların bildirilip temizlenmesi, itilaf esirleri ile Ermeni esir ve tutuklularının teslimi ile ilgilidir. İlk gün orada yapılan iki oturumda 1.’den 19. maddeye kadar olan bölüm görüşülmüştür. Yöntem gereği üzerinde antlaşma sağlanamayan hususlar sonraya bırakılmıştır. 28 Ekim’de yapılan tek oturumda 20.’den 24. maddeye kadarki görüşmeler yapılamamıştır (Yalçın ve diğerleri, 2004, 134).

Mondros’taki Türk delegeleri durumu İstanbul’a bildirmişlerdir ve Türk heyetine İstanbul’dan 11 maddelik bir talimat gönderilmiştir. İşgal kuvvetlerinin içinde İtalyan ve Yunan askerlerinin bulundurulmaması, İstanbul’un işgale uğramaması, Yunan gemilerinin Türk limanlarından faydalanmaması, Toros tünellerinin işgal edilmemesi gibi hususlar bulunuyordu. Ancak bunlar kabul edilmemişti (Tansel, I, 1991, 24).

30 Ekim 1918'de Mondros'ta Donanma Bakanı Hüseyin Rauf (Orbay). başkanlığındaki Osmanlı murahhasları ve İtilaf devletlerini temsil eden İngiliz Oramirali Arthur Gough Calthorpe başkanlığındaki İngiliz murahhaslarıyla bir bırakışma imzalanmıştır. Türkiye'ye kısmen empoze edilen teslim koşullarını uygulamayı kabulleniyorlardı. Bırakışmanın en kötü yanı ya da uygulanışında sık sık ihlalinden şikayet edilenler şunlardı:

Madde 1- Çanakkale ve Karadeniz boğazları güvenlik içinde ve serbest olarak seyruşefere açılacak, boğazlardaki istihkâmlar Bağlaşıklar tarafından işgal edilecektir.

Madde 5 – Hudut karakolları ve iç düzeni korumada kullanılacak az sayıda kuvvet müstesna, tüm Türk orduları derhal terhis edilecektir.

Madde 7 – Bağlaşıkların güvenliğini tehlikeye düşürecek bir durum olursa Bağlaşıklar, Türkiye'nin herhangi bir stratejik noktasını işgal edeceklerdir.

Madde 10 - İtilaf devletleri, Toros tünelleri şebekesini işgal edeceklerdir.

Madde 15 – Bütün trenlere İtilaf Devletlerinin kontrol memurları yerleştirilecek, İtilaf yetkilileri, Türk trenlerini istedikleri gibi serbestçe kullanabilecek fakat halkın ihtiyaçlarını dikkat-i nazara alacaklardır.

Madde 21 – İtilaf devletleri, Türk levazım Bakanlığına kendi çıkarlarını güvenlik altına alacak bir temsilci atayacaklardır.

Madde 22 – Türk savaş tutsakları, İtilaf devletlerinin istediği şekilde elden çıkarılacaktır.

Madde 24 – Altı Ermeni ilinde (!). karışıklık çıkarsa, İtilaf Devletleri buraları işgal hakkını muhafaza edeceklerdir (Sanyel, 1995, 7–8).

İmzalanan Mondros mütarekesi baştanbâşa bütün memlekette bir ferahlık yaratmıştı. Bu hadise ile ilgili olarak hükümetin vilayetlere, müstakil sancaklara ve ordulara yaptığı tamim de bunu gösteriyordu. Bir taraftan mütarekenin nispeten hafif hükümleri ihtiva ettiği söyleniyor, diğer taraftan, devletimizi teşkil eden bütün milletlerin yani azınlıkların tam bir hak ve hürriyet esasına dayanacak bir sulh akdi ümidi izhar ediliyordu (Gökbilgin, 1959, 3).

Mütareke şartları Osmanlı Parlamentosu tarafından büyük üzüntü ve endişe ile karşılanmış olmakla beraber Sadrazamın iyimser açıklamaları, imzalanması hususunda hükümete yetki verilmesini sağlamıştı. Kamuoyunu hükümete karşı kırıngılığa ve paniğe sevk etmemek için mütareke hakkında olumlu değerlendirmeler yapılmıştır (Yalçın ve diğerleri, 2004, 136). Türk heyeti, Mondros'tan döndükten sonra, basın karşısına son derece iyimser bazı yorumlarla çıktı. Rauf Bey'e göre, Osmanlı Devleti'nin bağımsızlığı ve Osmanlı Saltanatının hukuku tamamıyla kurtarılmıştır. Ortaya çıkan bırakışma umduklarından çok daha iyi olmuştu ve yenilen yenilen arasında yapılmış bir antlaşma değil "belki" iki eşit güç arasında çarpışmalara ara veren bir anlaşma niteliğindedir (Akşin, 2003, 61). Yaptığı açıklamalarla Rauf Bey devletin bağımsızlığının milletin onurunun kurtarıldığını söylemiştir. Hariciye Nazırı Nabi Bey de yanında müsteşarı Reşat Hikmet Bey olduğu halde 2 Kasım akşamı basın temsilcileriyle yaptığı toplantıda aynı doğrultuda görüşler beyan etmiş ve mütarekenin devletin egemenlik haklarına dokunamayacağını belirtmiştir. Sadrazam Ahmet İzzet Paşa ise hatıralarında Mondros Mütarekesini Alman Mütarekesine göre daha hafif bulduğunu yazmıştır. Diğer devlet adamları da düşüncelerini açıklayarak ya da tavırlarıyla mütarekeden memnun oldukları izlenimini vermişlerdir.

Basında Mondros Mütarekesinin resmi metni bütünüyle yayınlanırken yapılan açıklamalara da yer verilmiştir. Kamuoyu huzur ve sükûnu bozmaya yönelik davranışlara girişmeye davet edilmiştir. Bundan maksat, mütareke şartlarını bahane ederek azınlıkların taşkınlıklarına ve bu vesile ile itilaf devletlerinin müdahalesine neden olmamaktır. Doğal olarak dört yıldan beri sürmekte olan korkunç savaşın sona erdirilmesi de devlet adamlarıyla kamuoyunda bir ferahlık yaratmıştı (Yalçın ve diğerleri, 2004, 136).

Bazılarına göre Osmanlı Devleti, İngiliz kruvazörü Agamemnon'un güvertesinde utanç verici bir antlaşma imzalamıştı. Fritz Rösler'e göre de bu mütareke ile Türkiye'nin yıkılışı imzalanmış oluyordu. Yıldırım Orduları Grubu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa'ya göre ise "Devlet-i Aliye-i Osmaniye bu mütareke ile kendini kayıtsız şartsız düşmanlara teslim etmeye razı olmuştu". Ancak yine de Türk heyeti böyle bir antlaşmayı imzalamak için acele etmeseydi paylaşmak olacağı kesindir (Tansel, I, 31).

1.1.1. Mütarekenin Tatbikatı

Mondros'ta mütareke görüşmeleri yapılırken Amiral Calthorpe Rauf Bey'e kişisel güvencelerini içeren gizli bir mektup vermişti. Buna göre, Boğaz istihkâmları İngiliz ve Fransız askerleri tarafından işgal edilecek, işgal kuvvetleri arasında bir miktar Türk askerinin bulundurulmasına izin verilecek, İstanbul ve İzmir'e Yunan askerlerinin gönderilmesinden kaçınılacak, asayiş sağlandığı takdirde İstanbul işgal edilmeyecek, Türklerin izzet-i nefsinin rencide edici her türlü hareketten kaçınılacaktır. Bu güvencelere o kadar umut bağlanmıştı ki, antlaşmayı imzalayanlar, mütareke hattının aşılabacağını, İstanbul'un işgal edileceğini hiç beklemiyorlardı. Ancak mütarekenin imzalanmasından sonra İtilaf kuvvetleri mütareke hattı aşarak geniş ölçüde işgallere başladılar (Yalçın ve diğerleri, 2004, 137). Mütarekenin imzalanmasından sonra itilaf kuvvetlerinin Anadolu'da bulunan azınlıkların zararlı faaliyetlerini destekleri açık açık başlamıştı. 10 Haziran'da Mustafa Kemal tarafından gönderilen şifrede Merzifon'da sayıları gittikçe artan Ermenilerin Merzifon Amerikan koleji vasıtasıyla bölgeye silah dağıtımını yaptıkları ayrıca bu bölgedeki Ermenilere yardımda buldukları belirtilmiştir (A.AMD. MV. 107 / 11).

Mütarekenin itilaf devletleri tarafından tatbik edilmeye başlanmasıyla işgal bölgelerindeki kumandanlar kendi memurlarını göreve getirmeye başlamışlardır. Adana ve havalisinde Fransız Komutanı Lejyon Dönör 5 Şubat 1919'dan itibaren şu memurların tayinlerini istemiştir. Katib Umumi Mülazim Sani Eskaded, Erkan-ı Harbiye Reisi Yüzbaşı Kolo, Adana Sancak şehrinin İdare-i Memurin Kaimakam Norma, Mersin Sancağı İdare-i Memurin Ankali Kazan Sancağı Memuri Yüzbaşı Yarad, Yaver Mülazim Sani Revan Terkimezyan, Yaver Mülazim Sani San Jan (A. AMD: MV 106 / 45). Ayrıca İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin vazifelerine başladıkları günden itibaren kendilerince lüzumsuz olarak gördükleri memurları ihraç etmeye başlamışlardır. Fransız komiseri tarafından şark-ı hat askeri komiserliğinden beyan imtiaen Sirkeci istasyon, harp rampası kapılarına şimendifer bölüğümüzden ikame edilen nöbetçilere sahilde dolaştırılan devriyelere lüzum kalmadığı belirtilerek görevlerinden alındıkları bildirilmiştir (A.AMB. MV. 106 / 40).

İtilaf devletlerinin mütarekenin imzalanmasından sonra Anadolu'ya yapmış oldukları faaliyetlerle azınlıkları desteklemeleri, kendi memurlarını göreve getirmeleri ve gereksiz

gördükleri memurları görevden almaları onların niyetlerini açıkça ortaya koymuştu. Ayrıca İtilaf kuvvetleri Mondros Mütarekesinin uygulanması için 1–17 Eylül 1919 tarihleri arasında Rumenliden hududumuza İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan toplam 10084 kişilik kuvvet gelmiştir, 1–18 Eylül Rumeli'den hududumuz haricine çıkan İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan 763 kişilik kuvvet, Marmara'dan İstanbul'a Haydarpaşa'ya ihraç edilen 900 Hintli, 900 top hayvanı, 110 binek, 150 fecaha (taşma). arabası, 5 köprü takımı birçok mühimmat deniz yoluyla İstanbul'a 17–23 Eylül tarihleri arasında Anadolu'ya 3 General 1620 İngiliz 1350 Hintli 150 yerli Rum neferi birçok makineli tüfek 50 sandık cephaneye külliyyatı mühimmat sevk edilmiştir(A.AMD.MV 107/52).

Mütarekenin akdiyle birlikte İtilaf devletleri askeri çalışmalarından başka Osmanlı'nın sosyal kurumlarında da keyfi uygulamalar yapmaya başlamışlardı. İtilaf Devletleri demiryollarını kendi yönetimlerine aldıktan sonra 3 Nisan 1919 tarihli İngiltere fevkalade komiserliğinden gelen taktirde demiryolları tarifelerine yüzde dört yüzlük bir zam yaptıklarını belirtiyorlardı (A. AMD. MV. 106 / 87). Ayrıca İtilaf devletleri savaş döneminde tutuklanan Rum ve Ermenilerin hapisanede iyi muamele görmediklerini ileri sürerek bir kısmının tahliye edilmesini dahi söylüyorlardı(A.AMD. MV. 106 / 3).

İtilaf devletlerinin İstanbul' da keyfi uygulamaları başlamıştı. Onların mütareke şartlarını uygulamasındaki en büyük yardımcısı da İstanbul hükümetiydi. Müttefik kumandanları İstanbul'da bazı köşklere kendilerine tahsis edilmesini istiyorlardı. İtilaf orduları heyet-i idaresi reisi General Don'dan alınan tezkerede Arnavutköy'deki (yellelong). ve (Halimpaşa)., Yeniköy'deki (Sekurun). ve Kuruçeşme'deki (Walkman). köşklere eşyalı olarak Şark müttefik orduları kumandanının emrine verilmesini istemişlerdir(A.AMD.MV. 106/37). İtilaf subaylarının İstanbul'da gösterdikleri binaları boşalttırıp işgal etmeleri ve benzeri istekleri üzerine Savaş bakanlığı, Başbakanlıktan sordu. İtilaf devletlerinin herhangi bir general ve subayı her istediğini yapacak mıdır? Bugün bu yoldaki başvuruları uygunsuz ve mantıksız bir dereceye varmıştır(Sarıhan, I, 1993, s. 30). Ayrıca İtilaf Devletlerinin İstanbul'daki keyfi uygulamaları devam etmekteydi. İngiltere Devlet-i fehmanesinin der saadet kuva-i devriye erkân-i harbiye reisi General Foller daire-i emanette acizilerini ziyaret eylediği sırada köprünün ne kadar açık kalacağı sorulmuş 15–20 dakika diye cevap verince sebebi sorulmuş o da buna hiçbir sebebi ve maksadı yok diye cevap vermiştir(A.AMD. MV. 106 / 30).

1.1.2. Mütarekeden Sonra Azınlıkların Faaliyetleri.

Mütarekeden sonra İtilaf Devletleri azınlıkların yıkıcı ve bölücü faaliyetlerini açıktan desteklemişlerdir. İtilaf Devletleri ve Yunanistan tarafından silahlandırılan Rum çeteleri Ege, Karadeniz ve Marmara Bölge halkına karşı zararlı faaliyetlere başlamışlardı(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 141). Rum Çetelerinin faaliyetlerinin bulunduğu bölgelerden gelen haberler hiç iç açıcı değildi. Marmara Bölgesi'nde Rum Çetelerinin yaptıklarına bakacak olursak Çatalca Livası ahali islamiye reisi bölge halkına yapılan vahşeti şöyle anlatıyordu. Çatalcadaki jandarma karakolu yerli Rumlar tarafından abluka altına alınmış orada bulunan efradın kolları bağlanmış ve karakolun silahlarına el konulmuş aynı gün karakolda görevli Hüsnü namındaki jandarma yerli Rumlar tarafından parçalanarak öldürülmüş, yine Hasan Çavuş adındaki bir çiftçi yerli Rumlar tarafından durdurulmuş, Türk olduğu öğrenilince cerh edilmiş, bunlardan bir gün sonra Çatalca İstasyonu'nda bulunan Şükrü Efendi de silah zoruyla alıkonularak üstündeki mallarına el konulmuştur. Bölgede bulunan İslam ahalisinin hayati tehlikelerinin devam etmekte olduğu haber verilmiş ve bunun için bir önlem alınması istenmiştir.(A.AMD.MV. 107/85). Rum çetelerinin Ege bölgesindeki faaliyetlerine bakacak olursak Edremit Cemaati islamiye reisi Rum Çetelerinin Ege bölgesinde yapmış olduğu katliamdan korktuklarını belirtmiş ve canlarının, mallarının ve ırzlarının korunması için devlet yetkililerinden yardım istemişlerdir(A.AMD.MV. 107/2). Harbiye Nazırı da Ege Bölgesi'nde yerli Rum Çeteleri ve Yunanların vahşiyane hareketlerine tepki göstermiş, durumun siyasi veya askeri yollardan halledilmesi gerektiğini bildirmiştir(A.AMD.MV. 107/52). Mütarekenin imzalanmasından sonra Ermenilerin de İtilaf Devletlerinin desteğiyle ülke içindeki çetecilik faaliyetleri hız kazanmıştır. Güney, Güney-Doğu ve Doğu Anadolu'da Türklere karşı saldırıya geçmişlerdir(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 142). Doğu Bölgelerinden gelen haberlere göre Sarıkamış'ta Ermeni Heyeti hicret etmekte olan Fahrettin Bey namında birinin ve hemşirezadesi Sivaslı Ali Efendi'nin ellerindeki bütün eşyaya el koymuşlardır(A.AMD.MV. 107/32). Adana'da da Ermenilerin yapmış olduğu vahşiyane hareketlere karşı tepkiler büyümüş işgalci İtilaf Devletleri kumandanlarının ikametgahları önünde toplanan halk burada dükkanları kapatmak sureti ile protesto ve şikayetlerde bulunmuşlardır(A.AMD.MV. 106/82). İtilaf Devletleri azınlık cemiyetlerini de teşvik ediyorlar, onlara yardımda bulunuyorlardı. Bütün bu güçler el ele verip Türkiye'yi içerden çökertmek için faaliyetlerini birleştirmişlerdi.

Rum Patrikhanesi çevresinde teşekkül eden Mavri Mira mitingler ve propaganda faaliyetlerinin yanında silahlı çeteler de kurup olumsuz faaliyetlerini sürdürmüştür. Yunan Kızılhaç'ı ve Muhacirler Komisyonu da Mavri Mira'nın çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Karadeniz kıyılarında teşkil eden Pontus Cemiyeti de İstanbul'a bağlı bulunuyor ve onlarla işbirliği içerisinde çalışıyordu. Trakya Cemiyeti ise Trakya'yı Yunan işgaline hazırlıyor, ayrıca Rum okullarının izci teşkilatları eleman temininde kaynak vazifesi görüyor, Rum kulüpleri ve ajansları vasıtasıyla silah dağıtımı yapıyordu. Ermeniler de kurdukları intikam alayları ve komitelerle emellerine ulaşmaya çalışıyorlardı(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 142)

1.1.3. İttihatçılar'ın Tutuklanması

İtilaf Devletleri, savaşın iki yıl uzamasına sebep olan, savaş boyunca kendilerine yardım eden Ermenilere kötü davranan İttihatçıları cezalandırmak için mütarekenin imzalanmasından hemen sonra çalışmaya başladılar. İngilizler ve Fransızlar bu şekilde davranmakla Ermenilerin kendilerine karşı olan bağlılıklarının devam edeceğini de hesap ediyorlardı(Selvi, 2004, 115). İşgalci devletler İttihatçılığı ya da İttihatçıları bahane ederek devlet otoritesini sarsmaya, devletle vatandaşı karşı karşıya getirecek davranışlar sergilemeye başlamışlardır. Amaçları, ülkenin aktif unsurlarını ezmek, en azından susturmak ve onları direnemez hale getirmektir. İttihatçı önderlerin firarından sonra, Rum Mebuslar, 17 Kasım 1918'de meclis başkanlığına bir önerge vererek 15 yıllık hükümet icraatı ve faciaların incelenmesini istemişlerdir. Arap mebuslardan bazıları da savaş suçluları ile, iâşe işleriyle uğraşanların durumlarının soruşturulmasını talep etmişlerdir. Bunun üzerine hükümet, 20 Kasım günü toplantısında bu konuları görüşmüş ve suçlamaları araştırmak için bazı komisyonların kararlaştırılmıştır(Durmuş ve Diğerleri, 2004, 147). Heyetler şu bölgelere gönderilecekti:

1. Ankara-Kastamonu-Bolu
2. Trabzon-Samsun
3. Bursa-İzmit-Edirne
4. Karesi, Çanakkale-İzmir
5. Konya-Eskişehir

6. Sivas-Kayseri ve Yozgat
7. Erzurum-Van ve Bitlis
8. Diyarbakır-Mamüretülaziz
9. Adana-Maraş
10. Urfa-Zor ve Ayıntab

Bu karardan sonra da tehcir ve isyan dolayısıyla suç işleyenlerin Divan-ı Harp'te yargılanması kararlaştırıldı(Selvi, 2004, 115). Divan-ı Harp Başkanlığı'na Mahmut Hayret Paşa atandı. Mahkeme, 5 Şubattan başlayarak Ermeni göç ettirme olayı sanıklarını yargılamaya başlayacaktı.(Sarıhan,1993, 64). Söz konusu davalara bakacak ilk mahkeme İstanbul'da 16 Aralık 1918'de teşkil edilmiştir(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 148). Yargılamaların başladığı tarihten sonra 16 Şubat 1919'da Dahiliye Nazırı İttihade ve Terakki Cemiyeti tutuklularının polis nezarethanesinden alınarak uygun bir yere yerleştirilmelerinin daha iyi olacağını belirtmiştir(A.AMD.MV. 106/42). Bunu takip eden dönemde ülkede tam bir İttihatçı avı başlamış ve İttihatçıların önde gelen isimleri teker teker yakalanmaya başlamıştır. Eski nazır ve mebus Hacı Adil, Hüseyin Cahid, Dr. Tevfik Rüştü, İttihat Terakki Umumi Katibi Mithat Şükrü, Umumi Merkez Üyesi Kara Kemal, Ziya Gökalp, Eski Dahiliye Nazırı İsmail Canbolat, Mebus Karasu ve İzmir Valisi Rahmi Beylerle birlikte 27 kişinin tutuklanıp Bekirağa Bölüğüne verildiler. Tutuklananların çoğunun ismi İngilizler tarafından verilmiştir.

Bu arada çok enteresan bir olay cereyan etti. Hariciye Nazırı Reşit Bey 18 Mart 1919 günü, Danimarka, Hollanda, İspanya ve İsveç Hükümetlerine telgrafla müracat ederek, tehcir konusunu tahkik için bir komisyon kurulduğunu bildirip, bu komisyona tarafsız ülkelerden de ikişer üye katılmasını düşündüklerini ve bu maksatla devletlerin her birinden iki hukukçuyu görevlendirmelerini rica etmişti.

İngilizler askeri sansür vasıtasıyla bu telgrafın çekilmesini önlemeye çalışmışlardı. Ancak gecikmiş ve telgrafların gitmiş olduğunu görünce bu defa ismi geçen devletlerin böyle bir komisyona vermemesini temin teşebbüse geçmişlerdir. İngilizlerin böyle bir komisyonu istememeleri enteresan bir davranıştır. Bundan, konuya kendilerinden başka kimsenin karışmasını arzu etmedikleri anlaşılıyor.

Fakat işler istenildiği kadar hızlı gitmiyordu. Padişah hükümetten memnun değildi. Sonunda Tevfik Paşa da istifa etmek zorunda kaldı. 4 Martta Damat Ferit Paşa yeni hükümeti kurdu. Yeni kurulan kabine Hürriyet İtilaf Partisindendi. Damat Ferit, Mustafa Paşa riyasetinde, Nemrut Mustafa Paşa Divan-ı Harbi diye tanınan mahkemeyi kurdu ve 10 Mart günü 60 İttihatçı daha tevkif oldu.(Gürün, 2005,344). Tutuklanan Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey, devletin verdiği emri yerine getirerek bölgesinde tehciri uyguladığından dolayı, mahkemece Ermeni tehcirinden suçlu bulunarak idama mahkum edilmiş ve cezası 10 Nisan'da infaz olunmuştur. Urfa Mutasarırı Nusret Bey de aynı akıbete uğramıştır. Damat Ferit Paşa Hükümeti, İttihatçılar hakkında o kadar müsamahasız davranıyordu ki onların başka isimler altında hala faaliyette bulduklarına inanıyor, zorlayıcı tedbirlere başvurulmasını gerekli görüyordu. Bu sebeple 5 Nisan'da Tecedüd ve Osmanlı Hürriyetperver Avam Fırkaları'nı bir kararla kapatmıştır(Yalçın ve Diğerleri, 2004,148).

1.1.4. Anadolu ve Rumeli'ye Gönderilen Heyetler

Osmanlı Devleti'nin önünde, içeride ve dışarıda çözümlenmek zorunda olduğu birçok mesele bulunduğu halde, hükümet bunların üstesinden gelebilecek yetenekte değildi. İçeride düzeni sağlamak, yeni işgallere meydan vermemek, dışarıda Türk hak ve çıkarlarıyla özdeşebilir adil bir barışı sağlamak gerekiyordu. Bu sorumluluk her şeyden önce hükümete düşüyordu. Böyle bir ortamda Anadolu ve Rumeli'ye değişik isimler altında heyetler gönderilmesi bir çare olarak görülmüştür. Söz konusu heyetlere büyük görev ve sorumluluklar verilmiştir(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 156). Hükümet Şile ve çevresinde saldırılarda bulunan Rumların taşkınlıklarını önlemek için 20 Mart 1919 Perşembe günü bir öğüt kurulu göndermişti(Sarıhan, 1993, 179). Bunlar bilhassa Şile ve civarında eşkıyalık yaparak Türk köylerine taarruz eden Rumların doğru yola avdetle iş ve güçleriyle uğraşmalarını temin edecekti(Gökbilgin, 1959). Bu sırada Şiledeki Rumlar da Anadolu Kavahı Kuva-i İşgaliye Kumandanı Kaimakamı Mösyö Langrat'ın Şile'yi ziyareti sırasında kendisine müracat etmişler ve Türklerden hakaret gördüklerini bilhassa hükümet memuriyeti ile jandarma zabitanı tarafından ifa-i dehşete uğradıklarını belirtmişlerdir. Kumandan Mösym Langratdan da bu durumun Harbiye Nezareti'ne bildirilmesini istemişlerdir. Harbiye Nazırı da Rumların Şile ve civarındaki taşkınlıklarının arttığını belirtmiştir(A.AMD.MV. 106/57). Anadolu'ya gönderilen

heyetlerin zamanla azınlık faaliyetlerinin önüne geçemediği görülmüştür. Bu dönemde Türklerin de savunma faaliyetleri hız kazanmış ve siyasi bir mahiyet almıştır. Bu defa tehlikeyi burada gören hükümet, Milli Mücadele hareketini yok etmeye yönelmiş ve bunun için Anadolu'ya tahkik heyetleri yollamıştır. Fakat bundan da umduğunu elde edemeyen İstanbul Hükümeti üçüncü bir yola başvurmuş ve daha ılımlı bir politika izleyen Teftiş Heyetlerini Anadolu'ya göndermişti. Şehzade Abdürrahim Paşa başkanlığındaki Anadolu Nasiha Heyeti 16 Nisan'da İstanbul'dan hareket etmiş, Bursa, Balıkesir, İzmir, Aydın, Burdur, Isparta, Antalya, Konya ve Eskişehir'i dolaşarak 18 Mayıs'ta İstanbul'a dönmüştür. Bu heyet İstanbul'da matem havasında karşılanmıştır. Çünkü heyet yolda iken İzmir işgal edilmiştir(Yalçın ve Diğerleri, 2004,156). Anadolu Nasiha Heyeti'nin Bursa'daki çalışmalarını Harbiye Nazırı 27 Nisan 1919'da Heyet-i Nasiha Memuru Ali Rıza Paşa'nın Tehcirden tutuklu olanların yargılanmasıyla ilgili kurulan mahkemelerin birleştirilmesini istemiştir(A.AMD.MV. 107/84). Şehzade Cemalettin Efendi başkanlığındaki Rumeli Nasiha Heyeti ise 28 Nisan 1919 akşamı özel bir trenle İstanbul'dan ayrılmıştır. Edirne, Kırklareli, Havza, Babaeski, Lüleburgaz, Tekirdağ, Gelibolu ve Çorlu'yu dolaşarak 9 Mayıs'da İstanbul'a dönmüştür. Heyetler gittikleri yerlerde büyük coşku ve heyecanla karşılanmış, basın onlardan uzun uzadıya söz etmiştir. Daha sonra Anadolu'ya tahkik heyetleri de gönderilmiştir. Anadolu'ya ve Rumeli'ye gönderilen heyetler beklentilerin aksine İstanbul'a elleri boş olarak dönmüşlerdir(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 157).

1.2. Paris Barış Konferansı

Birinci Dünya Savaşı'nı durduran mütarekelerin imzalanmasından sonra sıra barış antlaşmaları yapmaya gelmişti. Ancak barış konusunda, Müttefik Devletleri arasında farklı görüşler ortaya çıkmıştı. Daha 1918 yılı başlarında savaşı tarafların hemen hepsinin barış istemeye başladığı sıralarda, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Woodrow Wilson, gelecek barışın temel ilkelerini belirtmek üzere bir açıklama yapmıştı. 8 Ocak 1918'de açıklanan ve tarihe "Wilson İlkeleri" veya "Wilson'un 14 Notası" olarak geçen bu ilkeler özetle şöyleydi: Barış anlaşmaları açık olarak yapılmalı ve açık diplomasi esas olmalı. Karasuları dışında denizlere tam serbestlik sağlanmalı. Ekonomik engeller elden geldiği kadar kaldırılmalı. Silahlanmaların azaltılması için karşılıklı güvenceler alınıp verilmeli, Rusya, Belçika, İtalya, Romanya, Sırbistan,

Karadağ ve Polonya devletlerinin sınırları ve statüleri yeniden saptanmalı. Osmanlı Devleti'nde Türklerin oturduğu bölgelerin egemenliği sağlanmalı, diğer bölgelerdeki uluslara kesin bir yaşam güveni, özgür ve engelsiz tam gelişme olanakları verilmesi, Çanakkale Boğazı, uluslar arası güvenceler altında bütün ulusların gemilerine açık olmalı. Büyük ve küçük bütün devletlere eşit olarak siyasi bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini koruyacak güvenceler sağlamak amacıyla, uluslar arası bir örgüt kurulmalı. Barış öncesinde, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya bu ilkeler doğrultusunda barışın düzenlenmesini istiyordu. Ancak İtilaf Devletleri'nin her birinin kendilerine göre barış antlaşmalarından beklediği çıkarlar vardı (Uçarol, 2000, 510-511). Osmanlı devleti ile yapılacak olan antlaşmanın Paris'te görüşüldüğü dönemde Paris'den İsviçre'ye giden Şevket Paşa İtilaf Devletleri'nin Trakya'yı Yunanistan'a vermeyi kararlaştırdıklarını ancak Mösyö Wilson'un müdahale ve ısrarı üzerine bu fikirden vazgeçtiklerini ve garbi-şarki Trakya'nın Edirne ile beraber İstanbul'a bağlı ayrı bir idare olmasını kararlaştırdıklarını belirtmiştir (A.AMD.MV. 107/73). Konferansın genel gündemi ya da öncelikli konuları şunlardı. Orta Avrupa Barışı, Manda Meselesi ve Türkiye Barışı idi. Öncelikle Almanya, sonra Avusturya barış anlaşmalarına ilk sıralarda yer verilmiş olmasına rağmen Türkiye ile ilgili konular daha ağırlıklı görünüyordu.

Mağlup devletler için ayrı ayrı barış anlaşmaları hazırlandıktan sonra, ilgili devlet konferansa davet edilerek barış anlaşmasını imzalaması isteniyordu. Mağlup devletler bu metinde kendi lehlerinde ne kadar değişiklik yaptırabiliyorlarsa kar sayıyorlardı. Açıkçası söz konusu anlaşmalarda, devletlerin karşılıklı olarak eşitliği prensibi görmezlikten gelinmiş ve bir oldu-bitti şeklinde antlaşma metinlerini imzalamak zorunda kalmışlardı (Yalçın, 2004, 148-149).

1.2.1. Manda Meselesi King-Grane Heyeti

1918 yılında kurulan Wilson Prensipleri Cemiyeti ihtimal ki, büyük ölçüde ABD'den herhangi bir teşvik görmediği için olacak, cemiyet iz bırakmadan sönüp gitmişti. İki olay bir ABD himayesini ya da mandasını yeniden gündeme soktu. Bunlardan biri, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaliydi. İşgal, Mondoros sonrası Osmanlı ülkesinin dahi parçalanacağı somut bir işaretiydi. Avrupalı müttefiklerin savaş öncesinde Osmanlı ülkesinin paylaşılması için anlaştıkları bilindiğinden Wilson ilkeleriyle ülkücü

bir görünüş kazanmayı başarmış olan ABD'ye sığınmak birçoklarına doğal göründü. İkinci olay ise 28 Nisan 1919'da Paris konferansının manda sistemini getiren Milletler Cemiyeti Misakının kabul edilmesiydi. Hürriyet ve İtilaf çevreleri İzmir'in işgaline çare olarak dolaylı yoldan da olsa İngiliz Muhipler Cemiyetini kurdular. Hürriyet ve İtilafa karşı olanlar ve bu arada birçok ulusçu ya da ulusçuluğa açık kimse, bu yüzden Amerikan Mandası davasına, sarılmak zorunluluğu duydu. Milletler Cemiyeti Misaki'nin mandalarla ilgili maddesi Osmanlı Devleti'nden ayrılıp bağımsız ulus haline gelebilecek bölümlerde mandacının seçilmesinde bu toplumların isteklerinin önde geleceğini öngörmüş bulunuyordu. İşte bu toplumların isteklerini saptamak üzere konferans bir komisyon gönderilmesini kararlaştırmış, fakat Fransa bu komisyona katılmayı reddetmiş, bunun üzerine İngiltere'de komisyona katılmaktan vazgeçmişti(Akşin, 2004, 535-536). İngiltere ve Fransa'nın komisyona katılmaması üstüne ABD Dr. Henry Churchil King ve Charles R. Crane başkanlığında bir komisyon oluşturdu. Başkan Wilson, yine de tek başına karar vermenin zorluğu içinde "King-Grane Heyeti" adı verilen heyeti bölgeye gönderdi. 3 Haziran 1919'da İstanbul'a gelen Türkiye'deki mandalar konusunda oluşturulan uluslar arası komisyonun Amerika Bölümü olarak tanımlanan "King-Grane Heyeti" bazı Türk yetkililer ile görüşerek Amerika'nın Yakın Doğu'da hiçbir siyasal emeli olmadığını ancak Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermenistan'ın Türkiye açısından yararlı olacağını vurgulamıştır. Heyet inceleme bölgelerine hareket etmeden önce bir açıklama yaparak "vekaletten idare" veya "manda" sorununun önemine ve zorluğuna değindi ve Amerikan halkının görüşünün de nihayi kararda etkili olacağını bildirdi(Ayışığı, 2004, 75-75). King-Grane Heyeti Mayıs 1919'da Paris'ten Köstence'ye doğru hareket eden heyet İstanbul'da kaldıktan sonra Filistin'e geçti. 10 Haziran'da Yafa'ya ulaşan, Suriye ve Filistin'deki incelemelerini tamamlayan heyet (Ayışığı, 2004, 78). şehrihalin 20. günü saat altıda Adana'ya gelmiş o gece ikamet eyledikten sonra ertesi gün saat dokuzda anasırı muhtelif mümesillerini kabul etmiş ve devletin mandasını kabul edeceklerini şifahi ve tahriri sual eylemiş ve ertesi gün heyetin Mersin'e hareket ettiğini Adana Vali Vekili Nazım belirtmiştir(A.AMD.MV. 107/22). Çeşitli unsurlar Amerikan heyetini karşılamak üzere hummalı bir çalışma içine girmişlerdir. Cemaatleri adına ayrı ayrı çalışan Rumlar, Ermeniler ve Museviler, ulusal menfaatlerini ve özel isteklerini bu heyete takdir ve tastik ettirmek için çok geniş hazırlıklar yapmışlardır. Gelecekleri

hakkında etkili olması için akla gelebilecek her vasıta ve önlemi önceden almışlardır. Amerikan tahkik heyeti İstanbul'da kaldıkları süre içinde sırasıyla önce Müslümanlar, sonra Ermeniler, Rumlar ve Musevileri dinledi. Bunların yanı sıra birçok tanınmış, nüfuz sahibi kişi, siyasi parti liderleriyle resmi ve özel görüşmelerde bulunarak ülkede mevcut istek ve cereyanlar hakkında bilgi toplamaya çalıştı(Ayışığı, 2004, 78). Harbiye Nazırı Anadolu'ya gelen Amerikan heyetleriyle ilgili bu heyetleri takip eden zevatın memleketimizin nüf-u ahvali dahiliye hissiyat hakkında bir tarafane tedkikat icrası gibi siyasi muhafaz olmaları pek muhtemel olacaklarını bildirmiştir. Bu memurların yalnız anasını saire memurun ruhaniyesiyle amaçlarına mahal bırakılarak memurun ve Osmaniye ve cemaat-i islamiyeye bunlarla temaslarının sonucunun aleyhine olacaklarını bildirmiştir(A.AMD.MV. 106/55).

Suriye ve Filistin başta, özellikle Arap ülkeleriyle ilgili manda konusunu incelemek amacıyla gelen King-Grane Heyeti, incelemelerini bitirdikten sonra Başkan Wilson'a verdiği Yakın Doğu Raporunda Türkiye ile ilgili şu esasları ileri sürmüştür.

1. Kilikya hariç, bir Ermeni mandası kurulması.
2. Bir mandacı altında ve Türkiye'den ayrı Milletlerarası bir İstanbul Devleti kurulması.
3. Ayrı bir Türk Devleti için bir mandacı bulunması.
4. Türkiye'ye uygulanacak manda rejimi altında İzmir'e özerklik verilmesi.
5. Bütün Anadolu'yu Ermenistan, İstanbul Devleti ve Türk Devletini kapsayacak tek bir genel manda kurularak bunun Amerika Birleşik Devletleri'ne verilmesi.

Gerek Ermenistan, gerek manda konusundaki incelemelerini bitiren Amerikan Heyeti elde ettiği verileri Paris Barış Konferansına sunmak üzere 21 Ağustos 1919'da Paris'e hareket etti. Heyetin raporu 28 Ağustos'ta Amerikan delegasyonu başkanı Frank Polk'a verildi. Rapor Türkiye anlaşması tartışılincaya kadar elde tutulacak ve sonra konferansa sunulacaktı, ancak ABD Türkiye Anlaşmasının incelenmesi ve görüşülmesinden önce konferanstan çekildiğinden bu yapılmadı(Ayışığı, 2004, 88).

1.3. Mondros Mütarekesi'nin İmzalanmasından Sonra İktisadi Durum

1911 Trablusgarp Savaşı'yla başlayan ve I. Dünya Savaşı'ndan sonra Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasıyla biten uzun savaş dönemi Osmanlı Devleti'nin ve Türk Milletinin büyük bir ekonomik sıkıntıya düşmesine neden olmuştu. Uzun savaş yılları boyunca devletin ekonomik kaynakları azalmış, topraklar ekilmemiş, hububat sorunu ortaya çıkmıştır. Asker ve memur maaşları ödenmesinde dahi sorunlar ortaya çıkıyordu. Yani ülke, milli mücadeleye oldukça kısıtlı imkanlarla başlamıştı.

Uzun yıllar süren savaşıardan çıkan askeriye'nin ekonomik durumu çok kötüydü. Askerin ekme'lik hububatının sağlanmasında dahi sorunlar ortaya çıkıyordu. Tevhid-i mübaya komisyonu tarafından askerin iâşesini temin için mübaya edilen ekme'lik hububatın tüccar Kozmoto tarafından zamanında tedarik edilmemesi nedeniyle asker aç kalma tehlikesine düşmüştü. Harbiye Nazırı 22 Teşrin-i Evvel 335 tarihli yazısıyla bu duruma çare bulunmasını istemişti(A.AMD.MV. 107/82).

Ayrıca bu dönemde subaylar maaşlarının azlığından da şikayet ediyorlardı. Harbiye Nazırı Şevket Turgud Paşa sadarete yazdığı yazısında subayların maaşlarıyla geçinemediklerini bu yüzden ordudan subayların istifa ettiklerini, bu durumun ortaya kötü sonuçlar çıkaracağını söylüyor ve bir çözüm getirilmesini istiyordu. Ayrıca Şevket Turgud Paşa aynı yazısında subay ve jandarmaların maaşlarını da karşılaştırıyor, jandarmaların subaylardan beş yüz altmış üç gurus fazla maaş aldıklarını belirtiyordu. Bu dönemde hükümetle ordu arasındaki İttihatçılık çekişmesinin maaşlara yansıdığını görüyoruz. Bu dönemde hükümet ittihatçı orduya karşı jandarmayı destekleyerek denge politikası izlemiştir(A.AMD.MV. 107/43). Osmanlı Devleti Dünya Savaşı sırasında ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için seferberlik ilan etmişti. Bu dönemde halkın elindeki hayvanları, ziraat aletleri vs. eşyalarına el konulmuştu. Ancak mütarekenin akabinde ordunun terhis edilmeye başlaması ile Dahiliye Nazırı bu eşyaların muhacirin iskanı, hastane ve mekteb için kullanılmaları için vilayetlere devrinin gerektiğini belirtmişti(A.AMD.MV. 106/9). Yine bu dönemde ihtiyat zabıtları da (Emekli Subaylar Cemiyeti). yaşadıkları ekonomik zorluklardan bahsetmişlerdir ve girmiş oldukları ekme'k ihalesini kaybettiklerini söyleyerek devletten yardım istemişlerdir. İhtiyat zabıtları kendilerini barındıracak bir yurda ve gıdalandırarak bir lokantaya ihtiyaçları olduğunu söyleyerek bunun için en uygun yerin İttihat ve Terakki Kulüpleri olduğunu

bildirmişlerdir. Ayrıca seferberlikten kalan eşyaların her tarafta metruh olduğunu, bunların kendilerine işletilmek için verilmesini istemişlerdi(A.AMD.MV. 107/36).

Devletin içinde bulunduğu sıkıntılı durum kendini maaş ödemelerinde gösteriyordu. Hükümet kendi görevlendirdiği memurların maaşını vermekte zorluk çekiyordu. Savaştan sonra Anadolu'da karışıklıkların önlenmesi için Nasiha Heyetleri gönderilmişti. 17 Haziran 35'te Harbiye Nazırı'nın yazdığı yazıda Heyet-i Nasiha refakatine memur bir yüzbaşı ile iki mülazım erinin harcırahlarının Maliye Nezareti tarafından karşılanamadığı belirtilmiştir(A.AMD.MV. 107/42).

Bu dönemde vilayetlerde sıkıntılı zamanlar yaşanıyor. Bitlis vilayetinden gelen haberlerde buralarda bulunan memurlara yalnız ekmeçlik verilebiliyordu. Mecburi ihtiyaçları olan şeker, gaz ve sabun memurlara verilmiyordu(A.AMD.MV. 106/2). Bitlis vilayetindeki bu durumla ilgili olarak adliye nazırı memura iâşe komisyonu tarafından erzak namına bir şey verilmediği bildirilerek maaşlarının da hayatlarını idame ettirmeğe yetmeyeceği belirtilmiştir(A.AMD.MV. 106/1).

Temel ihtiyaç maddelerinin az bulunması ve bulunabilenlerin fiyatlarının da çok pahalı olması halkın en büyük sorununu oluşturuyordu. Hükümet, savaş öncesinde yiyecek, yakacak ve zahire başta olmak üzere zorunlu ihtiyaç maddelerinden epeyce stoklamıştı. Savaşın sonuna doğru eriyen stokları iç ve dış ticaret yollarının tıkanması nedeniyle yenilemeyince halk zaman zaman açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı(Temel, XIV 2002, 162-163). İşgalden kurtarılan Doğu Vilayetlerinde yiyecek sıkıntısı had safhaya gelmişti. Erzurum 12 Mart 1918'de işgalden kurtarıldığında harap bir durumdaydı. Rus işgali ve peşinden Ermenilerin şehirdeki tahribatı halkı göçe zorlamıştı. Şehirdeki en büyük sorun meskensizlik ve açlıktı. Şehrin kurtarılması için I. Kafkas Kolordusu Kumandanı Kazım Karabekir, sefaleti önleyebilmek için çeşitli tedbirler almış, burada bulunan ambarların zarar görmemesi için büyük gayret göstermişti. Doğu Cephesindeki bu sıkıntı Osmanlı Devleti'nin içerisinde bulunduğu genel durumun bir göstergesiydi. Ambarlar bomboştu, köylerde ekilecek mahsul de mevcut değildi ve buralardan şehre göç başlamıştı(Selvi, 2000, 7-8). İşgalden kurtarılan doğu vilayetlerindeki açlığın giderilebilmesi için ambarlarda bulunan hububatın bir kısmının muhacirin bütçesine dahil bulunan üç milyon liranın şimendüfer ile nakli istenmiştir. Ancak bu nakil için de bir hayli masraf gerekiyordu. Bu masrafında hazineden ceste ceste tedarik edilmesi

sağlanarak bölgedeki açlığın biraz olsun giderilmesi düşünülmüştür(A.AMD.MV. 107/93).

Osmanlı Devleti'nin her alanının maddi güçlüklerden etkilendiği gibi eğitim de bundan etkilenmişti. Öğretmenler de maaşlarının yetmediğinden şikayet ediyorlardı ve eğer maaşları düzeltilmezse ağlayarak mesleklerini bırakacaklarını belirtiyorlardı(A.AMD.MV. 106/46).

Halk açlık sorunuyla karşı karşıyayken Osmanlı ailesi ülkenin içinde bulunduğu ekonomik güçlüğü anlamıyordu. Şehzade Orhan hazineden iase ihtiyaçlarının karşılanması için yardım istiyordu. Ancak Şehzade Orhan'ın bu istekleri diğerlerine de örnek olması için geri çevrilmiştir(A.AMD.MV. 106/93).

Savaş sırasında ordu, bulunduğu mahallerde ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bu mahallerin ileri gelenlerinden yardım almışlardı. Bağdad Ser Müdürü Mahmud Efendi ordu Bağdad'da bulunduğu sırada emlakını orduya verdiği için mali zorluğa düştüğünü belirtiyor ve bunun giderilmesini istiyordu(A.AMD.MV. 106/18)

1.4. Mütarekeden Sonra Askeri Durum

1.4.1. Trakya'nın Durumu

Mondros Mütareke'sinin imzalanmasından sonra Osmanlı Devleti'nin bütün topraklarında başlayan mütarekeye aykırı isyanlar Batı Anadolu'da da başlamıştı. Fransızlar yirmi dört bin kişilik bir kuvvetle Trakya'yı işgale başlamışlardır. Fransız kuvvetleri Eskiçe, Dimetoka, Safile ve Dedeağacı işgal etmişlerdir. Eskiçe'nin işgali sırasında Bulgar efradı tarafından atılan bombalardan on beş Fransız neferi ölmüştür ve Fransız kuvvetleri ahali elindeki silah ve eşyayı toplatmışlardır(A.AMD.MV. 107/28). Batı Anadolu'da başlayan düşman işgallerine karşı milli direniş teşkilatları kurulup millet ve ordu topyekün bir savunma içine girmiştir ve Trakya'daki Türkler adı ileride adı Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dönüşecek olan Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniyesini kurmuşlardır(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 325-326).

Bu cemiyetin kurulmasıyla Trakyalılar işgallere karşı korunmayı yalnız hükümetten beklemediklerini kendi imkanlarıyla da korunmaya çalıştıklarını gösterdiler. Cemiyetin programıyla da ilgili tam metni şöyledir.

1. Trakya'nın Osmanlı Padişahlığı'ndaki rabıta ve tamamıyeti mülkiyesinin temini maksadıyla Trakya-Paşaeli Müdafaa Heyeti Osmanıyesi namında bir cemiyet teşkil edilmiştir.
2. Cemiyetin merkezi idaresi Edirne şehridir.
3. Heyet-i İdarenin itimatnamesini haiz zevatdan mürekkep irsal edeceği Musul murahaslar vasıtasıyla memaliki ecnebiyede ve payıtahtta makasidını müdafaa edecektir.
4. Cemiyetin gayesi, Cemiyeti Ekvam nazariyesinin müessisi olan Wilson Prensiplerine riayetle memleketin hakkı hakimiyeti ve tamamıyetini kanun dairesinde müdafaa ve istihsaldir.
5. Cemiyet bir reis ve oniki azadan mürekeb bir heyeti tedvir edilir.
6. Cemiyetin bütün teşebbüsati senedat ve vesaik üzerine müeses olarak haricen ve dahilen neşriyat ve telkinat ile meşru davasını ve tarihe müstenit olan hakkını müdafaa ve istihsad eylemektedir.
7. Cemiyetin Osmanlı Padişahlığı'nda mevcut firkalardan hiç birisiyle alakası yoktur.
8. Cemiyet, kanun mucibince kendi tedarik edeceği menafi ile tedvire mesalin eyleyecekdir.
9. Makasıdı Cemiyet olan Trakya Birliği ve tamamıyetinin husuliyle cemiyet infisah edecektir.
10. Cemiyet kavanini Devleti Aliye'ye tabi bir şahsı manevidir(Bıyıkoglu, 1992, 129).

İtilaf Devletleri, Türkiye ile imzalanacak bir barışın esbabını belirlemek üzere 21 Nisan 1920'de San Remo'da bazı kararlar almışlardı. Bu kararlara göre, Anadolu'nun diğer yerleri de taksim edildiği gibi, İzmir ile Batı ve Doğu Trakya'nın büyük bir kısmı da Yunanlılara veriliyordu(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 328). Trakyalılar bu kararlar karşısında neler yapabilecekleri konuşmak ve bu işgallere karşı çıkmak için Edirne'de Sultan Selim Cami avlusunda Edirne ahalisinin katılımıyla bir miting düzenlendi ve

mitingde Şu kararlar alındı. Trakya bir ---- intizamı kabul edilemez, ve Trakya'nın mdafasında son bir Trakyalı kalıncaya kadar mdafalarının devam edeceğini belirtmişlerdir(A.AMD.MV. 107/74). Trakyalılar aldıkları bu kararları basın yoluyla bütün dünyaya bildirmişlerdir. Trakya'da halk vatanlarını savunmak için çaba gösterirken İstanbul hükümetinin bu konuda hiçbir çabası yoktu. Hatta I. Kolordu Komutanı Trakyanın Yunanlılar tarafından işgali haberlerinin doğru olup olmadığını sorduğu vakit İstanbul hükümeti ahalinin silahlandırılması yönüne gitmeyin diye cevap vermişti. Bu haberlerin yapıldığı günlerde (Yalçın ve Diğerleri, 2004, 329). Muratlı, orlu, Çatalca, Hadımköy İstasyonlarına birer müfreze Yunan askeri vurud ederek yerleŐdikleri hat komiserliğinden bildirilmiştir(A.AMD.MV. 106/33). Yunan ilerlemesi karşısında önceleri baŐarılı direniŐler olurken daha sonra birliklerde dağılmalar yaşanmıştır ve Yunan kuvvetleri ve Uzunköprü'ye kadar gelmiştir. Ancak Yunan kuvvetlerinin Türk kuvvetleri karşısında aldığı hezimet özellikle Sakarya yenilgisi itilaf devletlerinin Yunanlılara olan güvenini azalttı ve Ankara hkmetini de hesaba almaları gerektiğini anladılar. Mudanya Mütarekesi Ankara'nın baŐarisının bir delili idi. Bu antlaşmaya göre Yunanistan on beş gün içinde Doğu Trakya'yı boŐaltacaktı. Sonuçta silahlı çatıŐmaya gerek kalmadan Doğu Trakya vatan içinde kalmıştı(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 329).

1.4.2. Güney Cephesinde İngiliz-Fransız İŞgalleri

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda yenilmesi ile Türk tarihi yeni bir safhaya girmişti. Mondoros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra Anadolu'nun bazı kısımları Fransa, İngiltere, İtalya ve Yunanistan gibi batılı devletlerinin işgaline uğramıştır. Anadolu'daki işgal hareketleri I. Dünya Savaşı'nın devamı niteliğindeydi. Bu işgal hareketleri zerine Milli Mücadele'de savaş verilen cephelerden biri de Güney Cephesi'dir.(Akbiyık, XV, 2002, 811).

Mondoros Mütarekesinin imzalanmasıyla Osmanlı Devleti topraklarında antlaşma hükümlerine uymayan işgalleri yaŐanmaya başladı. Ortadoğu öteden beri Batılı sömürgeci devletlerin rekabet sahası olmuştur. Bu bölgenin  kıtanın birleŐtiđi önemli bir geçiş noktası ve sömürge yollarına hakim bir konumda olması kadar yer altı kaynaklarının zenginliği de rekabetin başlıca sebeplerini oluşturmuştur. Bu rekabet İngiltere, Fransa, Rusya ve Almanya arasındaydı. I. Dünya Savaşı'nda rekabetin bir

ucunda bulunan ve Osmanlı Devleti üzerinde büyük bir etkisi olan Almanya'nın yenilmesi ve Rusya'nın Bolşevik İhtilali sonucu kendi iç meseleleri ile uğraşır hale gelmesi, İngiltere ve Fransa'yı ön plana çıkartmıştır. İngiltere I. Dünya Savaşı'nda Arap Yarımadası, Suriye ve Irak'ta savaşın bütün yükünü çektiği iddiasıyla Güneydoğu Anadolu'yu işgal etmişti. Fransa ise gizli antlaşmalara bağlı kalarak Çukurova ve Güneydoğu Anadolu'nun kendilerine ayrıldığı gerekçesiyle bölgeyi işgal etmişti(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 231).

Her iki devlet de bölgedeki haksız işgallerine Mondoros Mütarekesi'nin 7. maddesini neden olarak gösteriyorlar ve bölgede bu maddeyi uygulamak için çalışmalar yapıyordu. İngiltere'nin güney bölgelerindeki politikalarına bakacak olursak İngiliz Kumandanı Alelbi'nin gazetelere verdiği demeçlerde bölgede herhangi bir karışıklığın olmadığını söyleyerek Avrupalıyı buna inandırmaya çalışıyordu. Oysa ki bölgedeki durum böyle değildi(A.AMD.MV. 106/66). Adana havalisinden Yıldırım Kıttaati müfettişi Kerim Cemal Bey'in 25 Mart 35'de gönderdiği telgrafda Adana havalisinin Fransızlar tarafından işgal edildiğini haber veriyor ve Fransızlar yanındaki Ermenilerin de Adana, Tarsus ve Mersin'de İslam halka karşı cinayetler yaptığını belirtmişlerdir(A.AMD.MV. 106/82).

İngiliz Komutanı Marshall Musul'u işgal etme düşüncesindeydi. 6. Ordu Komutanı Ali İhsan Paşa ise buna izin vermemek istiyordu. Ancak Marshall Ali İhsan Paşa'ya Musul'u işgal etme emrini aldığını bildirdi. Ali İhsan Paşa 2 Mart 1919'da tutuklanarak İstanbul'dan alınıp Malta'ya götürüldü. 3 Mart'da Musul İngilizler tarafından işgal edildi(Sarıhan, 1993, 6). İngilizler hükümet konaklarını işgal edip kendi bayraklarını asmışlardır. Türk zabıt memur ve jandarmaları alıkoymuşlardır. Ayrıca bölgedeki vergilerin madeni para ile ödenmesini istediler. Ayrıca İngilizler bölgedeki silah ve erzak depolarına da el koymuşlardır(A.AMD.MV. 106/15). İngilizler ayrıca Musul'un diğer vilayetlerle ihracatını da kesmişlerdir(A.AMD.MV. 106/25).

Musul'un işgalinden sonra İngilizler 24-25 Mart gecesi Urfa'yı işgal etmiştir(A.AMD.MV. 106/76). 1. Süvari Komutanı Binbaşı Hüseyin Bey, İngilizlerin bu işgalini protesto eden bir mektubu subaylarından biriyle işgal kuvvetleri kumandanına ulaştırarak, Urfa'nın bağımsız bir sancak olduğunu, itilaf hükümetleriyle kendi hükümetinin imza ettiği mütarekede bu yörelerin işgaline ait herhangi bir kayıt

bulunmadığını işgali icab ettirecek bir güvensizlik eserinin olmadığını, bu nedenle mütareke hükümetlerine tamamen aykırı olduğu bunun için protesto ettiğini bildirmiştir(Özçelik, 2003, 46

1.4.3. Ayvalık İşgali

İzmir'in işgalinden yaklaşık on iki gün sonra Ayvalık'a gelen Yunan ve İngiliz savaş gemileri burada keşiflerde bulundular. İngiliz torpido kumandanı, Ayvalık kaimakamını gemiye çağırarak memurların görev başında bulunmalarını istedi. Bu dönemde milli kuvvetler işgale karşı direnme hazırlığı yapıyorlardı (Sarıhan, 1993, 278).

Bu sırada Ege kıyılarındaki işgaller ard arda devam ediyordu. 26 Mayıs'ta Onyedinci Kolordu Kumandanından gelen telgraflar Manisa'nın işgal olduğu bunun için de Manisa'daki hastahanenin uygun bir yere sevk edilmesini istiyordu(A.AMD.MV. 106/97). Aynı tarihte Şevket Turgud Paşa'dan gelen telgrafda Manisa mutasarrıfının üstüne düşen görevi yapmadığını ve Manisa'yı gerektiği gibi savunmadığını yazıyordu (A.AMD.MV. 106/97).

İngiliz torpido kumandanının Ayvalık kaimakamını gemiye çağırmasını Onyedinci Kolordu Kumandanı Bekir Sami iyi bir niyet taşımadığını belirtiyordu. Böyle düşünmesindeki en büyük payın da Yunan kuvvetlerinin Dalyan Boğazına yerleşmesini gösteriyordu (A.AMD.MV. 106/39).

29 Mayıs 1919 Perşembe günü Yunanlılar geceden Ayvalık'a asker çıkarmaya başladılar. Ondördüncü Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa askerlere işgale karşı koymamaların emretti (Sarıhan, 1993, 285). Ancak 172. Alay Komutanı ilk silahı patlatanlardan olmuş, bu işgale karşı gelmiştir (Apak, 1990, 64).

Ayvalık'ın işgalinden sonra Edremit ahalisi de işgal sırasının kendilerine geldiğini düşünerek can güvenliklerinin korunmasını istediklerini belirtmişlerdir (A.AMD.MV. 107/2). Ayvalık'ın Yunanlılar tarafından işgaline karşı tepkiler geliyordu. Gömeçten yazılan telgrafta ahali Ayvalık'ın dört günden beri işgal olduğunu bildiriyor, Yunanlıların burada yaptığı vahşetten bahsederek medeni Avrupa'nın İslamlara karşı yapılan bu mezalime son vermelerini istiyordu (A.AMD.MV. 107/1).

Yunanlıların Ayvalık'taki işgalinin ilk günlerinde yerli Rumlar da işgalci kuvvetlere yardımcı tavırlar sergiliyorlardı. Hiçbir kontrole tabi olmayan Rum kiliselerinde, Rum mekteplerinde ve hiçbir Türk polisinin ve jandarmasının giremediği mahallelerinde ve Rum köylerinde Yunanlılık namına teşkilat ve açık olarak işlemeye başlamış bulunuyordu (Apak, 1990, 64).

Ayvalık'ın işgalinden beş gün sonra Emrudabad Belediye reisi Ali Kuva-i Milliye'nin Ayvalık'ı savunmasının devam ettiğini bildiriyor ve Yunanlıların bu yüzden ilerleyemediğini belirtiyor ve burada Boşnak gönüllülerin Ayvalık'ı savunmasından bahsediyordu (A.AMD.MV. 107/3). Bütün bu savunmalara rağmen Ayvalık işgalden, ne yazık ki 15 Eylül 1922'de kurtarılabilecekti.

1.4.4. İzmir'in İşgali

1914 yılında Almanya'nın yanında I. Dünya Savaşına katılan Osmanlı Devleti dört yıl çeşitli cephelerde zor şartlar altında mücadele etmiş ve kaynaklarının büyük bir kısmını kaybederek 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesini imzalayarak savaştan yenik çıkmıştır (Turan, XIV, 2002, 756). 18 Ocak 1919'da Paris'te Osmanlı topraklarını paylaşmak için toplanan müttefiklerin, Osmanlı mirası üzerinde anlaşmakta güçlük çektikleri asıl mesele, daha önce İtalya'ya vaad edilen toprakların verilip verilmeyeceği meselesi olmuştur. 1917 yılında imzaladıkları St. Jean de Maurienne gizli anlaşması ile Batı Anadolu'nun İzmir'den Konya'ya kadar geniş bir bölgesi İtalyan nüfuz bölgesi olarak tespit edilmişti. İngiltere ve Fransa kendi çıkarlarına zarar vereceği düşüncesi ile bu anlaşmayı geçersiz saymayı uygun bulmuştur.

Amerika Başkanı Wilson bile Batı Anadolu'daki Rumların Türklerin boyunduruğundan kurtarıldıktan sonra İtalya boyunduruğuna terk edilmemesi ve bu insanların yaşadığı Türk topraklarının Yunanistan'a bağlanması kanaatinde idi.

Fakat İtalya temsilcisi, Yunanistan'ın Batı Anadolu üzerindeki isteklerine çok içerledi(Sonyel, II, 1995, 51-52). Bu sırada İzmir Valisi Nuri Bey'e gelen İtalya temsilcisi İtalya, Fransa ve İngiltere arasında yapılan anlaşma ile Ege kıyılarının Edremit'ten Antakya'ya kadar olan kısmının kendilerine verildiğini belirtmiş ve şu anda buralarda Yunan işgali var diyerek bölgedeki Türk ve İslam halkının geleceği için kendi

tarafına geçip Yunanlıların bu bölgeden çıkarılmalarını istemiştir(A.AMD.MV. 106/68).

İtilaf Devletleri'nin Türk topraklarının paylaşımı için yapmış oldukları toplantılarda bu topraklarının gerçek sahibi Türklerin fikri hiçbir şekilde umursanmıyordu. Ancak toplantıda itilaf devletlerini endişelendiren olaylar da yaşanıyor. İtalya'nın "onlar konseyini" kendisine verilen yerlerin kendisine verilen yerlerin Yunanistan'a verilmesi üstüne konseyi terk etmişti. 5 Mayıs 1919'da Lord George "Üçler Konseyi'nde" İtalya'nın doğudaki hareketlerinden şüphelendiğini gizlice yapılacak bir saldırı ile Anadolu'da gerekli yerleri zaptedeceklerini, böyle bir harekete başvurmalarına imkan kalmadan İzmir'i işgal hakkının Yunanlılar'a tanınmasını teklif etti.

6 Mayıs'ta İtalyanların Antalya, Fethiye, Marmaris ve Kuşadası'na çıkartma yaptıkları öğrenilince, Lloyd George "-----ler için kumandanlığın kapısı daima açıktır..." diyerek işgalleri karşısında halkın güvenini kazanmaya çalışmıştır. İzmir'in işgali Atina'da halka duyuruldu, şenlikler yapıldı, Fransız, İngiliz ve Yunan milli marşları söylendi(Sarıhan, 1993, 241).

Ancak İzmir'deki durum işgal kuvvetleri kumandanının dediği gibi düzeni korumak için değil bunun tam tersi bir durumu gösteriyordu. İzmir Valisi, Polis Müdürü, Jandarma Kumandanının görevleri yalnızca rafta kalmıştır. Askeri kuvvetlerin bütün silah ve cephaneleri tamamen ellerinden alınmıştır. Jandarma erleri istenilen zamanda bir bahane ile tutuklanmaya başladılar.

Türlere karşı yerli Rumların kindar tutumları artmıştır. Birçok subay haksız yere propaganda yapıyor diye İzmir hapishanesine konulmuş ve kendilerine işkence yapılmıştır.

İzmir'in işgali sırasında, Yunanlılar tarafından yirmi subay ve ileri gelen bazı kişiler şehit edilmişlerdi. Haberleşme hatları da Yunanlılara geçmişti. Tren olmadığı gibi, İzmir ile vasıtasız telgraflaşmak da olanaksız hale gelmişti(Özkaya ve Diğerleri, 2005, 62).

Yunan işgalleri ve mezalimi bütün yurttaki büyük tepkilerin doğmasına neden olmuştur. Bu tepkiler yurttaki mitinglerin düzenlenmesiyle sonuçlanmıştır. Mustafa Kemal'de bu dönemde bulunduğu bölgelerde halkı mitinglere karşı teşvik ediyordu. 16 Haziran

1919'da Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Merzifon ahalisinin de İzmir için bir miting düzenlendiğinin haberini vermiştir(A.AMD.MV. 107/15).

Ayrıca Yunanlıların bölgede yapmış oldukları vahşete bölgeden de hükümete gönderilen telgraflarla halkın tepkisi gösteriliyordu. Semirkend ahalisi adına Belediye Başkanı Ali'nin gönderdiği telgrafta Yunanlıların Türk topraklarında sürdürdükleri mezalimin hukuka aykırı olduğu bildiriliyor ve bu durumun düzeltilmesini istiyorlardı(A.AMD.MV. 107/20). Ancak Yunanlılar bu dönemde kendilerine bölgede karşı gelen halkın cezalandırılması kararı almışlardı(A.AMD.MV. 107/55).

Yunanlıların zulümleri daha sonra Ege Bölgesi'nde devam etmiştir. Menemen'de yapılan Yunan zulümlerine İtalyanların İzmir'e çıkabileceklerini öne sürerek bölgedeki Rumları korumak için Venizelos'a İzmir'e 2-3 tümenle çıkma izninin verilmesini istedi.

7 Mayıs 1919'da yapılan yüksek konsey toplantısında Venizelos, 6 Mayıs'ta gündeme gelen endişeye hamız görüşü kurnaz bir şekilde dönüştürecek; mütareke gereğince, müttefiklerin herhangi bir bölgeyi işgal yetkileri olduğunu, Yunanlılar da ittifaka dahil olduklarına göre, Türk Kuvvetlerinin de bu çıkartmaya engel olmaya haklarının bulunmadığını, bununla beraber Türkleri bu çıkartmadan ancak 12 saat önce haberdar etmenin ihtiyata uygun düşeceğini söyledi ve nihayet on Mayıs'ta İzmir'in işgal edileceği hakkında karar alındı(Tunç, X., 2002, 765).

Amiral Calthorpe, Yunan işgalinin gerçekleştirilmesi için Paris'ten aldığı emir doğrultusunda İstanbul'dan İzmir'e hareket etmiştir. İstanbul'da İngiliz Yüksek Komiseri Vekili Amiral Webb, 14 Mayıs sabahı, Babı Ali'ye bir nota vererek, Amiral Calthorpe da 17. Kolordu Kumandanı Ali Nadir Paşa'yı ziyaretle İzmir istihkamlarının İtilaf Kuvvetleri tarafından işgal olunacağını bildirmişlerdir. Sadrazam, notada belirtilen hususların aynen yerine getirilmesini ve Calthorpe'un talimatına göre davranılmasını Vali İzzet Bey'den istemiştir. Bu şekilde istihkamların Müttefiklerce işgali sağlandıktan sonra, aynı günün akşamı İngilizler ikinci bir nota ile İzmir şehrinin ertesi sabahtan itibaren Yunanlılar tarafından işgal edileceğini bildirmişlerdir. İki nota arasındaki fark açıkça ortadaydı. Hükümet ilk notayı mütarekenin 7. maddesi doğrultusunda değerlendirerek ses çıkarmamış, ikinci nota verildiğinde ise iş işten geçmiştir. Bir bakıma hükümet aldatılmış, İngilizlerin oyununa getirilmiştir(Yalçın ve Diğerleri, 2004, 153).

Yunan kıtaları 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir rıhtımına çıkmaya başladılar. Şehrin yerli Rum ahalişi taburlarını coşkun gösterilerle karşıladı(Şahingöz, , 2002, 726). İzmir Başpapazı Hrisostomos Yunan askerlerini kutsadı. Yunan erleri de rıhtımda Venizelos'un tablosu önünde oyunlar oynadılar.

Yunan İşgal Kuvvetleri Komutanı Zafiriu'nun İzmir'de işgalle birlikte dağıtılmaya başlanan bildirisi: "İzmir ve dolaylarının işgaline başlıyorum. Amaç mevcut kanunların korunması ve desteklenmesiyle bütün halkın refahını sağlamaktır. Memurlar işlerine devam etsin." Bakacak olursak Harbiye Nazırı Şevket Turgud Paşa'nın Haziran 1919'da bildirdiğine göre Yunanlılar İzmir'den sonra işgal ettikleri Menemen ve havalisinde yaptıkları mezalim 17 Haziran 1919 tarihinde öğlende başlamıştır(A. AMD. MV. 107/16). Yunanlıların bu bölgede yapmış oldukları vahşiyane mezalimin durdurulması için Harbiye Nazırı ya bunun hukuki yollardan ya da Türk askeri tarafından halledilemesi gerektiğini bildirmiştir(A. AMD. MV. 107/52).

1.5. Milli Mücadele'de Denizli, Burdur, Antalya Sancakları

1.5.1. İtilaf Devletlerinin Mondros Mütarekesi Öncesi Plan ve Projeleri

Osmanlı Devleti'nin Savaşa girmesi itilaf devletlerinde Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecinin yaklaştığı fikrini güçlendirmiştir. Ancak Osmanlı Devleti'nin topraklarının paylaşılması anlaşmazlıklara neden olacağından önce bu konuda aralarında bazı antlaşmalar yapmak istediler. Avrupalı Devletler arasında son olarak 1913 ve 1914 yıllarında yapılan antlaşmalarla Osmanlı Devleti İstanbul ve Trakya dışında paylaşılmış, her devlete düşen veya düşecek olan pay ile "haklar" belirlenmişti. Ancak I. Dünya Savaşı bu durumu değiştirdi. İtilaf Devletleri, düşman haline gelen Almanya ve Avusturya'nın belirlenen paylarını da kendi aralarında yeniden paylaşmak istediler, işte bu da, yeni sorunlara, pazarlıklara ve gelişmelere yol açtı(Uçarol, 2000, 494).

1.5.2. İtalya'nın Türk Toprakları Üzerindeki Emelleri ve Mondoros Mütarekesi'nden

Sonraki İşgale Yönelik Çalışmaları:

İtalya I. Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleriyle girmek istemiş ve savaş sonucunda elde edeceği toprakların tespiti için İtilaf Devletleriyle gizli antlaşmalar yapmışlardır. Londra Antlaşması olarak bilinen bu antlaşma İngiltere ve İtalya, Fransa ve Rusya arasında imzalanan gizli bir antlaşmadır. Bu antlaşmaya göre İtalya'ya Antalya ve havalisi verildi. Eğer bu savaş boyunca Fransa, İngiltere ve Rusya Asya Türkiye'sinde yerler işgal ederse Antalya iline yakın olan yerlerin işgal hakkı da İtalya'ya verilecekti. Böylece İtalya Anadolu topraklarında kendine tatmin edici topraklar verilince savaşa girdi. Daha sonra İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Anadolu'nun geri kalanını aralarında paylaşan bir antlaşma yapmalarıyla İtalya'nın müttefikleriyle arası açılmıştır. Bunun nedeni de Fransa'nın Anadolu'da kendisinden daha büyük bir pay alacağını düşünmesidir. Bunun üzerine Fransa, İtalya ile bir antlaşma daha yapmış ve İzmir ve çevresini de İtalya'ya vaat etmiştir. Ancak bu antlaşmaya Rusya'nın onayı şartı konulmuştur. Ancak Rusya'da Bolşevik rejimi kurulduktan sonra bu antlaşma hükümsüz kalacaktır (Köstüklü, 1999, 8). Mondoros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra İtalyan Hükümeti Osmanlı Devleti'ne baskı yapmaya başladı. İtalya Hariciye Nazırı Mösyö Titoni'nin 29 Eylül'de Meclis-i Mebusan'da yaptığı konuşmasında savaştan önceki gizli antlaşmalardan bahsediyor ve bu antlaşmalarda kendisine vaat edilen İzmir, Antalya ve çevresindeki işgal hareketlerini haklı göstermeye çalışıyordu. Ayrıca İtalya Harbiye Nazırı Meclis-i Mebusan'daki konuşmasında Ereğli Kömür Madeninin de kendilerine verilmesinden söz etmiştir (A. AMD. MV. 107/72).

1.6. İtalyan İşgal Faaliyetleri

1.6.1. Antalya'ya Asker Çıkarmaları

Mondoros Mütarekesi'nin imzalanmasından kısa bir süre sonra diğer müttefiklerin yaptığı gibi İtalya'da kendisine verilen bu bölgeleri işgale başlayacaktır. Önce 1919 başında Marmaris'i işgal ettiler (Köstüklü, 1999, 11). Bu işgalden sonra İtalyanların Antalya'yı işgal edecekleri kesindi. Ancak İtalyanlar Antalya'yı hemen işgal etmediler. Fransız Başbakanı Celemenceau, 3 Ocak 1919'da İtalyanların Antalya'yı işgaline razı

oldu. Ancak İtalyanlar Antalya'yı hemen işgal etmediler. Önce mahalli hükümetten İtalyan Kontrol Memuruna bir oda tahsis edilmesini sağladılar. Şehirde bir telsiz istasyonu kurdular ve okul açmak üzere rahip, rahibe ve öğretmenler getirdiler. Daha sonra da bazı mahkumların cezaevinden kaçmalarını, Antalya'dan Burdur'a giden posta arabasının 27 Mart'ta soyulmasını, aynı günün gecesinde Antalya'daki Hıristiyan mahallesinde bir kutu barutun patlamasını sağladılar. Bütün bu olaylara da güvensizliği neden göstererek önce Antalya'daki rahiplerinin oturduğu binaya iki yüz İtalyan askeri yerleştirdiler ve 28 Mart 1919 günü öğleden sonra da şehri işgal ettiler(Aslan, XIV, 2002, 831).

İtalyanların Antalya'yı işgali resmi makamlar tarafından ve halk tarafından protesto edildi. Antalya Mutasarrıf Vekilinin 176. Piyade Alayı, 57. Tümen ve 17. Kolordu Komutanlığı'nın protesto etmelerine sebep oldu. Ancak hiçbir fiili müdahalede bulunulmadı(Aslan, XIV, 2002, 831). Ahalide İtalya'nın Antalya işgalinin hukuka aykırı olduğunu söylemişler, bunun Wilson Prensiplerine uymadığını söylemişler ve bunun düzeltilmesini istemişlerdir(A. AMD. MV. 107/20).

1.6.2. İtalyanların Burdur'u İşgal Etmeleri

Antalya'nın işgalinden 8-10 gün sonra Antalya işgal komutanı Cona Aleksandro ile siyasi memur Mark Fronti ve tercümanları, Burdur'a keşif gezisinde bulundular. İtalyan ekibi 8 Nisan saat 15.00'de otomobille Burdur'a geldi. Burdur Mutasarrıfı Ali Ulvi İtalyanlar'a geliş sebeplerini sorduğunda, cevap olarak resmi bir sıfatta gelmediklerini, yalnız şimendüfer imtiyazı alacaklarından şimendüfer yapıncaya kadar otobüslerle Antalya'dan emtia nakl etmek istediklerinden, bunlara ahalinin arzusu olup olmadığını öğrenmeye geldiklerini söylemişlerdir. Ancak gerek Burdur Mutasarrıfı ve gerek Burdur ahalisi İtalyanların asıl maksadının işgal olduğunu biliyorlardı ve buna mitinglerle karşı gelmişlerdir(Köstüklü, 1999, 15). Ayrıca Burdur kalemi riyasetinden antalya'ya Burdur müdafaası için yardım istemişlerdir. Mutasarrıf Cemal ile Burdur müdafaasında bulunmak isteyenlerin sevki hakkında bilgi vermiştir(A. AMD. MV. 107/6).

İtalyanlar Burdur'u önce askeri kuvvetle işgale kalkmışlar ancak bunun Burdur üstünde baskı yaratacağını düşündüklerinden farklı bir siyasete başvurmuşlardır. Bu siyaset Yirmi Üçüncü Kolordu Tarafından, işgalden sonra devam ettiği bildirilmiştir. İtalyanlar daha Antalya'da iken Burdur'da propagandalara başlamışlardır. Bazı zevata otomobil ve

106 lira vermişler ve ahalinin hissiyatını ifa için her gün türlü türlü şayialar üretmişlerdir(A. AMD. MV. 107/45). Bu arada İtalyanlar Burdur'a doğru ilerlemeye devam etmişlerdir. İtalyan kuvveti 25 Haziran'da Burdur'un Bucak nahiyesine geldi. Günde onbeş kilometre mesafe alan bu kuvvet ertesi günü yani 26 Haziran'da Çeltikçi'ye girdi. İtalyanlar bu ileri hareketleri sırasında yine işgal politikalarının gereği olarak köylülere iyi muamele ediyor ve alışverişlerinde fazla para veriyorlardı. Bu şekilde 27 Haziran'da Burdur'a giren İtalyanlar 28.06.1919'da Burdur'u resmen işgal ettiler(Köstüklü, 1999, 17).

BÖLÜM 2: BELGELERİN TRANSKRİPSYONU ve ÖZETLERİ

2.1. Mondoros Mütarekesinin İmzalanması İle İlgili Belgeler

106 / 3

Özeti: İtilaf Devletlerinin Hapishane ile ilgili uygulamaları

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Dersadet tevkifhanesiyel hapishane-i umumide rum ve ermeni veya ecnebi olarak mevkuf veya mahkumen mahbus bulunan eşhasdan mühim bir kısmın milliyetleri nazarı itibarı alınmak suretiyle mensub oldukları millet hastahanelerine cedil izam İngiliz tarafından tevarih muhtelifede tahliye edildiği dersadet istinaf müdde-i umumiliğinden varid olan tezkerede bildirilmiş ve Adana'da Dörtyol ve Edirne hapishanelerinde dahi bazı eşhasın serbest bırakıldığı şaadat-ı mahalli yenden anlaşılmış olduğu gibi ahiren salafük arz istinaf müdde-i umumiyeğinden zeyalen varid olan diğer bir tezkerede dahi İngiliz kaikamakamı Mistır Şimitin beraberinde altı kişiden ve Fransızlarla Yunanlılardan mürekeb bir heyet-i mutelifenin oğlu tevkifnamesindeki mevkufini hüviyet ve müddet-i mevkufiyetleri bilsual maiyetlerindeki izbar nısfının muayeney icraya ve ertesi gün dahi nısfı diğerinin muayene etdirdikten sonra bir kısmını tahliye edeceklerini mevkufune tefhim eylediği ve tahliye edilecekler meyanında cinayetle mazlum mucrinin bulunduğu tevkifname müdüriyetiyle Beyoğlu mutasarıflığının işarına atfen İstanbul vilayat-ı aliyesinden işar kılındığı bildirilmiş olduğu arz ve tevkifhanelerle hapshane-i umuminin vaziyetine ve ceryan eden muamelata dair akdemce dersadet bidayet eymu umumisi ile istinaf müdde-i umumiye baş muavenatı tarafından tanzim kılınmış olan mufasal raporun bir kıta sureti merbuten huzur-u samive takdim kılınmış olmağla ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Adliye Nazırı

Kanun-i Sani 335

Not: Belgenin aslı ektedir.

Özeti: İtilaf Devletlerinin İstanbul'daki hizmetleri.

- a) Şehr-i emaretinden varid olan 11 Kanun-i Sani 335 tarihli tezkerenin suretidir.

İngiltere devlet-i fehimesinin dersaadet kuva-i devriye erkanı harbiye reisi Ceneral Faller evvelsi gün dairei emanetde acizlerini ziyaret eylediği sırada hristiyan cesrinin indelicab ne kadar müddet zarfında açılacağını sorması üzerine on beş yirmi dakikada guşat edilebileceği cevap verilmekle beraber sebebi suallerini istifsarına mukabil bunun şimdilik hiçbir sebep ve maksada müsteniğ olmadığı gibi ileride dahi bu babda bir lüzum ve ihtiyaç usulünü memur etmediğini müceret ihtiyaten malumat edilmek istediğini ve makaza lüzum görmemesini temenni ile beraber şayed icab ederse telefonla malumat vereceğini beyan eylediğini o gün zatı sami nezaretpenahileriyle hariciye nazırı paşa hazretleriyle şifahen arz eylemiş idim. İcabatı mevsime göre her gün evkatı muayenede açılmakta olan köprünün kuşatı ameliyesi seyir sefaış idaresinin gönderilmekte olan romorkör vasıtasıyla icra edilmekte isede evkadı mezkure haricinde hasbel lüzum kuşadı halinde idare-i mezkureden romorkör tedarik ve celb ve pek çok tezirat ve müşkulatı bari olduğundan şu mahzurun izalesi zınnında esasen emaneten mali olub muvakete iaşe nezaretine verilmiş olan romorkörlerden “intikam” namındaki o işte ve ihtiyaç acile karşı kullanılmak üzere emaneti iadesi hususunda nezaret müsarüliyle tebliğiyle beraber müsarüliyle Ceneral ifadesine göre o yaldu vukuğu merhuz talebin hakkında dahi emru tebligat itam buyrulması istirham ederim.

Dahiliye Nezareti

11 Kanun-i Sani 335

- b). Huzur-u Ali-i Cenab-ı Sadaretpenahiye Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Cesrinin evkat-ı muayene haricinde keside hakkında İngiltere devlet-i fehimesinin dersaadet kuva-i devriye kumandanlığı tarafından vuku bulmuş melhuz olan talebin ne suretle telaki isaf olunması lüzum geleceğine dair şehri emaneti devlet aliyesinden alınan ve bir sureti lefen takdim kılınan tezkere üzeri kufayış hariciye nezaret

celilesinden istifar ve tezkerede mevzu bahs olan ----- romorkörünün emanete lüzum iadeside iaşe nezareti vekalet aliyesine izbar kılınmışdı. Nezaret müsarüleyhidenden bu kere varid olan tezkere-i cevabide cesrinin evkatı muayene haricinde keşide hakkındaki talebin esaf olunub olunmaması keyfiyetinin meclisi mahsusa vukelaca bir karar lüzum geleceği bildirilmiş olmağla ifa-i müttefikesi menut rey sami-i ferhimaneleridir. Ol babda emru ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Dahiliye Nazırı Vekili

22 Kanun-i Sani 335

106/35

Özeti: İtilaf Devletlerinin mütarekeden sonra çalışmaları

Maruz-u Çaker-i keminelere.

Altıncı ordu kumandanlığından nezaret aciziye mevrud 30-31/1/35 tarihli şifre berveçiatı malumatı havidir.

1. Altıncı ordudan gönderilen murahaslarımız Tarhancı efradının garba doğru şimendüferle nakillerinin temini için İngilizlerle icrayı mezkurat etmiş ve İngilizler her hafta her birisi 450 neferi itiba etmek üzere iki treni Arab pınarından Pozantıya nakle muafakat etmişlerdir. Mamafiye ordu her müzakere neticesinde verilmiş kararı İngilizlerin tamamen tatbik etmedikleri gördüklerinden bu mukareratın dahi tesbit edildiği vecihle ceryan edeceğinden şüphe etmektedir.

2. Ordu kumandanı Urfa, Bilecik, Surucu ziyaret etmiş eşraf ve esa-i mutahayyıza asair pek çok tezahurat yaparak hükümet-i osmaniyeye sadakat ve muhabet teyid etmişlerdir.

Arz-ı malumat olunur ol babda emru ferman hazret-i veliyyül emrimdir

Harbiye Nazırı

2 Şubat 1335

106/36

Özeti: Mütarekenin askeri olarak uygulanışı

Mütareke akd olunarak 5 Teşrin-i Sani 335 tarihinde şerefsedar olan idare-i seniye cenab-ı mulukane mentu alisince efradın terhisine başlamış ve erkan-u umura zabıta memurin askeriyeeye verilmekte olan bir nefer tayinat zaminin gerçi kat-i lazım gelmiş ise de merkez cephelerde bulunan kıtaatın ve efradı müstebelenin terhisi ve nakliyatının kabiliyetsizliği dolayısıyla uzun zamana ihtiyaç olacağı gibi baz kıtaların lav edilmesinden dolayı zabıtanın muhtelif mahallerde ve açıkda bulunmaları hususuyla gala-ı esarın bütün şiddetle hüküm ferma olduğu şu zamanda zabıtan ve memurin-i askeriyesinin sefalet ve perişaniyesi taminatı mezkurenin kat-i ile daha ziyade tesdid edilmiş bulunacağı ve esasen memurin-i mülkiyenin galayı işar hasebiyle maaşlarına yüzde elli memurin zabıta maşatına da yüzde yüz derecesinde zamiyet icra edildiği halde zabıtan nusaybini askeriyeeye yüzde yirmi beş nisbetinde zamiyen icra olunmuş olmasına göre orduların terhisi ve tehsisi ikmal ve binaen aliy hal hazıra vücuhuna kadar mezkur tayinatı zaminin kemaken devam itasıyla beraber erkan-ı umara ve zabıtan ve memurin-i askeriyenin duçer olduğu fartı ihtiyaç ve zaruretin kısmen olsun tahvini için sene-i haliye şubat mahından itibaren bir nefer tayini daha zam-ı suretiyle iki nefer tayini zaminin itası muafak hal ve nisfet görülmüş ve bu babda icab eden mevad-ı kanuniye lahiyası kaleme alınarak lefen takdim kılınmıştır.

106/37

Özeti: Mondoros Mütarekesinin imzalanmasından sonra İngiliz subaylarının İstanbul'daki bazı köşkleri kendilerine tahsis etmeleri.

a) Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

İtilaf orduları heyet-i idaresi reisi Ceneral Don cenablarından alınan 2/2/35 tarihli tezkerede Arnavud Köyü'ndeki (yelle long). ve (Halim Paşa)., Yeniköy'deki (Sekurun)., Kuruçeşme'deki (Volkman). köşklarinin Ceneral Frandespere emrine verilmesi ve bu talebi münasebetiyle icab edenlere emr ve sakinlerine haber verilmesi ve eşya meyani vurundaki eşya ve mefruşatın kaldırılmayarak terkini ve mukabilinde makbuz verileceğini ve Fransız karargahından bir memurun şubatın beşinci günü öğleden evvel saat onda bina-i mezkureyi teslim edeceği işar

olunmaktadır. Bu babdaki iktizanın ifası zınnında icab edenlere emr itasıyla Cenerale haber verebilmek üzere neticesinin taraf-ı aciziye emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Ordu Dairesi Reisi Konaklar ve Müfettişi Umumisi Miralay

2 Şubat 335

b) Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

2/Şubat/35 tarih ve 48 numrolu tezkere-i aciziye zeyldir:

Şark müttefikin orduları kumandanı Ceneral Frandespere'nin emrine verilmek üzere talep olduğu işar olunan Kuruçeşme'deki adliye nazırı esbak-ı merhum Abdurrahman Paşa Yalısı'nda daha evvel müşarül iley Ceneral'in emrine itası icab ettiği beyanıyla mezkur köşkün mukadema bildirilen zamandan daha evvel işgaline lüzum görüldüğü binaen aliy adli şubatin beşinci günü öğleden evvel saat onbirde teslimi Ceneral Von tarafından bugün tekid edilmiş olduğu gibi şimdi müracat eden bir Fransız yüzbaşısı tarafından Ceneral Frandespere'nin karargahı yanında bulunan mezkur yalının şubatin beşinci veya altıncı günü dersaadete muvasalat edecek olan Frandespere'ninyevmi vurduna kadar tahliye ve ihzarı şifahen dahi işar olunmağla iktiza-i açiliye hakkında emr-ü irade-i samilerine intizarda bulunduğu maruzdur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Ordu Dairesi Reisi ve Konaklar Müfettiş Umumisi Mirliva

2 Şubat 1335

106/38

Özeti: Mütarekeden sonra tahliye olunan Batum ve civarından sevk olunacak eşya hakkında

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Harb-ı umumi esnasında işgal olunan Mısır vesair aksamı memalik osmaniyede vukubulan ihracat hakkında henüz bir karar tebliğ buyrulmamış isede gerek mahal-i

mezkureye ve gerek Balkan harbi esnasında işgal olunub mukaderat siyasi henüz tahakuk ve tekarür etmeyen Bahrisefid adalarında akd edilmiş mütarekeden sonra tahliye olunan Batum ve civarına sevk ve ihraç olunacak eşya için evel emirde ihraç musadesine natik olarak ihracat komisyonundan muti bir vesika arz olunduktan sonra yüzde bir ihraç resmi gümrüğünün istifasıyla emrari bilcümle gümrüğe tebliğ kılındığından bahisle bu babda bir karar var ise tebliği lüzumu rusumat müdiriyet umumiyesinden varıd olan 30 Kamilsene sene 335 tarihli ve 5571/22 numrolu tezkerede beyan olunmaktadır serehatı anifeye göre henüz bir karar mevcut olmadığına binayen vaziyet hazırey-e ve suret-i işare nazaran bu babda meclis-i vukalaca ittihaz buyrulacak kararın emri tebliğine müsaade celile sadaretpenahileri şayan buyrulmak babında emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Ticaret ve Ziraat Nazırı

5 Şubat 1918

106 / 40

Özeti: İzmir ve havalisinde İtilaf devletlerinin mondoros mütarekesini uygulaması

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

İzmir askeri hat komiserliğinden bildirildiğine nazaran Kasaba ve Aydın hududuna İngiliz ve Fransız kontrol heyetleri tarafından vaziyedi olunarak fi 1 Şubat sene 35 tarihinden itibaren ifa-i vazifeye başlamış oldukları kendilerince lüzumsuz gördükleri memurları ihrac etmekde buldukları anlaşılmışdır. Bundan başka sirkeci istasyonu ve emr-i inzibatı için 58 fransız neferi tahsis edilmesi ve emr-i muhafaza bütün mesuliyetlerin kendilerine vaci olacağı Fransız komiseri tarafından şarki hat askeri komiserliğinde beyan ve imtianen sirkeci istasyonu, raçe ve harb rampası kapılarına şimendüfer bölüğümüzden ikame edilen nöbetçilere sahilde dolaştırılan devriyeye lüzum kalmadığı isbat edilmiş olduğundan mezkur nöbetçi kaldırılmış olduğu maruzdur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

5 şubat 335

Özeti: İtilaf Devletlerinin Mondros Mütarekesini uygulaması

a) Düşman arazi-i meşgulesi Şamil kısmı (Kilikya). Başkumandanlığın 19 Kanun-i Sani-i Sene 1919 tarihli ve 865 numaralı mahzurası mucibince lejyon Dönor Kumandatör ve rütbesin caiz olan ser idare-i memuru miralay Miraman Aydın'daki zevat-ı tayin eder.

Katib Umumi Mülazım Sani Erkaded

Erkan-ı Harbiye Reisi Yüzbaşı Kola

Mersin Sancağı İdare-i Memurin Ankovali

Kazan Sancağı Memuri Yüzbaşı Yarad

Yaver Mülazım San Jan

İş bu tayinler 20 Kanun-i Saniden itibaren dir.

5 Şubat 1919

Düşman arazi meşguresi Ser İdare-i Memurin Lejyon Dönor Kumandan Namına
Homil Biramön

b) Dahiliye Nezaret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Düşman arazi-i meşgulesi ser idare-i memurin lejyon Dönor Kumandatör ve miralay Miraman imzasıyla makam-ı vilayet-i tevdi olunan ve merkezine malumat vilayeti tayin ettiği idare-i memurlarının isimleriyle rütbelerine dair olan 5 Şubat sene 335 tarih ve 10 numrolu takrir lefen takdim kılındı ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Adana Vali Vekili

9 Şubat 335

Özeti: Mondoros mütarekesinin uygulanışı

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Mütarekenin akdiyle beraber altıncı orduyu hümayun karşısında icra-i hareket eden İngiliz Irak ordusu kumandanı Ceneral Marşal orduyu Osmanlı kumandanı Mirliya Ali İhsan Paşa'ya Ceneral Korsem'i göndererek münakid mütarekenamenin yedinci maddesi mucibince Musul'u işgal edeceğini ve on altıncı madde mucibince de Osmanlı ordusunun hemen teslim olmasını talep etmiş ve Irak hududunun dahi Siirt Silvan Osmaniyeden Siverekden geçtiğini bildirmiş ve bu talebi kuvvetle de teyid için adeta Musul'da bulunan altıncı ordu karargahı ve civarındaki kıtaatı abluka edecek surette tertibat almış idi. Ali İhsan Paşa bu teklifata cevaben dersaadetden emir almayınca hiçbir suretle teslim teklifini kabul edemeyeceğini bildirmiş ve uzun muhaberatdan sonra sadrazam ve baş kumandanlık makamından 5 / 11 / 34 tarihle altıncı orduya berveci ati tebligat yapılmış idi(Mütarekename mucibince İngiliz Irak ordusu kumandanlığının ne Musul'u işgale ve ne de Irak'ı istediği gibi tefsire salahiyatdar olmadığını İskenderunun İngilizler tarafından işgaline dair mütarekenamede bir kayıt bulunmadığı amiral yazılmış idi. Müşarüleyhin ifadatına itafen mevrud cevabda (Musul veya diğer mevki hakkında bir daha böyle mucib hareketin bulunmaması için İngiliz orduları kumandanlarına emir verilmesini hemen Londra'ya bildirdiği). işar olunuyor. Binaen aliy keyfiyetin sureti nazikanede İngiliz ordusu kumandanlığına tebliğiyle Londra'dan verilecek emre intizar eylemeleri hususunun temini mütehaizdir.). Bundan sonra Teşrin-i Saninin onuna kadar altıncı ordunu on altıncı madde mucibince teslim olması hakkındaki muhaberat devam etmiş ve nihayet on Teşrin-i Sani tarihiyle İngiliz bahriye irtibat zabıtı kumandan Celinof imzasıyla makamı sami sadarete berveci atı takrir vurud etmiştir(..... Ki İngiliz baş kumandanlığından ahs eylediğim telgrafı berveci atı huzuru Samilerine arz etmeğe kesbi şeref eylerim. Mütarekenamenin maalesef bazı tehlife efkârı mucib olan on altıncı maddesinin tefsirine aid olarak İngiltere devleti aliyenin meşgul bir vaziyetin kalmasını arzu etmediğini ve her hususun mümkün mertebe devleti aliyenin şanına layık bir surette nazarı dikkate alacağını zat Samilerine arz ettiğim hakkında bendenize salahiyat veriyor İngiltere hükümetinin bu işde son derece bir hüsni niyetle hareket etmeği arzu

eylediği kabul). bu kere cevaben makamı sadaretden kumandan Çelino bir teşekkürname yazılmış ve yine mahalinde Ceneral Maraşel ile altıncı ordu kumandanı girdiği pek müşkül vaziyetden kurtarılaraq çekilmiş ve Ceneral Mareşal bu suretle ordunun teslimi hakkındaki tabinin icrasında müsadekar bulunmuşdur. Binaen aliy hakkında 22 Şubat 335 tarihli ve 2 / 1158 numrolu tezkere acizinin hale iktiza sırasında berveci maruz hususatında nazarı itibaran alınmasını arz ve istirham eylerim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

12 Mart 335

106 / 98

Özeti: Yunanlıların işgal hareketleri ve propagandaları

a) Erkan-ı Harbiye Umumiye Riyasetine

27 Mayıs 335

Mahreci Akhisar

26 Mayıs 35 şifrede telgrafnameye zeyldir.

İzmir’de münteşir köylü gazetesinin 26 / 5 / 35 tarihli nüshasında İzmir valisi İzzet Bey tarafından Yunan kıtaatinin hareket ve merasimi mahsusa ile kabulünün mülhakatı tamil ve tesviye görölmüşdür. Gerek Manisa ve gerek Akhisar kaimakamın olunduğu hususunda ahaliye yardım etmeyib daima heyecanı milliyeyi söndürmeğe ve yerli Rumların tedhis propagandaları karşı lakayıd kalmaları gazete havalisini teyid etmektedir. Türk ve Müslüman milleti azimkari iman sahibi rüesayı hükümet ile sevk-i idare olundukça cihanın ve kahraman bir millet-i olduğunu göstermiş ve cahil ellerde daima millette izhar cihanet eylemişdir. Vatan-ı mukadesimizin hini hacetde müdafasını teshid için bu vilayet göğüsleri azim ve imanı milli ile mücehez rüesayı hükümetin gönderilmesini rica ediyorum efendim.

17. Kolordu Kumandanı Bekir Sami

a) Suret

Erkan-ı Harbiye Umumiye Riyasetine Salihliden Bekir Sami Beyden şifredir.

1. 28/5/35 tarihli İzmirde çıkan müsavat gazetesinin resmen haber aldığına göre 27/5/35 günü bila taaruz cins ve mezheb ahalinin alkışları arasında Yunan kıtaatı Bayındır'ı işgal etmiştir gibi bir malumat vardır.

28/5/35 günü Manisa'dan hareketle Salihli'ye gelen bir jandarma neferinin Manisa'da Ayvalık Rumlardan olub elyevm Yunan kıtaatinde müstahdem Rumlardan aldığı habere göre iki vagon Aydın şümendüferi de İzmir'e vasıl olmuştur.

Bu malumata göre Bayındır'ı civarında ahali ile Yunanlılar arasında musademe olmakda olduğu zan eyliyor.

2. Birinci maddede zikr olunan jandarma neferinin aynı menhaden aldığı malumata göre bir Yunan taburu 28/5/35 sabahı Akhisar'a hareket etmiştir. Bu kuvvet Soma'yı işgale memurin bizim tahkikat hususiyemize nazaran henüz Manisa'dan şarkı şimaliye doğru hareket etmiştir.

3. Manisa'daki Yunan kuvveti de takriben üç tabur imiş. Elli yedinci fırka ile tesisi irtibat için bir zabıta evrak oradan Aydın'a götürülmüştür.

17. Fırka Vekili Miralay Bekir Sami

28 / 5 / 35

Not: Bu iki yazıyı Harbiye Nazırı Sadarete sunmuş ve bu iki yazıdaki durumu hemen yerine getir diyor.

107 / 11

Özeti: Mütareke döneminde gayrimüslimlerin çalışmaları

Makam-ı Celile-i Sadaretpenahiye Mevrud Şifre

6 / 6 / 35 ve istihbaharat 76 numrolu

Merzifon kazasında ki Rumlardan ve İngiliz zabıtları hakkındaki istihbarata zamimaten bu defa Amasya livasında aldığım malumatda ancak esna-i tehcirde merzifonda esasen çokca kalan Ermenilerin bu kere mahali saireden de gelenler ve hicretten avdet edenler yüzünden miktarlarının daima artmakta olduğu ve bunların haricindedede mübayasına

tesbit etmeleri ve iki mah mukkader patrikhaneden gönderilen Belroz ve Veledijon namında tahsil görmüş iki genç ermeninin mesele-i siyasiye ile iştikal etmelerinin mahsus olduğu Merzifon Amerikan mektebine getirilen eşya sandıklarının üzerinde Ottoman Amerikan markaları görüldüğünün bunlarında herhalde esnia olduğundan şüphe bırakmıştır bu eşya Merzifonda üç kısma ayrılarak mutelif kollara kasabaya dahil olmaları bu şüpheyi takviye eylediği Merzifondaki dört İngiliz zabıtının Amerika Koljinde iştima-i bunların bu havalide komitecilik teşkilatıyla uğraştıkları ve merkez müzakere ve teşebbüsat ittihaz ettikleri şüphanesini uyandırdığı Merzifonda Mr. Keçilla ile beraber üç doktor dört eczacı olarak sekiz olarakda dört İngiliz zabıtının mevcut bulunduğu gayet mahremane ve kendilerine ihsas ettirilmemek üzere tahkikat ve teşebbüsata devam olunduğu bildirilmektedir. İstihbar kılınacak malumat bilahire arz olunacaktır istihbarat 94 adet

Ordu 9 Kıtaati Müfettişi

Mustafa Kemal

10 Haziran 335

107/25

Özeti: Mütarekenin uygulanması

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Keminelidir

Yunan mandıralı Eytos Sakavote esbab-ı vurun-u layıkı vecihle malumat hakkında vermekten süvarisi imtinah ettiği ve bundan böyle itilaf hükümetine ait sefa-i harbiyenin daima ziyaret edeceğini bildirmiş ve esan-i rahda Kürdistan romörkörünü muayene ve tehari etmeleri sevhanin muhafazasını memur edildikleri ihtimalini vermekte bu kere madeniye-i liman riyasetinden mevrud 27 Temmuz 335 tarihli şifreli telgrafnamede iş'ar kılınmış olmağla maruzdur. Ol babda emrü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Bahriye Nazırı Vekili Namına

28 Temmuz 335

107/52

Özeti: Mondoros mütarekesinin uygulanışı.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Yunan bandıralı Eytos Savokate esbab-ı vurudu layıkı vecihle malumat hakkında vermekden süvarisi imtinah ettiği ve bundan böyle itilaf hükümetine aid sefa-i harbiyenin daima ziyaret edeceğini bildirmiş ve esna-i rahda Kürdistan romörkörünü muayene ve tehari etmeleri sevhalin muhafazasına memur edildikleri ihtimalini vermekde bu kere madeniye-i liman riyasetinden mevrud 27 temmuz 335 tarihli şifreli telgrafnamede işar kılınmış olmağla maruzdur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Bahriye Nazırı Vekili Namına

28 Temmuz 335

107/64

Özeti: Mütarekenin tatbikatı.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Mütarekeden tevellüd eden ve sabık kabine zamanında büsbütün başka bir şekil alan vaziyet-i umumiyede mahsus bir tebadül müşahede edilmektedir. Bu tebedüle dalalet eden bazı ahval bervecizir arz edilmiştir.

1. Ağustos avasilinden beri Rum elide hududumuza dahil olan Fransız kıtaatı cesimesinin sevkiyatı pek azalmıştır.
2. Anadolu dahilinde Haydar Paşa'dan sevk edilmekte olan İngiliz kıtaatı cesimesinin sevkiyatı tevkif etmiş bilakis Anadolu'ya sevk edilen askerlerden bir kısmı Haydarpaşa'ya avdete başlamışlardır.
3. Karadeniz Boğazının bazı aksamı İngilizler tarafından tahliye edilmektedir. 16/Teşrin evvel/35 tarihinde fenkumen tepe altun tepe kilyos bataryaları esliha ve mühimatı beraber olarak İngilizler tarafından kıtaatimize teslim edilmeğe başlanmıştır.

4. İngiliz Cenerali Milen'den alınan bir tezkerede Anadolu dahilinde ki vaziyetin temedühünden dolayı Konya cephaneliklerine konulan İtalyan nöbetçilerinin geri alındığı bildirilmiştir. Bu tebedülat lehimizde gibi görünmekte ise de neticesi tahmin olunamamaktadır buna rağmen haricde hükümetimize mutelifi tarafından notalar ultimatomlar verildiği gibi bazı bedhahane şayat devran etmektedir. Buna benzer beraci saire dahi 19/10/35 tarih ve 4204 numrolu aliza ile arz olunmuş idi. Bu gibi şayat tecasirleri hakkında her ne kadar idare-i örfiyenin cari olunması sebebiyle hemen takibata başlamağa muafak görmüyorsam da vaziyet itibarıyla bu takibatın muafak olub olmayacağı hakkındaki emri fehimanelerine ittihaz ettiğimi eylerim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye nazırı

21 Teşrin-i Evvel 35

107/72

Özeti: İtalya'nın mütareke döneminde hükümete bakışı

İtalya Hariciye Nazırı Mösyö Titaninin 29 Eylül'de Meclis-i Mebusan'da irad eylediği nutku mufasalın Türkiye'ye aid kısmının tercümesi suretidir. İtalya vesait-i sairenin harb esnasında uğradığı iktisarı ziya-ı asya-ı zurada telafi edebilir mahazla elyevm bu meselede bir çok tahavulata maruz kaldıktan sonra azim bir kararsızlık mehalik ile mali bir haldedir. İtalya bu meselenin sefahati muhtelifesini tamamen bilmez.

İngiltere, Fransa, Rusya arasında 1916 Ağustosunda imza edilmiş olan mukavele-i hazi muhteviyatı iş bu mukavelename metni Bolşevikler tarafından neşr edildikten sonra ancak bizim semahıtlarımıza vasıl oldu İtalya'nın haric bırakılmış olduğu bu mukavelenameye hükümet yalnız Lord Georgenin tevasutu üzerine 20 nisan 917 tarihinde Sencovani di Moriona da imza edilen nota ile iştirak etmiştir ki şeriatına nazaran İtalya'ya Kilikya yerine Aydın Vilayeti tahsis ediliyor ve mukavelenamenin hini imzada vekili bulunamamış olan Rusya devleti tarafından tasdiki de şart koşuluyordu. Bir müddet sonra Bolşevik hükümeti kemali kuvvetle ortaya çıktı. Nukatı muhtelif-i maruza 18 ve 22 Ağustos 917 tarihlerinde teaki edilen notalar ile teyid ve mukararati vakanın Rusya tarafından tasdik edilmesi lüzumu tekrar ve tesbit edildi. Fakat 1918 baharında Türk muadelesi birden bire yeni bir şekle girdi. Irades umunisleri

vekilleri muvacesinde 5 Haziran 1918 tarihinde irad ettiği bir nutukda Lord George İstanbul'un ve milliyet itibarıyla Türk olan kıtatin Türkiye İmparatorluğu idaresinde bırakılması lüzumundan ilk defa olarak bahs etmiş Arabistan, Ermenistan, Suriye ve Makedonya'nın Türk İmparatorluğu'ndan infiak edebilmek hakları melhuz olduğunu ilave eylemiştir. Bu suretle Lord George Rusya'daki vaziyet-i cedidenin şeraiti mukavelesi tabir ettiğini ve yeni esaslar üzerine alakadarının tekrar itilaf eylemesi lüzumunu tasdik etmiş oldu. 18 Şubat 918 tarihinde Wilson'un 12. maddesi Türkiye'ye aid olan ve Türkiye'nin Türklerle meskun aksamındaki hakimiyet Osmaniyenin muhafaza edileceği ancak elyevm Türkiye arazisinde mekun anasırı sairenin bila mevali inkişaf edebilmeleri hakkında taht-ı emniyet zamane alınacağını mubayen bulunan on dört maddelik lahiyası geldi. Bu suretle o zamana kadar kaideyi nisbet ve adalete tevkiyen müttefiki arasında mütabık nüfusa taksim edilmiş olan düşman mevkinde bulunan Türk Anadolu meselesi Lord George ve Wilson tarafından eşkale tahvil oldu evecümle İngiltere ve Fransa'nın doğrudan doğruya işgali askeriyesi altında bulunan mahallerin devletlerden infaki kabul edildiği halde İtalyan nüfuzunun İtalyan işgal-i askerisi altında bulunmayan nokatda neşrü nema bulunması icab ediliyor idi. Bunun üzerine Bahrişefid muzademesi meselesini derhatır ettirerek bunun kemafı sabık muhafazası lüzumunu ve bunu müdafa fikrinde olduğunu 21 Haziran 918'de Washington sefirimiz vasıtasıyla Amerikan Hükümetine bildirdik. Wilson da Türk arazisinin Amerika'nın muharip olmadığı Devlet-i Osmaniye'den ayrılmasını muafakat edemeyeceğini beyan ile bize de bu yolda malumat verildi. Devlet-i Aliye'nin Türk olmayan aksamının kendisini tamamen müstakil bir surette idare edebilecek bir hale gelinceye kadar bir müdet mukavete için Düvel-i Muazamadan birisi tarafından taht-ı vesaete alınması fikrini ileri sürdü. Bu fikirden bilahere manda nazariyesi tevelüt eyledi. Wilson bunun demokrasi prensiplerine ve cemiyet akvam gayelerine muhalif olduğunu beyan edildi. Tecenüt eden bu vaziyet cedide karşısında menafi hakikiye hayatımız tevfiyen hem Anadolu'da bize meşruğ bir mıntıka-i bir mıntıka-i nüfuz hem de Türkleriyle samimi müstühane bir iştirak-ı vesair temin edebilecek bir formul tarz-ı bulunması elzemdir. Müzakerat sabıkadan bahs eder ki sırf kıymeti haizdir. Meclis-i ayan ve mebusan azası tarafından reisi vukelaya takdim edilmiş ve şimdiye kadar cevapsız kalmış olan bir muhtırayı zikr edeceğim.

İngiltere Fransa'ya elyevm Kuva-i askeriyeleri tarafından işgal edilmekte olan Arabistan arazisi tahsis edilmiş iken İtalya'ya henüz işgal etmediği kısmı arazisinin tayin edilmiş olmasına hükümet asra-i şurada ----- düvel-i saireye temin edilecek vaziyete model İtalya'da bir vaziyet temin edilmesinden müşkulat çekileceği suretle tefsi etmiyor. 14 ve 30 Teşrin-i Evvel 918 tarihinde İngiltere 1916 itilafatını hali mahiyette tuttuğunu 1915 nisanında akd edilen mukavelenamenin 9 uncu maddesinden istimtac edilen ahkamı ile kendisini mukayat tuttuğunu beyan etmiş ve Amerika'nın harbe iştiraki neticesi olarak Cemahiri müttefiklerin tasdikine intinan etmemiş olan ne evvelki ve ne de bundan böyle akd eyleyecek herhangi mukavelatin hükmü olamayacağını bildirmiştir. İşte bu suretle sulh konferansınınictimağı zamanına kadar vasıl olundu. Konferansını bu babdaki muzakeratı hakkında bir şey söyleyemeyeceğimi evvelce söyledim ben geldiğim zaman Yunanlıları İzmir'i işgal etmiş ve İtalyanları İstialanuma ile Antalya arasındaki mıntıksyı işgal ederek ahaliyi mahaliye tarafından hüsnu kabule mazhar olmuş buldum. İşgalimizin ne suretle mukaveten konferans tarafından tesvir edildiğini mukaddema söyledim. Şimdi asya-ı sura meselesi olanca müşkulat ve muteviiyetle Amerika'nın Türkiye ve Ermenistan vekaletini (manda) kabul edip etmeyeceğini bildirmek için Wilson'un tayin eylediği 15 Teşrin-i Evvel 1919 tarihinde ortaya çıkacaktır. Ereğli kömürü İtalya için büyük bir ehemmiyete haizdir. Heyetimiz bunu şiddetle talep ediyor. Bu babda müttefiklerimizin muaveneti temin etmiş ise de maalesef Ereğli kömür ocakları meselesinin Anadolu meselesinden tefriki caiz olamaz.

107/73

Özet: Osmanlı devleti ile yapılacak olan antlaşma sırasında Paris'teki görüşmelerin nasıl olduğuna dair.

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Hulusa: Esad Paşanın Trakya ve İstanbul hakkındaki beyanatına dair.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Ahiren Paris'dan İsviçre'ye muvasalat eden Esad paşa'nın Düvel-i muhtelif murahaslarının Trakya kıtasını Yunanistan'a vermediği kararlaştırmışlar. İken Mösyö Wilson'un müdahale ve ısrarı üzerine bu fikirden feragate garb-ı ve şarki Trakya'nın

Edirne ile beraber İstanbul'a tabi ayrı bir idare haline kalbine iltizama başladıkları ve konferans mehlifinde Rusya'da cargil olan surisi idarenin zevaline intizaren Türkiye ile sulhun akdi için daha bir seneye ihtiyaç olduğu kanaatinin mevcut ve Rusya'nın şark-ı ahvaline mütedair mukatı nazarına vukutu tam hasıl etmek sizin Türkiye hakkında nakabil tabir mukareratı eşhasından ictinab edilmekte plduğuna dair bazı muhalifde beyanatta bulunduran Cenevre huzur-u işarına itafen biran sefaret saniyesinden ba tahrirat bildirmekle beray-ı malumat arz-ı keyfiyet olunur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyülemrindir.

Hariciye Nazırı Namına

30 Teşrin-i Evvel 35

107/76

Özeti: İtilaf Devletlerinin Doğu bölgelerinde mütareke uygulamaları

Diyarbakır'dan Harbiye Nezaret-i Celilesine mevrud şifredir.

1. Hükümet-i Osmaniye'ye tabi kalmaları hakkında Mardin ahali tarafından bir mazbata yapılarak ve Süryani ruhanileri de dahil olduğu halde en ileri gelenleri tarafından temhir ettirilerek evvelce nezaretde itilaf mümessillerine bitaraf hükümetlere tebliğ edilmiştir.

2. Halep hadisesi Suriye ve Irak efkar-ı umumiyesinin Hükümet-i Osmaniye lehinde bulunmasına İngiliz şerifi İhtilaf-ı ihtimalen Mısır'da inzibatına tesis ve bütün çöl arabanı alehlerine bulunmuş Fransızlarla Adana ve Ermeni mesailinde işlerinde zuhur eden ihtilafdan dolayı Adana mıntıkasına da işgal eylemeleri terhisden dolayı zaten azalan İngiliz kuvvetlerinin dağıtılması ve her tarafda zayıf kalmasını itac etmektedir. Bu zafiyetden dolayı Ceneral Alenbehi mutalabatını bize cebren yapıramadıkları zan edilmekte ve Suriye ve Irak'da ekseriyetin İngilizler aleyhinde bulunmasından kueti azalan İngilizlerin bu mıntıkada bir zaafi siyasiye düçer oldukları tahmin edilmektedir.

3. İngilizler tarafından Ayıntabın işgal edilmemesini ahsı asker şubesinin elde ettiği bir beyannamenin mühim mevadı berveçi atidir. Matlub ittiha şimdiye kadar ahali tarafından teslim edilmediğinden ahali yeninde esliha kalmadığına kanaat hasıl oluncaya kadar Ayıntab ahali berveci ati ahkama riayet edeceklerdir. 17 Mart sene 35

tarihinden itibaren bilcümle dükkan, mağaza, hanlar, pazarlar ve kahvehaneler gece gündüz kapalı kalacaktır. Yalnız ekmek dükkanları, eczaneler, un değirmenleri müstesnadır. Mezkur eşyadan gayrı bir güne emtia mübaya ve furut ve mahali tecemüler toplandı ve ahalinin sokaklarda toplanması memnudur. Teslim edilecek esliha için hiçbir sual varid olmayacaktır ve makbuz da verilmeyecektir. Bu gibi şedit o emrin mevki-i icraya vazî. Son derece arzu hilafına ilan olunursa da ahalide bulunan bilcümle eslihanın teslim alınması elzemdir.

4. Urfa'nın bir kilometre şimalindeki takımımızın yanına dün akşamüzeri bir küçük zabıt kumandasında silahlı ve üçü harikde on üç İngiliz neferi tescüt etmiş keşif ve devriye için geldiklerini söylemişler takım zabıtımız söyleyecek birşeyiniz varsa zabıtınız gelsin siz gidiniz der. Ve İngilizler Urfa'ya avdet etmişlerdir. Süvari alayı 25 / 26 Mart 35 gecesini Kilis ile Karaköprü'de girmiştir. Urfa'da bıraktığı takım hakkında bugün için başka yeni malumat alınmamıştır.

13. Kolordu Kumandan Vekili Cevdet

25 / 3 / 35

a) Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Bazı mühim malumat-ı muhtevi ve Onüçüncü Kolordu Kumandanlığından mevrud telgrafname sureti lefen takdim huzuru fehimaneleri kılındığı maruzdur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

1 Nisan 335

2.2. Mondoros Mütarekesinin İmzalanmasından Sonra Siyasi Durum İle İlgili Belgeler

106/5

Özeti: Almanya ve Avusturya tebasının pasaport meselesi

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i kemineleridir.

Memalik şahaneden diyar-ı ecnebiye gidecek eşhasın ikamet tezkereleri zabitanca görüldükten sonra yanlarına verilecek vesika üzerine askeri pasaport merkezince seyahat tezkeresi itası ve bunun da pasaport idaresince vizesi asıl mütehize iktizasından ise de Almanya ve Avusturya sefaretleri tebalarının buradan azimetlerini tezhil etmek üzere asıl mezkurenin refiki ve teba-i mezkurenin mensub oldukları konsoloslukdan muti pasaportların doğrudan doğruya pasaport idaresince vize edilmesini talep eylemekdedirler askeri pasaport merkezinin ifası dahiliye nezaret celilesince bu gün ictimağ edecek olan meclis-i vukalaya arz edileceği mustahber olub işbu teklife kabul edildiği taktirde pasaportların vizesine aid muamele-i irae olunacak ikamet zabıdan seyahat vesikası istisalinden ibaret olacak ise de teba mezkurenin bazılarında ikamet tezkeresi bulunmadığı cihetle mumele-i mezkure tatbik edildiği taktirde azimetleri tehir eyleyemeyub halbu ki amanların müdeti karibeyimümküne zarfında azimetleri matlub olduğuna ve diğer cihetten sefaretlerin talepleri vecihle muamele ifası gidecek olan eshas arasındaki tebayetleri mesguğ olarak bulunabileceklerin tabiyet tabihalarının tetkike imkan bırakmamak mahzuru dai ancak zabıtaca yapılacak vizenin o kabilden tabiyetlerin tasdikini tezamun etmeyeceğine dair kuyud-u ihtiyati havı olarak alakadar sefaretlere nota tastiriyle işbu mahzurun refi mümkün olduğuna göre vize muamelatında bervec-i maruz askeri vesika ve ikamet tezkeresi aranılmaksızın icrası zınında meclis müşarün ileyhimin karara ittihat ve devairi aidesine tebliğen ifa buyrulmuş idare-i aliye-i sadaretpenahilerine emr-üferman hazret-i veliyyül emrindir.

Hariciye Nazırı

6 Teşrin-i Sani 334

106/6

Özeti: Tayinlerle İlgili

Makam-ı Mualayı Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir.

Kova-ıni cezaiye askeriyeinin meclis-i mebusan ve ayanda müzakeresi esnasında izahat-i ve müdafahat-ı lazimedede bulunmak üzere Divan-ı temyiz askeriye-i reisinin yerine icabına göre Divan-ı temyiz birinci ve ikinci Meclis-i Baş müşavirlerinin ve umur-u

makam müdürünün hazır bulunması tensib edilmiştir. Keyfiyetin Meclis-i mezkureye tebliğine müsaade-i Samileri maruz ve müsterhamdır. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

17 Teşrin-i Sani 1334

106 / 11

Özeti: Batum, Kars ve Ardahan'da haberleşmenin sağlanmasıyla ilgili

a) Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Batum, Ardahan ve Kars ve mülhakatı meyanlarında işleyecek postalar için bir senelik olmak üzere icrasata itdar edilmiş ve bir kısmı zuhureden taleplerine derdest ihale bulunmuş ise de Batum mutasarıflığının mazereti aciziye varid olub sureti merbuten takdim huzuru fehimaneleri kılınan 2068 numrolu fi 29 teşrini evvel sene 34 tarihli şifre telgrafnamede ahishanın tahliye edilmesi münasebetiyle batum ahışa posta nakliyatının bir sene müddetle ihalesine dair tarafı aciziyeden batum posta müdüriyetiyle vuku bulan işarın tenfidi muafak görülemediği ve askıya alınmasından sarf nazar olunmasının müdüriyet mumâ-ileyhiye tebliğ kılındığı beyan edilmesine ve vaziyet-i hazıraya nezaren mahali maruzada bir sene müddetle posta sürgülüğü ihdas ve tesisi hakkındaki muameleye devam etmek münasib olub olmayacağı arz ve istizan olunur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Posta telgraf ve telefon Nazırı Vekili

11 Teşrin-i Sani 34

b) İctimasının tahliye edilmesi münasebetiyle Batum Posta nakliyatının bir sene müddetle ihalesi hakkında telgraf müdüriyetiyle hitabeten yazılan telgrafname Samilerinin muafak görmediğimden askıya alınmasının da sarfi nazar olmasını müdüriyetlerine tebliğ eylemişdim. Arz-ı malumat ederim.

11 Teşrin-i Sani 34

106/16

Özeti : Sansür ile ilgili

Makam-ı Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i kemineleridir.

Her iki tarafa aid ceraid ve resail-i matbua-i sansürden müstesna olmak ve mekatib ve muhaberat alel usul sansüre tabi tutulmak üzere gerekli düvel-i itilafiye memleketiyle ve gerek osmanlı arazi meşgulesiyle posta ve muhaberat teatisinden mahsurgörölmekte isede ancak bu meyonda yunanistan matbuatınada verilmesi lazım gelecek olan serbesti haseten hal hazır için pek seza-i teamül görölmekte işbu muhalaza -i acizinin nazarı tedbirde tutulmak üzere muktezanı irade bay hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazarı

Kanun-u Evvel 334

106/21

Özeti: Müftülerin kazalarda ve mahallerde idari mevkileri

a) Taraf-ı Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye Maruz-u Dai-i Kemineleridir.

Taşralarda makam-ı aciziye müftü efendiler temsil etmekte olmasına binaen mecalisi idare ve mahsusada en büyük mülkiye memurini takiben ashı mevkih eylemeleri esbabının istikmal buyrulması 22 Cemaziahir 1335 tarihli ve sekiz adedli tezkere-i Senaver-i ile taraf-ı celile sadaretpenahilerine işar edilmişti bazı mahallerden vuku bulan isaratdan müftü efendilerin mecalis-i idareden binkülil vücuh hakları olan mevki-i elhaletül halizi işgal edememekde oldukları anlaşılmasına ve mumâ-ileyhim fazilet zatiyeleri beraber taşralarda makam-ı -----
---- mümesili yeganesi olmasına nazaran mecalis-i idarede ve merasim-i mahsusada en büyük mülkiye memuriyeti mutakib arz-ı mevkih eylemeleri ve evraki tahkim ve imza hususunda dahi bu tertibe riayet olunmasına zınnında ihtiza-i halin icra ve neticesinin inbasına himmi celile sadaretpenahileri sezaver buyrulması babında emur ve idare hazret-i veliyyül emrindir.

b) Taraf-ı Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye Maruz-u Ali-i Kemineleridir.

Taşralarda makam-ı aciziye Müftü Efendilerin temsil etmekte olmasına binaen mecalisi idare-i mersim mahsusada en büyük mülkiye memuriyeti takiben mevki eylemeleri esbabının istikmal buyrulması 22 Cemaziyel ahir 1335 ve 3 Şubat 1336 tarihli ve sekiz numrolu tezkere ile makam-ı celil kazası müftülüğüne varid olan tahriratına mecalisi idareden bin külil vücuh olan mevki-i elhaletül işgal edememekte olduğu anlaşılmasına Müftü Efendiler taşrada Makam-ı aciziyenin mümesil olmadığına nazaran işar-ı sabık vecihle iktiza-ı halik icrasıyla neticesinin inbasına himmi celile sadaretpenahilerinin serzaver buyrulması babında emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

22 Kanun-u Evvel 334

106 / 42

Özeti: İttihad ve Terakki tutuklularının yerleştirilmesi

a) Dahiliye Nezaret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Heyet-i Vukela kararıyla tevkifleri emir olunan ittihad ve terakki erkanından bazıları bade muhafızlık tevkifhanesine sevk olunmak üzere polis müdüriyeti nezarethanesinde alıkonulmuş ve bunların uzun müddet burada kalmaları mahsurdan salim olmamakla beraber muhafazaları zınnında birçok memur istihdamına mecburiyet hasıl olmuş ve şu hal ile zaten bu sıralarda muhafaza-i asayiş ve inzibat-ı memleket için şuraya buraya sevke istihdam olunması lazım gelen memurin-i inzibatîyenin ve vücudunda istifade edilememekte bulunmuş ve esasen polis dairesinin maznunini siyasiyeyle alakası bulunmadığı cireini aliye erbabından merfiül hatr olanların tevkifi için inşa edilmiş olan nezarethanenin bu gibi maznuni siyasi ile doldurulması minkülün vücud edilemeyeceği makam nezaret penahilerince de tasdik kılınacağı aşıkâr ve İstanbul muhafızlığının bunları muhafazasıyla mahali mahsuse tedarik edileceği yolundaki ifadesinden başka bir manayı ifade edemeyeceği bedihi bulunmuş olmağla mahza buradakaki muhafız memurları vazife-i asliyeleri istihadama imkan hasıl olmak ve bu gibilerin polis dairesinde 24 saat ve nihayet iki günden fazla tevkif olunmayacakları yolundaki işarı sıfahi devletlerinin derhatır ettirmiş olmak için mumâ-ileyh yarın akşama kadar

muhafızlığa sevk olunmalarının delalet takdiye-i nezaret penahilerinin idri buyrulması temeni ve istirahat bulunur. Ol babda emr -ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Polis Müdürü Umumiyesi

16 Şubat 335

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

İttihat ve terakki cemiyeti erkanından meclis-i vükela kararıyla taht-ı tevkife alınmış olanların uzun müddet müdüriyet nazerethanesinde kalmaları mahzurdan salim olmamakla beraber birçok memur istihdamını da iltizam etmekte ve binaen ali memurun mumâ-ileyh vazife-i ----- iştigal edememekte olduğundan bahsle mevkufiyetin -- -----hal yarın akşama kadar sevkleri ----- istikmali polis müdüriyet umumiyesinden alınıp lefen takdim kılınan 16 Şubat 335 tarihli ve 415 numaralı tezkerede izbar olunmuştur. Melkufini mumâ-ileyh muhafazalıkca kendilerine tahsis edilecek mahalin ihzarına kadar muvakateten müdüriyet mezkuredeki nezarethanede misafir edilmek üzere tevkif edilmiş oldukları halde müktezi mahalin şimdiye kadar ihzar-ı ikmal olunamamasından bu babda harbiye nezaret-i celilesi nezdinde mükerreren vaki olan teşebbüsat samere olamamasından dolayı mezkur nezarethanede ikametleri temabı etmiş bulmasına ve bu halin muedini mehacir olacağı veraste-i arz ve ifa olunmasına nazaran müdüriyet mezkurece dermiyan kılındığı vechile bunları beyhal yarın akşama kadar nakil ve sevkleri için icap eden mahalin muhafızlıkca mücaraata tahsisi ve ihzarı hazırlanması ve sailinin kaviye istihsali müsaade-i aliye sadaretpenahileridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Dahiliye nazırı

16 Şubat 335

106 / 50

Özeti: Osmanlıya gelecek olan milletlerin pasaportları hakkında

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Kiyef sefaret seniye masatgüzarı tarafından verilen malumata nazaran Ukraynalı bazı müftekirler ve o meyanda esna-i harbde bir takım insafsızca muamelatıyla kesb-i serfet etmiş ve Bolşeviklerin memleket, istilasından dolayı firar etmek arzusuna düşmüş olan holçmanamında bir kimse şürekası memalik osmaniyeye alel husus dersadate gelerek meslekleri olan fiil ihtikari oradada tatbik etmek emelinde bulunmakda ve bundan başka rus Bolşeviklerinin memalik osmaniyeye gelerek efkar-ı inkılab avarane ve takırhane memalik mezkurede neşre çalışmalarında melhuz bulunmaktadır. İşbu muhtekirler ile ihtilakilerin memalik osmaniyeye duhulleri men etmek hukümet-i seniye nin menafi mükteziyatından bulunacağına istişare lefen takdim kılındı. 395 79 numrolu izah edildiği vecihle 20 teşrin-i sani 1334 tarihli pasaport kanuni mucibince hükümet-i seniye memleketin bir mıntikasında veya her bir tarafında cari olmak umum veya bazı devletlerin memalik Osmaniyeye gelecek olan tebarı hakkında tatbik edilmek üzere pasaportlar için kayud ve şurut muvaketen vazi etmek salahiyatına haiz olduğuna ve işin müstaceliyetine binaen bu kabil eşhasın pasaportlarının vize edilmemesi haklarında tedabir lüzumeye tevesül edilebilmek üzere keyfiyeten tarafı aciziname malumat verilmesi zınnında adesa şehbenderliğine şimdiden talimat ita kılınmış ve fakat devair aidesince umumen tatbik edilmek üzere bu babda meclis-i ali vukelece bir karar ittihazı münasib olacağından keyfiyeten meclis-i ali müşarülileyhice Osmanlı limanların açıldıkları kendilerine habe r verilmiş bu kabil ecnabın memleket dahiline muhalefet edilmesi ve ferceyab duhul olmuş olanlarının tebidi zınnında tedabire olunması hususlarında alakadar devaire o emre ita buyrulması müsaade samiye fehimanelerine vadeste ve diğer taraftan rusyadaki duvel-i itilafiye memurlarının eşhası merkumenin memalik osmaniyeye azimetini büsbütün men-i mümkün olmasıyla gayret etmelerini teminen düvel-i mezkure fevkalade komiserleri nezdinde teşebüsat lüzume icrası derdest bulunmuş olmağla Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

2 Mart 335

Not: Bu yazıyı Hariciye Nazırı sadarete sunuyor.

106 / 71

Özeti: Osmanlı Devletine avdet edecek Ermenilerle ilgili

Makam-ı Sami-i Sadrazamiye

Maruz-u Çaker-i kemineleridir.

Ermenilerin memalik osmaniyeye avdetleri hakkındaki memnuniyetin baki olub olmadığı ve kaskasyadaki arazimizden geçerek Erivan ve tiflise gidecek Ermenilerin hasıl oldukları gürcü pasaportlarının vizesi muafak olub olmadığı Tebriz baş şehbenderliğinden istifsar edilmektedir. Gürcü hükümeti talınmış olmağla gürcü pasaportlarının vizesi ve Ermenilerin memalik osmaniyeye avdetlerine müsaade itası tabiyi görülmekte ise de keyfiyetin meclisi mahsusa vukalaca temil ve ita buyrulacak kararın emru inba buyrulması menut rey alinin hudaved ekremileridir ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

Hariciye Nazırı

19 Teşrin-i Sani 334

106 / 72

Özeti: Harici işler dışarıdan gelen haberlerle ilgili

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Sabık İran reisi ve zuresi Aynül düvele ve Azerbeycan hakimi sabık-ı muhteşemül saltanat dahil olduğu halde düvel-i kabinesini alehtarları olan kırk kadar zatın Tahran'da taht-ı tevkifde buldukları Bolşeviklik fikrini İran'da dahi boş göstermekde bulunduğu Azerbeycan ahvalinin şimdilik sakin olduğu Tebriz hakimi cedidi kariben Tahran'dan Tebriz'e hareket ettiğini bildirdiği ve Tahran muhaberati İngiliz kontrolüne tabi olduğu muhabere gayrı mümkün ettiği Tebriz başşehbenderliğine ahiren varid olan 6 Kanun-i Sani 918 tarihli telgrafda bildirilmiştir. Emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Hariciye Nazırı Namına Umuru Siyasiye Müdürü Umumiyesine İdareye Memur Süfera-i Saltanat Seniyyeden Ahmed

5 Nisan 335

106 / 80

Özeti: Diyarbekirde İngilizlerin işgali

a) SuretDiyarbekirden Harbiye Nezaretine Mevrud Şifre

1. Harappınarındaki İngilizler zabıtı 14 Martda suruç gelerek kaimakamı ziyaret etmiş ve 16 martda Harappınar ve teled eb yazı İngilizlerin işgal edeceklerini söylemiş ve aynı günde harapnamda ki tabur kumandanımıza bir telgraf yazarak 15 Martda Harappınar teled eb yaz istasyonlarının İngiliz kıtati tarafından işgal edeceğini bildirmiş ve bir mütala olup olmadığını sormuşdur.

2. Harapnaz ve telayiz İngiliz askeri geldiğine dair henüz kolorduya malumat gelmemiş olduğu mamafî işgale muhakde nazırıyla bakılabileceği hareket 7241 numrasuyla Fırka 13 Kumandan Vekili Ahmed Cevdet

15 / 3 / 35

b). Bu durumu Harbiye Nazırı iki gün sonra Sadrazama bildirdi.

106/87

Özeti: İtilaf Devletleri'nin demiryollarına el koymaları

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

İngiltere fevkalade komiserliğinden varid olan 3 Nisan 1919 tarihli 1163 numrolu takrird evrak-ı nakdiyenin kıymeti mütemadiyen tenakid etmekde olması hasebiyle demiryollarını kontrol memur düvel-i mütefika askeri komisyonunun mali nokta-i nazardan meskulat azamiye tesadüf etmekde olmasına binaen eski tarifeye azami yüzde dört yüz zammı itama eden ve şeri halin 16. gününden itibaren mevki vaz edilecek olan bir tarife cedide kabulüne karar verdiği ve mamafî işbu azami zamin bazı sınıfı hamuleye münhasır olup diğerleri hakkında idare-i aidesi şubatınca müterafıkı bir mukayesesi kabul olunacağını bildirmektedir. Keyfiyet nafiye nezaret celilesine de işar

edildi. İktiza halik ifa ve inbası müsade-i samiye-i fehimanelerine menut bulunmağla ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı Namına

12 Nisan 335

107 / 5

Özeti: Van Valisi Haydar Beyin vanda bulunan Ermenilerin nakil çalışmalarıyla ilgili

Van Valisi Haydar Bey Tarafından Varid olan Şifre Telgrafname

Fırka Abgada iştima için emir aldı. Jandarma kuvvetimiz pek azdır. Milis istihdamı belki hüsn-i telaki edilmez. Bunları jandarma kayd edeceği İzmir ve Karasinin işgali Ermenistanda vasi muhtariyet idaresinin teşkili şayası üzerine devlet-i aliyenin kamilen taksim edileceğini hükm etmiş olanları en zayıf milliyet esaslarını bile istifadeye teşebbüs edecekleri tabidir. Vanda hükümetin şahsi tesirinin başka hiçbir kuvveti kalmıyor bunun da amali milliye karşısında ne kadar tesiri olabileceğini taktir buyurursanız mümkün olur ise fırkanın Van haricine çıkarılmamasını temin buyurulmasını istirham ederim fırkanın hareketiyle Vanda bulunan beşyüz nüfuslu ermeninin muhafazası mümkün olmayacaktır. Bunları fazaya almağa elzem görüyorum yirmi dört saate kadar iradeleri şeref-i zuhur etmezse nakle mecbur olacağım Vanda her bir ihtimale karşı idare-i örfiye ilanı lazım gelir ve fakat asker kalmayacağından divan heyetinin erkan-ı vilayet zaruridir. Bu cihetin idare-i örfiye kanunuyla telif ve emrinin tebliğ buyrulmasını istirham eylerim.

3 Haziran 335

107/8

Özeti: Jandarmaların tahkik edilmesi.

a). Trabzon Vilayetinden gelen 12 Haziran 335 tarihli telgrafname suretidir.

Batumdan Trabzona gelib biraz tevakufdan sonra Giresuna geçen bir yunan torpidosu kumandanı Giresun metropolidi. Efendiye gemiye davet etmesi üzerine mahali kaimakam vekili vilayetle badelmuhabere metropolidiyle beraber gemiye gitmiş idi. Esna-i mülakatda kumandan torpidonun bu sevahildeki vazifesi rusyadan Bolşeviklerden korkarak hicret eden Rumların vatani

Trabzon vilayetine cevaben yazılan telgrafname suretidir.

Cevab 12 Haziran 335 Yunanlıların vilayetimiz dahilinde ve Canik sancağında fesad çıkarmakta oldukları tahakük etmiştir. Bu fesadların önünü almak için merkezce lazım gelen tedabirlere tevesül makamlara müracat edildi. Tarafınızdan da azim ve cezim ile hareket edilmesi lazımdır. Herhalde Rusya'dan gelen Rumlara ne derece mumaanat mümkün ise yapınız hususiyle bunların adedlerini, hüriyetlerini, ne için ve ne suretle geldiklerini günü gününe bize bildiriniz, ta ki mümesillere derhal müracat edebilelim.

b) Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Mahal-i emr-i asayiş-i vakaya cüreyab olan çetelerin tenkil ve imhası emrinde jandarma kuvvetinin kafi derecede güzel silahlarla müsella olmaları beraber lazımdır. Olmamasına rağmen vazifelerini namus bilen bir çok zabitan ve efradın takib ve tenkili sarairi hususunda fartı gayret ve muafakiyetleri mesbun olmağla ve bu gibilerin derhal tatif edilmeleri emsali üzerine pek ziyade hüsn-ü tesiri mucib olacağı temül edilmekte olduğundan fartı gayret ve muafakiyetleri meşhud olan jandarma zabitan ve efradının kumandanlığı muafakat acizanemin ifsaline mutakib derhal tatifleri icra kılınmak üzere dördüncü rütbeden on ve onbeşinci rütbeden onbeşinci mecdiye nişanıyla otuşar iftihar madalyasının icabında hemen alakadar olan zabıt veya nefere ita edilerek bade muamele-i resmiyesi teşebbüs olunmak üzere umum jandarma kumandanlığına avans olarak itası zınnında icab edenlere evamiri samiyi daveri fehimaneleri şayan buyrulmak babında emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Dâhiliye Nazırı Ali Kemal

3 Haziran 335

107/17

Özeti: Harbiye Nazırı Şevket Turgud Paşanın şikâyetleri

a) Harbiye Nazırı Şevket Turgud Paşa Hazretlerine irdel iktiza mahal-i kıtaat nizamiye kumandanlarına doğrudan doğruya emir vermek ve kıtaat-ı mahalle-i askeriyei reisen taht-i emre ve istihdama almak valiler salahiyat kanuniyeleri dahilindedir. İdare-i umumiye vilayat kanununun yirmi altıncı ve yedinci maddeleri pek sarif ve katidir. Yirmi altıncı maddede kıtaat-ı askeriye kumandanları vali tarafından bu babda tahriren ita olunacak emri infaza mecburdurlar. Kayd-ı kıtası mevcuttur. Binaen aliy valiler bu gibi hususatda ne kolordu kumandanlarına ne de harbiye nezaretine müracata mecbur değildirler vazı kanun işarı ve intizar emri ile vakit gaib etmekte ki mahzuru azimi nazırı dikkate ve hikmete alarak valilere bu hususda salahiyeti vasi-a katiye ita buyurmuşdur. İzmir vaka-i müesifesi salahiyat mezkurenin vakit ve zamanıyla ve süratle ademi istimalinden tevelüd edebilecek vesaidi azimenin şahidi hakikisidir. Vali vakit ve zamanıyla tedabir edilib kumandan Ali Nadir Paşa'yı taht emir istihdamına almış olsa ve kati bir azm ile hareketde bulunsaydı o felakat hadise bu şekilde vukuğa gelmez ve bu kadar esliha ve muhimat ve levazımı askeriye mahv olunma ve böyle mustar ve zayle bu kıymetli askeriyenin mah levazım dahile çekilmesine imkan hasıl olurdu kanun mezkurunun yirmi yedinci maddesindeki salahiyet velayete dahi vasi ve daha şümullüdür. Maddenin bir fıkrasında şöyle muharerdir: vali vilayet dahilinde bulunan kuva-i askeriyenin de temin maksada gayri kafi bulunduğunu anladığı takdirde mahal-i saireden kuve-i kafiye celb ve sevkini kolordu kumandanına işar eder. Kolordu kumandanları valiler tarafından vuku bulan müracatları derhal infaza mecburdurlar. Görülüyor ki vilayet haricindeki kuva-i askeriyenin dahi celb ve istihdamına valilerin salahiyetleri vardır. Kolordu kumandanlarının hakkı itirazları yoktur. İstihkam taburu meselesine gelince İzmir'den Mudanya'ya sevk edilen kıtaat perişan gayri muntazam ve gayri musallah bulunuyor ve her gün beş on nefer firari görülüyordu. Bunlardan elverişli gördüğüm istihkam taburuna Bursa'dan öteden beriden tedarik edebildiğim eslihadan bir kısmını gönderdim teslim etdim. Taht-ı intizama aldım meskenlere temin vesait istirahat ve iaşeye tanzim ve ıslah eyledim eğer kolordu

kumandanına kalsaydı hala Mudanya'da nalan ve perişan mahrum kalan asker saire müsüllü bu tabur efradı da halet elimede bulunacak ve fiar neticesinde mevcudundan eser kalmayacakdı. Nitekim bu kıtalar Mudanya'ya geleli bu kadar gün geçdiği halde hala kolordunun faaliyete girmediği ve bunları düşündüğü suratle ifa edildiği vaki olamadı ve asker hali perişaniyesine terk olundu. Düşmanlarımızın istihza ve meselelerine met-i vatan namına memnun teşekül kalmaması lazım gelirken on dördüncü kolordu kumandanı İzzet Paşa Mudanya'daki kumandanına verdiği birinci emir telgrafide kendi izin ve ruhsatı olmadıkça askerinin vilayet emrine giremeyeceğini ve pek büyük bir tecavüz selahiyet, vazife şinasla olmak üzere hüdavendigar vilayeti asayişinin ne merkezde bulunduğu beyanını yazıyor kendi mıntika-i askerinin temini intizama muktedir olamadığı evel havalide ki vukuat-ı vatire ile zabıt olan kumandan paşanın askerinin vilayet emrine verilmeyeceğine dair olan emri gayri kanunisi müsterzimi mucazat vaka ikinci bir telgrafla bu hatasını tashih ediyor ise de birinci gayri kanuni fiil ifah edilmiş olmağla salamat kanun namına kumandan İzzet Paşa'nın taht-ı temine alınarak tecziyesi ve vucubu kanuni tahtındadır tarafı aliyelerimizin bilzat lazımeyi ah ahkam kanuniye tatbik ve icra buyrulmadığı suretde keyfiyeti bittakip mecra-i kanuniyesine icra ve emsaline ibret müesire olmak üzere taziyesini temiline muafak olacağımı ümid eylerim ve böyle mühim bir zamanda kolordu kumandanlığında kalmasındaki mahzuru azimimde acz ve ihmali invatirine binaen dikat devletlerine arz ederim. Netice-i arz acizi şudur ki ahkam-ı sairayı kanuniyeye bil istinat vilayet dahilindeki kıtaate ve doğrudan doğruya emir vermek selahiya kanuniyesine istikmale devam edeceğim ve hususda kolordu kumandanıyla muhabere ettireceğim harici vilayetdeki kuvanın bir gün celbine lüzum görürsem o vakit kolordu kumandanına işarı keyfiyet ederek işarı sıratle infaz olunmazsa badilerini mesul tutacağım hadisat vukuatı atıye haber vermez ve dinlemez bu mühim ve muhlic zamanda pek ehemniyetli ve pek nuridir bir vilayetin hali ve istikmali ittihaz edilebilecek tedabiri aciliyeye ve gösterilebilecek faaliyet ve fedakarlığa merbutdur. Bun takdir buyurarak ona muavenet ederseniz vatani mesaidzazedenin nef-i mukaddesi namına zat-ı Aliyelerine teşekkürü borçlu olurum. İhtiramazıma arz eylerim Efendim Hazretleri.

Hüdavendigar Valisi Gümülcineli İsmail

5 Haziran 1335

b).SuretHüdavendigâr Valisi Gümülcineli İsmail Beyefendiye Heyet-i vukelaca ahiren mütehiz karar ve tanzim edilmesi talimat mucibince valiler asayiş memleket hususunca ordu müfettişlerinin emirleri altındadırlar. Bursa vilayeti de birinci ordu müfettişliği dahilindedir. Binaen aliy vilayetlerimiz asayiş ve inzibatına talik eden hidamat-ı vataniyelerinin birinci ordu müfettişliğince ittihaz edilecek tedabir ve verilecek talimat dairesinde idare-i meşkur bırakılmamasını rice eder ve telgrafname vilayat-ı penahilerinin işbu hududdan hariç kalan aksam-ı baliyesi içinde dahiliye nezaretine lütfen müracat buyrulmasını istirham ve nezakat ve rica-i vaka ilave eylerim Efendim

Harbiye Nazırı Şevket Turgud

7 / 6 / 35

c). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

1. Hüdavendigâr vilayetinden mevrud telgrafname suretiyle buna verilen cevabname suret-i lefen takdim huzur-u fehimaneleri kılındı.

2. Kıfa-ı hareketına kuvaniş mevcuda ve icraat Tevfik etmekle beraber herdürlü irşadatı ancak makamdan telakiye kendini haklı gören makam-ı aciziyle hüdavendigâr vilayeti arasında ceryan eden muhaberatın şekil ve zamanına nazar-ı dikate celbe mecbur olduğumu arz eyler ve her türlü muamelat-ı münaberatda nezaret-i aciziyenin salahiyat ve İletavır hususunun teminini rica ederim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

11 Haziran 335

107 / 22

Özeti: Amerika heyetinin Adanadaki mandater faaliyetleriyle ilgili

Dahiliye Nazırı tarafından Sadarete bildirilmiştir.

Amerika heyet-i şehir-i halin yirminci günü zevali saat altıda Adana'ya muvasalat o gece ikamet eyledikten sonra dünki gün zevali saat dokuzda anasırı muhtelif mümesillerini kabul edeceklerini şifahi ve tahriri sual eylemiş ve dünkü gün saat birde Mersin'e mütevecihen hareket eylemiş buldukları berayı malumat-ı arz olunur.

Adana Valisi Vekili Nazım

22 / 7 / 35

107/23

Özeti: Mardin'de soyguna uğramış Ermenilerle ilgili.

Huzur-u Ali-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir.

Mardin tahrikiyle Beşeri kazasının merkezine gelib bir gece kaldıktan sonra Bayburd ve Van istikametine azimet eden iki Amerikalı zabıtın maksad-ı seyahatlerinde gerek Ermenilere ve gerek Ermeniler tarafından ahali-i islamiyeye ikah edilen zarar ve ziyanın tahmini ve Ermenilerin kimlerin tahrikatı ve kumandası ile vakayı muameleyi icra eylediklerinin tahkiki olduğu Beşeri kaimakamlığının işarına atfen Diyarbekir vilayetinden mevru 19 Temmuz 335 tarihli şifre telgrafnamede bildirildiği berayı malumat maruzdur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Dahiliye Nazırı

3 Temmuz 334

107/29

**Özeti: Erzurum Kongresi Heyeti seçimlerin bir an evvel yapılmasını istiyor.
Çünkü işgaller başlamış.**

Ağustos 35

Mahreci:Erzurum

Makam-ı Sadaret-i Uzmaya

Erzurum Kongre Heyeti tarafından istiyyam hazırlığına aid vilayete tebligat icra edildiğine istihbar ettik. Usulü sabıkaya tevfikeyen istihbaratı icra ve itac ettirilmesi vasaiti itihabiyenin mevcudiyeti zamanında bile üç dört aylık mesai-i vakte muhtaç olduğu müsellemdir. Halbuki son iştila ve bazı mahallerin işgali dolayısıyla nüfs sicilatı uğradığından defter-i istimayenin ----- her halde üzerinden bir zamanda tevkife bulunmaktadır. Şu hale nazaran ahval-ı hazır-ı fevkkalade karşısında ahval-ı sayık istihbarın tatbikini iltizam etmek meclis-i milliyeyi tesvin edecek bir heyetin taliki olacaktır. Bu mesuliyet-i azamiyeden ----- tevdihle bir an evvel Meclis-i Milliye'nin ----- esasini teşkil ve tesrih edecek suretin şeraiti hazıraya muafak -- ----- imkan tatbikinin temini selasen memleket namına talep ederiz.

Kongre Heyeti

107/33

Özeti: Ali Fuat Paşa'nın hastalığı dolayısıyla Ankara'dan İstanbul'a gidemeyeceğini bildirmesi üstüne

Harbiye Nezaret-i Celilesine mevru şifredir.

Mahreci Ankara

11 Ağustos

sene 35

Şifrede dört senelik Harb-i Umumi'de muhtelif cephelerde ifa-i vazife-i vataniye uğrunda bir takım hastalıklara maruz kalmışdım. Karaciğerlerim iltihaptan müstahcel hastalığım bu günlerde nüks ve istirahat etti. Edbal seyahat-i suret-i katiyede meneyle tedaviye devam ediyorlar. Buradaki hareketim bile hala ikametgahım ile daire arasında münhasır kalıyor. Binaenaliy şu sırada şümenüfer yolculuğunun esbab-ı istirahatı istikmal eylemesine rağmen yine hastalığımın tesdid eyleyeceğini fen-i ve kat-i olması

ciyetiyle emr-ü ali-i nezaretpenahilerinden şu aralık İstanbul hareketim imkan haricindedir. Zat-ı devletleri tarafından ittihaz edilecek karar hakkında maruzat-ı sabıkamın herhangi bir fehme tefsilat ve ifahat-ı emr-ü buyrulursa telgrafla veya muhasalan tahriratla arz-ı malumat edebileceğim tazimatıma tereddüt lefen arz eylerim.

20. Fırka Kumandanı Ali Fuad

13 Ağustos 35

107/36

Özeti: Tiflisle ilgili.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Tiflis’de bulunan Gürcistan mümesil siyasi ve askerisi mirliya saadetlü Abdül Kerim Paşa’dan alınan bir telgrafnamede bahrisiya sahilinde “Vinkartvinnador” dahilinde “Molfoş” ve bunların şimalinde ve umum kuban eyaletinde ve civarında Kuva-i Askeriye cem ile Moskova Bolşevik Hükümetini düşürerek kadim Rusya’nın kudret ve ihtişamıyla ve birliğiyle bir hükümet tesis eylemek gayelerini takib eden Ceneral Aleksiyef şu esnada kuvvetini büyüterek alınan malumata göre altmış bin Kazak ve otuz bin kadar diğer askere sahip bulunduğu, Gürcülerin Aleksiyef’in kuvvet ve hareketinden lüzumundan fazla telaş etmekte oldukları geçenlerde Aleksiyef’in merkez hükümeti olan “Vinkartvinador”da yapılan büyük bir içtimada Gürcü hükümeti tarafından bulundurulan zevatın gayri memnun olarak Tiflis’e geldikleri Aleksiyef’in beyanatı Şimali ve Cenubi Kafkasya’nın da tamamen Rusya’nın havza-i hükümetinde ve hükm altında bulunması suretinde ediğünün bir menba mensukadan istihbar olduğu inba kalınmıştır ve Gürcü Hükümetinin mukaderat atiyesi Azerbeycan Hükümetiyle birlikde olacağı kannati tamamen mevcut olmağla Aleksiyef Ordusunun hem bu iki hükümete ve hem de Hükümeti Osmaniyenin şark hakimiyetine Hazarat-ı Azimesi derkar görüldüğünden şarkdan kuvvetli bulunmak ve bu hükümetler ile birlikde hareket etmek menafe-i müştereki umumiye icabatından olacağı Gürcistan Hükümetinin ve hatta Azeri Hükümetinin de telaşlarını zaid görmekte beraber vukuat sırasıyla takib

olunarak neticeden malumatı mütememe verileceği ilaveten işar edilmiş olmağla malumat olmak üzere arz olunur emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Hariciye Nazırı Vekili Namına

Umur-u Siyasiye Müdüriyet-i Umumisine İdareye Memur Şüferay-ı Saltanat-ı Seniyeden Ahmed

29 Teşrin-i Evvel 334

107/38

Özeti: İttihat ve Terakki Cemiyetinin siyasi muhaliflerini görevden almaları üstüne kurulan cemiyet hakkında.

Atıbey-i Felekmertebe-i Hazret-i Hilafetpenahiye Şevket Maab Padişah Hilafetpenahiye Efendimiz Hazretleri Cenab-ı Hak Umur-u Afiyet Cenab-ı Şehinşahilerine mezdad buyursun amin.

Memalik şahanelerine müstevli hune-i ithadın uzun seneler zülm ve istibdadına muhalefetle her türlü işkencelere momgalara düşer olarak perişan olan biz madurin kulları omuzlarımızı hükümet-i hazıra erkanınca makasına basamak ittihaz ederek elyavm işgal etdikleri mevkilere ve suallerine baiz olub devri muadeletin hululuyle hukukumuzun ahkak eyleyeceği ümid eyleyse bilakis o zümre-i müstibdenin devrinden ziyade mahdur olmakdan kurtulamıyoruz bab alilerine müstadid defalar tahriren ve şifahen madurinin iktidar terfileri zınnında vaki olan suzişi istirhamlarımız leyt ve lal ile geçiştirilmekte olduğu tamamiyle tahakuk eylediğinden hakipayı meali ihtiva cenab-ı şehriyelerini tasdia cürete mecbur bulunmak.

Şevket Maab Efendimiz:

Madurin kulları meyanında memuriyet ve ticaretle meşgul bulunmuş olan bir çok biçare evati yevmiyesinden tedarikden acizdirler. Bunların memur olan kısmının memuriyetlerinde mahrum buldukları terfileri nazarı dikate alınması ve cümlesinin maddi ve manevi düşer oldukları zarar ziyanlarının cemiyeti müstevesihadan müdever ve mahsul vukud ve emvalden ve cihad-ı saireden tazmini için bir komisyonun teşkili bu komisyona madurin cemiyeti tarafından müntehib iki azanın bulundurulması bir an

evvel ve terfi ve iktidarımız hususunun müsellemler ve has olan ulu merhabet şahanelerine dalaletle sidde-i seniyelerinden son ümid olarak istirhama ictisar eyleriz Ol babda ve katabe-i ahvalden emr-ü ferman lütf ve ihsan Şevket Maab Efendimiz Hazretlerine.

Madurin-i Siyasi Teamün Cemiyeti

107 / 41

Özeti: Ahmed Hamdi'nin askerlerin emrine girmemesi üstüne yazdığı yazı.

Eskişehir'den Harbiye Nezaretine Mevrud Şifre telgrafnamenin suretidir.

Yirminci Kolordu ile yirmi üçüncü ve yirmi dördüncü firkaların sabık kumandanları ile zabıtının temedüd ile evamiri meblağ-ı hükümet-i azadan imtinağ eylemeleri hasebiyle mezkur kolordunun heyeti ile ilga ve yerine diğer bir numra verilerek gerek kolordunun ve gerekse firkaların yeniden teşkili ve ilga olunacak yirminci kolordu zabıtının bir hafta zarfında yeni kolorduya iltihakla vazife-i deruhde edeceklerin istihzam ve hareket-ı mutemedemelerini duhur olub gelmekden istikaf edenlerin asi nazarıyla bakılarak hemen silki askeriyenin tard ve hini ve divan-ı harbe tevdih olunarak isyan vakalarında teredüb edecek ceza ile tecziye olunacaklarına dair karar tahüd ve idareyi seniye-i hazret-i padişahiye iktirak ettirilecek tamamiylen vilayet ve kumandanlıklara tebliğ edildiği takdirde Ankara ve Niğde Sivas Karahisar'daki zabıtından ekserisinin vazife-i sitab edecekleri ve diğerlerine tesiat-ı haseme icra ve faideye itinab eyleyeceği münasib gibi müdale edilmiş ise de icrayı icab-ı menut-u rey Samileridir.

Eskişehir'de Yirminci Kolordu Kumandanı

Mirliva Ahmed Hamdi

14 Eylül 335

107/47

Özeti: Batum'da toplanan Ermeni Heyeti ile ilgili.

a). Suret

Türk kıyılarından kurtulmak için Trabzon ve civarında olan yüz bin Ermeni yirmi beş seneden beri Rusya'nın Karadeniz sahil şarkiyesine iltica ederek memleketlerine dönmek için müsaid zamanı intizar eylemekte idiler. Zalindide bir milletin mukaderatı tayin edilecek şu zamandan vatan-ı aslinin müstakil Ermenistan'a ilhakını istirham ediyorlar bu suretle arzuya zatiyeleriyle hicret etmiş olan Ermenilerin vatan-ı aslilerine avdetleri temin edilmiş olacak Ermenistan da kendi mevcudiyetini ve iktisadiyesini ve emniyet hali istikbalini temin edecek en yakın bir limana malik olacaktır. Boğaz nubora yazılarda bunun temini için bütün kudret ve kuvvetin sarf edilmesini ayrıca istirham ediyorlar.

15. Kolordu Kumandan Kazım Karabekir

1/10 Ağustos 335

b). Batum'da içtimağ eden Ermeni heyetinin Wilson, Kilemanso ve Bolos Nubora keşide ettikleri telgrafı.

Kazım Karabekir Bildiriyor.

16 Ağustos 1335

107/84

Özeti: Heyet-i Nasihanın Bursa'daki çalışmaları.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Heyet-i Nasiha memurin ayandan birinci Ferik Ali Rıza Paşa Hazretleri'nden Makam-ı Sami-i Sadaretpenahilerine ledel takdim Makam-ı Aciziye havale buyrulan tahriratda Bursa'da İdare-i Örfiye'nin ilanı hasebiyle mahali mezkurede Divan-ı Harb Heyeti'nin bila ikmal ise mübaşeret edemediğinden bahsle divan-ı mezkuren ve heyet-i tahkiyesinin tehcir ve takdir ile buna müteferiğ kafe-i umuru ruyet edebilecek vecihle

sırat ikmaline lüzum göstermektedir. Tehcir dolayısıyla ikah olunan cerainde mütevellid davinin hüriyeti için İdare-i Örfiye cari mahallerde teşkil kılınan ve teşkil edilecek olan divan-ı örfiyeleri idare-i örfiye kararnamesinde muayyen olan ceraimi de rivayet etmek üzere sekiz mart 335 tarihli kararname ile der saadetde müteşekkil Divan-ı Harb teşkili nezaret acizi ile adliye nezaret celilesinden memur edilen zevatdan mürekeben nezaret müşarüleyhi ile inkad eden komisyonca tezkir edilmiş be bu babda bir kararname lahiyası tanzim edilmiş ise de neticesi hakkında henüz bir işar vuku bulmamış olmasına ve müşarüleyh Ali Rıza Paşa Hazretleri'nin işarı vakada Bursa'da İdare-i Örfiye Divan-ı Harbiyeyle tehcir ve takdir dolayısıyla müteşekkil Divan-ı Harb tevdihi merkezinde bulunmasına binaen ona göre icabı icra olunmak üzere tarafül arz-ı kararname üzerine ceryan eden muameleden malumat itasına müsaade-i sami-i fehimaneleri şayan buyrulmak babında emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

27 Nisan 1335

107/92

Özeti: 1910'da Siyonizm çalışmaları ve Deba Kongresi

Paris'de çıkan Deba Gazetesi Hamburg'dan aldığı bil beyan bir kanun-i 1910 tarihli nüshasını hilafeten tercümesi ziri muharrer mektupta derç olunmuştur.

Hamburg'da ictimağ eden dokuzuncu Siyonist Kongresin'de biri "siyasi" ve diğeri "ameli" olmak üzere iki fırka tezahür etmiştir. İcraat komitesi ile kongrenin ekserisi siyasi fırkasına mensuptur. Ameli Fırkası alel husus Rusya ve Galiçya ve bir mikdar Filistin Siyonistlerinden merkebdir. Ameli Fırkası Doktor Maks Nordoto ile Mösyö Volkon tarafından tevhid edilen tavikat ve icraat ahvalinin hakikaten hiçbir şey yapılmamasına intah ettiğini ve bilakis elyevm Memalik Osmaniye ahvali cedidesinden bila istifade Filistin Kazası'nda daha müessir bir suretde hareket etmek lazım geldiğini söylemiştir. Ahval hiçbir vakit bundan ziyade müsaade olamayacaktır. İntizar etmek mükteza-i siyaset değildir. Kongre azasından Doktor Poşmanik demiştir ki: "Hakiki Siyonistler kongrenin akdini takib eden beş sene zarfında Hükümet-i Osmaniye'nin intizan muafakiyetle Filistin'e hüviyet etmeyi tevhid eylemelidirler. Kanuni Esasi Osmaniye'nin bilcümle Osmanlılar'a aynı hukuk ve zimaneti temin için şu sürede

Siyonistler artık Bol Kongresi'nin porogramı ahkamına tevfikeyen hukuku umumiye ile temin edilmiş bir melca tehalisi külfeti azadedirler. Memalik-i Osmaniye'nin her tarafını mümkün mertebe çok Musevi Muhaciri ve Musevi Parası göndermek lazımdır. İhracat komitesi ise hiçbir şey yapmamıştır. Bunu teşkil eden adamlar ihtiyat-ı efkarda hareket etmiyorlar. Çelik duruhda ettiği işi idame-i iktidarına haiz değildir." İhracat Komitesi Reisi Volkon kendi aleyhinde dermiyan olunan itirazat şahsiyeyi ret etdikten sonra ifadat-ı atiyeyi ilave eylemişlerdir. Her çelik vefatından sonra Siyonizm sermayesini tazbik eylemişlerdir. Elyevm Filistin'de dört şubeye ve bir bankaya ve dersaadetde bir vekaletnameye malikdir. Kongre birçok mübaşir şedededen sonra icraat komitesine itimat reyini ita eylemiştir. Komite aleyhinde sirat olunan itirazat Siyonizm teşkilat porogramında tebdilat vukuğunu intah edecektir.

107/100

Özeti: Sen Jozef Mektebi'nin tahliyesi nedeniyle açıkta kalan öğrencilere İttihat ve Terakki binasının verilmesi.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Mukaddema darül mualimin aliye iktaz edilmiş olan Sen Jozef Mektebi'nin ahiren tahliyesi hasebiyle açıkta kalmış iki yüzü mütecaviz Darül Mualimin talebesine yerleştirebilmek ihtiyat zabitanı olub bu kere terhis edilen ve mikdarı dört yüze garik bulunan talebeyi karaimede kabul ve zate de bilmek üzere istihcar veya istihmalen olunacak münasib bir bina bulunmamış ve diğer iki mektebin zararına olarak elde edilen iki bina bulmaya kısmen bile istiab edemeyerek mekteb eşyası müdavini bir hal perişaniye keriftar olmuş olmağla bir tarafta müessese hayatının temin ve diğer taraftan ordudan terhis edilen gençlerin ihticata maddiye ve maneviyelerinin tatmin edebilmek için Kuleli İdadi Askeriye'sinin ve mümkün olmadığı takdirde Tıp Fakültesi karşısında zabitan karargahı ittihaz edilen Süvarı Küçük Zabıt Mektebi'nin nezaret-i aciziye teslimi için muavenet acilede bulunması harbiye nezaret celilesinden rica olunmuş idi. Kuleli İdadi Askeriyesi'nin Mekteb-i Harbiye ittihaz edilmesi ve Küçük Zabıt Mektebi Zabitan Misafirhanesi yapılmış olduğu cihetle bu babdaki işarın tervicini imkan bulunmadığını nezaret müşarün ileyhinin cevaben izbar buyrulmasına ve memleketin

tarakiyat atiyesiyle ziyade alakadar olan bu mektebin metruki bırakılması ve bu sebeble memleketin genç ve münevver yüzlerce evladını bir hayat-ı serseriyane geçirmeye mecbur tutulması nezdinde Sami-i fehimanelerince de rehin ve tasvib olamayacağı derkar bulunmasına binaen Hükümet-i Seniye-i Canibinden vaziyet edilen İttihat ve Terakki merkez umumisi binasının mezbur talebesinin ibatesine tahsisi zınnında nezaret aciziyeye teslimi esbabının istikmaline müsaade samiye-i fehimanelerinin şayan buyrulması istirhamına mücaseret kılındı. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

8 Şubat 335

2.3. Mondoros Mütarekesinin İmzalanmasından Sonra ekonomik Durum İle İlgili Belgeler

106/1

Özeti: Bitlis’de yaşanan ekonomik sıkıntıyla ilgili.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-i Çaker-i kemineleridir.

Bitlis vilayat-ı istinaf müdale-i umumiliğinden varid olan şifre telgrafnamede yüz gurusluk bir varaka-i nakdiyenin on gurus dahi alınmamakda ve memurine iaşe komisyonunca da erzak namına bir şey verilmemekde olduğundan bahsle maaş ile idame-i hayat imkanı kalmadığından bazı devair de vukuğa gelib mehakim ile devair-i adliyeye sirayetinde endişe edilen suistimalatın önü alınmak üzere memurini adliye muaşatının kısmen olsun nakden tesviyesi istirham edilmektedir. Suret-ı işara nazaran icrası icabı menuhu müsaade-i samiye cenab-ı sadaretpenahirleridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Adliye Nazırı Namına

21 Teşrin-i Evel 34

106/2

Özeti: Mali sıkıntı ile ilgili

Huzur-u Ali-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u çaker-i kemineleridir.

Vilayet memurlarına yalnız ekmeklik verilerek zevaici zaruriye saire verilmemekte olmasına ve yüzlük evrak nakliyenin kuva-i istirdayesinde ancak on sekiz guruş radesinde mumâ-ileyhimin haricden almağa mecbur buldukları şeker, gaz, sabun ve mebusad gibi mevad-ı zaruriyeyi tedarik edemeyerek pek elim ve şayan-ı terahim bir halde oldukları ve bu babda mulhakatdan mutevadiyen müracatlar vukubulmakda olduğu ve duyun-u umumiyenin büyük küçük bilcümle memurları zamlarıyla beraber maaşlarını kamilen madeni para olarak almakda buldukları gibi ordu dahi zabıtana aynı muaveneti yapmakda olduğu ve binaen aliy işarı sabık vecihle memurun maaşlarının muayen bir kısmının madeni olarak tesviyesi pek zaruri bulunduğu Bitlis vilayetinden kararen uzaoren edilmesi üzerine sebt eden işarata cevaben maliye nezaret celilesinden alınan 16 eylül 334 tarihli ve 38 numrolu tezkerede gerek varızatın ahs ve tashikinde ve gerek sarfi muhtelifede vuku bulan mesarîf ile maaşat tediyatında evrak-ı nakdiye kabul ve sarf edilmekte olduğu ve yalnız en mübren ihtiyacat için ordu-u hümayunlar namına muayen miktarda madeni sikke ifa edilmekte ve buda suret-i mahsusada Almanya hükümetinden alınmış olan gümüşlerin darbından hasıl olmakda olub bu sene nihayetinde mevcudı itam bulacağı ve bundan başka hiçbir suretle meçkuratı madeniye tedarik sarfına iskan olmadığı ve hükümetin akd ettiği istikraz evrak nakdiye olmasına nazaran bunun haricinde olarak vergilerin madeni sikke ile ifası caiz olamayacağından badema dahi tahsilatın munhazıran evrak-ı nakdiye ile istifası emrini tabinen her tarafa tebliğ edilerek aksi suretde muamele ifa edenlerin cezalandırılması cihetine gidilmekte bulunduğu ve tahsilatın bazı mahallerde kısmen madeni para olarak istifası diğer mahallerde de sırayat ederek ahalinin bihaten darp ve şikayet olacağı gibi memurun tarafından suistimal vukuya getirileceği ve bu suretle evrak-ı nakdiyenin tebni kıymetine sebep verilmiş olacağı işar kılınmıştır. Vilayet müsarüliylehiden bu kere alınan şifrede telgrafnamede yüzlük evrak-ı nakdiyede on sekiz guruşa tahvil ederek ancak bu suretle ihtiyaçlarını tesviye etmekde olan memurun eyam ahirede yüz guruşuna on beşe bile tahvile muktedir olmadıklarından büyük bir zaruret ve istibda kaldıkları ve

zaten yakacak ve yiyecekden ve ilaç tedaviden mahrum olan ve penceresiz kapısız yıkılmış mahallerde ve mevad-ı tezriyenin fidanından karanlıklar içinde birtakım sari hastalıkları duşer olarak enva sefalet çekilmekte bulunan memurin şimdide evrak-ı nakdiyenin adem-i kabulünden naşi bütün bütün acınacak bir halde oldukları ve adliye ve jandarma ve polis devairi vuesanın vilayete suret-i resmiye müracatla memurinin vilayetce verilmekte olan buğdaydan başka hiçbir yiyecek tedarikine muafak olamadıklarından bahsle bu meseleye bir çare bulunmasına kemali sazişle rica ettikleri ve duyun-u umumiye memurinlerinin maşatı tamamen nakd olarak ifa ve zabitanada orduca bir nisbet dairesinde sikke-i madeni-e ita edilmekde olmasına ve evrak-ı nakdiyenin adem-i kabulü hasebiyle vasıtayı mubadele halinden çıkmasına nazaran işarı sabık vecihle memurlara da maaşları nisbetinde naki itası veyahut babında samiha bir çare diğere bulunması icab edeceği ve çünkü daha bir müdet sonra bilumum memurin bu yoksulluk ve sefalet takat getiremeyecek lavs edeceklerini mahsus bulunduğu izbar edilmiş keyfiyet haiz ehemmiyet bulunmuş olmağla iktizasının meclis-i vukalaca tezekürü ve neticesinden malumat itası menut rey-i sami-i fehimaneleridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyülemrindir.

Dahiliye Nazırı

28 Teşrin-i Evvel 334

106/9

Özeti: Seferberlik ile ilgili

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i keminelereidir.

Seferberlik münasebetiyle cihad-i askeriyece ihtiyacı ahali nazar-ı dikate alınmaksızın zuratın elindeki çift hayvanatına varıncaya kadar memleketin bütün vesaiti nakliyesi alınmış ve bu hususda memalik Osmaniyenin her tarafı büyük bir yoksulluğa maruz bırakılmış binaen aley halkın vesait nakliyyeye ve hususıyla ziraat çift hayvanatın ve alet ve eblebad fevkalade ihtiyaçları olduğu vareste-i ifah bulunmuştur. Badelterhis ordu ihtiyacından fazla kalacak ve hayvanat ve vesait ve demirbaşmevadın ahaliye tevzih edilmek üzere şimdiden temin itasına Van vilayetinden lüzum görülmesine varid ve

ihtiyacından fazla kalacak vesaiti nakliyenin ciheti maliyeye devr edileceği maliye nezaret celilesinin 26 Teşrini evvel 334 tarihli ve 7335/68 numrolu tezkeresinden anlaşılmasına ve nakliye kıtaati malzemesinden tamamıyla gayri kabil istihdam ve istimal bir halde bulunan levazım ve hayvanatın tefrik ve tayini ile yakın veya civar ahsi asker şubati tedarik vesaiti nakliye komisyonlarına veya teşekkül edecek komisyonlara mazbatalar mukabilinde teslim edilmesi ve bu komisyonlarca bunların vesaiti nakliye mazbataları veya nakd ahaliye tevzihi ve furuhtu ciheti askeriyece tekarür ederek bu babda birde talimatname tanzim edildiği haber alınmasına ve badel terhis elyevm ciheti askeriye elde bulunan vesait nakliyeden birçoğunun ihtiyaçtan fazla kalacağı bedihi ve keyfiyet memleketin hayatı ziratiye iktisadiyesi ve hazinenin hukuk ve menafi itibarıyla caiz ehemniyet bulunmasına binaen bu babda hazine-i celilece veya meclis vukalaca bir tamimname tanzim lüzum görüldüğü takdirde iktizasının surati ifasıyla emru furut ve tevzihi esbabın istikmalî maliye nezaret celilesine işar edilmiş ve bu babda henüz bir cevab alınmamıştır. Bu kere Edirne vilayetinden alınan telgrafnamede derdesti terhis kıtaat askeriye yanında bulunan bilumum hayvanat ile arabaların ve ziraat müfrezelerine haiz edevat ziraiyenin muhacirine ve iade olunan mülteciler sureti münasebete tevdih edilmek üzere ve seferberlikden beri muhtelif mahallerde muhavaken ciheti askeriyece ve hududa getirilmiş olan mebaninde muhacirin iskanı ve hastane mektebi ittihazı için vilayete devr ve telkine lüzum gösterilmektedir. Suveni icraiyesinin acilen tayinine şiddeti lüzum olan vesaidi meclis vukelaca temülû ve neticesinin emru inbası menutrey sami-i fehimaneleridir ol babda emr-u ferman hazret-i veliyyülemrindir.

Dahiliye Nazırı

11 Teşrin-i Sani 334

106 / 10

Özeti: Ahmed Şevket Paşa'nın ihracatıyla ilgili yazı

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i kemineleridir.

Yerli muamelatdan on bin metra şayağın ihracata müsaade edilmesi hakkında Ahmed Şevket Paşa tarafından harbiye nezaret celilesine takdim olunan istiradame mezkuru

mikdar kumaşın ihracata cemaat askeriyece mahsur bulunmadığı mütalasıyla harbiye nezareti ihracat ve sipariş dairesi riyasetinin derkanıyla tevdi kılınmasına ve mübağ ihracat heyetinin teşkili hakkındaki konunun tatbikatına münferi nizamnamenin birinci maddesinin ikinci fıkrasında yün ve pamuk ihracı ihtiyacat dahiliye tazbik edebilecek mevad meyanına memnu olmak üzere muşarah olduğu gibi bunların malumatında bulunan her nevi kumaşında iş bu memnuniyete istinaden şimdiye kadar ihracata mücade edilmemiş olduğunu anlaşılmasına ve ihracata suretle menüh mevatdan yalnız lüzum görüldüğü meclis-i vukela kararına iktizan eden bazı eşya için istisna-i heyet-i mezkurece mücade itası olunduğu mütehekim olmasına binaen vaziyet-i hazıraya ve suret-i istidaya nazaran bu babda meclis-i vukelaca ittihaz buyrulacak kararın emri tebliğine mücade-i celile-i sadaretpenahileri şayan buyrulması babında emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

İaeşe Nazırı Vekili

17 Teşrin-i Sani 1334

106 / 14

Özeti: Reji dairesi için gerekli malzemelerin ihraç edilmesi hakkında

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i keminelidir.

Reji idaresinin dirama ve eskiçede vekilleri tarafından idare-i istihşariye namına alarak buraya gönderilecek yaprak tütünlere mahsuben şimdiye kadar eskiçeden bin yetmiş sekiz balya vurud etmiş olduğundan gerek bunların ve badema vurud edecek olan tütünlere ambalajları olan on bir aded kilodan mamul çuva ile beş bin kilo kanaviçenin ihracatları iadesine mücade itası reji komiserliğinin işarına itafen maliye nezaret celilesinden izbar olunmuş olmağla ihracat heyet-i hakkındaki kanunun tatbikatına müteferiğ nizamnamenin birinci maddesinde çuval ve hasar ve emsali ihracı memnuğ mevad meyanında tadad olunarak mezkur mevadın hasbel lüzum ihraç olunabilmesi meclis-i vukela kararına vayeşte bulunmuş olduğundan meclis-i mahsusa vukelaca bu babda ittihaz buyrulacak kararın emri tebliğine mücade-i celile cenab-ı sadaretpenahileri şayan buyrulmak babında emr-ü ferman hazret-i veliyyülemrimdir.

İaşe Nazırı Vekili

24 Teşrin-i Sani 334

106/17

Özeti: Memurların maaşlarına zam yapılmasıyla ilgili

a).Emniyet sanduka memurin ve müstahdiminin sene-i haliye bütçesinde kabul edilen sekiz aylık tahsisat fevkaladelerine zamimeten şehri teşrin-i saniden şubat gayesine kadar dört aylık altmış dört bin altı yüz guruşun tahsisine dair esbab mucibe lahiyasıdır. Emniyet sanduka 1334 senesi bütçesinin üçüncü faslının memurin müstehdiminin devair-i saire bütçelerinde olduğu gibi kabul edilmiş olan sekiz aylık tahsisat fevkaladelerine zamimeten olarak şehri teşrin-i saniden şubat gayesine kadar dört aylık tahsisat olan altmış dört bin altı yüz guruşun dahi merbut konun lahiyası sene-i haliye bütçesine ilaveten tahsisi muktezi olunmuş olmağla ol babda.

b).Kanun lahiyasıBirinci madde: Emniyet sandukasının bin üç yüz otuz dört senesi bütçesinin üçüncü tahsisat fevkalade fazla altı yüz kırk altı lira zam ve ilave olunmuşdur.

İkinci madde: İş bu Kanun-u Teşrin-i Sani sene 334 tarihinden itibaren meriyül icradır.

Üçüncü madde: İş bu kanunun icrası ahkamına Ticaret, Ziraat nazırı memurin.

106 / 18

Özeti: Bağdad Ser müdürü Mahmud Efendinin Bağdad'daki emlakını askeriye vermesinden sonra mali zorluğa düşmesi üstüne, bu sıkıntının giderilmesini istemesi.

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadrazamiye

Maruz bende-i kenimeleridir.

Bendeleri bağdad ahalisinden olub abaenced orduyu osmaniye-i olan merbudiyyetin dolayısıyla bağdadın sukutuna oradaki emval ve emlakımı mevkimî terkle orduyu hümayuna iltihak ettim. Ordunun bağdadda bulunduğu sıralarda malzemesinin tedariki için birçok ianat toplamış ve servetin kısmı mühimini iaşesine terk etmiş idim. Hal

hazırda muavenete muhtaç olduğumdan bade iade olunmak üzere şehri mikdarı kafi meblağın tahsis ve itasına gerek harbiye nezaret celilesinin ve gerekse zat-ı sami sadaretpenahilerinin tahriren ve şifahen istirham ettim. Hidamet ve zaruretim yedimdeki vesaike müsteniden emniyet umumiye müdüriyetince tahkik ve dahiliye nezaret celilesiyle huzur-u sadrazamilerinin teyid etmiş iken henzü bendenize bir meblağın tahkiki yoluna gidmediğinden zaruretim artmaktadır. Bade iade olunmak üzere şehri altı bin guruşun tahsis ve itası için meclis-i vukelaya havale buyrulmasıyla bu suretle bulunduğum zaruretden kurtarılmaklığımı has ve ameşamil olan mevkaket ve şefakat aliyelerinden kemal-i teharükle istirham ederim. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Bağdad ser müdürü Mahmud Efendi

11 Kanun-u Sani 334

106 / 20

Özeti: Ereğli havzasından İstanbula gönderilecek maden kömürü hakkında

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-ı Çaker-i kemineleridir.

Maden kömürünün işenin hususatına bugün tesiri ve tedabirin tevhideyle tesrih neticesi elzem olmasına binaen Ereğli havzasından istihsal ile İstanbula getirilecek olan kömür umuruna nezaret edilmek hususunda bir müddet-i muvakete-i için nezaret aciziye tevdiği münasib mütala olunmuş ve ticaret nezaret celilesince dahi bu suret muafik maslahat görülmüş olmağla ifa-i müktezasına müsade-i cenab sadaret penahileri istirham olunur. Ol babda emru ferman hazret-i veliyyül emrindir.

İaşe Nezareti

14 Kanun-i Evvel 334

106/26

Özeti: Su baskınına uğrayan kazalardaki masrafla ilgili.

Huzur-u Ali-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Tuyanı Miyağdan kirmasti kazasının Çeltikçi karyesinde altmış hanenin su içinde kalarak harab ve ahaliye aid üç bin kile mikdarındaki dehair ve mütelivanın mahv olduğu kaimakanlıktan bildirildiğinden bahsle tahribat-ı vakaya nazaran müsabının tehvini ihtiyaçları için nezaretçe muavenet mülkine ifası hüdavendigar vilayet-i alisinden alınan tahriratda işar edilmiş ve tahribat-ı mezkureden mutazanır olanların tahkik alemi için masaraf gayrı melhuz tertibince iki yüz elli lira verilmesi münasib görülmüş olmağla ifa-i muktaza-i menut müsademeyi samiye fehimaneleridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Dahiliye Nazırı Namına

12 Kanun-i Sani 35

106/27

Özeti: Reşid Paşa tarafından maaşlar hakkında.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Emir-i Aynülreşid hazretleriyle mütealakatına hidmet ve vataniye ve mutesen tertiblerinde mahsus maşat sayı envalinden tavsiye olunmakda idi. Müsarülileyhin vekil-i umumisi namıyla müracatda bulunan Reşid Paşa tarafından muaşat mezkuratın burada kendisine tavsiyesi talebinde bulunmaktadır. Vilayet-i müstevliden hicret eden maşat zatiye ashabının ita etmekte oldukları beyanatnameler üzerine maaşları kendilerine tesviye olunmakda bulunduğundan bade ittazası ifa olunmak üzere evvel emirde emri müşarülileyhi mutalikatının şehr-i yüz bin guruşdan fazla olan maaşlarının tediyesine devam olunub olunmayacağıın arz ve istizanına iştirakler ol babda emru ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Maliye Nazırı

7 Kanun-i Evvel 334

106/28

Özeti: Bütçe harcamalarının yetmemesi üstüne emniyet bütçesinden yardım istenmesi.

a).Emniyet sandığının 1335 senesi bütçesinin mesarif tahsisatına meain icrasına dair esbabı mucibe lahiyası her nevih eşyada olan gala-i fevkalade sebebiyle sandukanın sene-i haliye bütçesinin ikinci masaraf faslında muharen bazı mesad tahsisatın sene-i nihayetine kadar kıyafet etmeyeceği anlaşıldığından fasıl mezkurun birinci kırtasiye maddesi tahsisatı olan kırk altı liraya yirmi dört ikinci masaraf faslının tefatir ve evrak matbua maddesi tahsisatı olan iki yüz elli liraya yüz ve üçüncü tenvir ve teşfin maddesi tahsisatı olan iki yüz kırk liraya iki yüz ve beşinci mutereka maddesi tahsisatı maddesi olan üç yüz yirmi dört liraya yüz ve altıncı furuğt takibat tahsisatı olan yedi yüz elli liraya yüz elli lira toplam beş yüz yetmiş dört liranın tahsisat muntazama olarak ilavesi muktezir olunmuş olmağla ol babda.

b).	Fasıl	Madde	Tahsisatı	Sarfiyatı	Bakiyesi
	2	0 Masarafi	4600	3786	814
		1 Kırtasiye	25000	2265	235
		Deftair			
		3 Tenvir ve	24000	21172	2928
		Teşvin			
		4 Furud	32400	3076310	
	163630				
		6 Furud	75000	6640220	
	859720	Tabibat			

106/29

Özeti: Talebelerin masraflarıyla ilgili.

Maruz-u Dai-i Kemineleridir ki

Darül hilafetül aliye medresesindeki taleb-i umumun şiddetle muhtaç oldukları çamaşır vesair tedarik hususunda ahval-i hazıra dolayısıyla duçer oldukları meşkulat fevk kaladeye binaen makam-ı aciziyeden harbiye nezaret-i celilesine yazılmasına 10 haziran sene 1335 tarihli ve yüz dört numrolu tezkere üzerine nezaret-i müşarün-ileyhimin veznesinden ita edilmekte olan şehri iki bin lira talebe-i mumâ-ileyhimin mütesabiyen taksim edilerek temadi etmekte olan gala-i isara karşı bir dereceye kadar tehvini ihtiyaca muafikiyet hasıl olmakda bulunduğu halde meblağ-ı mezkurun ahiren kap-ı fakru ihtiyacları derkar olan hilafetimuazama islamiye ve Saltanat-ı Seniye Osmaniyenindaima ve duahanı bulunan talebi umumun pek ziyade intisarı hakına olmuş olmağla bazı müstesnalar ki onlarda mezkur mikdarın tamamı mümkün olmadığı suterde hiç olmaz ise sülüsünü devam itası esbabının istikmali suretiyle şevk ve gayretlerinin tezyidi ve mazhar olageldikleri himayet ve hinayet irfaniyenin istihmararı hususuna mühimveri saniyefehimanelerinin şayana buyrulması babında emr-ü idare-i hazret-i veliyyül emrindir.

Şeyhülislam

20 Kanun-u Evvel 1335

106/33

Özeti: Mütarekeden sonra iktisadi durum şehzade Orhan'ın istekleri karşılanmıyacak bu diğerlerine örnek olsun.

Not: 15 Mayıs Şehzade olan Orhan Efendinin Daire-i Aliyeleri müdürü sadrazamlığa yazı gönderdi iaşelerin ve ihtiyaçlarının giderilmesi için oda maliye nazırına yazı yazdı. Maliye nazırıda bunu 14 Mayıs 335'te sadrazamlığa takdim etti.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye Maruz-u Çaker-i Keminelidir.

İaşe müdüriyetinin lav-ı dolayısıyla maruz kalınacak müşkülâtın nazar-ı dikate alınarak tehvine müdar olmak üzere melfuf pusula da muharer erzakın şehzade Devletlü Necabetlü Orhan Efendi hazretlerinin daire-i Aliyeleri için itası müdürü tarafından varakayı melfufa ile rica kılınmıştır. Bu suratle erzak ithası muhtehizi usule muhalif bulunmasını vesair zevat içinde emsal teşkil edeceğini binaen hazine-i celilece talepleri

isfah kılınmamış ve ita-i icab-ı edildiği takdirde keyfiyetin bir kararı mahsusa rabt-ı iktiza etmiş olmağla arz olunur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Maliye Nazırı

14 Mayıs 335

106/73

Özeti: Kapitilasyonların kaldırılmasıyla ilgili.

Diyar-ı Ecnebiye sevk olunacak zarufun serbest olarak icrasına musade edildiğine dair.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Memalik Osmaniye'den çuval ve kanaviçe ve foçi ihracı menuh olub ihracı caiz olduğu çuval, foçi ve kanaviçe mevzu olmaksızın emrarı kabil olmayan bazı mevadı eşyanın temin ihracı zınnında zarfun yine memalik osmaniyeye iadesini temin edecek nisbetde gümrüklerce şeriatına müsade rıbatıyla emürüne müsade itası makam-ı sami-i fehimanelerinden şerefsadr olan seksen altı numro 28 Mart sene 332 tarihli tezkerede emr-ü işar buyrulmuş olduğundan keyfiyet gümrüklere tebliğ kılınmıştır.

Bu kere İngiltere devlet-i fehimanesi tebasından Mösyödö Paris rüsumat müdüriyet umumisine bil muhasara hali harbin indife-i sebebiyle bu gibi tadikata ihtiyaç kalmadığından ve Kuva-i İtilafiyenin bahri idaresi de bu mutalada bulunduğu bahsle badema Diyar-ı Ecnebiyesi sevk edeceği palamud çuvallarından teminat alınmamasını ifade etmiş ve elyevm memalik ecnebiyeden bu kabil zaruh içinde memalik osmaniyeye ve erkial ticariyeye vurun etmesiyle başladığı gibi kanaviçe, çuval ve façı kalınmasına da bir mani gelmesi ifasına bir sebep kalmamış olduğundan her mezkurenin tamamen serbest olarak ihracata müsaade edilmiş olduğunun beray-ı malumat-ı huzur-u sami-i fehimanelerine arzına itibar kılındı. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Maliye Nazırı

19 Mart 1335

106 / 46

Özeti: Ekonomik zorluk çeken muallimelerin maaşlarının nakit olarak ödenmesi ile ilgili

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Dahil memlekette mübaiyatın tamamen madeni para ile ceryan etmekte olması münasebetiyle kuva-imi nakdiyenin nihayet 20 guruşa tedavül edebildiği ve bununla beraber evvelce bir guruşa alınan bir malın şimdi madeni akçe ile de ancak elli guruşa tedarik edebilmekte olduğu ve ekmekten başka ihticat zaruriye ve umumiyetlerini temin edecek hiçbir yerde irade-i malik olmayan ve satılacak eşyaları da kalmayan Mamüratül aziz Sultanisiyle Darül Malumin Heyet-i İdare-i Taliyesi tesd derecesine gelmiş ve sesizlikten dersanelerde talebe muvahecesine çıkmağa hayat etmekte bulunmuş oldukları beyanıyla tevaici zaruriyeleri temin edilmediği takdirde bu mesleği mukadese ağlayarak veda edeceklerini ba telgrafname bildirmekte olduklarını ve Sivas ve Trabzon vilayetlerindeki memurin maarikin dahi aynı derece-i zaruret içinde buldukları muhaberatı cariyeden istidlal edilmekte olduğuna binaen vilayat-ı mezkure memurin-i ve muallimi maaşlarının nakid olarak tesviyesi ve sure-i saire ile maaşatlarının temini esbabını istikmalî neticesinin emr-ü ve inbası hususuna müsaade-i sami-i fehmaneleri şayan buyrulmak babında emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Maarif Umumiye Nazırı

28 Kanuni Sani 335

106/62

Özeti: Emrber çavuşlarının maaşları hakkında.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Makam-ı Ali-i fehmaneleri emrber çavuşlarının Teşrin-i evvel ve Teşrin-i sani aylarına aid taamiye bedelleri bulunan üç bin beş yüz iki kuruş otuz paranın tesviyesi lüzumunu mutazamin servayerlik bil takdim nezaret aciziye havale buyrulan takrir mutala-i gûzar-ı

aciz-i oldu. Emrber tamayiblerinin şimdiye kadar dahili tahsisat-ı müstevire tertibinden tesviye edildiği tadvikat-ı vakadan anlaşılmiş bu gibi müteferik mesarifin vechi tahsisi itibarıyla tahsisad müstevile tertibinden tavsiyesi doğru muamele olamayacağından meblağ-ı mezkurat suret-i tesviyesinin emr-ü bir fasıl mahsusi ilavesi merkumu rey sami-i sadaret penahileridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Dahiliye Nazırı

28 Kanun-i Evvel 334

106 / 67

Özeti: Bankalarla ilgili

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

İngiltere fevkkalede komiserliğinden 29 Kanun-u Sani sene 919 tarihiyle alınan takrirden itilaf kuva-i askeriyesi başkumandanlığından göstermiş olduğu luzumu askeriye binaen Türk bankalarıyla Alman ve Avusturya müaşesat maliyesine murakabe-i vaz-i edildiği beyan edilmiş olmağla arz-ı keyfiyet-i mubaderet kılındı. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

4 Şubat 1335

106/89

Özeti: İstanbulda yaşanan yangın sonucunda yangınzedelere yapılan yardımlar hakkında.

Maruz-u Da-imi Veriyenleridir.

Pahıtat-ı Saltanat-ı Seniye'nin izası sariyenin masumiyeti ve ahalinin muhafaza-i salahiyetini teminen lazimi tatbik bazı tedabire dair şeref sadır olub 13 Şubat sene 335 tarihli tezkere-i samiyen cenab sadaretpenahiyeleriyle umum zabitan makam-ı daiyaneme-i tebliğ buyrulan irade-i seniye-i hazret-i padişahının harikzadelere mutalik ahkam-ı mutegasına cevaben komisyonca kaleme alınmış 1 Mart sene 335 tarihli

tezketeye merbuten makdan zabitan komisyonun sadık içtimağı tarafından ki faaliyet ve tasvinat ve teşebüsat ve harikzadelerin emr-ü iskanları hakkında lüzum-u icra-i tedabir ve mutalata ali-i arz ve beyan kılınmış idi. Hariklerin tevlid ettiği zarurete binaen cami, mescit ve medrese gib iskan edilmiş olan altı bin karib felaketzedenin iskanlarına mutalik tedabir esasiyenin acilen tatbikiyle maruz buldukları sefalet ve perişaniye bir an evvel nihayet verilmesindeki vucub ve ehemmiyet müttefiğini arz-ı ve izah bulunduğundan bu husus hakkında mazbata-i maruzda arz ve beyan olunan müdalata ve işin ehemmiyet ve müstehceliyetine nazaran iktizasının emr-ü tebliği tekrar komisyon kararıyla taraf-ı sami-i cenab-ı vekalet penahilerinden istirham olunur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harik Komisyonu Reisi

27 Mart 1335

106/90

Özeti: Askeri gelirlerin teslimi hakkında.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Ordu ve kolordu ile muheşesat ve kıtaatin sene-i aliye-i mudavave mevcudlarının taşrada mal sandıklarına ve merkezde vezne-i umumiye teslimi hakkındaki meclis-i vukala kararı üzerine harbiye müesese mevcutları olan iki milyon iki yüz on dokuz bin yedi yüz doksan altı liraya mahsuben hazine bulunan sekiz yüz elli sekiz bin yüz doksan altı henüz teslim edilmemiş ve bu para verilmedikçe hali hazır mali hasabiyle devairi merkezden ve bu meyanda harbiye nezareti merkeziyle birinci kolordunun sene-i haliye nisan maaşlarının vakit ve zaman tediyesiyle temin olunamayacağı nisan sene-i 335 tarihli tezkere acizi ile nezaret müşarülileyhaya işar kılınmış olduğu maruzdur. Ol babda emr-u ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Maliye Nazırı

3 Nisan 335

106/95

Özeti: Uzun süre hizmette bulunan memur ve zabıta için madalya verilmesi üzerine.

Huzur-u Ali-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Gerek menafi devletlerin gerek hukuku efradın muhafazası uğrunda ibrazı aşar fedakari eden memurin zabıtan polis nizamnemesinin mevadı mahsusasına tevfiken dereceyi hizmetleriyle mütenasib mükafatı nakdiye ile tekrar ve takrir edilmekte iselerde memurin mumâ-ileyhiden uzun müddet hizmeti zabıtaya vakıfi vücud ederek ibrazı aşar muafakiyet etmiş olanların mesleklerine olan merbutiyetlerini takdime hüshü hizmetlerini temin için bazı Avrupa devletlerinde olduğu gibi “zabıta hüsnü hizmet madalyası” ünvanıyla bir madalya ihdas edilmesi ve sekiz sene hüsnü hizmet etmiş olan serkomsere memurini zabıtaya ve on beş sene ifa-i hüsnü eden merkez memurlarıyla mevkufları memurine dahi altın zabıta madalyası ve gümüş zabıta madalyasına nail olanlara senevi birer gurus tahsisat ifa olunması vesilki zabıtan tard ve ihrac edilenlerin zikr edilen madalyaları talika salahitleri bulunmaması muafak olacağı İstanbul polis müdüriyeti umumisinden alınan tezkerede izbar kılınmış ve medarı sevk azimet olunacak işarı mezkurun berveci nezaret aciziyeye de münasib görülmüş olmağla ifa-ı müktezası menut rey sami-i fehimaneleridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Dahiliye Nazırı Vekili

18 Mayıs 335

107 / 18

Özeti: Bütçe odun kömür alımı ile ilgili

Esbab-ı Mucibe Lahiyası

1.Kafe-i emlak ve eşyası hariciye celileye devr edilmiş olan donanma ve müdafa-i milliye cemaatleriyle itihad ve teraki aid olan muamelatın tesviye-i masarafatına karşılık olmak üzere maliyenin bin üç yüz otuzbeş senesi bütçesinde ilka edilmiş

tasfiyesi masarafi ünvanıyla (B64). rakamlı yer fasıl keşide olunarak buraya yirmi bin liranın ve rusumet müdüriyet umumiye dairesi kaliferi için muktezi yüzeli ton kömürün hal hazır piyasasına nazaran üç bin lirayla tedarik edilebileceği ve dersaadet galata gümrükleriyle muhafaza idadsinin mahrusat sitayesi olarak beşyüz çeki odun ve kırk bin kıyye mangal kömürü mubayası icab edib gerek bunların ve gerek taşra gümrükleri mahrukata için bu derecedeki mahsusuat gayrikafi bulunduğundan tenviri ve tezhir tertiblerine cemaen beş bin beş yüz liranın ilavesine ihtiyaç hasıl olmuş olduğu gibi yine tahsisat hazıranın adem-i kafiyesince geçmiş olduğu gibi dahiliye badiyesinin idare-i merkeziye tenvir ve tenhiş üç bin kırtasiye ve evrak-ı matbua tertibine bin liralık ilavesi zaruri görülmüştür.

2. Esaretden avdet edenlerle hasbel icah tebdil mevki ettirilen ve yeniden kıtaate tayin edilen zabitan harcırahları dahi 10 mayıs 335 tarihli harcırah kararnamesi ahkamına tenfik tavsiye edileceği cihetle jandarmanın seneyi haliye bütcesinin yüz doksan dokuzuncu faslının yedinci harcırah tertibinde tahsisatın ancak iki üç aylık ihtiyaca kefiyet edeceği anlaşılmış olduğundan ilerde zabitanın tehir hareketlerini mucib olmamak üzere fasıl mezkurun yedinci harcırah maddesine on sekiz bin liralık ilavesi muktezi görülmüş kanun-u esasinin yüz yedinci maddesine tevfikten kararname lahiyası tanzim ve takdim kılınmıştır.

Maliye Nezareti

107/26

Özeti: Sulh vapurunda eşyaları ziyan olan zabıtlara ikişer maaş verilmesi hakkında.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye.

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir.

Sulh vapurunun Fransızlar tarafından fiil-i işgalinde zabitanın eşya-i zatileri gemide bırakıldığı gibi istirdadı hakkındaki teşebbüsatdan da elan bir semere elde edilememiş ve İzmir'in hadise-i işgalinde bu suretle yağmaya uğrayan memurin-i mülkiye ve askeriyeye ikişer maaş nisbetinde maaş verilmesi mumâ-ileyhime zaruret ve zaiyatlarının tevhin ve temini matuf bir atifet ve teshilat şevkat ketraneden münbahis

bulunmuş olmasına nazaran aynı hale maruz kalmış olan mezkur sulh vapuru zabitanın dahi olvecele mazhar-ı muavenat ve teshilat olmaları nezaret-i çakerice muafak görülmekte olduğundan maaşlarından mükteza-ı kat-i ve tevkife olunmak üzere mumâ-ileyhide ikişer maaşları nisbetinde avans itası tensib buyurulduğu takdirde bu babda meclis-i hasb-ı vukelaca ittihaz buyurulacak kararın maliye nezaret celilesiyle divan-ı muhaberaba tebliğ ve neticesinin nezaret-i çakeriyede emr-ü işarına müsade-i samiye sadaretpenahilerinin şayan buyurulması babında emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Bahriye Nazırı Vekili

29 Temmuz 335

107/36

Özeti: Tiflisle ilgili.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Tiflis’de bulunan Gürcistan mümesil siyasi ve askerisi mirliva saadetlü Abdül Kerim Paşa’dan alınan bir telgrafnamede bahrisiya sahilinde “Vinkartvinnador” dahilinde “Molfoş” ve bunların şimalinde ve umum kuban eyaletinde ve civarında Kuva-i Askeriye cem ile Moskova Bolşevik Hükümetini düşürerek kadim Rusya’nın kudret ve ihtişamıyla ve birliğiyle bir hükümet tesis eylemek gayelerini takib eden Ceneral Aleksiyef şu esnada kuvvetini büyülterek alınan malumata göre altmış bin Kazak ve otuz bin kadar diğer askere sahip bulunduğu, Gürcülerin Aleksiyef’in kuvvet ve hareketinden lüzumundan fazla telaş etmekte oldukları geçenlerde Aleksiyef’in merkez hükümeti olan “Vinkartvinador”da yapılan büyük bir içtimada Gürcü hükümeti tarafından bulundurulan zevatın gayri memnun olarak Tiflis’e geldikleri Aleksiyef’in beyanatı Şimali ve Cenubi Kafkasya’nın da tamamen Rusya’nın havza-i hükümetinde ve hükm altında bulunması suretinde ediğünün bir menba mensukadan istihbar olduğu inba kalınmışdır ve Gürcü Hükümetinin mukaderat atiyesi Azerbeycan Hükümetiyle birlikde olacağı kannati tamamen mevcut olmağla Aleksiyef Ordusunun hem bu iki hükümete ve hem de Hükümeti Osmaniyenin şark hakimiyetine Hazarat-ı Azimesi

derkar görüldüğünden şarkdan kuvvetli bulunmak ve bu hükümetler ile birlikde hareket etmek menafe-i müştereki umumiye icabatından olacağı Gürcistan Hükümetinin ve hatta Azeri Hükümetinin de telaşlarını zaid görmekte beraber vukuat sırasıyla takib olunarak neticeden malumatı mütememe verileceği ilaveten işar edilmiş olmağla malumat olmak üzere arz olunur emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Hariciye Nazırı Vekili Namına

Umur-u Siyasiye Müdüriyet-i Umumisine İdareye Memur Şüferay-ı Saltanat-ı Seniyeden Ahmed

29 Teşrin-i Evvel 334

107/42

Özet: Heyet-i Nasihaya tayin edilen bir yüzbaşı iki mulazım maaşları hakkında

Makam-ı Sami-i sadearetfenahiye

Maruz-u çaker-i keminelendir

Heyet-i nasiha refaketine memur bir yüzbaşı iki mülazım heyet-i ile beraber esna-i seyru seyahatde ihtiyarına mecbur oldukları masarafi zaidelerinin itası ricasını havı istidaları menzur samileribuyrulmak üzere lefen arz ve takdim kılınmıştır. Muma-ileyhin makam-ı fehimanelerince tanzim kılınan postda isimleri mahzur olmamasından vilayet heyet-i müşarül-ileyhin memur zevat saire müslü harcırahlarının maliye nezaretince tasveyesine imkan bulunmamış olduğu gibi tarih seyahatlerine nazaran iki harcırah kararnamesinden istifade edememek ----- olan harcırah kararnamesi ahkamıda bu hususdaki mesarif vakalarına temine gayri kafi bulunmak gibi esbab-ı dolayısıyla nezaret-i aciziyeye de izale-i maduriyetlerini temine medar olacak bir çare-i hal ----- bulunmamaktadır. Esasen küçük rütbeli bulunmaları hasebiyle mahsusatlarında adem-i kafiyesinden müteessir olan muma-ileyhin bu uğurda sarfına mecbur oldukları mubalağa suretiyle elde etmiş olduklarına göre adem-i tasfiyesi halinde idare-i ----- emrinde kalacakları müstefiyen arz ve beyan olmağla muma-ileyhimde hümayun mezkureye dahil zevat-ı maliye nezaretince icab eden emr-u itasına idare-i samimiyelerinin şerafetlü buyrulması arz ve istirham olunur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazırı Namına

17 Eylül 35

107/43

Özeti: Subayların ekonomik güçlük çekmeleri dahiliye nezaretinin jandarmaya daha fazla maaş vererek İttihadçı orduyla arasında denge kurması.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Memleketimizde peyda olan gala-i isarata hüküm ferma olduğu halde evrak-ı nakdiye kıymeti bilakis duçarı tenezül olarak bir lira kağıt paranın madeni bir mecdiyeden yukarı sarfı imkanı kalmamış olması cihetiyle zabitanın almakda oldukları maşat ile temin idare ve maaşetleri kabili olmayıb giriftar oldukları hali mucahaya son zamanlarda tahamülün fevkine çıktığından dolayı her taraftan tekaüd ve istifa için müracat tevelli etmeğe başlamış bulunduğundan vaka bağılılık zammıyla beraber mülazımı sani olmakda olduğu bin yüz yirmi yedi guruş maaşın müteevil gönüllü jandarma baş çavuş maaşı olan bin altı yüz doksan guruşla mukayesi halinde bundan beş yüz altmış üç guruş noksan olduğu zahir olub hal buki uhdedar oldukları vezaifden fazla oldukları her zaman jandarmaya muavenet etmekde olan zabitanın bir jandarma nefer veya çavuşundan dun maaş maaş alması esasen muafak olmadığı şöyle dursun zabitanın almakda oldukları maaş ile temin idare ve maaşet eylemeleri imkanı kalmadığından ve gerçi buğday fiyatının yavaş yavaş tedenü edeceği ihtimali mahiti hatır olabilir ise de bağılılık zammı da o nisbette duçara tenezül olabileceği gibi bağılılık zammının ali hale devam tediyesi takdirinde de ihtiyacatı beşeriyenin yalnız tebhid eden gared olmayıb mevkulat ve mevkusad mesel ki levazım-ı daire-i beşeriye kabainden rıza peyda olmadıkça yahud evrakı nakdiye kıymeti raice göre teşebüsat edilerek maşatına göre ita edildikce zabitanın tahvini ihtiyacat-ı tasavvur olunamayacağından bahsle zabitan maşatın ahval fevk kalade hazıraya göre tenyiz mikdarı ve buna imkan olmadığı suretde hiç olmazsa zabitanı ikişer nefer zam tayini bilhassa küçük rütbelilere olsun senede birer kat elbise ve birer çift potin veya çenirm itası ve bunlarda gayri kabil görüldüğü suretde maşatın tesbit muayene dairesinde bir kısmının madeni olarak itası esbabının etmeğe Onüçüncü Kolordu Kumandanlığı vekaletinden yazılan tahriratda ehemniyet mahsusa ile beyan olunmuşdur. Mustanei arz

ve beyan olduğu üzere verdimaişet ve ihtiyaçla meşgul olan zabıtanın ifayı vazife için şevk ve gayret beklenemeyeceği gibi mezkur tahriratda tasvir olduğu vecihle mumâ-ileyhin maruz kaldıkları zaruret sefaletin devamına nazarı musahemedle bakılması ordunun kıymetdar olan pek çok zabıtanın mahrumiyetini mucib olacağından ve zabitanın tahvin ihtiyacata için yalnız mezkur kolordudan müracat edilmiş olmayıp diğer mahallerden de bu yolda müracatdan geri durmamakda olduğuna ve hizmeti vataniye uğruna hernevih fedakarlıktan çekinmediklerini her zaman alel husus harb zailinden pek güzel isbat etmiş olan zabitan mensubini askeriye'nin temani ihtiyacatı sami fehimanelerinden rehni cevaz olmayacağı mecrum bulunduğunu bu babda bir çare ve tenyid ittihaz-ı emr-ü mühümine itafı nazar mehaşisnazi sadaret penahilerini sureti mahsusada temenni ve istirham eylerim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı Şevket Turgut

7 Haziran 335

107/68

Özeti: Avusturya'nın iktisadi durumu.

Harbiye Nezaret-i Celilesine 26 Eylül 1919 tarihle Viyana sefaret seniyesi müsteşarı Bolog Beydan vurud olan tahriratın tercümesidir.

Baş Vekil doktor "Direne" Hükümet-i Osmaniye ile sabık Avusturya Macaristan hükümeti beyninde mevcut münasebet dostanenin devam ve tesyidini arzu ve ümid etmekde olduğunda zati sami fehimanelerine arz ve işarını acizlerinden rica etmiş ve iki memleket beynindeki münasebatın badema Balkan siyasetinin müşkulatından vareste kalacağını ve sami ve tam bir dostluk mahiyetini iktisab eyleyeceğini bil beyan (elyevmmevcut bilcümle müşkulata rağmen Viyane şehri büyük bir ilim ve irfan merkezi olarak kalacak ve Viyana Darülfünununda ikmal tahsis etmek heves ve arzusunda bulunan Osmanlıları daima Kemal-i hahes ve musahararatla kabul eyleyeceklerdir.). sözlerini ilave eylemişdir. Hükümeti seniye hakkında izhar eylediği hisiyat dostahaneden dolayı müşarüliley beyan-ı teşekür ile beraber fırsat düştüğü zaman bunu zati sami fehimanelerine arz eyleyeceğimi cevaben ifade eyledim. Senjermende şayanı kabul bir muhahe dename istihsali için beşeriyat dahilinde her ne

yapmak lazım ise yapmış olduğunu ve memleketin vaki-i menafi emrinde sarf eylediği mesaiden dolayı memleketi efkarı umumiyesinin kendisinden memnun bulunduğunu söylemekliğim üzerine müsarüleye tarihin bu yövmen minelyavm Avusturya'ya hak vereceğini gerek akvam mütemedimenin ve gerek beşeriyet-in eyam-ı hayatınca felaket ve edvaldan müteberit bir takım takbirat vuku bulduğunu ve fakat Avusturya'nın elhadecehazi duçer olduğunu haksızlıkların zaman ile telafi eyleyeceğini söyledi bu memlekete tahmil edilen şeraiti takhilenin arshuameli iflası mahiyetini iktisab etmekde olan bir hezimet milliye ile neticelenecektir. Avusturya parasının daimi ve terici olan tenzil kıymeti tezyidi müşkulat etmekde ve şeriat-ı hayatiye gün ve gün bir kat daha kesb-i müşkulat etmektedir. Bundan başka Viyana şehri müstakilen kömür katından dolayı elyevm büyük bir buhran geçirmektedir. Viyana ve bütün Avusturya memaliki iktisadan çehrel ile icval sair İslav memleketinin keyfiyetlerine tabi bulunuyor. Senjerme muhahedenamesi ahkamı mucibince memalik mezkure vaka Avusturya'ya bir mikdar kömür tedarik ve itasıyla mükelef bulunmakta ise de icrası hükm zamane ve Prag Hükümeti'nin hüsnü niyetine vasi mulak bulunan ahkamı mezkureye tatbik ettirmek kolay olmadığı derk ve teyakun ediliyor. Vel hasıl Avusturya'nın ahvali iktisadiye ve maliyesi gayet vahim olub bu memleketi ancak bir iflasdan itilaf devletlerinin tervih edeceği yegane bir muhazeret hakikiye tahlis edilebilir. Makam-ı Sami-i Sadrazamiye takdim kılınan 23 Teşrin-i Evvel sene 335 ve 18495/352 numrolu tezkerenin melfufu.

ettiğini ve yeni esaslar üzerine alakadarının tekrar itilaf eylemesi lüzumunu tasdik etmiş oldu. 18 Şubat 918 tarihinde Wilson'un 12. maddesi Türkiye'ye aid olan ve Türkiye'nin Türklerle meskun aksamındaki hakimiyet Osmaniyenin muhafaza edileceği ancak elyevm Türkiye arazisinde mekun anasırı sairenin bila mevali inkişaf edebilmeleri hakkında taht-ı emniyet zamane alınacağını mubayen bulunan on dört maddelik lahiyası geldi. Bu suretle o zamana kadar kaideyi nisbet ve adalete tevkifen müttefiki arasında mütabık nüfusa taksim edilmiş olan düşman mevkinde bulunan Türk Anadolu meselesi Lord George ve Wilson tarafından eşkale tahvil oldu ezcümle İngiltere ve Fransa'nın doğrudan doğruya işgali askeriyesi altında bulunan mahallerin devletlerden infakı kabul edildiği halde İtalyan nüfuzunun İtalyan işgal-i askerisi altında bulunmayan nokatda neşrü nema bulunması icab ediliyor idi. Bunun üzerine Bahrişefid muzademesi meseleseni derhatır ettirerek bunun kemafi sabık muhafazası lüzumunu ve bunu müdafa

fikrinde olduğunu 21 Haziran 1918'de Washington sefirimiz vasıtasıyla Amerikan Hükümetine bildirdik. Wilson da Türk arazisinin Amerika'nın muharip olmadığı Devlet-i Osmaniye'den ayrılmasını muafakat edemeyeceğini beyan ile bize de bu yolda malumat verildi. Devlet-i Aliye'nin Türk olmayan aksamının kendisini tamamen müstakil bir surette idare edebilecek bir hale gelinceye kadar bir müdet mukavete için Düvel-i Muazamadan birisi tarafından taht-ı vesaete alınması fikrini ileri sürdü. Bu fikirden bilahere manda nazariyesi tevelüt eyledi. Wilson bunun demokrasi prensiplerine ve cemiyet akvam gayelerine muhalif olduğunu beyan edildi. Tecenüt eden bu vaziyet cedide karşısında menafi hakikiye hayatımız tevfikeyen hem Anadolu'da bize meşruğ bir mıntıka-i bir mıntıka-i nüfuz hem de Türkleriyle samimi müstühane bir iştirak-ı vesair temin edebilecek bir formul tarz-ı bulunması elzemdir. Müzakerat sabıkadan bahs eder ki sırf kıymeti haizdir. Meclis-i ayan ve mebusan azası tarafından reisi vukelaya takdim edilmiş ve şimdiye kadar cevapsız kalmış olan bir muhtırayı zikr edeceğim.

İngiltere Fransa'ya elyevm Kuva-i askeriyeleri tarafından işgal edilmekte olan Arabistan arazisi tahsis edilmiş iken İtalya'ya henüz işgal etmediği kısmı arazisinin tayin edilmiş olmasına hükümet asra-i şurada ----- düvel-i saireye temin edilecek vaziyete model İtalya'da bir vaziyet temin edilmesinden müşkulat çekileceği suretle tefsi etmiyor. 14 ve 30 Teşrin-i Evvel 1918 tarihinde İngiltere 1916 itilafatını hali mahiyette tuttuğunu 1915 nisanında akd edilen mukavelenamenin 9 uncu maddesinden istimtac edilen ahkamı ile kendisini mukayat tuttuğunu beyan etmiş ve Amerika'nın harbe iştiraki neticesi olarak Cemahiri müttefikenin tasdikine intinan etmemiş olan ne evvelki ve ne de bundan böyle akd eyleyecek herhangi mukavelatin hükmü olamayacağını bildirmişdir. İşte bu suretle sulh konferansınınictimağı zamanına kadar vasil olundu. Konferansını bu babdaki muzakeratı hakkında bir şey söyleyemeyeceğimi evvelce söyledim ben geldiğim zaman Yunanlıları İzmir'i işgal etmiş ve İtalyanları İstialanuma ile Antalya arasındaki mıntıksyı işgal ederek ahaliyi mahaliye tarafından hüsnü kabule mazhar olmuş buldum. İşgalimizin ne suretle mukaveten konferans tarafından tesvir edildiğini mukaddema söyledim. Şimdi asya-ı sura meselesi olanca müşkulat ve muteviiyetle Amerika'nın Türkiye ve Ermenistan vekaletini (manda). kabul edip etmeyeceğini bildirmek için Wilson'un tayin eylediği 15 Teşrin-i Evvel 1919 tarihinde ortaya çıkacaktır. Ereğli kömürü İtalya için büyük bir ehemmiyete haizdir.

Heyetimiz bunu şiddetle talep ediyor. Bu babda müttefiklerimizin muaveneti temin etmiş ise de maalesef Ereğli kömür ocakları meselesinin Anadolu meselesinden tefriki caiz olamaz.

107 / 76

Özeti: İtilaf Devletlerinin Doğu bölgelerinde mütareke uygulamaları

Diyarbakır'dan Harbiye Nezaret-i Celilesine mevrud şifredir.

1. Hükümet-i Osmaniye'ye tabi kalmaları hakkında Mardin ahalisi tarafından bir mazbata yapılarak ve Süryani ruhanileri de dahil olduğu halde en ileri gelenleri tarafından temhir ettirilerek evvelce nezaretde itilaf mümessillerine bitaraf hükümetlere tebliğ edilmiştir.

2. Halep hadisesi Suriye ve Irak efkar-ı umumiyesinin Hükümet-i Osmaniye lehinde bulunmasına İngiliz şerifi İhtilaf-ı ihtimalen Mısır'da inzibatına tesis ve bütün çöl arabanı alehlerine bulunmuş Fransızlarla Adana ve Ermeni mesailinde işlerinde zuhur eden ihtilafdan dolayı Adana mıntıkasına da işgal eylemeleri terhisden dolayı zaten azalan İngiliz kuvvetlerinin dağıtılması ve her tarafda zayıf kalmasını itac etmektedir. Bu zafiyetden dolayı Ceneral Alenbehi mutalabatını bize cebren yapdıramadıkları zan edilmekte ve Suriye ve Irak'da ekseriyetin İngilizler aleyhinde bulunmasından kueti azalan İngilizlerin bu mıntıkada bir zaafi siyasiye düşer oldukları tahmin edilmektedir.

3. İngilizler tarafından Ayıntabın işgal edilmemesini ahsı asker şubesinin elde ettiği bir beyannamenin mühim mevadı berveçi atidir. Matlub ittiha şimdiye kadar ahali tarafından teslim edilmediğinden ahali yeninde esliha kalmadığına kanaat hasıl oluncaya kadar Ayıntab ahalisi berveci ati ahkama riayet edeceklerdir. 17 Mart sene 35 tarihinden itibaren bilcümle dükkan, mağaza, hanlar, pazarlar ve kahvehaneler gece gündüz kapalı kalacaktır. Yalnız ekmek dükkanları, eczaneler, un değirmenleri müstesnadır. Mezkur eşyadan gayrı bir gune emtia mubayya ve furut ve mahali tecemüler toplandı ve ahalinin sokaklarda toplanması memnudur. Teslim edilecek esliha için hiçbir sual varid olmayacaktır ve makbuz da verilmeyecektir. Bu gibi şedit o emrin mevki-i icraya vazi. Son derece arzu hilafına ilan olunursa da ahalide bulunan bilcümle eslihanın teslim alınması elzemdir.

4. Urfa'nın bir kilometre şimalindeki takımımızın yanına dün akşamüzeri bir küçük zabıt kumandasında silahlı ve üçü harikde on üç İngiliz neferi tecasüt etmiş keşif ve devriye için geldiklerini söylemişler takım zabıtımız söyleyecek birşeyiniz varsa zabıtınız gelsin siz gidiniz der. Ve İngilizler Urfa'ya avdet etmişlerdir. Süvari alayı 25 / 26 Mart 35 gecesini Kilis ile Karaköprü'de girmiştir. Urfa'da bıraktığı takım hakkında bugün için başka yeni malumat alınmamıştır.

13. Kolordu Kumandan Vekili Cevdet

25 / 3 / 35

b) Maruz-u Çaker-i Keminelidir.

Bazı mühim malumat-ı muhtevi ve Onüçüncü Kolordu Kumandanlığından mevrud telgrafname sureti lefen takdim huzuru fehmaneleri kılındığı maruzdur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

1 Nisan 335

107/78

Özeti: Fuat Paşa kariyesi civarındaki hariciye nazırlarına mahsus konak hakkında.

Maruz-u Çaker-i Keminneleridir.

İstanbul'da Fuat Paşa Türbesi civarında kaim emiriyeden olub hariciye nazırlarının ikametine mahsus bulunan konağın be idare-i seniye-i cenab-ı hilafetpenahiye şehzade Abdülrahim Efendi Hazretleri tarafından işgal edilmiş olduğundan bahsle mezkur konağın tarih-i işgalinden itibaren kendilerinden bedel-i icar aranılıp aranılmayacağı İstanbul Vilayeti Defterdarlığı'ndan istizam olunmaktadır. İş bu konağın Şehzade-i Müşarüleyh Hazretlerine sureti tahsisise dair henüz bir idare-i sami-i fehmaneleri şeref telaki edilmemiş olduğundan keyfiyet-i tahsisiye bedeli icar hakkında olunacak muamelenin emr-ü inbası babında emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Maliye Nazırı

3 Teşrin-i Sani 335

107/82

Özeti: Askerin ekmek sorunu.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Tevhid Mübayat Komisyonu tarafından askerin iaşesini temin için mübaya edilen ekmeklik hububatın Tüccar Kozmoto tarafından vakt ve zamanıyla ita edilmemesi dolayısıyla askerin ekmeği yetiştirilemeyeceği ve ekmek temini için komisyon müşarül ileyha tarafından aceleten un mübaya edilerek nısf-ı zuhur fırınlara tevzi edilmekte olduğu ve bu hususun ne kadar müşkülâtı derkar iken yine bugün buğday mütahiti Kozmoto Efendi'nin buğday vermediği ve yarın askere ekmeklik on mübaya edilmesi lazım geldiği nezaret aciziye ile levazım riyaseti tarafından telefonla komisyona zevalden bir buçuk saat evel malumat verilmiş ise de komisyonca bu hususun bir dakkada mütahiti mumâ-ileyhiden istifsarına lüzum görülerek bilzat telefonla vaki olan müracatdan sonra ve ancak badel zevat iki buçukda mübaya memuriyetin daire-i aciziyeye gönderildiği şu saatte piyasada dakik mübayası için uğraşıldığı ve mübayaya imkan bulunursa fırınlara geceleyin tevdih olunarak yarın sabah ekmek verilemeyeceği maruzdur. Mübat meselesi bir şekli salimi ikah edilmezse hiçbir zamanda askerin ekmeği vakit ve zamanıyla ve daima bir tarz ve şekilde itası mümkün olamayacağı ve böyle acela zamanlarda mezhul bilzati bulunan bir makam reisi tarafından vuku bulan işaretin kabahatli olan tüccardan tahkikiyle zaman geçirilmemesi yüzünden vuku bulan fefurutdan askerin aç kalması nazarı atifanelerinde dahi teceyyüz olunamayacağı cihetle bu babda tevzi muamelenin emr-i icrası menuhu rey ali sadaretpenahileri olmakla ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

22 Teşrin-i Sani 335

107/89

Özeti: askeriye aid levazım hakkında

Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye Cihet-i askeriye aid lavazıma Kuva-i itilafıyece vakı olunmakta olan vaziyed hakkında.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Cihet-i askeriye aid olan lavazıma kuva-i itilafıyece vakı olan vaziyedin tehadüt eylemekte olduğundan vesaireden bashle maliye nezaret aliyesini varid olan 24 Eylül sene 335 tarihli ve 1958 numrolu tezkere üzerine memalik vakanın mütereke name ahkâmına mügayir olduğundan bashle bu ahvale nihayet verilmiş istimal edilmiş olan levazım bedelinin bulunan şeyası zınnında İngiltere fevkalade komiserliğine sabık eden işare cevaben vurud eden tercümesi melfuf 6. kanuni evvel sene 919 tarihli ve 243 numrolu takrirden mevzuh bash levazımın askerlere baraka inşası zınnında istimal edilmekte bulunduğu beyan edildikten sonra vaziyet-i hazırda hükümet osmaniye nin 1914 senesinde müttetikler aleyhinde harbe duhulünden münbahis ve sabatı tutlmakda olan anafur elindeki levazımın istikmal edilme harbe iştirak keyfiyetinin netice-i tabiyesi olunmasına binaen bundan sonra kuva-i müttifikenin ihtiyacatına mütalik her güne mahruratın kabulünden istinakaf plunacağı ilaveb işar ve keyfiyer nezaret muşarun-ılayhin izbar kılınmış olmağla ol bada emr-u ferman hazret-i veliyyül emrindir

Harcıye Nazırı

18 Kanun-i Evvel 335

107/93

Özeti: Doğu Anadolu'da işgalden kurtarılan vilayet-i mustahsalaya bölgelerindeki açlığın giderilmesiyle ilgili.

Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Vilayet-i mustahsalada şiddetle hüküm fermağ olan açlık yüzünden sekene-i mahaniyenin azami sokak ortalarında mahv ve helak olmakda bulunduğundan bu hale çaresane olmak üzere hükümetçe her türlü fedakarlık ihtiyarı elhem ve elzem görülmüş

ve ahali mezkure maazallah taala afet-i mezkure tevsi daire-i sirayetle memleketin nüfusu umumiyesi telef olacağı derkar bulunması ve binaen aliy her şeyden akdam o havalideki ahalinin açlık beliyesinden tahliyesi zanında kendilerine yemeklik hububat itası muktezi ve aksi takdirde ellerindeki tohumlarını da ekletmek mecburiyetinde kalarak seneyi atiyede de vaziyet-i hazıralarının temadiyesine icab edeceği tabiye görülmüş olub vaka hükümete ait aşar ambarlarında mevcut hububatdan on milyon kilo mikdarında esmanı aşayir ve muhacirin bütçesine dahil bulunan üç milyon liradan mahsubi ifa edilmek üzere hemen vilayet-i mezkureye irsali münasib ise de ancak hububat-ı mezkurenin dahilinden şimendüfer güzergahı seyahil nakilleri için bir hayli masaraf ihtiyarı lazım gelerek masaraf mezkurenin berveçi peşin tamamen tediyesine devletin vaziyet-i hazıra-i maliyesi gayri müsaade etdiğinden ambarlarda mevcut olub mahv olmakda bulunan hububatı mezkurenin şimendüfer güzergahı ile sevahiri nakilleri için muktedi masaraf nakliye bilahire hazine-i maliyeden ceste ceste tediye edilmek üzere masaraf ve nakliyat mezkurenin Mösyö Artunud'un taht-ı riyasetinde müteşekkil Amerika şark-ı karib muamenet heyeti tarafından tediye ve temini zınnında heyet-i mezkure nezdinde teşebbüsat lazıme itası ve Erzurum, Trabzon, Van, Bitlis vilayetleriyle Erzincan Sancağı için mezkur bu dereceden hiç olmaz ise şimdilik daha otuz bin liradan cemaen yüz elli bin liralık havalenamenin tanzim ettirilerek nakden mahallerine irsali esbabının istikmali ziraat müdüriyet-i umumisinden muratı 1 Kanuni Sani 336 tarihli müzekkere ile beyan kılınmış ve aşarıda zahirenin vilayeti mustahsalaya sevk için heyet-i maruza nezdinde teşebbüsat itası tohumluğa tahsisen vilayet-i evliye-i mezkureye daha otuz bin liralık havalenamenin icrası ve muhteviyatının nakden tesyarı muafik emr-ü idare-i aliye-i cenab-ı vekaletpenahileri buyurulduğu takdirde keyfiyetin o vecle icab edenlere emr-i tebliğine ve neticesinin irade ve imbasına müsaade-i samiye-i fehimaneleri bıdri şayan buyrulmak babında ve her halde emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Ticaret ve Ziraat Nazırı

7 Kanuni Sani 336

2.4. Mondoros Mütarekesinin İmzalanmasından Sonra Askeri Durum İle İlgili Belgeler

106/12

Özeti: İşgaller hakkında

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Siyasi menfilerin düşman eline geçmiş olan memleketlerine avdeti kabil olabileceği İngiliz mukaleme heyet-i tarafından ikinci ordu mukaleme memuriyetine bildirilmiştir. İşbu menfiler hakkında yapılacak muamelenin icab edenlere ve makam aciziyete müsaade buyrulması maruzdur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı Namına

21 Teşrin-i Sani 335

106 / 13

Özeti: İşgaller karşısında memleketlerine gönderilen ahali hakkında

Maruz-ı Çaker-i kemineleridir.

İşgal-i askeriyeden dolayı başka yerlere ve dahile sevk edilmiş olan bilumum ahalinin memleketlerine veya istedikleri mahallere azimetlerine müsaade edilmişti. Ancak düşman eline geçmiş memalikden olup memleketlerine avdet etmek isteyenlerle memleketleri istilaya uğramadıkları halde kendileri istila edilen mahallerde bulunan İngilizler tarafından bu tarafa gönderilecek aile eşhas hakkında ne gibi muamele-i ifa kılınacağı ikinci ordu kumandanlığıyla daha bu gibi alakadar kumandanlıklarca istifsar kılınmaktadır. Bu babda biran evvel ittihaz kılınacak mukareratın emr-ü işar-ı müsterhamdır. Ol babda emr-ü irade-i hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

23 Teşrin-i Sani 334

106/15

Özeti: Diyarbakır ve Musul ile ilgili

a).Altıncı Ordu Kumandanlığı'ndan Harbiye Nezareti Celilesi'ne mevrud şifre.

Diyarbakir ve Musul vilayetleri arasındaki hudud kısmı Zaho'nun on kilometre garbindeki Hazilsuyu mecrasını takib ve bade Cebelebays cenubuna doğru kat edib Surha ve Bernezan köylerini Cebire kazasında bırakarak nahiye garbinde Musul -----
--- yolunda bulunan tel İsmail ile Cebelparan vasıtından sencari Musul vilayetinde bırakmak suretiyle geçiyor. Bu hudud kuyudad resmiye ile ve hem hudud köyler ve asairi ahalisinin ifadatında müsbet kıtaatımız buna nazaran Diyarbakir hududu dahiline çekilmiş ve hudud dahiline çıkmış ve hudud üzerinde tehasüd postaları ikame edilmiş idi. Bugün saat 11 evvelde Zaho'daki İngiliz Süvari Alayı Kumandanı birkaç zabıt ve bir süvari bölüğüyle Hapursuyu cenubunda ve takriben Korkürge'nin dört kilometre şarkında bulunm akda olan bir zabıt kumandasındaki postamızın başına gelerek postaya çekilmesini ihzar ve postanın adem-i kabulü üzerine zabıtımızla birlikde olarak tabur merkezi olan Korkin'e kadar gelmişlerdir. Korkin'de bulunan taburumuz kumandanı İngilizlere Korkin'in Diyarbakir vilayeti hududu dahilinde bulunduğunu söylemiş ise de İngiliz Kumandanı ribaiyeni iki kilometre cenubunda Sunla kenarında bulunan Karakav Köyü ile nehir Van arasını haritada bir cetvel ile çizerken bu hattın şimali sizin cenubi bizimdir ve if-a Diyarbakir hududu dahilinde olduğunuzu biliyorum fakat ben amirimden aldığım emir mucibince bu gösterdiğim hududa kadar işgal edecekler saat 3 sonraya kadar çekilmediğiniz taktirde silah kullanılacak demişdir. Tabur kumandanına geri çekilmemiz hususunda ısrar etmiş ve fakat işi silah patlatılmak derecesine vardiymayarak naçer kabulünü protesto edib geri çekilmesi emir edilmiştir. İngilizlerin arz olunan mahalleri işgalinden maksadları her yol dağında ve kon cenub köyünde kömür madenlerini havi araziye ele geçirme olduğunu tahmin ediyorum evela Musul şehriyle başlayan İngiliz hırsı bade Musul vilayetine tesbit edilmiş ve şimdide buhunla itifa etmeyerek Diyarbakir vilayeti hududunun içine girmeye başlamışlardır. Mütareke mukavelesinde Musul'a dair bir söz yok iken 7. madeye müsteniden Musul'a istediler bununla itifa edeceklerini tahmil değilse de hiç olmazsa ümit ederek müteselli oluyordum ve şimdi sözlerini vaadlerini bozarak Diyarbakir dahiline göz dikdiler. Vilayeti sitte hakkındaki maddede müdahaleyi işgal için kendi derece tefsir bahane ifadasına pek müsaidir. Bu medele İngiliz Hükümetiyle bir an evvel tesviye ve tespit edilmezse çorap söküğü gibi gidecek ve Sivas'a kadar terk etmemizi intihab edeceklerdir. İngilizler'in tevali etmekde olan bu haksızlıkların tasvihi ve Diyarbakir

vilayeti hududu içerisinde geçmemelerinin temini için teşebbusatı serihada bulunmasını rica ve istirham ederim hareket 22538

6. Ordu Kumandanı Ali İhsan

29 Teşrin-i Sani 334

b.Altıncı Ordudan Harbiye Nezaretine Mevrud Şifredir.

Dünki ajansda Adana ve Musul vilayetlerimizin idare-i mülkiye ve inzibatiye bizde kalmak şartıyla tahliye muafakat edilmiştir ibaresi görülmüştür. Bu tebliğ mahayı hakikisi ile doğru telaki edilirse Musul vilayetindeki hali hazırı tekrar arz etmeği vecibeden ad eylerim. Elyevm Musul vilayetini tamamen İngiliz işgali hakimiyeti ve idare-i mülkiye ve inzibatiyesi altındadır. Her yerde İngilizler Hükümet Konaklarını işgal ve üstlerine İngiliz bayraklarını reks etmişlerdir. Ne kadar Türk zabiti memur jandarma ve polis varsa kafesini koğuşlardan yerli memurlarını alıkoymaya çalışmışlar ve bunlardan ancak hisiyatı islamiye saikasıyla kalmak isteyen birkaçı cümle gelmiş diğerleri İngilizlere mahal memnuniye hizmete başlamışlardır. Ordunun bin dürlü tedbir ve vesai neticesinde İngilizlerin elinden kaçırdığı malzeme muhimat esliha ve cephaneye ve erzak depolarına İngilizler vaziyet etmişler ve tekmil mal sandıklarındaki paraları meda-i hükümeti ve içlerindeki eşyayı almışlardır. Evrakı nakdiyemizi mevki tedavilden kaldırmışlar ve badema vergilerin madeni akçe ile tahsiline emir vermişlerdir. Mısamı resmi Arapça olmuş ve iyamı tatimiye tahvil eylemişlerdir. Musul'da guya vali vekili bırakılan kadının bu vazifesi kabul edilmemiş ve kadiya yalnız umuru şeriye ile iştilal etmesi emir olunmuştur. Mütareke nameye mugayir bir nevi protesto edilmedikce sadece Ceneral Marasellin emri böyledir. Bu emre itaat edecekseniz cevabı bekliyor. Bian aliy bugün kamilen tahliye edilmiş olan Musul vilayeti dahilinde ne idare-i mülkiye ne de intibatiyenin bizde olmadığı maruzdur. Harekat 4198 numro ile takdim edilmiştir.

6. Ordu Kumandanı Ali İhsan

29/11/34

c.Makam-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.Altıncı Ordu Kumandanlığı'ndan mevrud iki kıta telgrafname aynen takdim olunur. Mübtedası Musul tahliyesi olmak üzere İngilizlerin ihtiyat eyledikleri şu muamele-i keyfiyede ki seyrin devamı halinde yarında Diyarbakir vilayetinin veya buna misil mütarekenamede asla ismi geçmemiş diğer bir mahalın tahliyesi zarureti karşısında bulunacağımıza Himad-ı Sadaretpenahiye istirham ederim. Adana ve Musul'untahliyeleri veya bunlar gibi mütarekenamede gayri münderic olub da bila hara ihtiyarına icbar edildiğimiz hususatın ki “bunlar şimdiye kadar namutenahid bir dereceyi bulmuşdur” hükümet-i seniye ve itilafi hükümetlerinin tayin edecekleri sahib salahiyat murahasları tarafından her halde evvelce teşebüs edilmiş olmak lazımdır. Çünkü böyle suhulet tahsil edilirse buraca tesbit edilmiş mukeratın tatbiki ahkamı tarafeyn orduları kumandanlarına tebliğ olunur. Bu suretle hiçbir sui temkin ve meşgulata meydan açılmamış bulunur. Halen ise ne hükümetimizin hariciye nezaretindeki komisyonu ve ne de Amiral Poltokk'un pek maruz salahiyet vatiayı siyasiyeye malik bulunmadıkları madud emsal ile sabud bulmuşdur. İcra emrini makam-ı acizi ita edilmesine göre bugün geçmişleri suna geldiğimiz gibi yarında şu gece gelenlerin sarulacağının teemülü aciziyelerini vicdanen pek mütelim etmekte bulunduğundan ahkamı mütareke ve buna zeylen İngilizler tarafından ihtira edilen furuğ adilenin maruz bulunduğu keşmekeşe bir nihayet verebilmek için hükümet seniyenin teşebüsat-ı şeria ve hakimiyanesini istida eylediğim maruzdur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

106/25

Özeti: İngilizlerin İşgalleri

Huzur-ı Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

İngilizlerin Musuldan Osmanlı vilayetlerine ihracatı mani ettikleri haber alındığından işbu haberin sıhati halinde bilmukabele vilayet-i Osmaniyyeden Musul ve Haleb vilayetlerine bilimüm ihracatın mani edilmesi münasib olacağı altıncı ordu kumandanlığından bildirildiğinden bahsle takib olunacak hattı hareket hakkında Diyarbakır vilayetinden talimat taleb edildiği dahiliye nezaret celilesinsen nezaret

aciziye mürsel 4 Kanuni sani 335 tarihli ve 11 numrolu tezkere-i müfadatından olmaktadır. Malum sami cenab sadaretpenahileri buyrulduğu vecihle elyevm taht-ı işgalde bulunan akşam memalik manzumen Osmaniyeden fekti irtibat etmiş olamayacağı cihetle buralarıyla vilayet-i saire Osmaniye arasındaki münasebet ticaretin umumiyetle mani gayrı caiz böyle bir tedabirin mukabile-i şeklinde tatbiki vaziyet-i hazıraya nazaran bilvucuh dail mahşurat isede Musul ve Halebdeki vilayet-i meşguleden civar vilayete ihracat mani edilmiş olması takdirinde hicret ve müzayaka havele tabii olmağla ben nezaret ittihaz tedabir zaruri görünmekte olduğundan keyfiyetin meclisi vukelaca bitte bir karara rabtı hususi Samiye-i Cenab-ı Sadaretpenahileri derkal buyrulamak babında ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

8 Kanun-i Sani 1335

106/32

Özeti: İngiliz hükümetinin İran ile yapmış olduğu antlaşma hakkında.

Maruz-ı Çaker-i Kemineleridir.

İran hükümetinin İngiltere ve akdi ittifak ettiği ve İngilterenin İran umurunu deruhde eylediği sabık Rus Cenerali Baratofun Tebrize getirilerek Azerbeycan Umum Kumandanlığının bu Cenerale tevdih edildiği ve Hükümet-i Osmaniye tarafından Hoy, Wilman, Rumiye ve Şerefhande İranilere terk olunan esliha ve mühimatın müsademesi için ittihaz tedabir altıncı ordunun istihbaratına atfen maruzdur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

106/33

Özeti: İtilaf devletlerinin Yunan askerini Uzun köprü Hadımköy menzil hattına yerleştirmesi.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Uzun köprü, Hadım köy menzilhattına sevki mukarar Yunan taburunun getirilmesinin temini hususunda nezaret-i aciziye sevk eden işarı cevabsız kaldığı halde bu kere Muratlı Çorlu Çatalca ve Hadım köy istasyonlarına birer müfreze Yunan askeri vurud

ederek yerleşdikleri hat komiserliğinin işarına itafen harbiye nezaret celilesinden izbar kılınmaktadır. Malum sami sadaretpenahiye olduğu vechle Yunan askerinin gönderilmemesi için itilaf murahısarı nezdinde bitte faad ifa edilen teşebbısatı şifahiye elan bir cevab verilmemiş. Hükümet-i bir emr- vaka karşısında bulundurulmuş ise de bu kere yine bu babda İngiliz murahası askeriyesine tekrar edilen ifadat-ı nazarı dikkate alınacağını mit ettirecek bir tavır ile telaki olunmuşdur. Ol babda emr- ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

29 Kanun-i Sani 335

b.Salihliden

Suret Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine

27/5/35 tarihli zeyildir.

Ayvalık mevki kumandanlığının 26/5/35 tarih saat 3:20 sonra yazılmış olduğu telgraf aynen maruzdur. Akşama doğru Yunan askerine hamil olan vapur limanından geriye gitdi. Vekaleten İngiliz kumandanına gönderdiğim binbaşı avdet etdi. İngiliz kumandanı Ayvalık asayışının muhafazası için bir tebir icrası zınnında ve Yunan askerinin girmesi tesadüf olduğu ve konferansın kararına muhalif olduğu için geri gitmeleri hakkında emir verdiğini ve yine davetin maksadı hakkında istemiş olduğu hissi şahısdan vasıtalarından dolayı bir defa görüşmek istediği ve yarın ali herhalde görüşmediği beyan etmiştir. Mamafı Yunan askerinin vurudu tesadüf olmasına ihtimal veremem ve davetimizi de iyi göremedim aynı zamanda Yunan askerini Dalyan boğazı haricinde hal-i intizardadır. İcab eden tertibat alınarak vaziyetin inkişafına intizar eyleyeceği maruzdur.

Fırka 17. Kumandan Vekili Miralay Bekir Sami

106/34

zeti: Adana havalisindeki askerlerin Pozantıya kadar alınması ile ilgili.

Huzur-ı Sami-i Sadaretpenahiye

Maruz-ı aker-i Kemineleridir.

Adana mıntıkasındaki askerini Pozantiya kadar alınması hakkında İtilaf murahaslarının müracatları üzerine Hayet-i vukelaca ittihaz olunan mütarekatın henüz bildirilmediğinden bahsle sırat-ı tebliğ-i Harbiye Nezaret celilesinden rica edilmiş olduğundan bu babdaki mütarekatın Nezaret-i Müşarüleyhiye ile Nezaret-i aciziye emr-i ve tebliğ-i menut rey sami-i sadaretpenahileridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

29 Safer 1337

4 Kanun-i Evvel 334

106/39

Özeti: Yunanlıların Mersini işgal etme düşünceleri.

b.Suret

Adana vilayetinde Mersin ve Tarsusda Rum unsurunu Mutasaki namındaki şahıs bu defa İstanbuldan avdetle Mersine giderek öteden beri tanıdığı ve pek dost olduğu hümeramızdan birine hasbihal tarzında şimdiye kadar ticaret ile iştilal ettiğini fakat bundan sonra birazda siyasetle meşgul olacağını ve Adana vilayetinde Fransızların himayesine uğrayan Ermenilere karşı hareket etmek lazım geldiğini ve kendisinin de bu iş için çalışarak Mersine bir Yunan müfrezesi çıkartmak için zemin ihsar eyleyeceğini beyan etmiş ve kendisi İstanbulda patrikhaneye on beş bin lira kadar iane verdiği cihetle patrikhane üzerine bir nüfuz payda eylediğini isbat eylemiş ve muhavere sırasında falan ve filan kişi için patrikhaneye emir verdim gibi tabiran istimal ettiğine bakılırsa kendisine ba vazife-i siyasiyenin Yunan sefairinden tevcih edilmiş olduğuna hükm etmek lazım gelmektedir. Beray-ı malumat arz olunur.

Kıta Müfettişi

22/1/35

b.Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye Maruz-u Çaker-i Keminelere.

Mersinde Rum gazetesinden birinin şehri mezkure-i Yunan askeri çıkarılmasını temin için icra edecek teşebüsat hakkında vukubulan beyanatına dair harbiye nezareti

celilesinden mevrud telgrafname suret-i beray-ı malumat lefan sami fehimanelerine takdim kılınmağla hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazırı

5 Şubat 1335

106 / 41

Özeti: Sansür ile ilgili

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

1. Sansür heyet-i muhtelifesi azasından Yüzbaşı Aziz Hüdai Efendi sansür dairesinden iki Fransız jandarması muhafazasında alınarak Fransız sefarethanesine sevk edilmiştir.
2. Tiflise İngilizlere izahat vermek üzere davet olunan on ikinci fırka kumandanı Rıfat Bey Tifliden Batuma İngilizler tarafından mahfuzen getirmiştir.
3. Bir Fransız Jandarma zabiti Harbiye Nezaretine gelerek bir Ermeni kızının bekrini izahala eden Yüzbaşı Alahaddin Efendi isminde bir zabıt hakkında tahkikata memur olduğunu söylemiştir. Hiçbir kayd ve şart ile telif götürmeyen şu tarzdaki müdahazatın arz-ı huzur vekalet penahileri kılınmasına mecburiyet görülmüştür. Takib eden bu gibi mudahelat müvesere muvaceretinde nezaret-i acizinin ne suretle hareket etmesi icab edeceğinin idare buyrulmasını istirham ederim ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

15 Şubat 1335

106 / 45

Özeti: İtilaf Devletlerinin Mondros Mütarekesini uygulaması

a.Düşman arazi-i meşgulesi Şamil kısmı (Kilikya). Başkumandanlığın 19 Kanun-i Sani-i Sene 1919 tarihli ve 865 numaralı mahzurası mucibince lejyon Dönor Kumandatör ve rütbesin caiz olan ser idare-i memuru miralay Miraman Aydın'daki zevat-ı tayin eder.

Katib Umumi Mülazım Sani Erkaded

Erkan-ı Harbiye Reisi Yüzbaşı Kola

Mersin Sancağı İdare-i Memurin Ankovali

Kazan Sancağı Memuri Yüzbaşı Yarad

Yaver Mülazım San Jan

İş bu tayinler 20 Kanun-i Saniden itibaren dir.

5 Şubat 1919

Düşman arazi meşguresi Ser İdare-i Memurin Lejyon Dönor Kumandan Namına Homil
Biramön

b.Dahiliye Nezaret-i Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Düşman arazi-i meşgulesi ser idare-i memurin lejyon Dönor Kumandatör ve miralay
Miraman imzasıyla makam-ı vilayet-i tevdih olunan ve merkezine malumat vilayeti
tayin ettiği idare-i memurlarının isimleriyle rütbelere dair olan 5 Şubat sene 335 tarih
ve 10 numrolu takrir lefen takdim kılındı ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül
emrimdir.

Adana Vali Vekili

9 Şubat 335

106 / 55

Özeti: Anadolu'ya gelen Amerikan heyetleriyle ilgili

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Muhatcin muavenet memuriyet-i resmiyesi bazı Amerikalı heyetlerin Anadolu dahiline
gittikleri bu heyetleri terki eden zevatın memleketimizin nüfus-u ahval-i dahiliye
hissiyat hakkında bi tarafane tedkikat icrası gibi siyasi ve muhafaz olmaları pek
muhtemeldir. Bu heyetlerin yalnız anasırı saire-i memurin ruhaniyesiyle mahal

bırakılarak memurun Osmaniye ve cemaat-i islamiye bunlarla temasdan müstenib ve muhtariz kalırlarsa bittabi toplayacakları malumat yez aleyhinde olunacaktır.

Tezkim şimdiye kadar dahil..... Mutareke tatbikinde nezaret vazifesiyle seyahat eden İngiliz Fransız zabitanına karşı tarafımızdan daima müstanib tavır eylemiş ve anası sairenin görüntüsü nümayiş ve hüsnü kabulleri tesir tadil edecek hiçbir teşebüs yapılmamıştır. Bil hassa cemaat-i islamiyenin ve farkı siyasiyesinin gayri resmi vesileler arayarak vakar osmaniyeyi halaldar etmeyecek bir tarzda temasa girişerek muameleler yapmaları anasırı sairenin tevlid etdikleri tesirata hizmet edecektir.

Binaen aliy atiyen muhtezinane hareket ettirmeyerek İngiliz, İtalyan, Fransız zabıtıyla ve Amerika heyetleriyle gayri resmi temaslar için ve onlara tevecüh muamelat vesaik ve istatistikler itasına çalışması hususunda icab edenlere emr ve tebliği rey fehimaneleridir. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

8 Mart 1335

106/57

Özeti: Şile’de bulunan Rum ahalisinin Fransız Kumandanı Mösyö Langerat’a Türkleri şikayet etmeleri.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Anadolu Kavahı Kuva-i İşgaliye Fransız Kumandanı Kaimakamı Mösyö Langerat on iki gün evvel bir Şile’ye gidip bir iki saat kaldığı ve mumâ-ileyhin oradaki ikameti esnasında mahali Rum ahalisinin kendisine müracat ederek Türklerden hakaret gördükleri bilhassa hükümet memuriyeti ile jandarma zabitanı tarafından Osmanlı mevki-i müstahkem kumandanlığından rica edilmiştir. Rumların son zamanlarda İzmir’de Şile cicarında dersaadetin sınırları içindeki sekavetleri bütün vuzukuyla meydana çıkmış iken irtikab ettikleri asayiş şikayeneyi sedr için her fırsattan bila istifade tesadüf ettikleri mutelif memurlarına Türklerden şikayet etmeği ahval-i ittihaz ile görülmektedir. Buna mukabil tedabir ittihaz edilmesine mutelif mümesilleri üzerinde haricinde teşirat icrası pek muhtemel olduğundan bu babda ittihazı iktiza

edilen tedabi ve teşebüsat menut rey fehimaneleridir. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

25 Mart 335

106 / 59

Özeti: Sivas ve çevresinde Rum çeteleriyle ilgili

a) Suret

Harbiye Nezaretine

1.Erazdak civarında bir rum çetesi berayı takib etmek için gönderilen dört jandarma ve elli üç neferden mürekeb bir müfreze Erazdak Köyü yakınında eşkıya ile müsademeye tutuşub müsademe esnasında müsademe mahali civarında Erazdak, Kaban, Saraycık, Düzgören, Bıçak, çift shibi Rum köylerinin bili mütecaviz ahalisi kamilen müsalah olarak müfrezeyi ihata edib müfreze bir zabıt yedi nefer şehid üç yaralı ve on nefer gaib vererek güç hal ile ihatayı yarıb köprüyü avdet etmiştir. Mezkur köylerin vazife-i icabatı eşkiyanın tenkili köyleri topa tutma kabil olamayacağından top istikmal ederek eşkıyayı tenkil ve şühedayı almak üzere top istimaline müşade buyrulması ehemniyetle maruzdur.

2.Havza mıntika kumandanlığından alınan rapor sureti aynenbalada münderihdir. Verdiğim cevabda bu köylere karşı top sevki mahaza evvela askerlerin şühedatına sebebiyet veren şakilerin teslimini teklif cevabı muafakat alınmadığı takdirde köyün topa tutulacağından kadın ve çocukların dışarı çıkarılması tebliğ edilmesi ve herhalde şakirlerin sözle teklifiyle topla makineli ile bomba ile her ne suretle olursa olsun buyrulmuş olmağla maruzdur.

3. Kolordu Kuamndanı Salahaddin

22 / 3 / 35

b) Suret

Sivasdan Harbiye Nezaretine Mevrud Şifredir

23 / 3 / 35 saat dokuz sonra da on beşinci firka kumandanlığından alınan telgrafname Vezirköprü ile Havza arasındaki köprüde külliyetli miktarda tecellü etmiş olan Rum çeteleriyle müsademeye tutuşan müfrezeeye muavenet etmek üzere bir mülazım kumandasındaki on sekiz neferin sevk edildiği ve köylerde bulunan alay elli altı kumandanlığının emri üzerine iki makineli tüfek iki zabıt ve onbeş nefer piyade kuvvetlerinin Alay elli altı taburu kumandanlığının da mahal vakaya hareket ettiği ve üç yüz elli dört yüz kadar kuvvetindeki çetelerin kavağa takriben iki buçuk saat mesafedeki Köprüce, Ahıl, Tenkecik köyünde tecamü edib bunların da bir baskın icrası niyetinde bulunduğunu istihbar edildiği ve 23 / 3 / 35’de Samsun’a yarım saat mesafede Çarşamba yolu üzerinde Samsun’a Kuşlar mahali çayırındaki kasab hayvanatının eşkıya tarafından sürüldüğü ve takiblerine otuz dört nefer mevcudunda kalmış olan istihkam bölüğünün gönderildiği ve Bafra tahikinden dahi külliyetli eşkıyanın harekete geleceği bildirilmiş olduğu maruzdur. Nezaret-i Celileye ve dokuzuncu ordu kumandanlığına 24 / 3 / 35 ve şifre 1 aded 1945 numra ile arz edilmiştir.

Üçüncü Kolordu Kumandanlığı namına

c) Harbiye Nezaret-i Celilesi Cenab-ı Alisine Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Üçüncü Kolordu Kumandanlığından mevrud telgrafnameler suret-i lefen takdim hazret-i devletleri kılındı. Asayiş ve emniyet umumiyeyi ihlale tesadi edecekler hakkında en büyük surat ve şiddetle mukabeleyi teminen her türlü tedabirin zamanında ittihaz edilmesi ve bu hususda alakadarane serih ve kıta talimat ve evamir verilerek Tedbirlerle eşkıyanın cüret küstahlığının tevesühüne imkan bırakılmaması lüzumunda Üçüncü Kolordu Kumandanlığına tebliğ kılındığı maruzdur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazırı

25 Mayıs 335

106/60

Özeti: Asayişin temini için karakollar açılması ile ilgili.

a). Huzur-u Ali-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Düvel-i mütelifle ile akd edilmiş olan mütareke şereati meyanında Adana vilayetine talik eden mevadın ehemniyetinden vilayet dahilinde kuvayi bir inzibat ve idaresi tesis-i lüzumeden bahsle jandarma ve polis kadrolarının tevsihi ve bunların mahsusatının sureti tesviyesi hakkında vilayet-i müşarül ileyhiden ahiren varid olan dikat ve ehemniyet münderecatı havi telgrafname sureti lefen arz ve takdim kılınmış ve hüdavendigar ve Edirne ve Kastamonu vilayetleri polis müdürlerinden varid olan telgrafnamede de vazifelerinin emehniyeti ile gayri münasip olan maaşlarıyla temin-i ihtiyaç edemedikleri cihetle polis memurlarının peyder pey istifade eylemekte buldukları ve yerlerinde şereat-i matlubaya haiz polisliğe taleb-i zevat zuhur edemediği bildirilmekte olduğundan bahsle mütareke ahkâmının tatbiki mevzu bahs olduğu bir zamanda umum memleketin asayişinin vaziyet rabtının temin ve idamesi nokta-i nazarından fevkalade haiz emehniyet olan bu meselenin bir sureti ----- zınnında keyfiyetin meclisi vukalaca taht-ı tezkere aldırılarak emr-u inbasına müsadei samiye fehimaneleri münderic buyrulmak babında emrû ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Dahiliye Nazırı

17 Ocak 1919

b). Adana vilayetinden varid olan 3 Teşrin-i Sani 334 tarihli telgrafnamenin suretidir. Yıldırım Orduları Grupları Kumandanlığı'ndan tevdih olunan mütareke şeraiti arasında Adana vilayetine talük eden aksam Adana vilayeti hakkında istimal olunan Kılıkya tahiri atiyen burada takib edilmek istenilen maksat ve gaye zınnında irade etmektedir. Vilayet-i sitte derecesinde kesb-i nezaket ve ehemniyet eyleyen Ermenileri bu havalide çıkarmak isteyecekleri asayiş teşkilatının harekete karşı bir idare tesisi suretiyle şimdiden set-i mübahatın vücuda getitilmesi lüzumdur. Burada ancak bilcümle memurun mülkiyenin elyaf ve hasaisi mükteziye-i haiz olmasıyla beraber kuva-i zabitanın tanzim ve takriyesi ve düvel-i itilafiye tarafından ikamesine muafakat olacak kuva-i askeriyenin ihtiyacı kafi bir tertipte kafiye-i haiz bir şekilde bulunmasının tevkif binaen aliye evvel emirde Kozan, Adana sancaklarında bin beş yüz Mersin sancağında bin neferden merkeb birer jandarma taburu teşkili ve bu taburlarda ordunun en dinci tufanı efradı Kafkasya'dan gelecek bu kuvvetin bin beş yüzünün süvari olması ve piyade olarak istihdamıyla beraber derhal birçok yerde karakol teşkili lazımdır. Polis kadrosunda da

tevsiliyle yüz doksan bir nefer polis memuru, yirmi nefer komiser muavini, iki komiserin kadroya zamimeten istihdan ve bunlardan on üç neferin mevcut süvari kadrosuna ilavesi muktezi bulunduğundan hemen icab gerek polis ve gerek jandarmalara maaş muasaslarından derecelerine göre şehri üç maden altından on altına kadar muhasasa mahsuseye verilmek üzere memnu mıntıkanın itası elzemdir. Kabul görüldüğü taktirde tefsilat kadrolarına dair malumat itasının tefsil olunmak üzere irade-i devletlerinde tebliye maruzdur.

106/63

Huzur-u Ali-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Siyaseten ve idareten muhtelif mahallerde tespit edilmiş ahiren affedilerek serbest bırakılmış olan zevatdan muhtaç olanlara avdetleri masarafına olmak üzere emniyet-i umumiye müdüriyeti bu riyasete mevzuh sevk ve muavenet tertibden münasib miktarda meblağ-ı ita edilmişdi. Mahmut Şevket Paşa meselesinden dolayı Sinob vesair mahallerde nefy edilib zat-ı hazret-i padişahın idare-i afiyetleri münasebetiyle üç yüz otuz bir senesi temuzun onunda afedilmiş olan zevatdan bazıları da istibdad müracatla üç yüz otuz bir senesinde avdetleri sırasında kendilerine bir şey verilmediğinden bahsle ihtiyar ettikleri masaraflarının şimdi tavsiyesini talep etmektedirler emniyet-i umumiyenin üç yüz otuz bir senesi bütçesinde ise böyle menfilerden serbest bırakıların avdet masrafları tesviye edilecek bir tertib mahsus mevcut olmadığından bu babda yapılacak muamele rey sami-i fehimaneleridir. Ol babda emru ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Dahiliye Nazırı

29 Mart 335

106 / 64

Özeti: Ermenilerle ilgili

a). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Sabık Tarsus inaşşatı kumandanı Erkan-ı Harbiye kumandanı Agah bey tarafından verilip İstanbul mutasarıflığından gönderilen ve 26 günden beri mevkuf olduğu halde sedef-i teslim-i resmen bildirilmediğinde ve istibalatına göre şerif tebdil-i Kumandanı Bilemekteki Fransız ve İngilizlere karşı tatbik olunan muhaberatın mucib-i şikayet olması ileri geldiğinden bahis ve bu yolda bir istinadı vaki ise bir an evvel verilmiş olmak üzere keyfiyetin kendisinden resmen istihazıyla münafi haysiyet olan tarz-ı mevkufiyetine nihayet verilmesini müsterhem istianamesiyle tehcir esnasındaki hüsn-ü muamelatın müeyed olarak Ermenice Hoysenik celilesinden mütercim ve merbutatı da tahdim sami-i fehimaneleri kılındı. Mumâ-ileyhimin esbab-ı tevkife bilib tevkif bir cümürü mevcut ise hakkında mahalce usulen tevkifat-ı kanuniye ifa ve tevkif müzakeresiyle itası muktezi bulunmuş olduğundan ona göre icab-ı ifaye-i fehimaneleri şayan buyrulmak esbabında emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

4 Mart 335

b). 24 OCAK'ın (üzerine el yazısı ile Kasım'da yazılmış). "AIRENIK" Ermeni

Gazetesi'nin Tercümesi

1915'te Ermenilerin şehit olduğu, "Unionist" hükümet tarafından evlerinden, doğdukları topraklardan sürüldüğü terör, kıyım ve keder günlerinde, bu zavallı insanların bir kısmı Amanus Dağı'nın kayalık ve dik tepelerine sığınmışlardı. o zamanorada Bağdat tren hattının yapımının 2. evresinin çalışmaları devam etmekteydi. Bu süre zarfında "Unionist" hükümetin tek isteği kadını, erkeği, yaşlı, büyük, küçük, çocuk tüm Ermenileri 191 - yılında saklandıkları yerlerden çıkartmaktı. İsviçreli Mühendis Mr. Rippel'in araya girmesiyle aslında Halep'ten gelen bu insanların para kazanmak için değil ama bir küçük ekmek parçası için çalışıp bu sefil hayati sürdürmeleri sağlanmıştı. Bir gece, ne yazık ki, karanlık ve kederli bir geceydi ki, bu yurtlarından edilmiş zavallılar, yorgun ve bitmiş insanlar, ikinci bir kez sürüldüler. Bu sefer de Maraş yoluna koyuldular, acımasız jandarmalar yol gösteriyordu onlara, bu insan yüzlü caniler ellerinde koca sopalarla onları yolda ilerlemeleri için zorluyorlardı. Kim bilir kaç kişi yolda bu vahşiler tarafından infaz edildiler, kaçının varı yoğu alındı ellerinden, çıplak bile bırakıldılar, ve yol üstünde çırılçıplak kaldılar, bunlardan kaç biri hayatta kalmak için İslam'ı seçmek zorunda kaldı. Ve genç kızlara gelince istisnasız olarak hepsinin ırzına geçildi. Bu olan olaylara bakınca, Mösyö Winkler, 2. bölümün şef mühendisi, bu

zavallıları kurtarmak için bu hat üzerindeki çalışmaları yarıda kesmek pahasına bile olursa olsun, ona bunun tersine yapması söylenmediği takdirde, ki bu durum çalışmaların devam etmesini engelliyordu, hızlı hızlı İstanbul'a yolluyordu ve haberleri yayıyordu.

Bütün uyarılara rağmen Unioniste kaplanlar bu zavallı insanların kanlarını çekmeye devam ediyor, vurdumduymazdan geliyor ve bu seferde yön değiştirerek Toroslar Milli Kumandanı Agah Bey'e bir emir vererek bu bölgedeki tüm Ermeni'lerin sürülmesini buyuruyordu. Bu insanlar ki daha dün artık sakin yaşamının umudu ile doluyken bir kez daha en derin kederlere sürükleniyorlardı. Bu karar onlar için engellenemezdi, eğer ki Toros Dağları bu kumandan tarafından yönetilmeseydi yapacak hiç bir şey kalmazdı. Bu adam ki ona gelen imparatorluk emirleri ne kadar ciddi olursa olsun, baş mühendisin yerine gelen Mösyö Leutenegger ile çok iyi anlaşıyordu ve o Toros'larda yaşayan Ermenileri kendi koruması altına alıyordu. Bu iyi kalpli ve cömert adam Toros'ların Komutanı Agah Bey sayesinde, Toroslarda yaşayan Ermeniler Amanus Dağı Bölgesinde yaşayan Ermenilerle aynı kaderi paylaşmadılar. Netice olarak Serres kökenli olan Agah Bey onu sonsuza kadar anacak olan yaklaşık 5000 tane Ermeniye vazgeçilmez bir ölümden kurtarmıştır. Bu kurtulan kişiler aynı şekilde Ermeniler için elinden geleni yapan, Ermeni ailelerin Pozantı'dan kaçmasına yardım eden ve bazı kişileri de kendi emri altında bürolarda işle alan Bağımsız İsviçre'nin evladı olan Mösyö Leutenegger'i de şükranla sonsuza kadar anacaklardır. Aynı zamanda Mösyö Mavrogordate' den de bahsetmek gerekir ki o da birinci bölümün mühendisidir, kökeni İstanbul'dur, o da Anadolu'nun her bir yanından gelen tüm Ermenileri kurtarmak için kendisi parçalamıştır, onu da şükranla anıyoruz. Dileriz ki tüm devlet adamlarımız, Agah Bey'i ve onun Türkün adını onurlandıran iyilik aşkını örnek alır. Bu Ermeni milleti için Ermenilerin parlak kurtuluş tarihinde silinmeyecek bir hatıradır. Agah Bey'e tüm şükran duygularımızı sunuyoruz.

Majesteleri,

Size 2 Şubat tarihinde bir haber ilettim, bu mektubun amacı hapsedilişimin nedenlerini açıklamaktı. Ama bu durum bu ki tam 26 gündür bir cevap alamadan hala alıkonulmaktayım. Anladığımı zannettiğim kadarı ile Belemelik'te bulunan savaş hükümlülerine gösterilen tavır ile ilgili şikayetler olmuştur, ki ben de orada bir zaman

binbaşılık yaptım. Bu hükümlülerin ne şartlarda bulduklarını açıklamak için bir kaç detay vermek istiyorum:

1- Bu hükümlüler diğer Osmanlı kullarının sahip olduğu özgürlüğe sahiptiler, birleşik ve tarafsız, be hükümlüler için hiç bir farklı tavır sergilenmemiştir.

2- Konaklama yerleri oldukça sağlıklı ve mükemmeldi ve size bir örnek vermek gerekirse İngiliz çalışanların oturdukları lojman, Bağdat Tren yolunun müfettişi Faad Ziya Bey'in oturmayı arzu ettiği evdi.

3- Biraz ekonomi yaparak yaşayabiliyorlardı, çünkü ülkenin her yanından, çok büyük miktarlarda stoklar vardı, ve gerçekten ucuzlardı.

4- Belemedikte tam 4000 Ltos değerinde orkestrası olan bir tiyatro kurulmuştu.

5- içinde genelde Fransızca dilinde yaklaşık 1000 adet eser barındıran ve sadece hükümlülere ayrılmış bir kütüphane vardı. Burası Fransız Hapishanelerinin duayenleri tarafından yönetilmekteydi. Genç hükümlülerin öğrenimlerine devam edebilmesi için daha da çok miktarda klasik kitap sipariş edilmişti.

6- Fransız ve İngiliz hükümlü grupları Belemedik'ten iyi hatıralarla ayrılmışlardır ve aralarında konuştukları ve arkadaşları ve kendi adlarını söylediklerini çok samimi olduğuna inanıyorum. Şayet ki Belemedik Binbaşı'sı hakkında bir şikayet olduysa, bu şikayetler benim göreve başlamamdan önceki döneme denk gelmektedir ya da tam başlangıç zamanına. Çünkü söylemem gerekir ki geldiğim andan itibaren hükümlülerin koşullarını iyileştirmek için çalıştım. inanıyorum ki o hükümlüler de benim bu iyi niyetimin farkındalardı ve benim sahsıma karşı hiç bir adaletsizlik suçlaması getirmediler.

7- Sağlık, geçim, düzen ve güvenlik konusundaki mükemmel organizasyon Savaş Sağlık Bölümü, Kızıl Haç, Danimarka'dan gönderilen Komisyon, Romen ve de Rus hükümlüleri ziyarete gelen tanınmış kişiler, Belemedik'te bulunan İsviçreli mühendisler ve hükümlülerin kendileri tarafından onaylanabilir. Bu kişilerin tümü gerekli bilgileri verebilir.

8- Tüm size bu anlattıklarımı kanıtlayabilirim, şayet ki, benim hükümlülere insanlık dışı davrandığımı söyleyen suçlamalar varsa, beni resmi olarak çağırmanızı sizden rica

ederim, böylelikle tamamen adalete ve onuruma ters bir hareket olan bu şekilde alıkonulmamı benim hakkımda yapılan asilsiz suçlamaları engelleyebilirim ve kendimi savunabilirim.

Beyefendi,

Bugün Belemedikte'ki günlerimiz sona erdi, Binbaşı Agah Bey'in hiç tükenmez kibarlığına ve dostluğuna çok teşekkürler, Agah Bey her zaman için en güzel hatıralarımız arasında kalacaktır, bir çok diğer hatıra gibi(Alkışlar ...). Bugün burada bulunan tüm Fransızlar adına ve Binbaşı'ya hizmet etme şerefine erişmiş diğer Fransızlar adına, ki aynı zamanda sözlerimi Mösyö Leutenegger'e de hitap ediyorum, bize göstermiş oldukları tüm yardım ve iyilik için çok teşekkürler. Özellikle Agah Bey'e teşekkür ederim, çünkü kendisi bizim gardiyanımız olabilirdi ama koruyucumuz olmayı tercih etti. Daha da söylemek isterim ki arkadaşımız bu zorlu görevini tüm insanlığı ile yerine getirmiştir. Evlerimize geri dönüyoruz, buraya Fransa'nın dört bir yanından geldik, ne zaman ki Kuzey'de, Güney'de, Batı'da, Doğu'da olsun, ailelerimizin yanına dönelim Binbaşı Agah Bey'i hep şükranla anacağız(Uzun alkışlar). Bu konuşma Bağdat Demir Yolu'nun inşasının 1. evresi sırasında İngiliz Kampı şefi Mösyö Searns gibi Belemedik'te bulunan Fransız Kampının Şefi Georges Goulin tarafından yapılmıştır.

27 Kasım 1918

106/66

Özeti: İngilizlerin ve Fransızların güney bölgelerindeki politikaları

a) Suret

Mahreci Diyarbakırdan

Harbiye Nezaretine Mevrud Şifre

22 / 3 / 35 tarihli ajansda Ceneral Alelbinin Paris'den hareket ettiği sırada gazetelere bulunduğu yerlerde ahalinin muhtelif ırka ve dine mensub olmasına rağmen bir güne karşılık çıkmadığını söylemiş olduğu muharerdir. İngilizler bu tarzda ifadelerle Avrupa efkar-ı umumiyesini aldatmak politikasını takib ediyorlar. Bu ifadenin doğru olmadığı vakayı ile sabitdir. Haleb'de kendi askerleri olduğu halde ermeni ve

İslamlar arasında tehadüs eden kanlı vaka bu sözü tesbihe kafidir Adana vilayetinde Fransız alayında bulunan Ermenilerin tecavüzatı ve Pozantı'ya kadar hattı İngilizlerin elinden kendi idarelerine almaları emri değildir. Bu mıntikalarda alelbinin mıntikasıdır. Vilayet-i sitede asayiş bahanesiyle işgal için katl şayası tertib eden Basrövi aşiretini tahrik ederek kailelere tearuz ederek taaruz ettirilen İngilizler kainatı ifa-i için hilaf hakikat neşriyatları bugün Arabistan Kürdistan'da efkar-ı umumiyenin İngiliz idaresini arzu etmediğini vesaki munasib ile suret-i gayri resmi ve hakikiyede neşr ve ilan ettirilirse hakikatın bütün dünyaca anlaşılmasını ve bil netice menfara teminine hedef edilmiş olduğu kanatindeyim. Mamafi müktezasının icrası menuu rey devletleri olduğu hareket

Fırka 13 Kumandanlığı Vekili

26 Mart 335

b) Onüçüncü Kolordu Kumandanlığından Yazılan Şifre

Cevab 26 / 3 / 35 – 7650

Hükümet-i Seniye menfaati Osmaniyeye temin edecek esbab ve vesailin ihzarında daima muteyakız bulunmaktadır. Kolordu bildiklerimi ve öğretdiklerini nezarete bildirir ve taht-ı emrindeki kıtaatı geçirilen ve geçirilmekte olan zahmetli günlere rağmen zabıt ve rabtı yerinde olarak ikameye muafak olursa şimdiye kadar olduğu gibi vazifesini pek güzel ifa etmiş olur efendim

Harbiye Nazırı

30 / 3 / 35

c) Hariciye Nezaret-i Celilesine Cenab-ı Samisine Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Onüçüncü Kolordu Kumandanlığından mevrud şifre ile buna cevaben nezaret-i aciziden yazılan şifre suretleri merbuten takdim kılınmıştır. Hükümet-i seniyenin siyaset hazırası hakkında ordu ve kolordu kumandanlarının mehma tenvir ederek onların da merkezin efal ve teşebüsatına muafak bir tarzda tedvir umur etmeleri

hususunda temini münasib gibi mutale edilmekte ise de müktezası menut-u rey-i fehmaneleri Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazırı

21 Haziran 1335

106 / 68

Özeti: İtalyanların Ege kıyılarındaki düşünceleri

Suret

İzmir vilayetinden Hariciye Nezaretine

Nezdime gelen İtalya mümesil siyasiyesi memalik Osmaniyenin muavenat mıntıkları namı altında üç mıntıka-i nüfuza taksimini ve işbu mıntıkların İngiltere, Fransa, İtalya hükümetleri tarafından murakebe edilmesine düvel-i itilafiyece katiyen karar verilmiş olduğunu ifade Edremid'den Antakya'ya kadar olan İtalya muavenat mıntikasının sevaideki Rumlar mevcudu esbab mucibesıyla Yunanistan taht murakebesine verilmesi için Yunanistan tarafından sarfı mesai edilmekte bulunduğunu ve İtalya'nın tevsih nüfuzunu çekemeyen Fransa hükümetinin yunanistana muzaherat eylediğini beyan ve artık Osmanlılar için son sözü söylemek zamanı geldiğinden bahsle İtalya murakedesine tarafdar olduğumuzun isharı münasib olacağını bu suretle ahali İslamiyenin salamat atiyelerini taht-ı temine alınabileceğini dermiyan eyledi. Cevaben gayemiz hakimiyet Osmaniyenin muhafazası ve idare-i istiklalli olduğundan bütün mesaimizin bu maksada malum bulunduğunu ve binaen aleyh şimdilik hiçbir devletin taht-ı murakebesine girmek arzu talebinde bulunamayacağımızı beyan ve girdikleri İslam memalığında Müslümanları imha usulunu gaddarane bir suretinde tatbik etmiş olan Yunanistan hükümetinin murakebesine asla razı olamayacağımızı öyle bir hal ıstrar karşısında kalındığı takdirde düvel muazamanın tercih edilmesi ve o meyanda İtalya'nın da nazarı dikkate alınması tabi olacağını ve gösterdikleri siyasi dostdaneden müteşekkir bulunduğumuzu keyfiyet ehemmiyetle tekti ve takib ettiğimizi ve edeceğimizi ilave ve bu babda olacakları malumatın itasını rica ettim. Vali muavenatla memnune avdet eyledi keyfiyeti kemali ehemmiyetle nazarı dikate Samilerine arz ve ifa-i muktezasını ve talimat şeria ita buyrulmasını istirham eylerim.

Vali Nuri

24 Şubat 335 (1919).

106/75

Özeti: İngilizlerin Batum'daki faaliyetleri

Osmanlı askerinin Batum, Kars ve Ardahan'dan çekilmesinden sonra oradaki durumun iç açıcı olmadığına dair.

Not: Belgenin aslı eklerdedir.

106 / 78

Özeti: Edirne Karaağaç Rum ve Ermenileri hakkında

a) Edirne Vali Vekaletinden Mevrud 23 Şubat sene 335 tarihli şifrenin suretidir.

İngiliz merhusu askeriyesi kaymakam sorundan varid olan şubat sene 335 tarihli takrirden

- 2- İtilaf orduları Erkan-ı Harbiyesinin talimatı mucibince Erkan-ı Harbiye mezkurece ikinci istihbarat şubesinin mada varakası hamil olmayan teba-i osmaniyeden hiçbir kimsenin arazi-i osmaniyeden çıkamayacağı
- 3- Edirne, Karaağaç alakası bulunan tezarik Edirne ve Karaağaç Rum ve Ermenilerinin Edirneye tekabülen gelip gitmesine müsaade olunacağı ve İslam ve Bulgarların bu müsadeden istifade edemeyecekleri
- 4- Bu müsadeden müstefit olacaklar ya vilayet veyahud polis müdüriyetinden bir kıta fotoğrafını havi bir vesikayı hamil olacakları ve bu vesikalar evvela mühürlenmek için Edirne Fransız Konsolosu kuvası marifetiyle Karaağaç istihbarat şifresine gönderileceğini ve vesika sahibinden ismi Fransızca ve Türkçe olarak gösterileceği ve Karaağaç Edirne şayesi üzerinde hududun kontrolüne yarınki günden itibaren devam olunacağı
- 5- İtilaf devletleri tebasında Edirne ile Karaağaç'a serbest gelip gidecekleri

6- Harb esnasında tabiyat-ı Osmaniyeye iktisab eden İtalya tebasında bulunan Edirne Musevilerinin listesinin irsali olunmağla arz-ı malumat olunur.

b) Maruz-u Çaker-i Keminelidir.

Edirne ile Karaağaç istasyonuna mukabilen gidib gelecek olanların hakkında Edirne İngiliz merhsu tarafından şahid olunan tedabir takibiyeyi olarak Edirne vilayeti ve Dahiliye Nezaret celilesine gönderilmiş telgrafnamenin sureti zat-ı sami-i sadaretpenahilerince itlah hasıl olmak üzere lefen takdim kılındı. Emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Hariciye Nazırı

Emr-ü Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesince İdareye memur Sefar-ı Saltanat Seniyyede

106 / 80

Özeti: Diyarbekirde İngilizlerin işgali

b) Suret

Diyarbekirden Harbiye Nezaretine Mevrud Şifre

3. Harappınarındaki İngilizler zabıtı 14 Martda suruçâ gelerek kaimakamı ziyaret etmiş ve 16 martda Harappınar ve telel eb yazı İngilizlerin işgal edeceklerini söylemiş ve aynı günde harapnamda ki tabur kumandanımıza bir telgraf yazarak 15 Martda Harappınar telel eb yaz istasyonlarının İngiliz kıtati tarafından işgal edeceğini bildirmiş ve bir mütala olub olmadığını sormuşdur.

4. Harapnaz ve telayiz İngiliz askeri geldiğine dair henüz kolorduya malumat gelmemiş olduğu mamafî işgale muhakde nazırıyla bakılabileceği harekat 7241 numrasuyla Fırka 13 Kumandan Vekili Ahmed Cevdet

15 / 3 / 35

b). Bu durumu Harbiye Nazırı iki gün sonra Sadrazama bildirdi.

Özeti: Adana ve havalisinin işgali

Harbiye Nezaretine Mevrud Şifredir.

Cevab 17 / 3 / 35 erkan-ı harbiye umumiyesine ve 1538 / 1191 numaralı şifreye madde 1 adana havalisi bidayeten umumiyetle Fransız müfrezeleri tarafından işgal edilmişti. Bu müfrezelerde ekseriyeti teşkil eden ermeni efradı bilhassa adana ve Tarsus ve mersinde İslam ahaliye karşı mütecavizane muamelatı cinayet yapıyorlardı ahali-i islamiye galyana gelerek mahal-i Fransız kumandanlarının ikametgahları önünde toplanmak ve umumiyetle dükkanları kapatmak suretiyle faal protestolarda ve şikayetlerde bulunmuşlar. Ermenilerin şu suretle ayakları altında zelilane ölmekten ise merdane feyadı hayatada muktedir olduklarını beyan eylemişlerdir.

Madde 2 - Aynı zamanda şimendüfer hattı üzerinde bulunan Fransız müfrezelerindeki ermeni efradın bilhassa istilaya islahiye ve Pozantı gibi istasyonlar trenlerinde İslam yolculara ve altıncı ordudan müstebdiler gelen zabitan ve efrada yaptıkları cinayetler ve soygunculuklarda son dereceye varmış ve makam-ı Samilerinde arz olunduğu üzere müfettişlikçe suret mahsusada kaydı tesbit edilen bu muamelat adanadaki irtibat zabitan vasıtasıyla mutevalim itilaf kumandanlığından protesto edilerek sevk ve idaresi talep edilmiştir.

Madde 3 – Balada maruz ahval hasebiyle ermeni efradını daha ziyade tutan haklarını anlayan Fransızlar ermeni efradı tebriçen terhis ve öteden beri ermeni müfrezelerinin yaptıkları mugayir insaniyet ve müdüriyet muamelata maruz buldukları mahsus olan İngiliz kumandanlığından adana havalisine hind askerlerinden merkeb İngiliz müfrezeleri ikamesine mecbur olmuşlardır. Elyevm bütün şimendifer hattı üzerindeki ermeni muhafızları bilhassa pozantıdakiler kamilen Hintli İngiliz müfrezeleriyle tenzil edilmiş ve adana ve Tarsus ve mersin gibi bazı merkezlerde. Birer mikdar Fransız askeri zabitanı kalmaktadır.

Hintli İngiliz müfrezeleri de ikame olunmuş ve adana havalisinin umumi itilaf kumandanı Fransız kaimakamı mösyö rombo bu vazifeyi onunda fevkinde olarak ifa etmek üzere adanaya İngiliz cenerali gelmiştir.

Madde 4 – Halepde dahi ermeni askeri polislerinin arap eşrafının bazılarına karşı suikastlerde ahaliye karşı tecavizatda bulunmalarından dolayı galeyana gelen ahali islamiyeden bil mukabile bir hayli ermeni öldürmüştür.

Madde 5- İstikbaratı meshukaya müstenit vakayi mezkur havalide görerek Ermenileri hayli müşgülataya icra etmekle beraber mahiyeti hakikiyelerini tanıtdırmaya da vesile teşkil etmiş olduğu bu gibi malumatın peyderpey arz olunacağı maruzdur.

Yıldırım Kıtaati Müfettişi Kerim Cemal

25 / 3 / 35

b). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Adana ve havalisi ahvali hakkında Yıldırım Kıtaati müfettişliğinden mevrud şifre zeyl telgrafname sureti melfufen arz ve takdim kılınmıştır. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazırı

25 Mart 35

106/88

Özeti: İngiliz kuvvetlerinin Ayıntap, Maraş ve Kilis'deki ilhak etme çalışmaları.

a) Ayıntap mutasarıflığına keşide kılındı. 19 Mart sene 335 telgrafnamenin suretidir.

Elyevm Ayıntap, Maraş, Kilis ve havalisinin asayişini temin maksadıyla bu havalie işgalinde bulundu ----- İngiliz Çöl Süvari Kumandanlığından verilen haritada ahiren Kilis kazasında tefrik edilerek Halebe ilhak olunduğunu bildiren iraz ve civarı kuraya aid anam işar ve tadat nüfus vergi ve tapu irtibat zabıtlığı tarafına talep edilmiş olduğu kaza-i mezkur kaimakamlığı bildirilmiş olacak muamele istizan kılınmıştır. Arap olan karyeler Kilis kazasından alınarak Haleb'deki Hükümet-i muvakete-i Arabiyeye devr edilmiş olduğunun ve haritası bab-ı aliye takdim edildiği cihetle tardid caiz olmadığını beyan eylemiş olduğunu talep vakının ishak edilib edilmeyeceği arz ve istirdat olunur.

Aslına mutabıktır.

22 Nisan 335

b). Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Ayıntab, Maraş, Kilis, İngiliz Çöl Süvari Kumandanlığı'ndan verilmiş haritada Kilis kazasından Halebeilhak edildiği bildirilmiş İraz ve civarı karyelere aid tapu kayıtlarıyla izam ve işar ve nüfus vergi kaydının devr-i teslimi İngiliz irtibat zabıtlığı tarafından talep olduğundan bahs ile taleb-i vakanın ishak edilib edilemeyeceği Ayıntap Mutasarıflığı'ndan dün akşam vasıl olub sureti lefen takdim kılındı. 19 Mart 335 tarihli telgraf namesinde istifsar alınmasına nazaran icabatın acilen emri işarı menut müsaade-i aliye cenab sadaretpenahileridir. Emr-u ferman hazret-i veliyyül emrindir.

106/97

Özeti: Manisa'daki Askeri Hastane'nin Bandırma'ya sevki ile ilgili.

a) Suret

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine Telgrafname

Madde 1- Bugün Manisa Hastane-i Askeriye'si sertabibliğinden aldığım takdirde hastanenin ve elde bulunan vasıtasıyla idaresi mümkün olamayacağı ve zaten mevki mezkurede de kıtaat ekseriye edilmiş ve cevaben Bandırma'ya nakli yazılmışdır. Mezkur hastahane sertabibinin hastahane hakkında vecihen Magosa mutasarıflığına muavenet edilmesi talebi üzerine mumâ-iley Bandırma istikametine çekilicek olursa bilzat kendisinin ve itilaf mümesillerinde muavenetine mezkur olacağı ve başka istikamete çekilmek istenilir ise muavenet edilmeyeceğinden muhafelet edileceği bildirilmiştir.

Madde 2- 2/5/35 İzmir'de müntesir köylü gazetesinde İzmir'de der-i hayat kalmış zabıttandan bekarların Mudanya'ya irkab ve sevk edildikleri ve ailesi olanlara verilen beş gün müddetin iktizasından sonra yine Mudanya'ya sevk edilecekleri görülmüştür. Bu hale nazaran kolordu ve karargah ve firka karargahında yeniden teşkil etmek lüzumu hasıl olduğundan mezkur karargahlar ile kadroların ikmal nevakisi için icab eden zabıtın sureti izamı maruzdur.

On Yedinci Kolordu Kumandanlığı Bekir Sami

26 Mayıs 335

b) Harbiye Nazırı Şevket Turgud Paşa tarafından Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

On Yedinci Kolordu Kumandanlığı'ndan mevrud telgrafname huzur-u fehimanelerine takdim kılındı. Bu telgrafda nazar-ı dikkate çarhan iki noktayı huzur-u fehimanelerine arz-ı münasib buldum.

1. İzmirdeki zabitan ve efrad ile azilerini şümendiferle şarka göndermeyerek Mudanya'ya sevkleri ve bu telgrafdaki Manisa Hastanesi'nin Bandırma'ya sevkine muvafak olunub kezalik şarka sevk olmaması Yunan ameliye istikamet ve mıntıkaya istilayı gösteriyor.

2. Manisa Mutasarflığı'nın hastane sertabibine karşı kullandığı ifade mumâ-ileyhin Türk Hükümetinin bir mutasarıfı olmakdan ziyade Yunan Hükümeti tarafından getirilmiş bir memur hem de pek partizan bir memur olduğuna şüphe bırakmıyor.Esasen bu mutasarıfın gayretsizliği yüzünden oradaki toplarımızın bile çıkarılmadığını arz eylerim. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

29 Mayıs 335

106/99

Özeti: Yunanlıların Ayvalığı işgal etmeleri.

Salihliden

Suret Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine

27/5/35 tarihli zeyildir.

Ayvalık mevki kumandanlığının 26/5/35 tarih saat 3:20 sonra yazılmış olduğu telgraf aynen maruzdur. Akşama doğru Yunan askerine hamil olan vapur limanından geriye gitdi. Vekaleten İngiliz kumandanına gönderdiğim binbaşı avdet etdi. İngiliz kumandanı Ayvalık asayişinin muhafazası için bir tebir icrası zınnında ve Yunan askerinin girmesi tesadüf olduğu ve konferansın kararına muhalif olduğu için geri gitmeleri hakkında emir

verdiğini ve yine davetin maksadı hakkında istemiş olduğu hissi şahısdan vasıtalarından dolayı bir defa görüşmek istediği ve yarın ali herhalde görüşmediği beyan etmiştir. Mamafî Yunan askerinin vurdu tesadüf olmasına ihtimal veremem ve davetimizi de iyi göremedim aynı zamanda Yunan askerini Dalyan boğazı haricinde hal-i intizardadır. İcab eden tertibat alınarak vaziyetin inkişafına intizar eyleyeceği maruzdur.

Fırka 17. Kumandan Vekili Miralay Bekir Sami

107 / 1

Özeti: Yunanlıların Ayvalık ve çevresini işgaline karşı tepkiler

Makam-ı Sadaretpenahiye

1 Haziran 335

Mahreci Gömeç

Yunan tabiyetine girmekten ise Osmanlı olarak ölmeği tercih edeceğimiz hakkında akdemce vaki müracatımız isaf edilmemiş olmalı ki Yunanlılar sahayı işgal-i Ayvalık ve civarında tesmik kıyam etmişlerdir. İdare-i Yunanide kalmakdansa ölünceye kadar müdafa-i mevcudiyet azmi katiyesinde olarak işte Ayvalık civarında Yunanlılarla harbe girişilmiş ve dört günden beri müteadid gemilerle milli kuvvetlerimize karşı cehennem bir top ateşi açılarak bütün gün devam ettirilmiştir. Rumlarla meskun Ayvalık için bir milyona karib müslümanın feda edilmesi milliyet ve adalet prensiblerine münafi olduğu gibi kendi sefaîş harbiyesinin himayesi altında bütün resmi ve milli kuvvetlerine nefsinin müdafadan aczi sabit olan Yunanilere bu yerler idaresinde terk-i muhafaza-i sükun ve asayiş nokta-i nazarından vücudu elzem olan tevazun kavi faidesine de mugayirdir. Eğer medeni Avrupa İslam olmak dolayısıyla her dürlü hukuk neşriyat-ı hürriyetde mahrum ad ettiği bizlere acımiyor ise Yunanistan'a bari acımsınlar çünkü tevessüd edeceği saha-i işgal Yunanilerin mezarı bu ahval bahis ve felaketleri olabilir. daha dün İzmir'de unsur-u islamiyeye karşı göstererek bunlara imha politikası tatbik edeceğini kimsenin şübhesi yoktur. Müslüman olmakdan başka bir günahı olmayan bizler hakkığ eğer medeni devletlerin arzusunda ancak bu ise bizim için ecdadımızdan kalma bir düstur vardır ki anı tatbik etmek zaruret hikmeti alır olmak mütehakik olunca ortada nasıl olmak lazım geleceğini şıklardan birinin tercihinden başka bir mesele kalmaz politikasına kurban olarak zelilane olmakdan ve hakih mukadeseti ve milliyesine müdafa eden insaler olmağla karar verdik..... düvel-i itilafiyeye aiddir. Bunun için vazife-i insaniyesini

biran evvel ifa ederek tarihi beşeriyetde teşkil edecek bir takım feci sahifelerin nazarkah bırakmaksızın dört gündür devam eden..... devamı muhakik bulunana kanlı..... acilen bir nihayet verilmesini son bir ümitle Avrupa ve Amerikanın medeniyet ve insaniyetine istirham eyleriz.

müsademe devam etmektedir yunanın edremide tecavüzü halinde buralar dahi katliam olacaktır. Ahalinin nısfı perişan bir suretde hicret etmiş diğer kısmı ise müteheric bir haldedir katliama

107 / 2

Özeti: Yunanlıların Ayvalığı işgali

Makam-ı Sami-i Sadaret-i Uzmaya

1 Haziran 335

Mahreci: Edremid

Ayvalıkda yunan askeriyle gayri muntazam kuvvetimiz beyninde muhareye olmaktadır. Elan meydan verilmemek ırz ve namusumuz muhafaza edilmek için İngiliz Fransız İtalyan hükümetlerini temsil eden mümessillerin sürati izamına delalet hususundaki tebşiratımızı makine başında kemal-i heyecanla bekliyoruz ferman

Edremid Cemaat-i İslamiye Reisi Müftü vekili Ali Rauf

Belediye Reisi Arif

Ziraat odası Reisi Ahmed Kadri

Ticaret Odası Reisi Tevfik

107 / 3

Özeti: Ayvalıkda Kuva-i Milliye çalışmaları

2 Haziran 35'de Sadaret-i Uzmaya Mahreci Emrudabad Ayvalık etrafındaki mubarezeye beş günden berüdü kuva-i milliyemiz tarafından devam olunuyor. Gemilerinin burada ateşine piyade hücumuna rağmen yunanlılar ile ayvalık Rumlarından mürekeb kuvvetler bir adım bile ilerlemeğe muafak olamıyorlar bütün efrad-ı millet vatan ve namusunu müdafa eden kimselere mahsus ülvi hissiyat ile müsademeye iştirak ediyor dahilde bulunan hristiyanlar gerek hükümetin gerek ise

efrad-ı milletimizin taht himaye ve himayetindedirler bilhassa Boşnak gönüllülerinin gösterdikleri şecahat hamiyetkarane her türlü takdir ve sitayaşın fevkindedir vatan cudabık biçara muhacirin son vatanlarının müdafası uğrunda sarf ettikleri gayret bu vatanın kıymetdar unsuru ve islamiyetin fedakar bir uzvu olduklarını ispat etmiştir. Eğer hükümet-i mahaliye gayri mahrib ahalinin zarardan vikayeleri maksadıyla gönüllüleri men etmese ayvalığa giderek yunan kuvvetlerini denize dökmek için efradımızda kafi kuvvet ve cesaret vardır. yunanlıların haksız hareketleri milletin tamir ettireceği maruzdur.

Emrüdabad Belediye Reisi Namınan Ali

3 Haziran 335

107 / 4

Özeti: Zonduldağa vurud eden Fransız bölüğü hakkında

Huzur-ı Ali-i Cenab Sadaretpenahiye

Maruz-ı Çaker-i kemineleridir.

Bir Fransız bölüğünün mayısın otuz birinci günü zonguldağa vurud ederek cihet-i askeriyeeye aid pavyonda ikamet ettirilmesiyle tekarür ettiği Bolu mutasarıflığına varid olan telgrafnamede izbar kılınmış ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Dahiliye Nazırı Namına

11 Ramazan 337

10 Haziran 335

107 / 6

Özeti: Burdur ve çevresindeki silahlı teşkilatlanma ve müdafa

12 Haziran 335

Burdur Kalemî riyasetinden bura ahs-ı asker şubesine varid olan telgrafda köy müdafası için buradan beşyüz neferin süratle celb ve itası işar buyrulması üzerine silah istihmaline kabir olub da işbu gazayı milliye iştirak arzusunda bulunanların sevki ahval-

i hazıra muhafaza-ı ve ibrazı sükunet etmelerinin lisan-ı münasiple tefyini için ulema ve eşraf-ı mahaliye ve zabitanın mürekeb heyetlerin taraf taraf mülhakata çıkarılması olay kumandanlığıyla bil müzakere kararlaştırılarak icraat tevesür edilmiştir. Zaten bir kere silah patladıktan sonra artık yunanlıların bir taraftan ve taraf-ı diğerden mükesakif olan ahali-i islamiyeyi taklil için her türlü mezalimi irtikabdan çekinmeyecekleri cihetle badema müdafadan başka çare-i halin geçmiş bulunacağı beray-ı malumat maruzdur.

Mutasarır Cemal

11 Haziran 335

107/7

Özeti: Amasya Livasındaki Rumlar ve Ermenilerle ilgili

Havza'dan maka-ı sadrazamiye varid şifredir.

1. Amasya Livasında mevrud Merzifon kaimakamlığını kanaatbaş istihbaratına atfen mutasarırlık zirdeki malumatı mucamemen bildiriyor. Merzifondaki İngilizler Rum Ermenilerden 1 Mart 35 tarihinde yüz on kadar fedai kayıd edmişlerdir ve Gümüşhacıköy Kazasına merbud Karaköy namındaki Büyük Rum köyüne teşkilat yapmak üzere mezkur köy mıntıkasında elyevm Merzifon mezkur köy muterabanından yapmak üzere gitmiştir. Merzifon Amerikan Koleji'nin eşyası namı altında sık sık hemen her gün onbeş yirmi arabadan mürekkeb birer kafil e İngiliz ve Hintli askerin nezareti altında Samsun'dan gelerek Merzifon Amerikan Koleji'ne sandıklar halinde tahliye ediliyor. Tecahümatı hakkında henüz malumat edilememidir. Merzifon Kazası eşraf ve mütebaranında 60 kişinin tebayt ve tevküfleri için bir defter ihsar edilmektedir.

2. Gümüşhacıköy Kazasından gelmiş bir İngiliz zabıtı ile köy Rumlarından bir fenalık yapamaması temin edildiği cihetle o karye Rumları hakkında tertibata bulunulmamasını dermiyan etmiş olduğu milli kaimakamlığın işarına atfen bildirilmiştir. Bilaki 18

İstifaratın teyidi daha bir icab edenlere tebligat yapılmıştır. Canik livasındaki teşkilat siyasiyesi erbut hudud olan Amasya livasının bilhassa Şimol kazalarında da usule gelen faaliyetedi 5 tarihli 20 numrolu raporla arz eylemiştir Karaköy namındaki Rum karyesi su havalide sokovet ve siyaset ocağı tanınmıştır. İngiliz zabitinin bu karye hakkında

böyle bir ifade ile ordusunu hükümetin nazarında saklamak içindir. Netice odur ki Rum ve Ermeniler hadisat amadi için Ecnebi zabıtlarının bilzat tedavitin mudalatı için techiz ve izhar olunuyor ve köy anasırı hristiyanıyesinin İslamlar tarafında oluçeri zulm oldukları hakkında kazıp muktealarla da daima tescile himaye ediliyorlar. Bu noktalar üzerinde İngiliz zabıtlarıyla açıktan açığa münakaşa ve mücadele ile eylemek istiasına cümle bulunduğumuz şeraik zaman müsait değildir. Mahaza bunları böyle bilerek kabul etmek lazımdır. İcabat-ı mahaliyeye göre tedabire tevesü edilmiş olduğunu arz ederim. İstihbarat 76

Dokuzuncu Ordu Tabur Komutanı

Mustafa Kemal

7/6/35

107/10

Özeti: Samsun ve çevresi ile ilgili

a)..... Mutasarıflığından gelen 12 Haziran 35 tarihli telgrafname suretidir. Şimdiye kadar yaptığım tedkikat ve tahkikat neticesinde liva asayiş inzibatın pek elim vaziyetde olduğu tahakuk etmiştir. Mütemadiyen ihmal ve daha doğrusu hükümsizlik yüzünden nüfuz devletden bu havalide bir şey kalmamış memurin ve bilhassa zabıtın kuva-i madeneyesi büsbütün müntesir olarak eşkiyayı takip emniyeti takrir şöyle dursun herkes kendisini muhafaza kaygusuna düşmüştür. Livanın muhtelifi mıntıkalarına ekserisi Rum olmak üzere çeteler hakim olmuş. Kuva-i takibiye bunların tahsikatına tekarürden bile müteriz bulunmuştur. Şu hakikat faciaya rağmen halin ıslahı için merkezden vuku bulan metalib hissi telaki edilmemiş birkaç aydan beri bir çok kazalar kaimakamsız ihtiyaca hiç mesabesinde kalan jandarma taburu zabıtsız bırakılmıştır. Elyevm jandarmada ciddi iş görececek eşkiyadan korkmayacak bir tek zabıt yoktur. Dört takım bir bölük kumandanlığı epeyce zamandan beri münhaldir. Diğer bölük ve takım kumandanları bir dakika yerlerinde durmaya layık değildir. Dün Havza'dan hareket eden İngiliz mümessili yüzbaşısı sureti Samsun'un otuz beş kilometre cenubunda muhafazalarıyla beraber eşkiya tarafından soyulmuştur. Vakaya müteakip kolordu kumandanı dahil olduğu halde tedarik edilebilen kuva-i takibiye çıkarılmış, eşkiyanın tenkidi ve muhafaza yedi Hind askerinden alınan aslı ile eşya-i sairenin istirdadı için

tedabir şedide itihaz olunmuştur. Tedabir vaka muafakiyet olsa bile vaziyet hazıra ati için emniyet baş değildir. Mamafi bu vasıtasızlığa karşı eli bağlı durmamak için munhal kaimakamlıklarla zabıt memurluklarına burada mevcut ihtiyat zabıtlarının kendilerinden bila tahib hemen tayin ediyorum. Memurinden kabili ıslah görmediklerimi işgali bertaraf ederek köylerde sürat ile yapılmakta olan bekçi teşkilatı ikmal olunduktan sonra vaziyet madeye muaveyesi itibarıyla bizden asla farkı olmayan kolordu kumandanlığından imtimam-ı himet muaveniyetiyle vaziyetin bütün müşgülatıyla beraber uzun sürmeksizin yüz tutacağını ümid etmekteyim. Buraya muvaselet eden yüzbaşı Hart gördüm. Kendisine teminat verdim. Eşkıyanın az olduğunu kendilerin gören altı kişi olduğunu beyan etmektedir. Nüfusu itibarıyla katiyen zabıtan yokdur. Bu tecavüzü keyfiyetine girerek bila iltizam Rumların yapmış olması da melhuzudr hakikat hal tahkik takibat neticesinde tezahür edecektir. Evel ve ahir arz eyledim üzre buraya memur ve bilhassa kaimakam tayin edilür iken mevki nazarı dikate alınmasını ve iltizam sırat eylemeleri lüzumunun icab edenlere tebliği buyrulmasını tekrar eylerim.

Zeyl: Tesviyesi ve icab ve nakdi muavenatlar ve avanslar için kafi miktarda tahsisata lüzum kati vardır ve telgrafla irsal

..... mutasarıflığına cevaben yazılan telgrafname suretidir.

b).Cevab 12 haziran sene 335 istedikleriniz kaimakamları ve diğer memurları araca ihtiyaz zabıtlarından vesairden bulursanız derhal buraya inha ediniz ve işe de başlatınız. Merkezce en münasib memurlar gönderilmek için ne lazımsa yapılacaktır. Asayiş hususuna pek ziyade ehemniyet verirsiniz. Bu devletin istikbali bu gün buna bağlıdır. Sulh konferansının kararını verecekleri sırada ahval umumiye bir parça lehimize inkişap ederken bu asayişsizliğin bizce muzur neticelere badi olacağı tabidir. İngiliz zabıtının soyulması bir felaket olsa gerekdir. Hamiyet Bu müşgül bu vahim dakikalarda büyük işler görmek ve bu musibetlerin önünü almakdır. İstediklerinizi tahsisat için makam aidine müracat edildi. Badema tarafınızdan mikdarı tayini daha müsaidir.

107 / 12

Özeti: Merzifondaki miting haberleriyle ilgili

Makam-ı Celile-i Sadrazamiye Mevrud Şifre

Bu gün Merzifondaki İngiliz mürezesinin yirmi kadar silahlı efradın kasabının cenubunda oniki neferinde şimalinde olmak üzere İslam mahallesini abluka tarzında ihata ve kışla civarındada bir vsm silahlı İngiliz efradının mutarasıdane dolaşmakta oldukları görülmesi üzerine kaimakam vekilinin devriyeler hakkında vaki olan istifamına asayiş ve emniyetin daha ziyade temini maksadıyla matuf olduğunu beyaneden İngiliz yüzbaşısı asayişin idame ve istişarını hükümete aid bulunmakla beraber bu ana kadar bu suretlen çıkarılmayan devriyelerin mahalleler arasında dolaşması ahali nazarında sui zan teşkil eyleyeceğini Yunan taaruzunda vaki olan iş bu ikinci istifsara cevaben ahalinin miting etmek maksadında olduğunu itiraf eylemiş isede kaimakamlık vekaletince verilen cevap muavakat üzerine iş bu mumaneatda dahi sarf-ı nazar ettirdiğini bildirmiş ve derhal devriyeleri kaldırmış olduğu anlaşılmağla beray-ı malumat arz olunur

Ordu 9 Kıtaati Müfettişi

Mustafa Kemal

10 Haziran 335

107 / 13

Özeti : M. Kemal'in Erzurum daki Ermenilerle İlgili Görüşleri

Makam-ı Sami-i Sadaret Mevrut Şifredir

Erzurum vilayetinden aldığım malümatta 5 / 6 /35 günü refakatimde bir ermeni tercumanı ile bir İngiliz zabıtı Ağrı'dan Beyazıt'a gelerek mutasarrıfa İngiliz ve himayesinde teşekkül eden Ermenistan' a Beyazıt havalisinde terk rdilmiş olduğu ancak konferans mukareratının derdesti tebliğ bulunduğunu ve maha kadar onbeşbin ermeni muhacirinin ermeni kıtaat-ı nizamiyesi himayesinde mevayı olan Beyazıt livasını sevk edileceği bildirilmiştir. Mutasarrıf hükümete bu mahla iktihaz kılınan tedabire dairdir ki resmi bir tebligat almamış eğer muhacirinin avdet tekarrür ederse

suret-i kabulleri hükümetce ittihaz kılınan tedabire cami-i eldekitalimatname dair olabileceği mahaza Beyazıt livası muhacirinin onbeş bin olmayıp ancak yedi sekiz bin raddesinde olduğu müsellağ Ermeni askerleriyle gelmelerinde haced olmadığı cevabını vermiş ve İran , Ovacık ve Makü'ye gideceğini beyan eden İngiliz zabitanını iki jandarma terfık etmiştir. Erzurum valisi elyevem Beyazıt livasında seksenbin İslam mevcut olduğunu muacirinden avdet eden Müslümanlarla bunun kariben 100.000 ' e çıkacağını ve bu hale kürt ve Ermeniler arasında vilayet-i şarkiye malûkatı gibi derin bir husumet mevcut olduğunu bunun önüne geçmenin azami inkarı bulunduğ ve ancak kabul olabileceğini bildirmeyecektir bihakika bu menafık hakkında icra eylediğim tahkikat-ı hususuye nazaranda vilayet-i şarkiyeden bir karış toprağın böyle Ermenistana terkinin mümkün olamayacağı bir tek Ermeni askerinin hududumuzun bu cihetine geçmesinin ateşle mukavele göreceği ve ancak hükümetler beyninde kararlaşacak ve hiçbir yerde ekseriyet teşkil etmemek üzere Ermeni tekefül arzu edenlerim memleket dahiline hükümetin tekefül ve zemani akliyesi hakkında kabul olabileceği acizelerinde teayün etmiş olduğu nazar-ı icab-ı zil icrası arz olunur

Ordu 9 Kıtaati Müfettişi

Mustafa Kemal

107 /14

Özeti: İşgallere tepkiler

Bugün alem-i beşeriyeti kan ve ateş içinde boğaz boğazlıyan ve yüzbinlerce honumanı söndüren inleyen gaile-i harp ve kıtalin netice-i hazırasının bütün cihan medeniyet artık fahrik nöbet felah ve insırahı suretinde tecelli etmesini ümit etmiş ve pisivayı kabile-i hürriyet ve medeniyet olan Amerika reisi muhterem cumhuru Vilson hazretlerinin esasat-ı milliyeyi vaz ve irae eden prensiblerini bir zat refağ ve ikdam olarak selamlamış iken el yevm birçok mukaddesatı milliye ve hukukiyenin yine de halimal edilmekte bulunduğunu görmek ve işitmekte bu cümleden kanun-ı umumiye hilafına olarak ve onu takiben bugün de Reisülayn kısm-ı ekseriyeti terki eden hasbi cenahiyesi tehisi İngilizler tarafından bila sebep işgal ve istila ve oradaki memurin Osmaniye çıkarılarak kendi memurları tayin edilmiştir. Biz bu harekatı bir müdetten beri El cezire hakkında beslenen amel-i siyasiyesi hiçbir zaman zapt ve kavaidi adile-i hukukiye ve medeniye

ile kabil-i telif göremeyiz. Mukaderatı milliyesini birçok asr Avrupa düvel-i ve akvamıyla birlikte yaşatan ve onların her zaman mazhar-ı muaveneti olmakda rabıtayı dostiyesi teyid Osmanlılığın şuhengame-i hukukuna hürmetgar olmalarını bütün cihan-ı medeniyede tahriyede de bağırarak taleb ederiz. Dünyada her kavim büyüktür. Buna ait hayat-i hakikatın en celi bir burhan teyidi tarifesidir ve cebr ve teaküme değil ancak az ve hakka istinad etmekle payidar olur. şehamed hak ve teadiyani istihdah etmeyen ve taici emsal etmeyecek mukademe-i tarafa kıyamet olmakda ve yine insaniyeti boğmakta ve ihtirasları küçültmeye ve fakat hiçbir zaman onu ebedi bir istihdar etmeyen netaici sulhiye emsal ederiz.

Reisülayn Belediye Reisi Hüseyin

Eşrafdan Mehmed Daver

Eşrafdan Ali

Eşrafdan Abdülkerim

Eşrafdan

107/15

Özeti: Merzifon Ahalisi'nin İzmir İçin Düzenledikleri Miting Hakkında.

Makam-ı Celile-i Sadrazamiye mevrud şifre

10/6/35 tarih ve 66 istihbarat numrolu maruzata zeyldir. Merzifon ahalisinin İzmir için akd edecekleri mitinge devriyeler çıkarmak suretiyle mümanat etmek teşebbüsünde bulunan hükümetin muhafaza-i hissini nazikane protestosu karşısında tertibat müktehizesinden bil mecburiye sarfi nazar eden İngiliz Mümesili Horst milletin yaptığı mitingin icrasından sonra makam-ı kaimakamıye gelerek ahalinin gösterdiği sükun ve intizamdan hasaten hükümetin muhafaza-i inzibatı hakkındaki varlığından dolayı açık ve samimi bir suretin teşekkül ve müştekal olan asayişinden şüphe kalmadığını ilaveten beyan edildiği iş'arat mahal-i ahiren maruzdur.

Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal

16 Haziran 35

Özeti: İzmir ve Aydın civarında Yunan işgalleri ve halkın tepkileri

a) Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Ondördüncü kolordu ve elliyedinci firka kumandanlıklarından mevcut raporlar hulasası bervecizir huzur-u fehimanelerine takdim olunur.

1. 18 / 6 gecesinden beri Menemen istasyonundan top sesleri işitilmekte ve bundan Menemen civarı Kuva-i Milliye ile Yunanlılar arasında müsademe olduğu anlaşılmaktadır.
2. Dikili'ye üç kilometre mesafede Yunanlılarla o cihetdeki Kuva-i Milliye arasında 18/6 sabahından beri müsademe devam etmektedir.
3. Aydın'ın otuz kilometre şarkında Sultanhisarı civarında Kalkaç Köprüsü muhafız Yunan efradı baskına uğrayarak bazılarının itlaf edildiği
4. Malkoç ile Akça arasındaki şüمندüfer köprülerinden birisinin bomba ile tahrip edildiği Aydın hattı üzerinde Genceli barakası karyesindeki köprüden geçen trende köprü'nün parçalanmak yüzünden telefata olduğu
5. Aydın'ın garbindan Karapınar civarında bir küçük köprü'nün bomba ile tahrib olduğu
6. Akça taraflarında Yunan müfrezelerine baskınlar yapıldığı ve Akça'daki Yunanlıların firar ettiği ve Aydın'daki Yunanlılarda eseri telaş bulunduğu ve işbu vukuatın 10-16/6 tarihlerinde ahali tarafından Yunanlılar aleyhinde vuku bulunduğu müstehbaktır. Bütün bu hareket Efkar-ı Umumiye cihan üzerinde Aydın vilayeti halkının Yunan işgalini kabul etmeyerek silahla mukabele ettikleri ve Aydın vilayetinin Yunanlılar tarafından işgali ile matlub olan asayiş ve sukunetin elde edilemeyeceğini isbat ettiği cihetle lüzumunda olması lazım gelirse de ancak Yunanlılar ile Müslüman müşteriken hareket eden asi rum unsurundan made şehir ve köylerde sakin ve iş güçlerle meşgul rum karşı zuhur bir hareket husumede bulunmamasının her vasıta ile Kuva-i Milliye suret katiyede anlatılması hususunun ihtimali temini icab edenlere tebliğ edildiği lecel maruzdur. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı Şevket Turgud Paşa

21 Haziran 335

107/20

Özeti: İzmir ve Antalya'daki Yunan İşgalleriyle İlgili

Saderet-i uzma vasıtasıyla Sadaret-i uzmaya

Mahreci:Semirkent

1 Ağustos 335

İtalya ve Yunan askerlerinin vatanımıza karşı İzmir ve Antalya'da ırk-i katiyen bir ekseriyet ve hukuka caiz olmadıkları halde istilacüyane hareketleriyle ana topraklarımızı işgal ve hayatımıza hatime vermekte olduklarını gören bizler azim, tesir ve heyecan içindeyiz. Minel kadim hilafet-i islamiye ve hakimiyeti Osmaniye idaresinde tefrike kabil olmayan ve ilelebet hilafeti muazzamaya merbut ve tabi olarak yaşamaya ati-i misak eder yüzde yüz Müslümanlar alemi beşeriyetin derat-ı tayin ile temini adalet düsturu tahsisini tekerrür eyleyen Wilson cenapları prensip viadelalarına tevkifen insaniyet ve cihanı medeniye mugayir olan bu tecavuzatın refi mengiyle galyanı umumiyenin teshili düvel'i muhtelif muazzamanın ilan buyruldukları adaletlerinden istirham eyleriz.

Semirkent Nahiyesi Umum Ahalisi Namına Belediye Reisi Ali

Ulemadan Başkatipzade Süleyman

Ulemadan Hüseyin Avni

Meşahirden Ahmet Fevzi

107 / 21

Özeti: Güneydoğu Anadolu'da ve Musul'da Kürt aşiretlerinin durumu

a) Van vilayetinin Telgrafnamesi Suretidir

Basra'dan firara muafak olan beş esirimiz Şemdinine gelerek zirdeki malumatı vermiştir.

1. İngilizler Basra'dan Hindistan'a sekiz aydan beri mühimat nakl ediyorlar.

2. Şeyh Mahmud İngilizlerle hali harbededir.
3. Şeyh mahmud Muharebede Cuma günleri camilerde ve devair-i resmîyede Osmanlı bayrağını kullanmaktadır.
4. Umum-u Şat-ularab aşairi İngiliz esaretinden tahlis ile Osmanlı ordusunun vuruduna muntazır umumiyetle Devlet-i aliyeye mütamayildir. Fırarlarına seferberlik aşair ve ahali-i İslamiye teshil fevkaladede iraz ve ikram ile hissiyat sadakat karinalerine tebliğ etmelerine rica etmişlerdir.

17 Temmuz 335

b). Dahiliye Nazırında bu yazıyı 22 temmuz 335'de Sadrazama gönderiyor.

107/24

Özeti: Karaağaç'ın tahliyesi ile ilgili.

Dahiliye Nezaret Celilesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Bulgar hükümetinin Karaağaç Gümrüğü'ndeki mevcut eşyayı şimendüfer hattı civarında kain kışlaları tahrib etmekte ve inkasını Bulgaristan dahiline nakil ettirmekte olduğu ve bu suretle Karaağaç'ın tahliyesine başladıkları istihbar kılındığı Polis Müdüriyetiyle bildirilmekle beray-ı malumat arz olunur. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Edirne Valisi

20 Temmuz 35

107 / 27

Özeti: Bulgaristan'da yapılan mitinglerle ilgili.

Edirne Vilayetinin Telgrafnamesi Suretidir.

Sofya'da mükim İtalyan ve Fransız efradından birkaç kişinin bir haneye giderek işret ettikten sonra hasb-ı tevsiyesinde Fransızlar borçlarını vermekden imtina ettiklerinden beyinlerinde vaki olan munazarada Fransızlardan yedi ve İtalyanlardan bir neferin

maktül düştüğü ve on beş güne kadar Bulgaristan'ın içinde ve Romanya'nın bir kısım arazin İtalyanlar tarafından işgal edileceği ve Dobruca ve Bulgar Makedonyası'nda Romanya ve Sırbistan ve Yunanistan'a ilhaki aleyhinde Bulgaristan'ın muhtelif şehirlerinde tevarihî muhtelifede mitingler yapıldığı ve bugün Karaağaç'da da bu maksadla bir miting yapılacağı Dobruca ve Makedonya Bulgar Heyet-i Murahhasları Paris Kongresi'nce adem-i kabulü memalik mezkurenin Romanya ve Sırbistan ve Yunanistan'a ilhak edileceğini bir işaret tekli eylediğinden şehir-i halin yirmi yedinci Pazar günü umum Bulgaristan'da Sosyalistler tarafından mitingler yapılacağı ve bunun Bolşevikliğe bir mebde olacağı ve bunu ihtilal takib edeceği asayiş-i dahiliyenin muhafazası için Karaağaç'daki süvari alayıyla haris piyadeden tertib edilen müfrezeleri Bulgaristan içlerine sevk edildikleri dünkü gün Karaağaç'daki Bulgarların top ve makineli tüfeklerle hakiki endağt talimleri yaptıkları maruzdur.

Aslına Mutabıktır.

26 Temmuz 335

107/28

Özeti: Trakya'nın işgali ile ilgili.

- c) Edirne'den Harbiye Nezaretine mevrud fi 6 Ağustos sene 35 tarihli şifrenin suretidir.
1. Garbi Trakya'yı işgal eden yirmi dört bin kişilik Fransız kuvveti Eskiçe, Dimetoka, Safile, Dedeağaç'ı işgal etmiş olduğu.
 2. Eskeçe'nin işgalinde Bulgar efradı tarafından atılan bombalardan on beş Fransız neferinin maktül düştüğü ve bu vaka üzerine orada mevcut Bulgar memurlarının Fransızlar tarafından katl edildiği.
 3. Garbi Trakya'nın işgalinden sonra Rumeli Şimendüfer Hattı üzerinde bulunan müfrezelerinin mezkur hatdan çıkılarak Garbi Trakya izam kılınacağı.
 4. Bulgaristan'da gerek Hükümetle ve gerekse ahali yanında bulunan eslihayı, nariye ve carihanın Fransız kuvvetleri tarafından toplatılmakta olduğu Osmanlı Bulgar hudud müfetişliğinin işarına itafen maruzdur.

Kumandan Namına Birinci Kolordu Erkan-ı Harbiye Reisi Mahmud Cemil

6 Ağustos 335

d) Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Garbi Trakya'nın yirmi dört bin kişilik bir Fransız kuvveti tarafından işgal edilmiş olduğunu ve bu münasebetle aralarda zuhur eden Birinci Kolordu Kumandanlığı'ndan varid olan şifre telgrafnamenin suret-i lefen sami-i sadaretpenahilerine takdim kılınmış olmağla bu babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

7 Ağustos 335

107/32

Özeti: Ermenilerle İlgili

a). Sadrazam ve Dahiliye Nazırı Fehametlü Devletlü Damat Ferit Paşa Hazretleri tarafından ita buyrulan emir mucibince İngiltere Fevkalade Komiserliği nezdinde teşebbüsat müessirede bulunularak gerek hudud civar menafıkında ve gerekse hududu Osmaniye üzerinde bulunan Müslümanların Ermeni tadiyahından vikayesi için Ceneral Milen tarafından tedabire lüzum ittihas ve emri ita kılındığı mucib istihsal olunmuş olmağla meclis-i mahsusa vukalaya ita takdim kılındı.

16 Ağustos 335

b). Suret

Erzurum'dan Harbiye Nezaretine mevrud şifredir.

Ermenilerin Kafkasya arazisi dahilinde hududu Osmaniye mücabir mıntikalarda fi 4 Temmuz sene 35'ten beri icra ettikleri katliam hakkında gelen raporlara zeylen atideki malumat vurud etmiştir. Arz eylerim Kafkasya cihetinden gelen Akçakale muhacirlerinde yedi hane 9 Temmuz'da Osmanlı toprağına iltica etmiştir. Bunlar 2 Temmuz'da Kars'tan çıkmışlar ve Viladi Kars'tan ellerinde bulunan teknil eşyaları gasb edilmiştir. Sarıkamış'ta Ermeni Hükümete'e hicret etmekte olan Fahrettin Bey

namında birinin ve hemşirezadesi Sivaslı Ali Efendi Ailesinin beş yüz ruble parasıyla hemen bütün eşyalarını almışlar ve hududu geçinceye kadar ellerinde hiçbir şey bırakılmayacağını söylemişlerdir.

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kazım

18-19 Temmuz 35

c). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir

Fi 19 Temmuz sene 35 tarih 3125 numrolu arika ile Kafkasyadaki Ermeni mezalimine mütalîk üç kıta telgraf takdim edilmişdi. Bu zalimin eln devam ettiğini malum olarak mezbur kolordudan ihyaren mevrud iki kıta şifre suretde merbuten takdim kılınmıştır. Dindaşlarımız siyaseten bu muavenet ifasının amir buyrulması müstehimdir. Ol babda emru ferman hazret-i veliyyül emrimdir.

Harbiye Nazırı

fi 24 Temmuz 35

107 / 35

Özeti: Erzurumdaki Ermenilerle ilgili

a) Suret

Erzurumdan Harbiye Nezaretine Telgrafname

Hudud civarında İslam ahalinin Kara Kilise Karagöl kumandanına gönderdikleri mektubların birer suretlerini bervec-i ati arz eyledim. 20 Temmuz 35 Fırka 15 Kumandanı Kazım Karabekir

Şu altı seneye karibdir ki vahşiyane hareket eden zalim Ermenilerden görmüş ve el yevm görmekte olduğum zulm ve hakaretin gayr-i kabil olduğu cümlece musalimdir. Mamafiye yine bu sıralarda canavarcasına muamele yapmakda oldukları bir takım yerlerden ileride söz bilen büyüklerimiz derdeste şimdilik tevkife bilahare ne guna muamele etmeyecekleri de mechulumuzdur. Nahiyemizin hükümeti mahali iktihaz etdikleri Karakurt'dan gelen yolcuların ve civar kuradan değirmene giden Ermenilerin ellerindeki öküz ve inek ve hatta yiyecek ekmeğini bile cebren almaktadırlar. Vergimize mahsusi atlarımızı irz ve namusunu muhafaza için elimizdeki tüfenklerimiz peyderpey toplamaktadırlar. Artık bila sahi buralarda

kalmış olduğumuzdan ve çok yerlerde dahi İslamları katl ettikleri de rey ayn müşahede olduğundan bu sızıldılarımızın icab eden mahallere bildirmesi zira nerelere yakın bir devlet-i muazama olmadığı gibi uzak yerlere giden halimizi anlatmağa Ermenilerin iafesinden takat getiremeyib sizleri vasıta ederek işbu niyaznamizi tatkiki ihtişar kılınan.

4 Temmuz Karapınar Karyesinden Ömer

Diğer Suret

Karakilisi Karagöl Kumandanlığı

İnha olunur ki Karakurd nahiyesine gelen Ermenilerin zulm ve tadiyahata başlamış günde bir iki karyemizi harb etmeğe çalışıyor Ermenilerin zulm ve tadiyahesi belki şedat ve nevrut zamanından beri icra olunmamış günde bir iki köyler top ve mihracıyöz ile gasb ve gorat etmektedirler ki tazarul harb edeceğiz evvela Hazret-i Allahdan sadiyel peygamber aşkına maruzatımız vechile eğer halimiz mahal ile diri diri Ermeniler elinde mezara ita olunacağımıza şüphe etmeyesiniz. Merhameti Aliyelerinin vermek lazım gelen makamlara bildiriniz. Ol babda maznumların ahvallerini bildirmeniz müstelcandır.

b). Milan Asairi Reisi Nakşibenci

Karikalı Acemoğlu Osman

Armutlu Karyeli Rüstemoğlu Ali

Gölce Karyeli Seyyid Alid

Şemdikoğlu Bekir

Ortarak Karyeli Süleyman Ağazade

Diğer Mahidül Bekir

Güzam Karyeli Ali

Kalkayalı Veli Ahmed

Diğer Hacı Salihoğlu

c). Maruz-u Çaker-i Keminelidir.

Erzurumda bulunan On beşinci Kolordu Kumandanlığı'nda varid olub lefen takdim Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahileri kılınan telgrafnameler münderacatı cidden celb-i nazar-ı dikat olan ahali-i islamiyenin muhafaza-i ırz, can ve malları hususunda fevk kalade ----- olunması hakkında mezkur kolordu kumandanlığına emr lazıme ita kılınmış ----- bu gibi taruzat ve tecavüzatın mevcut kuvvetlerinin keyfiyet etmeyecek derecede çoğalmış melhuz bulunmuş olmağla ahalinin müdafai nüfusa mecburiyetinde kalmalarına meydan bırakmamış olacak ancak bu babda iktiza eden tedbirin meclis-i vukela tezkir buyrulması ----- ----- rey daire-i sami-i fehimanelerdir. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

23 Temmuz 335

107/44

Özeti: Denizli'nin Yunanlar tarafından işgali.

Denizli'den Harbiye Nezaret-i Celilesine Mevrud Şifredir.

Dahiliye Nezareti'nden son günlere kadar mutasarıflara vuku bulan vesaya ve tebligat Yunanlılar ile ahalinin meni merkezindedir tevali eden bu vesaya arasında şu nokta-i mühimenin nazarı dikate alınması istirham olunur. Zalime karşı yes ve adem-i tahamülün tevlid ettiği bi müdafa-i zaruriyeden ibarettir. Mezalim bu havali efkar umumiyesine göre bu galeyanın önüne geçecek herhangi bir kuvvet yoktur ve bunu men-e edna-i derk Yunanlılara karşı ahali islamiyenin silaha sarılması işgali vaka gibi Yunan Ordusu tarafından vukua gelmiş bulunması sebebiyle değil ancak ırzlarına, canlarına, mallarına, mukadesatlarına bir maksad mahsusla vahşiyane kastlar tesis tehlikeli ve memleket ve hükümet için felakettir. Yunanlıların ayak bastıkları mahallerde ahali islamiyeye karşı intikab ettikleri mezalimi vahşiyenenin tevelüdüne vaziyet-i alime hazıramızı fırsat ittihaz ederek arazi müsellemedeki Müslüman nüfusu kesiresini Yunanlık lehine teblid ve imha siyasetini bi rahmane tazbikden ve Yunan terbiye hususundaki vahşiliğin asarından ibarettir. Aydın ile beraber elli sekiz karye

halkını haveli mucavereye firar ve ilticaya sevk etmiş ve ananiyeti kedar edecek sefaletle ----- maruz bırakmıştır. Bunların yerlerine avdetleri Yunan işgali baki kalmadıkça imkan haricindedir. Çünkü Yunan şımarıklığı ve gaddarlığı bi amandır eğer rahni insaniyet tesirin ferkinde ise senelerden beri gayrimüslüm vatandaşlığa samimiyet ve insaniyet ibrazını ve onların sadetini hizmetden başka günahı olmayan bu binlerce halkının uğradığı gaddarlıklara nihayet verilmesi lazımdır. Bu da ancak Yunan işgalinin Aydın'dan refiyle mümkündür. Sefabatı celilenin bu uğurda sarfi mukadereti eylemesini ehemniyetle istirham ederim. Güya Nazilli tarafındaki ahalinin Kuva-i Milliye'nin tecavüzünden Yunan mıntikasına iltica eylemekyolunda bazı İzmir gazetelerini neşriyeti külliye hakikat olduğu Yunan mıntika-i mesuyesinin ahali islamiyeden kamilen hali olduğunu arz ederim.

Fırka 57 Kumandanı Şefik

2 Ağustos 335

107/45

Özeti: Burdur ve havalisinde İtalyanların işgal bölgesinde alınması gereken tedbirler

a). Suret

İtalyanların Antalya ve Burdur havalisinde tatbik ettikleri işgal siyaseti hakkında Burdur kalemi riyasetinin mutalasına atfen yirmi üçüncü fıkra kumandanlığından alınan rapor ber veci ati arz olunur.

Madde

1- İtalyanlar Fransızların Tunus ve civarında tatbik ettikleri Havi husumane politikasını takib etmektedir. Bunun için sahibi nüfuz memurlarla ruhasayı ahalinin muhabeti kabiliyesinde celb ve imtiyazatı iktisadiye elde etmek bade işgal etmek suretiyle hedefe usule çalışmaktadır.

2- ihtiyaç arzuyu ameyi okşayarak halkın teveccühünü celb etmek ve millet ile askeri yekdiğerlerinden tefrik etmek İtalyanlar daha Antalya'da iken Burdur'da propagandaları mahsuvi idi halen propaganda daha fazladır. Bazı zavata otomobil yüz altmış bin lira

vadi ve ahalin hissiyatını ifa için her gün türlü türlü soyalar çıkarılıyor. Bunun mani gizli tutuluyorsa da hadi değildir.

Sulh konferansında güya İtalyanlara Burdur ve havalisinde otuz sene için vekâlet verilmiş ahiren Trablusgarba baş olunan mümasil imtiyazata Burdur'un da emr ve sadetine kefil olunacakmış. Küçük memurlarla polis ve jandarmanın sayetini bila iltizam ile hakiya olunmakta nüfuzsun hükümet mahkemeleri muhefeze edilmektedir. Ziraat debaat için makine celb liva ve aşayisizlikden köylülere teyyare ile takıb ve tenkil edilerek memleketin cenete çevrileceği beyan ediliyor. Askeriye hitam bulunduğundan askerin halen silâh altında bulunduğu hayretle ve efrad ebebiye telkin ediliyor. Ahali zabitan ve asker aleyhine teşviş olunuyor.

Ecnebi işgaline karşı ahalin âdem-i muafakat izharına dair yirmi üçüncü fıkradan Burdur mutasaraflığına yapılan yapılan tebligat hükümet ve belediyeden heyet-i ihtiyadeyeye cihedi askeriye'nin müdafa arzusu şeklinde terfi edilmiş ve kasaba dahilinde muharebe ve katliam suretinde tayiz edilerek ahali tedhiş hissiyat ve imhaedilmekte bulunmuştur. Son cülus hümayun günü maka hükümetde huzuru mutad halkın önde biri bulundurulmamış ve her zaman ki ihmal edilmemiştir. Son culuş gibi saf ve sadık halkın ağzına kadar düşürülmüştür.

3- Bu merteb ve sıkı telkinata rağmen hükümeti Osmaniye'ye karşı ruhen Sadakat ibraz etmekden hali kalmayan ahalinin daha ziyade ifaline mahali kalmamak için ciheti askeriyece ahalinin irşad ve sayat sadıkanelerinin muhafazasında ehemiyetle çalışmaktadır.

İtalyan'ların istinad ettiği eski zihniyet ile eşraf belediye istinaden idare-i emur eden ahdi sadıkaya değir eden hükümet ve belediye memurlarının nüfuzundan tecriti vaziyeti hazıraya göre istiklal Osmaniye'nin muhafazasında kuvetli ve nüfuzu hükümete ihtiyaç şedid vardır. Bu baziyetin islahı için bilhassa kısmen düşman altında bulunan mahallerde

a). İdareyi mülkiye ile askeriye aynı maksad ve hedef uğrunda tevhid mesa-i temin için umuru idarenin tevhidini.

b). Sırbistan Bosna Hersek'de tatbik ettiği tarzda cemaat islamiye teşkilatı yapılması

c). Reissayı hükümetin belediye reis ve azasının asrı zihniyetle çalışıyor. Rical mümteza Osmanlığa sadık uzuvlardan intihabı temil edilmekte olduğu kolordununda aynı fikri mutalada ve maruz mutalatin muhit ve zamanın nezakete hasebiyle bir gün evvel tatbikine emru devlet nezaretpenahilerinin biderih buyrulması menfi vaziyete icabında bulunduğu kanaatinde bulunduğu maruzdur.

Yirminci Kolordu Komutanı Miralay Ali Fuad

Tebliğat: Harbiye Nezaret Celilesine İkinci Ordu Müfettişliğine

b). Maruz-u Çaker-i keminelidir.

İtalyanların Antalya ve Burdur havalisinde takib ettikleri fakat bizim için pek siyaset-i müdahalen ifa eden yirminci kolordunun raporu suret-i merbuten takdim kılınmıştır. Ol babda emr-ü ferman hazret-i vilyül emrindir.

Harbiye Nazırı

18 Agustos 335

107/46

Özeti: Anadolu kuva-i işgaliye kumandanının Fethiye gelmesi ile ilgili

a). Anadolu kuva-i işgaliye kumandanı Ceneral Bancivaninin Fethiye gelmiş daire-i hükümetdeasa-i memurin huzurunda asayişin vaziyet-i bir beyanname kıraat etmiştir, bu beyannamede celb ve dikkat görülmüş madde şunalardır.

Asayiş-i ihlal edeceklerin İtalya divan-ı harbinde muhakemelerin icra edileceği ve 7/8/35!de vazife dolayısıyla bir askerimiz tarafından katl edildiği evvelce arz edilmiş salibi ahmer taburunun failini pençe-i kanuna tevdil beyan edilmiştir. Ceneral şıfahen dahi aşayişe aid vezairde İtalyan zabıtasıyla teşrin-i mesa-i edilmesi ve tabyanın katli hadisesi ile Yunan salibi ahmerinin propagandası havi birer rapor ifasını müfreze-i askeriyemiz kumandanına talep etmiştir. Müfreze-i kumandanı keyfiyet-i iztizhar edilmiştir. Fırkadanverilen cevabda İtalyan zabıtıyla teşrin-i mesa-i hadises-i katl ile hakkında İtalya kumandanlığına rapor itasına olmayanların ve asayiş-i ihlal edeceklerin

fırkan divan-ı harp örfiyesinden muhakemelerinin rivayet-i lazım lisan-ı nezaketle beyan edilmesi bildirilmiş olduğu.

20 Ağustos 35

b). Maruz-u Çaker-i kemineleridir.

Anadolu kuva-i işgaliye kumandanı İtalya Cenerali (Borcivanin). Fethiye'ye gelerek daire-i hükümetde reisi memurin huzurunda kıraat edildiği beyannamenin celb-i dikkat bazı mevadı hakkında elliyedinci firka kumandanlığından gelmiş malumat telgrafın bir suret-i menzur buyrulmak üzere melfufen takdim kılınmıştır. Ol babda emr-ü ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

25 Ağustos 335

107 / 48

Özeti: Erzurum'daki Ermenilerle ilgili

Mahreci: Erzurum

Harbiye Nezareti'ne

7 / 8 / 1335 tarih 1 / 4614 şifreye:

1. Sürgü kolu ve kamaların sevkine mani olan ahval hakkında Rawlinson ile görüşmüş ve mumâ-ileyhe tahriren de lazım gelen izahat verilmişti. Ermenilerin hududumuza dayanan fecayi ve mezaliminin efkâr-ı umumiyyede husule getirdiği tesir ve endişeden tevellüt eden vekayie Rawlinson dahi tamamen vakıftır. Ve Ermenilerin yapmakta oldukları vahşet ve cinayet kendi itirafıyla ve İstanbul'da İngiliz Karargah-ı Umumi'sine verdiği raporla da sabittir. Binaenaleyh bu vak'a başka bir tesir ve maksatla olmayıp, sırf muhafaza-i namus ve hayat için milletin gösterdiği galeyana neticesi olduğuna ve şu mühlik vaziyet karşısında hiçbir şeyin gönderilmesine imkan olmadığına ve bu mes'elenin Mütareke'yi ihlal mahiyetini tazammun etmeyeceğine ve bununla bir alakası bulunmadığına halen Kars'ta bulunan mumâ-ileyhi ikna eylediğimi zannediyorum.

2- Sürgü kolu ve kamalar tahmil ve Erzurum'dan tahrik edilen trenin Nezaret-i Celilerinden verilen bir emir üzerine geriye celbolunduğuna dair Rawlinson'a beyanatta bulunulmamıştır. Kendisine keyfiyeti ve mezkûr trenin Erzurum'a celbi mecburiyetinde kaldığımı bertafsil anlatmışım. Artık sürgü kolu ve kamaların trenle sevki kabil olamayacağı gibi karadan Trabzon'a gönderilmesine de ne derece muvaffakiyet hasıl olacağını kestiremediğimden sulhün akdine kadar Erzurum'da kendi nezaret ve kontrolleri ve kolordunun muhafaza ve mes'uliyeti altında depo edilmesini Nezaret-i Celilelerine arzettiğimi bildirmişim. Bunun müttefikiyn hükümetinin adalet ve insaniyetperverliğine karşı beslemekte olduğumuz emniyet ve itimada münafi bir şekilde ve Mütareke'yi ihlal mahiyetinde telakki olunmamasını ve kendi tarafından da mafevk makamatın hakikat vechile tenvir ve aynı tarzın teklif olunmasını İngiliz kavmi necibinin mütehalli olduğu hak ve itidalperestiden intizar eylediğimi de ilave etmişim.

3- Onbirinci Fırka'da fazla silah mevcut değildir. Bu fırkanın fazla sürgü kolu ve kamaları kamilen Erzurum'a gelmiştir. Esasen kamaları mevcut olmayan Rus toplarından teşkilat da yapılmamıştır.

4- Hükümeti müşkil bir vaziyette bırakmamak ve Mütareke ahkâmını tamamen tatbik etmek için son dereceye kadar çalışılıyor. Fakat millette hasıl olan hayat endişesi dolayısıyla malzeme-i harbiyeden hiçbir şeyin, hiçbir tarafa gönderilmesine imkan kalmamıştır. Şarki Anadolu vilayetinde endişe-i hayattan mütevellit cereyan-ı milli hakkında müteaddit maruzatımla makamat-ı aliyeyi tenvir eylediğimi zannediyorum. Ermeniler Kafkasya'da İslamlara karşı her türlü mezalimi yapmak ve imha politikasını takip etmekle beraber Sivas'a kadar gireceklerini de alenen söylemekte ve gazetelerinde de görülmektedir. Bundan başka (Poti, Sohumkale, Novrosiski). vesair Rusya sevahilindeki mevakiden motor ve gemilerle pek çok miktarda Ermeninin silahlı olarak Batum'a gelmekte olduğu haber alınmaktadır. Bunların ne maksatla toplandıkları da birer sureti elde edilen ve hülasası 9/8/1335 tarih ve 1260 numaralı şifre ile arzolunan ve Wilson'la Clémenceau ... yazılan telgraflardan anlaşılmaktadır. Rumların da Pontus hükümeti teşkil emeliyle nasıl çalıştıkları ve bu gayeyi temin için Trabzon ve Samsun havalisine akın akın çetelerle esleha ve mühimmat çıkardıkları ve Sohum'da mütemadiyen Rum gönüllüleri toplandığı ve şu suretle Rumiye gölünden Karadeniz sevahiline kadar Ermeni ve Rumların fiilen silahlandıkları ve fikren de emellerini

istihsale çalıştıkları ahalinin tamamen malumdur. Bunları haber alan ve yakında büyük bir tehlikeye maruz kalacaklarını anlayan ve hükümetin buna karşı bir tedbir ve icraatta bulunmadığını gören Şarki Anadolu vilayati ahali kuva-yi milliyeye istinaddan başka çare olmadığına kani olmuştur. İzmir vekayi-i elimesiyle Kafkasya'daki imha-yi İslam fecayiinin temadisi havf ve endişesidir ki derhal Erzurum'da milli bir kongre akdine badi olmuş ve malum-i Samileri olan mukarreratı ittihaz etmiştir. Süngü ve balta felaketinden pek ziyade yılgın ve uyanık olan halk arasında bu malzemenin gönderilmemesini Mütareke'yi ihlal mahiyetinde telakki eden bir ferd bile yoktur. Halk, hükümet-i seniyemizce bu safhanın İtilaf devletlerinin nazargah-ı ittila ve insafına tevdi olunmasını rica etmektedirler. Gayr-i kabil-i cerh olan beyanat-i vakıaya rağmen sürgü kolu ve kamaların sevkinde ısrar olunmasını, milletin silah ve cephaneden tecrid ile Ermeni ve Rumların süngü ve baltaları altında öldürülecekleri hükmünün verilmiş olduğuna delil addedeceklerini ve bu suretle rezilane ölmekten ise fedakarane ifna-yı hayat eylemeyi göze aldıklarını söylüyorlar.

5- İzmir fecayiini ve diğer işgalleri havi mektupların zabitan ve efrada gelmesi ve memleketin peyderpey işgali için sulhün kasden uzatıldığı kanaati ve buna rağmen sürgü kolu ve kamaların sevkinin devamı ve buna karşı vaki olan galeyanın şüyu üzerine zabitanaya kadar sirayet eden firar vukuatı pek arttı. Ve korkunç bir şekle girdi. Her türlü tedabire müracaattan geri durulmamakla beraber henüz önüne geçilmeye muvaffakiyet hasıl olmadı. İzmir'den gelen mektuplar, ordunun silahı alındıktan sonra İzmir ve civarının Yunanlılara çiğnettirildiği ve Müslümanların öldürüldüğü mahiyetinde olduğundan buraların da aynı tarzda Rumlara ve Ermenilere verileceği ve İslamların ayaklar altında çiğnetileceği kanaati silahlı ve müctemi firarların tezayüdüne amil oldu. Ahval bu merkezde iken sürgü kolu ve kamaların hangi tarikle olursa olsun sevkine teşebbüs vahim akibetler tevlid edecek ve belki bir anarşiye ve bilnetice bütün eslahaya ve cephanenin yağma edilmesine ve balada arz bulunduğu vechile bu hususta hassasiyet peyda etmiş olan efrad ve zabitanın milletin hareketına mümaseten milletin karışmasına ve ordunun hükümetin elinden çıkmasına müncer olacaktır.

6- Ahalinin sulh takarrür ve milletin mukadderatı taayyün edinceye kadar sürgü kolu ve kamaların Erzurum'da muhafazasını rica eyledikleri ve görmüş oldukları felaketlerin acılarını henüz unutmayan bu masum milletin sırf hayat ve namus korkusuyla kalbinden

kopan feryad ve kararının muhalif-i mütareke şeklinde General Milne'ce vaki olan kanaatin tashih ve bu mıntıkada yaşayan insanların da bir hakk-ı hayat ve namusa malik olduklarının ve bu hak ve namusun siyanet ve muhafazasının halen haiz-i nüfuz ve kudret olanlarla temin buyurulmasını, hükümet-i saniyemizin teşebbüsatından ve hükümet-i itilafiyenin hissiyat-ı adile ve insaniyet perveranelerinden bekledikleri maruzdur.

15. Kolordu Kumandanı Mirliya Kazım Karabekir

10 / 8 / 1335

107 / 48

Özeti: Erzurum'daki Ermenilerle ilgili

Mahreci: Erzurum

Harbiye Nezareti'ne

7 / 8 / 1335 tarih 1 / 4614 şifreye:

1. Sürgü kolu ve kamaların sevkine mani olan ahval hakkında Rawlinson ile görüşmüş ve mumâ-ileyhe tahriren de lazım gelen izahat verilmişti. Ermenilerin hududumuza dayanan fecayi ve mezaliminin efkâr-ı umumiyyede husule getirdiği tesir ve endişeden tevellüt eden vekayie Rawlinson dahi tamamen vakıftır. Ve Ermenilerin yapmakta oldukları vahşet ve cinayet kendi itirafıyla ve İstanbul'da İngiliz Karargah-ı Umumi'sine verdiği raporla da sabittir. Binaenaleyh bu vak'a başka bir tesir ve maksatla olmayıp, sırf muhafaza-i namus ve hayat için milletin gösterdiği galeyan neticesi olduğuna ve şu mühlik vaziyet karşısında hiçbir şeyin gönderilmesine imkan olmadığına ve bu mes'elenin Mütareke'yi ihlal mahiyetini tazammun etmeyeceğine ve bununla bir alakası bulunmadığına halen Kars'ta bulunan mumâ-ileyhi ikna eylediğimi zannediyorum.

2- Sürgü kolu ve kamalar tahmil ve Erzurum'dan tahrik edilen trenin Nezaret-i Celilerinden verilen bir emir üzerine geriye celbolunduğuna dair Rawlinson'a beyanatta bulunulmamıştır. Kendisine keyfiyeti ve mezkûr trenin Erzurum'a celbi mecburiyetinde kaldığımı bertafsil anlatmışım. Artık sürgü kolu ve kamaların trenle sevki kabul

olamayacağı gibi karadan Trabzon'a gönderilmesine de ne derece muvaffakiyet hasıl olacağını kestiremediğimden sulhün akdine kadar Erzurum'da kendi nezaret ve kontrolları ve kolordunun muhafaza ve mes'uliyeti altında depo edilmesini Nezaret-i Celilelerine arzettiğimi bildirmiştim. Bunun müttefikiyn hükümetinin adalet ve insaniyetperverliğine karşı beslemekte olduğumuz emniyet ve itimada münafi bir şekilde ve Mütareke'yi ihlal mahiyetinde telakki olunmamasını ve kendi tarafından da mafevk makamatın hakikat vechile tenvir ve aynı tarzın teklif olunmasını İngiliz kavmi necibinin mütehalli olduğu hak ve itidalperestiden intizar eylediğimi de ilave etmiştim.

3- Onbirinci Fırka'da fazla silah mevcut değildir. Bu fırkanın fazla sürgü kolu ve kamaları kamilen Erzurum'a gelmiştir. Esasen kamaları mevcut olmayan Rus toplarından teşkilat da yapılmamıştır.

4- Hükümeti müşkil bir vaziyette bırakmamak ve Mütareke ahkâmını tamamen tatbik etmek için son dereceye kadar çalışılıyor. Fakat millette hasıl olan hayat endişesi dolayısıyla malzeme-i harbiyeden hiçbir şeyin, hiçbir tarafa gönderilmesine imkan kalmamıştır. Şarki Anadolu vilayetinde endişe-i hayattan mütevellit cereyan-ı milli hakkında müteaddit maruzatımla makamat-ı aliyeyi tenvir eylediğimi zannediyorum. Ermeniler Kafkasya'da İslamlara karşı her türlü mezalimi yapmak ve imha politikasını takip etmekle beraber Sivas'a kadar gireceklerini de alenen söylemekte ve gazetelerinde de görülmektedir. Bundan başka (Poti, Sohumkale, Novrosiski). vesair Rusya sevahilindeki mevakiden motor ve gemilerle pek çok miktarda Ermeninin silahlı olarak Batum'a gelmekte olduğu haber alınmaktadır. Bunların ne maksatla toplandıkları da birer sureti elde edilen ve hülasası 9/8/1335 tarih ve 1260 numaralı şifre ile arzolunan ve Wilson'la Clémenceau ... yazılan telgraflardan anlaşılmaktadır. Rumların da Pontus hükümeti teşkil emeliyle nasıl çalıştıkları ve bu gayeyi temin için Trabzon ve Samsun havalisine akın akın çetelerle esleha ve mühimmat çıkardıkları ve Sohum'da mütemadiyen Rum gönüllüleri toplandığı ve şu suretle Rumiye gölünden Karadeniz sevahiline kadar Ermeni ve Rumların fiilen silahlandıkları ve fikren de emellerini istihsale çalıştıkları ahalinin tamamen malumdur. Bunları haber alan ve yakında büyük bir tehlikeye maruz kalacaklarını anlayan ve hükümetin buna karşı bir tedbir ve icraatta bulunmadığını gören Şarki Anadolu vilayati ahalsi kuva-yi milliyeye istinaddan başka çare olmadığını kani olmuştur. İzmir vekayi-i elimesiyle Kafkasya'daki imha-yi İslam

fecayiinin temadisi havf ve endişesidir ki derhal Erzurum'da milli bir kongre akdine badi olmuş ve malum-i Samileri olan mukarreratı ittihaz eylemiştir. Süngü ve balta felaketinden pek ziyade yılgın ve uyanık olan halk arasında bu malzemenin gönderilmemesini Mütareke'yi ihlal mahiyetinde telakki eden bir ferd bile yoktur. Halk, hükümet-i seniyemizce bu safhanın İtilaf devletlerinin nazargah-ı ittila ve insafına tevdi olunmasını rica etmektedirler. Gayr-i kabil-i cerh olan beyanat-i vakıya rağmen sürgü kolu ve kamaların sevkinde ısrar olunmasını, milletin silah ve cephaneden tecrid ile Ermeni ve Rumların süngü ve baltaları altında öldürülecekleri hükmünün verilmiş olduğuna delil addedeceklerini ve bu suretle rezilane ölmekten ise fedakarane ifna-yı hayat eylemeyi göze aldıklarını söylüyorlar.

5- İzmir fecayiini ve diğer işgalleri havi mektupların zabitan ve efrada gelmesi ve memleketin peyderpey işgali için sulhün kasden uzatıldığı kanaati ve buna rağmen sürgü kolu ve kamaların sevkinin devamı ve buna karşı vaki olan galeyanın şüyu üzerine zabitanaya kadar sirayet eden firar vukuatı pek arttı. Ve korkunç bir şekle girdi. Her türlü tedabire müracaattan geri durulmamakla beraber henüz önüne geçilmeye muvaffakiyet hasıl olmadı. İzmir'den gelen mektuplar, ordunun silahı alındıktan sonra İzmir ve civarının Yunanlılara çığnettirildiği ve Müslümanların öldürüldüğü mahiyetinde olduğundan buraların da aynı tarzda Rumlara ve Ermenilere verileceği ve İslamların ayaklar altında çığnetileceği kanaati silahlı ve müctemi firarların tezayüdüne amil oldu. Ahval bu merkezde iken sürgü kolu ve kamaların hangi tarikle olursa olsun sevkine teşebbüs vahim akibetler tevlid edecek ve belki bir anarşiye ve bilnetice bütün eslahaya ve cephanenin yağma edilmesine ve balada arz bulunduğu vechile bu hususta hassasiyet peyda etmiş olan efrad ve zabitanın milletin hareketına mümaseten milletin karışmasına ve ordunun hükümetin elinden çıkmasına müncer olacaktır.

6- Ahalinin sulh takarrür ve milletin mukadderatı taayyün edinceye kadar sürgü kolu ve kamaların Erzurum'da muhafazasını rica eyledikleri ve görmüş oldukları felaketlerin acılarını henüz unutmayan bu masum milletin sırf hayat ve namus korkusuyla kalbinden kopan feryad ve kararının muhalif-i mütareke şeklinde General Milne'ce vaki olan kanaatin tashih ve bu mıntıkada yaşayan insanların da bir hakk-ı hayat ve namusa malik olduklarının ve bu hak ve namusun siyanet ve muhafazasının halen haiz-i nüfuz ve kudret olanlarla temin buyurulmasını, hükümet-i saniyemizin teşebbüsatından ve

hükümet-i itilafiyenin hissiyat-ı adile ve insaniyet perveranelerinden bekledikleri maruzdur.

15. Kolordu Kumandanı Mirliva Kazım Karabekir

10 / 8 / 1335

107/49

Özeti: İngiltere Heyetinin Sinob hakkındaki raporu.

a). Suret

İngiltere fevkalade komiseri mahiyetinde evvelce İzmir İngiliz Konsolosluğu'nda bulunmuş ve Rum-Ermeni meselesiyle işgal eden Binbaşı Simid ve İngiliz Bahriye yüzbaşlarından Silayt ile refakatlerinde evvelce teba-i Osmaniyeden olan tercüman İngiliz gönüllü askeri Monakyan ve Dahiliye Nezareti muhacirin müdüriyeti umumiyesi İskan Müdürü Mümür Bey olduğu halde Korbinya harb sefinesiyle 6/7/35 öğleden evvel Sinob'a geldikleri ve başlıca emval mefrukenin iadesi inzibat ve asayiş ve iâşe hususâtı ile köy bekçileri teşkilatı olup olmadığı ----- ahval ziraiye muhacirin ve mülteciler mesaili ve Müdafa-i Hukuku Milliye Teşkilatı ahali yanında silah olup olmadığı itihatçı memur olup olmadığı ve Kuva-i Askeriye mevcut bulunub bulunmadığı bekçi teşkilatından hristiyan köylerine hristiyan ahaliden bekçi tayini Sinob civarının mühacir iskanına müsaade olup olmadığı itihatçı memur olup olmadığı ve tehcirde hükümete yardım eden kimse bulunup bulunmadığını tahkik ve tedkik etmişlerdir.

İta olunan cevabda inzibat ve asayişin pek mükemmel olduğu ve hercins ahalinin her suretde taht-ı emniyetde bulunduğu ve ancak İzmir vakası üzerine ahalinin heyecan ve galyanda olduğu Karadeniz sahiline bir kuvvet çıkarılacak olursa o zaman ahalinin sırf memleket ve hayatlarını muhafazaya kıyam ettikleri takdirde zabt edilemeyecekleri ve bekçi teşkilatının mevcut olduğu ve ancak bu maksadla ahali elinde silah bulunduğu cevabı verilmiştir. Binbaşı Simid Müdafa-i Hukuku Milliye Teşkilatı'na karşı Türkiye'nin hukukunu vesait siyasiye ile müdafaya çalışması daha hayırlı olacağı memleket hukukunu silah ve kuvvetle müdafa etmesi gerçi birkaç günlük muafakiyet temin ediyorsa da bu muafakiyetin pek az itidav edeceği ve nihayet yine mağlub düşeceği mutalasında bulunmuştur. Binbaşı Simid'in ve ahvalinden Türk ve İslamlar

aleyhinde olduğu ve Rusya'dan gelen Rum muhacirlerinin Trabzon ve Samsun ve bütün Karadeniz sahilinde iskanı tasavurunda bulunduğu tam istifade tahkikatından anlaşılmıştır. Bunların Karadeniz sahilini teftişe çıkmalarının Bolşeviklerin Batum ve civarını tazyik etmeleri keyfiyetinin Karadeniz sahiline olan aksi tesirini ve Müdafa-i Hukuku Milliye Teşkilatıyla ahali yanında silah bulunub bulunmadığını anlamak maksadına maruz olması memuldur Binbaşı Simid Karadeniz sahilinde Pontus hükümetinin teşkili mutasavur olmadığını söylemiştir. Binbaşı Simid on beş gün kadar sonra tekrar Trabzon'dan Sinob'a uğrayacağını istihbar eylediği maruzdur.

Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuad

15 Ağustos 1919

b). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

İngiliz Binbaşlarından "Simid" riyaseti altında icra-i Sinoba gelen heyet-i hakkında Yirminci Kolordu Kumandanlığı'ndan verilmiş malumatın bir sureti menzur buyrulmak üzere melfufen takdimi huzur-u fehimaneleri kılındı. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı Namına

17 Ağustos sene 1335

107/50

Özeti: Soma ve civarında İngiliz Heyeti ile ilgili.

a). Hulasa

Soma civarında dolaşan İngiliz Heyet-i Reisi Ceneral Mıstr Hanri ile Kuva-i Milliye ve esasi idaresinde vuku bulan mulakatda ne yolda muhavere ceryan ettiği on dördüncü kolordu tarafından zabt edildiği zabtnamenin bir sureti gönderildiği Harbiye Nezaret aliyesinden bildirilmektedir. Mezkur zabıtnamede mumâ-iley Ceneral taleb ve maksadlarının ne olduğunu sormuş ve buna ruesa maksadları Yunanlıların mezalime karşı müdafayla çocukların masumların katline ve sefaletle mani olmak olduğunu ve yüzde onu Rum olan o havalide Rumların taht-ı hakimine giremeyeceklerini beyan eyledikleri Ceneralin İzmir sancağı ile Ayvalık kazasının sulh konferansının

mukereratıyla işgal olduğundan haberdar değil misiniz sualime mukabilen ruesa mevki müstahkemi olan İzmir'in mütarekenameye tevfikeyen işgal olacağını haber almışlar ise de buralarını Yunanlılar işgal ve tevsî işgal ile feca-i ya ika edeceklerini bildiklerini ve Ayvalığın mevki mükellemeye mevkuf bulunduğunu söylediler. Ceneral Yunanlıların bir çok mezalim ikah ettiklerine vakıf olduğuna ve bu halin Avrupa'ya yazılacağına beyhude kan dökülmemesini istediklerine ve o havalinin tayini mukaderatı birkaç aya mütevakıf olduğundan o vakte kadar bi tarafa bir mıntıka tayini ile tarafeyn tecavüze nihayet ermesine ve muhacirlerin yerlerine avdet etmelerine dair olan beyanat üzerine reisler Yunan mezalimine mukabeleye ve Bergama'dan hicret ile yollarda ve mezarlıklarda ölüme mahkum bulunanları kurtarmağa son derece azm ettiklerini ve hiçbir ferdin mezalimden mutevelit vahşet sebebiyle avdete cesaret edemediğini ve avdetleri matlum ise Yunanlıların oradaki tahliyesini mahali işgal lüzume ise İngiliz müfreze-i askeriyesi ikamesi kafi olacağını ifade ettiklerini Ceneral Yunan askerinin çekilmesi konferansı kararına bu da iki aya mütevakıf olduğundan Yunan askerinin İngiliz zabitan idaresini tevdihini mezalimin devamını mani olacağını ve umum işgal kumandanı Ceneral Milana bu işe tayin olunca derhal Yunanlıların oldukları yerde kalmalarını emrederek her yede hareketi askeriye durduğunu ve bidayet işgalindeki faciyanı haberdar olmasına Düvel-i İtilafiyenin bundan meşgul olamayacakları söylemesi ile ruesa İngiliz zabıtının insaniyetine ve namuslarına itimatlarına ber kemal ise de Yunan Ordusu bir alay yağmayir haşaratdan mürekeb olduğundan fiili işgalindeki mezalim mümesillerin gözü önünde icra edildiği halde önüne geçilemediği halde bibaen aliy İngiliz zabıtları idaresinde de olsa Yunan askeri buldukça kimsenin memleketine geçemeyeceğini ve daha on beş gün evvel Cumalı ve Cergel karyelerinin ilhakı ve oralarda tekerür eden tecavüzet faciyanı bunu ispata kafi olduğu ve oralara kadar birlikde gidilirse maruzu faciyanı olan kız ve masumları birer birer göstereceklerini söylediler ve bunun üzerine Ceneralin ruesaya masum ve müdafî vaziyette bulduklarına kanaat hasıl ettiğini ve keyfiyeti Ceneral Milene ve sulh konferansına ve iblağ edeceğini beyan ve ruesasında mumâ-ileyhe teşekkürle kısın gururundan evveli Bergama'yı tahliye ettirilmesini rica ettikleri muharerdir.

b). Sulh konferansı tarafından merhus tayin edilmiş Kuva-i işgaliye kumandanı İngiliz Ceneral Milen tarafından Soma mıntıkasına gönderilen bir paşa bir binbaşı bir mülazımdan mürekeb İngiliz Heyet-i reisi Ceneral Mıstır Hanri ile Kuva-i Milliye

Kumandanı olarak Hulusi Bey ve Bergamalılar namına Hasan Bey, Soma Heyeti namına Mahmud Bey Efendi, Kırkağaç namına Hamedî Ahmed Efendilerle resmi mulakat berçevi atidir. Tercümanlık vazifesini heyete mulhak Osmanlı murahası Ali Bey yapmıştır.

Ceneral: Mutelebatınız ve maksadınız neden ibaretdir?

Heyet-i Milliye: Maksadımız Yunanlıların irtikab ettiği mezalim ve cinayete karşı müdafa etmek ve binaen aliye pek cüzi kısmını haber alarak talat edebildiğimiz facia ve mezalime irtiba edib zati devletlerine takdim kılınan rapor münderacatından anlaşılacağı vecihle çoluk çocuk ve masumların kesilmesini ve sefaleten önünü almaktır. Bu havali yüzde seksen yedi nisbetinde Türkdür. Hükümet-i Osmaniyenin teşkilinde dört yüz sene evvelden beri buraları Türk derebeyleri tarafından idare ediliyor. Türklerle meskun ve bilhare teşkil eden Osmanlı Hükümetinin adaletine iltihak etmiş bin senelik Türk Milletinin Türk toprağıdır. Bilhazıra öteden beriden gelen Rumlar hal hazırda ancak yüzde on nisbetinde bulunuyorlar. Düvel-i İtilafiyenin kabul ve ilan ettiği milliyet prensiplerinin vecihen tarihen Türk olan bu yerler yüzde doksan nisbetinde Türk halkı bu kadar vekaliyetde bulunan Rumların hiçbir suretle taht-ı hükmüne giremezler.

Ceneral: İzmir Sancağı Ayvalık Kazasının sulh konferansı mukaderatıyla işgal olduğundan haberdar değil misiniz?

Heyet-i Milliye: Biz yalnız Nefsi İzmir'in mevakı müstehkimeden bulunduğu mütareke ahkamına tevfikten Kuva-i İtilafiyeye tarafından işgal edileceğini haber almışdık. Yoksa Yunanlıların buyurduğunuz vecihle İzmir Sancağıyla Ayvalık kazasını işgal ve bu mıntıkanın haricine çekilmek suretiyle işgallerini tesviye ve bu derecemezalim ve facia ikah edeceklerini bilmez ve ümit etmezdik. Ayvalıktan bahsediyorsanız müsadenizle Ayvalık hakkında birkaç söz söylemek istiyoruz. Ayvalık Karasi dahilinde seksen senelik bir hayatı tarihiye malikdir. Buradaki Rumlar öteden beriden gemici miçhal sanatıyla gelerek İslamlara iltica etmiş Rumlardan ibaretdir. Nüfsu Ayvalık kasabası Ayvalık Kasabası Mekke Vakfıdır binde iki nisbetinde vergi verir.

Ceneral: Tekmil temaslarda bulunduğum yerlerde Yunanlıların bir çok yerlerde mezalim yaptıklarına vakıf oldum. Hüsnü neticeden semin olunuz isterseniz beni Samsun, Trabzon havalisindeki hemşerilerimden sorunuz orada insaniyete pek çok

büyük hizmetler ettim yapılan mezalim Avrupaca tamamiyle meçhuldür etti. Şimdi bir tahkikat yapıyoruz. Bunu rapor suretiyle sulh konferansı Ceneral Milene bildireceğim ve Avrupada hakikatı anlayacaktır. Binaen aliy şimdi tarafeynden beyhude kan dökülmesini arzu etmiyoruz.

Heyet-i Milliye: Biz her vakit bir müdafa vaziyetinde bulunuyoruz. Düvel-i itilafiye ile sulh akd ettik topumuzu, tüfeğimizi, mitrolyözlerimizi onların vaad ve ilan ettikleri prensiblere itimad ederek teslim edtik. Şimdi ellerimizde şuradan buradan tedarik edilmiş birer çürük tüfenk vardır. Bu tüfenklerde ellerimizden alınsa bile Yunanlıların yapmış oldukları mezalime nazaran bıçaklarımızla hatta dişlerimizle müdafa ederek ebrarı cinsimizi kurtarmağa çalışacağız. Bergama kazasından hicret edenlerin mikdarı altmış bini mütecavizdir. Bunlar Soma ile Balıkesir arasında yollarda mezarlıklarda aç çıplak yatıyorlar ölmeye mahkumdurlar. Mezalimin önünü almak için elden geldiği kadar çalışacak ve icab ederse bu zavallıları ve kendi kendimizi feda edeceğiz.

Ceneral: Tarafeyn hüsnü niyetle hareket etsin henüz sulh konferansınca buraların mukareratı tayin etmemiştir. Bu mukaderatın tayini ise birkaç aya mutevakıftır. Düvel-i itilafiye yalnız İzmir sancağıyla Ayvalık kazasında işgali askeri altına alınmasını karar vermiştir. Münasebeti dolayısıyla en yakın buluna Yunan askeri tarafından işgal edilmesi tensib edilmiştir. Sulh konferansının mukaderatı tayin edinceye kadar muvakat ve hiçbir hükm tezamüme etmeyen ik mil aralık bir torof bir mıntika hudud tayin edelim. Tarafeyn tecavüz etmesin mühacirleri teşvik ediniz yerlerine gitsinler.

Heyet-i Milliye: Yunanlıların yaptıkları mezalime göre muhacirlerden hiçbir ferd emniyet edip Yunan işgali altındaki yerlere gidemiyorlar. Çünkü tarihi beşeria kayıd ettiği teknil mezalim alenen icra edilmiştir. Eğer bu havali muhacirinin yerlerine iadelerini arzu ederseniz Yunan askerinin tahliyesiyle kabil olur. Şayet bu havalinin Düvel-i İtilafiyece muvaketen işgal askeriye altında vehamahal bulundurulması icab ederse Yunan orduları yerine bir İngiliz Müfreze-i askeriye ikamesi kafidir.

Ceneral: Yunan askerinin buradan çekilmesi sulh konferansının kararına badestedir. Bu ise iki aya mutevakıftır. Yunan askerinin idaresini İngiliz zabıtlarına tevdih edelim o vakit hiçbir mezalim icra edilemez. Ahali de mal ve mülklerine sahib olarak meskudane ihran evkaf ederler.

Heyet-i Milliye: İngiliz zabitanının hüsnü insanîyetine ve namuslarına imanımız kadar itimadımız vardır. Yalnız Yunan ordusu bir araya toplanmış haşerat kitlesinden başka bir şey değildir. Bunları emeli her türlü mezalimi icra etmek ve yağmagirlik etmektir. Nitekim İzmir'in hini işgalinde bütün Kuva-i itilafiye mümesilleri bulunduğu halde yapılan mezalim ve facianın önüne geçememiştir. Nasıl olur da bir zabıt bunların önünü alabilir. Yalnız Kınık nahiyesinde işar ve iaşe veahiri olmak üzere on milyon kiye mütenevi zahire nakil etmiştir. Vesati birçok milyon liraya mütecaviz itinanam ve sığır hayvanatı bırakmamış yalnız on beş gün makdam bin iki yüz hayvanı süreden Dikili'den Midilli'ye sevk eylemişlerdir. Binaen aliy Yunan askerinin zabt ve rabtı bir çapulcu guruğu bulunduğu ve buraların zabıtdarı gayrı kabul olduğu İngiliz zabıtına olan itimad-ı teamımız arz etmeğe beraber Yunan askeri buldukça hiçbir ferdin memleketlerine geçmeğe emniyet edememekde olduklarını arz eyeriz.

Ceneral: Ceneral Milenin umum işgal kumandanı oldu. Ben onun Ceneral Milen umum Kuva-i İşgaliye kumandanlığına tayin edildiği gibi ilk gün teşebüsü derhal umum Yunan ordularının oldukları yerde kalmaları için emir etti. Bu meyanda her cephede hareketi askeriye bulunduğu mahalde tevkif etti. Manisa cephesinde bulunan askerinin bulunduğu mahal pek fena bir mevki olduğu halde kumandanın telaki edilmiş ve edtikleri emre binaen böyle bir mevki karargah ittihaz ederek tevakuf etmeğe mecbur kaldılar. Buldukları mahalde askeri bir mevki mıntıkayı nazırının bir Erkan-ı Harb değil bir zabıt değil hatta bir çoban bile takdir eder. Tabidir ki kumandanın verdiği kıtayı bilmedikleri için de bu fena vaziyeti bir azimet bilerek Yunanlıların üzerine hücum edenler bilnetice kumandan emri hulasa olarak Yunan kıtatinin o mıntıkada ilerlemesine sebebiyet verdiler bir takım facia yapmıştır. Yunanlardan düvel-i itilafiye meshul olamaz çünkü malumatı yoktur.

Heyet-i Milliye: Esna-i işgalde bu gibi mezalim hakkındaki mutelanızı kabul edelim. Fakat on beş gün Mokdom, Cumalı ve Hanger karyeleri kamilen yakılmışdır. Cengede mecruh düşmüş bir ihtiyar diri diri israh edilmesi ve bu facia Fransız heyetine gösterilmiş Çengede ayağı kırılan bir kadın üzerinden on iki Yunan efradı geçmiştir. Daha buradan dört gün mukadem Dağıstanlı köyünden kaldırılan zavallı dört İslam kadınının bekaretleri izole edilmiştir. Müsaade ederseniz Dağıstan Köyüne kadar refakat edelim. Bu faciaya maruz zavallı masum kıstarı gösterelim İzmir vilayeti Düvel-

i itilafiyenin kontrolü altında olduğu halde bugün İzmir mapushaneleri Türklerle doludur ve hiçbirimiz İzmir'e gidemiyoruz.

Ceneral: Şimdiye kadar vuku bulan takikat ve temasda sizim masum ve müdafa-i vaziyette bulduklarına kanaat hasıl ettim. Tekmil söylediklerini not ettim. Bunları harfiyen sulh konferansı merhusu olub İstanbul'da bulunan Milenin mufasal suretde bildireceğim kendileri geldiğinde gördüğüm mezalim ve faciayı bilzat kendisine anlatacağım ve tabi ki Ceneral tarafından mesele sulh konferansına yazılacaktır. Ben hissiyat insaniyet dairesinde hareket eder ve elden geldiği kadar hakikatı Avrupa'ya anlatılmağa çalışacağım.

Heyet-i Milliye: Sarfı bir hissi insani ile vazife-i insaniyeni icra ve Yunanilerin yaptığı mezalim bilzat tahkik etmek için buralara kadar teşrif ettiğinizden dolayı millet namına teşekkür ederiz. En büyük halimi beşeriyet olan İngiltere namına sizden talep ve rica ederiz kış geliyor Bergama havalisinden hicret eden iki bin mütecaviz kadın, çocuk, ihtiyarlar Soma ile Balıkesir arasında kırlarda mezarlık arasında kalmıştır. Aç ve çıplak öleceklerdir. Bunların bir an evvel memleketlerine gitmeleri için Yunan askerinin Bergama'dan çekilmesini tekrar İngiliz hükümeti namına sizden rica ediyoruz.

Ceneral: Yakın olan muhacirleri göster isterim ve yalnız gideceğim siz zahmet etmeyiniz diyerek veda eder.

Mülkiye kaimakamı belediye reisi refakatinde olduğu halde muhacirini ziyaret etmiş.

Mukamele Heyeti

Kırkağaç Heyeti namına

Hadimi Ahmed Efendi

Bergamalılar namına

Hasan Bey

Soma havalisi namına

Mahmud Efendi

Kuva-i Milliye Kumandanlığı namına

Hulusi Bey

Mumâ-iley Beylerin ayrı ayrı ifadeleri alınarak bade tavsîd edilmiştir.

c). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Soma civarında dolaşan Ceneral Henri idaresindeki Heyet-i İtilafiyenin Kuva-i Milliye ve esasıyla muhaveresi Ondördüncü Kolorduca mufosolan zabt edilmiş olduğundan bir sureti merbuten takdim kılındı. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

21 Cemaz-i Evvel 335

107/52

Özeti: Yunanlıların Menemen'deki işgali.

a). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Ondördüncü Kolordu Kumandanlığı'ndan 18 ve 19 haziran tarihinde alınan telgrafnamelerin hulasaları bervecizir maruzdur.

1. 17/6/35 öğleden beri Menemen'de ahali-i İslamiye aleyhinde bir katliam yapıldığı ve memurin-i mahaliyenin hemen kamilen katl edilmiş olduğu İzmir'den gelen şimendüfer yolcularından ve diğer menabiden istihbar kılınmıştır(Bu haberi Menemen ahzı asker reisinin merbut telgrafi teyid eylemekdedir.).

2. İki bin kadar Yunan kuvveti Dikili'den hareket ederek 19/6/35 de Bergama'ya taaruza başlamışlar ve Bergama'yı işgal etmişlerdir. Yunan kuvvetleri girdikleri köyleri kamilen işrak etmekte ve fevkkalade barbarcasına hareket eylemekte oldukları ve teknil Bergama civar ahalişi hicret eylemekte buldukları ve ahali-i İslamiye fevkkalade galiyanda olub her tarafda müdafa-i vatan arzusu tedayüd eylemekte ve milli kuvvetler halinde düşmanla müsademata devam eyledikleri bildirilmektedir. O havalide bulunub sükunu asayişini temin vazifesiyle muzaf olan kıtaat bu vaziyet karşısında bir müşkul bir vaziyetde kalmaktadır.

3. Yunanlıların İzmir'den sonra istila eyledikleri diğer taraflarda ve bilhassa son günlerde Menemen ve Bergama havalisinde yapmakda oldukları barbarcasına hareket

ve katli tarihte misline tesadüf olunamayacak bir vahşeti bulmuş ve geçmiştir. Bunun önüne durm için ya Yunan istilasının önüne siyaseten geçerek memleketi mahv ve harab ettirmemek ve biçare ahali islamiyenin hayat ve namuslarını düvel-i itilafiyeye muazamanın taht-ı zama ve kefaletine aldirmek veyahut bilzat askerimiz vasıtasıyla ahali memleketimizi siyaset eylemek üzere seferberlik ilan edilmek elzem bulunduğunu arz eylerim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

21 Haziran 335

b). Suret

Harbiye Nezaret-i Celilesine

Fevkalade müstahceldir.

Kaza kaimakamı şehid ve ahaliden iki yüze karib şehid ve meruh gaib miktarı mechul ve şube kasabasından yüz seksen beş lira zayıdır. Büyük hakaretlere maruz kalarak hayatımı kurtarabildiğim gibi vaziyet-i hazıraya hattı hareketimin tayini ve vukuat 17 Haziran sene 35 Salı günü olduğu.

Menemen Şube Reisi Hakkı

19 Haziran 35

107/53

Özeti: İşgal bölgelerine sevk edilen kuvvetlerle ilgili.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

1. 25/Eylül/35 de bisalibi Ahmer treniyle Haydar Paşa'ya üçyüz, 28/Eylül'de 42, 30/Eylül'de seksen yarılı İngiliz askerinin Anadolu istikametinden geldiği ayrıca İzmitden de bahren yaralı sevk olunduğu haber alınmıştır.

2. Anadolu'da istikametinde Haydar Paşa'dan sevk olunan İngiliz kuvvetlerinin berveciatı istasyonlara indikleri beşinci kolordudan bildirilmiştir.

1200 nefer Eskişehir'den Konya istikametine geçmiştir.

1370 nefer Eskişehir'den geçerek Afyon Karahisar'a geçmiştir.

900 nefer 6 top Eskişehir'e,

900 nefer 2 top alayund istasyonuna inmişler Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

5 Teşrin-i Evvel 335

107/54

Özeti: Kuva-i Milliye'nin Çalışmalarına Karşı İstanbul'un Tedbirleri

Eskişehir mutasarıflığından 3 Teşrini Evvel sene 35 tarihli telgrafname suretidir.

Merkez limanın en büyük köprü ile diğer bir mahale Milli Kongre Heyet-i Temsiliyesi tarafından iki adet beyanname talik edildiği alessabah istihbar kılınması üzerine beyannameler celb edilerek tetkik edildi. Meal-i Kuva-i Milliye'nin meşruiyetini ilandan ve bugün alafranga saat ikide hükümet meydanlığında minimum memurini mülkiye ve askeriye, ulema, eşraf ve mutebaran ve tüccar ve esnaf zuranın mutasarrıf ve kumandanın arzuyu milliye etmeleri yani hükümeti hazıra ile irtibatlarını kat ederek Milli Kongre Heyet-i Temsiliyesi'nin kesb-i irtibat için kat-i teklifatta ve yine kabul edilmez ise bilcümle hazırunun ittihatıyla tayin edilecek zatın mutasarıf kadı ve kumandan vekili tayin edilerek arzuyu milliyenin taht-ı temine alınması temininden ibaretdir. Esasen halkın yüzde doksan dokuzu bu gibi işlerle alakadar olmadığı cihetle teşebbüsâtı vaka emsali misillü hiç yer sevaisi milliye vermemiş ancak mütecasirlerinin zahire için tahkikata tevsil edilmiştir. Netice başkaca arz olunacaktır.

3 Ekim 1919

107/55

Özeti: Yunanlıların İzmirdeki çalışmaları.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Beynelminel tahkik komisyonunca İzmir ve havalisinde ceryan eden tahkikat zabıtnamelerinin Yunan hükümetine tebliğinin mukarar olduğunu matbuat ve ajansların

tebligatından müsteban olmuştur. Bu karar tatbik edilirse o havalide Yunanlılar aleyhinde beyanatta bulunan şuhud-u islamiyenin isimleri Yunanlılarca öğrenilecek ve derakat bunların imhası cihetine gidilecektir. Binaenaliy bu karar sahih ise hükümet-i seniye şedideden itiraz edilmesi veya hiç olmaz ise bu zabıtnamelerin hükümet-i seniyede verilmesi emrinde teşebüsâtı lazimedede bulunulması müktezi olduğu ehemniyetle arz eylerim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

6 Teşrin-i Evvel 335

107/63

Özeti: Yunanlıların İzmir işgaliyle ilgili.

a). Suret

Buradaki İtalya mümesili siyasiyesi Kont Korolserge hükümeti metbuasından aldığı emir üzerine bu gün dersaadete mütevecihen azimet etmiştir. Kendisi dün nezdi aciziye geldiği gibi bu sabah da bendeniz ikametgahına gidib uzun uzadıya görüşdüm maksadı davet Mösyö Titan'ın bura vaziyeti hazırası hakkında malumat ve mutalatına müracatından ibaret olduğunu ve müddeti gaybubeti bir ay devam edeceğini söyledi. Kendisi muhtedir diplomat olduğundan Yunan işgalini nihayet verdirilmesine vesahayı taaliden İtalya'nın rakibsiz kalmasına matuf olan vesairle mutalibatına Roma kabinesince daha fazla bir ehemiyet verdirmeğe çalışacağını mucesundur Yunanlıların işgaline nihayet verilmesi hususundaki bu günkü mesaisini iştirakimiz tabi ise de bu devletin yarın ki istila amelicuayene karşı ne yapacağımızı düşünmek dahi şimdiden lazımdır. Ferman.

Vali Ahmed İzzet

8 Teşrin-i Evvel 35

b). Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Hükümet metbuasından alındığı emir üzerine İtalya bir ay azimeti dersadete gelen İzmir İtalya mümesili siyasi Kont Korol Serga'nın İzmir'den hissi mafarakatından veli

beyefendi ile vuku bulan mulakatında esbab seyahatı hakkında verdiği ifahat ile İzmir'in ve İtalya'nın suali mezkure hakkında eylediği ----- dair bazı mutalatı havi olarak vilayati müşarüleyhiden dahiliye nezaret celilesine mevrud ve nezaret aciziye telgrafnamenin bir sureti lefen takdim huzuru Samileri kılınmıştır. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

22 Muharrem 1338

18 Teşrin-i evvel 335

107/65

Özeti: Hilaf devletlerinin işgal kumandanlıklarına dair

a). Karadeniz: mevk-i müstehkim kumandanlığından 13/10/35 tarihli mevrud tezkere suretidir.

Teşrin-i evvelin onbeşinci günü hali hazırda Kilyos'da bulunan İngiliz Hintli askeri makamlarından çekdirilerek tahliye edileceği İngiliz kumandanı Kimakam Maklover tarafından Osmanlı heyet-i irtibat zabıtlığına bildirilmiş ve tahliye meselesinden dolayı Harbiye Nezaret-i celilesinde ve dersaadette İngiliz kumandanlığı tarafından malumat verileceği darkar isede hayli zaman mütevakkıf olduğu ve tarafımızdan bir an evvel müracat edilmesi iltimas edilmiş olduğundan Hintli askerlerin tahliye edeceği mezkur mıntıkanın askerimiz tarafından işgal-i için mülga olunur. Birinci ağır topçu taburu müfrezesinde emir verildiği beray-ı malumat maruzdur.

b). Maruz-u Çaker-i keminaleridir.

Karadeniz boğazının Rumeli cihetinde bulunan İngiliz kuva-i işgalîyesinin pek yakında İngiltereye azimet edeceklerinden dolayı yerlerine Osmanlı zabitan ve askerlerinin ikame edileceği ve Anadolu cihetindeki Fransız kıtaatının ise şiredilik yerlerinde kalacağı İstanbul düvel-i mühtelife namına Amerika/ vazıh edilmiş bulunan tahliyesine başladıkları mevkî müstehkim irtibat zabıtlığının İngiliz zabitan ve ifradattan suret-i hususide vuku bulan istihbaratına itafen Karadeniz mevkî-i müstehkim kumandanlığından bildirilmiş idi. Tahliye edilecek kıtamız tarafından işgal

için emir verildiği izam olunur. Mevk-i mustehkim kumandanlığından murud tezkere suret-i merbuten tanzim kılınmıştır. Ol babda emr-ü ferman hazret-i vilyyülemrindir.

Harbiye Nazırı

21 Teşrin-i Evvel sene 335

107/66

Özeti: Diyarbakır'daki aşiretlerle ilgili

a). Diyarbakır'den Harbiye Nezaretine mevrud şifredir.

Şumr asairinden Meshal Bey burada İngilizlerle aşireti arasında vuku bulan müsademeleri berveci ati hikaye eylemiştir.

1. Bir ay kadar evvel Nusaybin'in on saat kadar cenubunda tafimi nam mahalde Deyrizar cihetlerinden üç otomobil ve sarçeye aid, kırk jandarma gelerek şehrin bir fırkasına aid dört yüz koyunu alıb götürerek üzerlerine hücum ederek kuvvetleri istirdad etmişlerdir. Kendilerinden bir mecruh bir maktül jandarmadan sekiz mecruh ve maktul düşmüştür. Maktüllerin tüfek ve atlarını almışlardır. Bir şems atlısı otomobile hücum etmiş ise de mızrağı otomobile çeliğine rast gelmiştir. Otomobiller gruba kadar mitralyözle müdafa ederek grubdan çekilmişlerdir. Jandarmalar müsademe akabinde kaçmışlardır.

2. Mezkur vakadan on gün sonra Musul hakim siyasiyesi veçmanın kumandasında dokuz zırhlı ve bir mikdar Yezidi atlısı sincar civarında Fotonya gölü yakınında bulunan şemr fırkasına hücum ederek üç bin koyunlarını almışlar ve otuz çadırı yağma etmişler ise de şemirler tarafından dihata ederek koyunları istirdad etmişlerdir. Yakından edilen ateşle bir otomobil şok atlanmış ve sekiz sandık fişenk, üç el dürbünü, bir av tüfeği, iki rovolvel, bir İngiliz bayrağını itenam etmişlerdir. Sakatlanan otomobil diğer otomobiller müsademededen sonra cebir suretle götürmüşler bu müsademede Yezidiler de üç maktül üç mecruh ve bir İngiliz maktül ölmüş şemirle bir maktul sekiz mecruh vuku bulmuş mecruhlardan üçü sonra ölmüştür.

3. Halep'deki beşinci süvari fırkası kumandanı şemirlerin Gazze evlerine tecavüztatdan şikayet ederek kendilerine ceza-i nakdi ----- alınmasını bana yazmış ise de Meshal

Bey'in ifadesine ve tahkikatına nazaran asıl tecavüz İngilizler tarafından vaki olmuştur ve evvel suale cevap verilmiştir. İngilizler çöldeki kışın şemrin istifade edeceği bütün otları yakmışlardır. Bundan da maksadları şemri tazyik ederek taht-ı nüfuzlarına almaktır. Meshal Bey otlak olmadığından bu sene ancak sincar cenubunda İngiliz mintika nüfusunda otlak bulabileceklerini İngilizler buraya gitmeyle müsaade etmiyorlarsa muharebeden başka çare olmadığını söylüyor.

4. Meshal Bey Mardin'e muvasaladlarında Amerika Heyet-i Reisi Harburd ve Fransız Yüzbaşı Mösyo Labond'la görüşmüştür. İngilizlerin tecavüzatından idaresinden arasından şikayet ederek eğer Cezire-i Arap Hükümet-i Osmaniye idaresinde bırakılmayacak olursa Cezire-i Arap'ta bulunan ve iki yüz bin tüfekte malik olan asairin İngilizlerle muharebeye mecbur olacağını elyevm halife-i nişanımızın emrine teban sukutu muhafaza edeceklerini bu babda Amerika ve Fransa'nın adaletine intizar edeceklerini söylemiştir. Meshal Bey'in ifadelerini nota etmiş oldukları maruzdur.

13. Kolordu Kumandanı Cevdet

13. Teşrin-i Evvel 335

b). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Şemr asairleriyle İngilizler arasındaki münasebet ve müsadematı ve Şemr sancağına Ceneral Harburd ve Fransız Yüzbaşı Labond ile mukamelatı tahsisatına ihtiva eden 13. Kolordunun şifresi sureti merbuten takdim kılınmıştır. Ahiren Irak'dan Haydarpaşa'ya geldikleri sabit olan ve mikdarı 642 kişiye balı olan İngiliz mecruhundan bazılarının ağız, kulak ve burunlarının kesilmiş olduğu anlaşılmıştır. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

20 Teşrin Evvel 335

107/74

Özeti: Edirne ve Trakya'da işgallere karşı yapılan mitingler.

a). Suret

23 Teşrin-i Evvel 335 tarihinde Edirne’de akd edilen mitinge dair Hariciye Nezaret-i Celilesine miting heyetinden varid olan telgrafname suretidir.

Bugün 23 Teşrin-i Evvel 335 tarihinde saat sekiz buçukda Edirne’de Sultan Selim Cami’nin havrusuna bütün Edirne şehrinin ahalişi ictimağ ederek mukereratı atiyeyi itihaz ve hükümet ile şarkda düvel-i muhtelif mumesillere ve şark ordusu kumandanlığına iblana karar verilmiştir.

Madde 1. Trakya birdir intizam kabul etmeyiz.

Madde 2. Paris Sulh Konferansı kararıyla Türkiye sulhunun esnai tetkikinden nazarı dikate alınmak şartıyla Bulgar idaresine terk edilen dört yüz on binden ibaret yalnız Türk ve Müslüman olan dağlarımızın hiçbir vakit Trakya’dan ayrılmasını kabul emdeyiz.

Madde 3. Eskiçe’ye muvakat bir işgal mahiyetinde sevk edilmesi mukarar Yunan müfrezesi yerine dün bir köye bir fırka Yunan Askeri gelmiş olmağla bunun hudud dahilinde ve Yunan idaresinde yalnız ve yalnız olan Eskiçe’ye yer tutamayacağı katiyen beyan eyleriz.

Madde 4. Şu muhak matlubatımızdan bir nefer Trakyalı Kanlıca’ya kadar vaz geçemeyeceğimizi biz Trakyalılar bu hattın müdafasını arz ile kesbifa mubahat eyleriz.

23 Teşrin-i Evvel 335

b). Huzur-u Sami-i Hazret-i Sadaretpenahiye.

Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Edirne’de Sultan Selim Camisi yakınında 23 Eylül 335 tarihinde ictimağ eden bütün Edirne ahalisinin Trakya hakkında ittihaz eylediği mukarerata dair miting heyetinden varid olan telgrafname şayan ehemniyet olmağla bir sureti lefen takdim huzur-u samileri kılınmıştır. Ol babda emrü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Namına

30 Teşrin-i Evvel 35

107/79

Özeti: İzmir Rum Metropolit'i'nin basında yer alan haberlerle ilgili yorumları.

a). Huzur-u Sami-i Cenab-ı Sadaretpenahiye

Keyfiyetin matbuat ile suret-i münasebede taksimi menut rey sami asfınameleri bulunmuş olmağla ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Dahiliye Nazırı

6 Teşrin-i Sani 335

Dahiliye Nazırı bu yazıyı Sadaret'e göndererek durumun basın aracılığıyla teksip edilmesini söylemiş.

b). Aydın Vilayeti'nden alınan 3 Teşrin-i Sani sene 35 tarihli telgrafnamenin sureti.

İzmir Rum Metropolit'i'nden Patrikhane'ye vaki olan işar-ı ve delaletiyle güya burada idame-i memuriyet edebilmekde olduğu ve dersaadet gazetelerinden bazılarında şu günlerde sık sık yazılmaktadır. Mezkur gazetelerin kıymet ve mahiyeti malum olduğundan derh edeceği hezeyan bendenizce şayan ehemniyet görünmez ise de neşriyat ve vakanın efkar-ı umumide hasıla getirebileceği zehanlar bilnetice mesalik-i sektedar eylemesinde ihtiyat olunur. Malumatım olmaksızın böyle işarda bulunması ihtimali üzerine Metropolit Efendi bir celb istizah edilmekde ne Patrikhane'ye ne de başka mahal böyle bir işarda bulunmamış olduğunu kati bir lisan ile beyan ve ancak kablın işar-ı burada anasını gayri müslime hakkındaki vilayetin muamele-i meşguliyetini bildirmiş olduğunu ityan eylemek arz-ı malumat olunur.

107/80

Özeti: Harbiye Nazırı'nın Protestosu

a). Suret

Mahreci:Bandırma

Harbiye Nezaretine

Fırka 61 Kumandanlığı'ndan mevruud 3/11/35 tarihli rapor sureti berveçizir arz olunur.

Yunanlıların birkaç günden beri gittikçe mütezaid bir kuvvetle bir muharebeye sebebiyet verilmemiş olduğu halde tahruzatı ve tecavüatda bulunmaları cidden şayana dikkatdir. Fırkaca Soma Cephesinde bulunan İngiliz Mümesili nezdinde protesto edilmiş olmağla beraber dersaadetce müstehcalen ve müessih bir surette teşebbüsâtı siyasiyede bulunularak tecavüat-ı vakaya nihayet verilmesi esbabının istikmalini ve keyfiyetin emir ve imbasını arz ve istirham ederim(Suret).

Madde 1. Yunanlılar bu gün dahi bir alaydan fazla piyade, bir alay süvari ve iki batarya top ve müteadid makineli tüfeklerden mürekkeb bir kuvvet ile Sona Cephesine iki günden beri vuku bulan taaruzlarına devam etmiştir.

Madde 2. Sağ cenahı Hacı Kerim ve sol cenahı Tuzcu Efendi idaresinde kuvvetlerimizin şiddetli mukabeleleri karşısında pek ziyade telefata vererek tevkife mecbur kalmış ve yalnız merkezde bir iki noktayı elde edebilmiş ise de bu anda iş bu mukuatın da istirdadı için mukabil taaruz icra edilmektedir. Muharebeye bütün cephede kemal-i şiddetle devam ediyor neticesi ayrıca arz edilecektir.

Ondördüncü Kolordu Kumandanı

b). Maruz-u Çaker-i Kemineleridir.

Ondördüncü Kolordu Kumandanlığı'ndan mevrud şifre ile Ceneral Milen'e yazılan cevap sureti leffen Huzur-u fehimanelerine takdim kılınmıştır. Mümessiller nezdinde vaka-i halin şiddetle protesto edilmesini rica ederim. Ol babda emr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Harbiye Nazırı

5 Teşrin-i Sani 335

c). Suret

Ceneral Milen Hazretlerine

Fi 5 Teşrin-i Sani 35 tarihinden beri Yunanlılar Soma Cephesinde bir alaydan fazla piyade ve bir alay süvari ve iki batarya top müteadid makineli tüfeklerden mürekkeb bir kuvvet ile taaruzlarına devam etmekte oldukları Ondördüncü Kolordu'dan 3/11 tarihli şifre ile bildirilmiştir. Soma ahalisinin 3/11 tarihli telgrafnamesinde de İngiliz Ceneral'i

Hamburi cenaplarına taht-ı sebare olunub tarafına meblağ müşarül ileyhin verdiği teminat üzerine muhacirin iltica ettiği mıntıkada sekene-i dahile ile birlikte hususatı zatiyeleriyle meşgul ahali islamiyeye 31 Teşrini Evvel'de ani bir suretde tecavüz ve katliam icrasına mübaşeret ve kurayı ihrak etmekde oldukları iş'ar olunur. Zat-ı Aliyelerinin Yunanlıların tecavüz etmeyeceği hakkında vermiş oldukları teminat üzerine birçok gayretler sarfiyla, bash-ı nasihatlerden Kuva-i Milliye'nin taaruz etmelerine şimdiye kadar muhalefet olunmuş ise de Yunan taaruzlarına karşı verilen vaat ve teminatın yalnız kendilerini oyalamak maksadını müpteli olduğunu hissedecek felaketi de ahali ve Kuva-i Milliye'nin her türlü hareketine muavenet etmek müşkülleşeceğini arz eder ve zat-ı alileri tarafından verilen emrin bu suretle Yunanlılar tarafından vuku bulan taaruzlara naks edilmiş olmasından hasıl olacak hadisat-ı elime karşısında akacak kanların manevi mesuliyetinin kabul edilmeyeceği nezdinde arz ile Yunanlıların şu hareketi bağıyanesinde alilerinde kemal-i tesirle protesto ederim.

Harbiye Nazırı Cemal

5/11/35

107/85

Özeti: Rumların İzmir ve çevresinde yapmış oldukları katliamla ilgili.

Makam-ı Sami-i Sadaret-i Uzmaya

Devletlü Fehametlü Efendim Hazretleri

Mükerreren arz edilen esbab dolayısıyla Çatalca Livası'nın ati-i karikde maruz kalacağı kavien merhuz bulunduğu fecaye bugünlerde de yeniden serzevi zuhur olan vakayı ile sabit bulunmağla mevat-ı atiyedeki husus nazar-ı alilerince derpiş buyrularak vikaye ve hayatımız için berveçizir maruzata ihzar kılındı.

1. 25 Mayıs 335 tarihli Silivri'nin Çatalca Karyesi'nde Jandarma Karakol yerli Rum ahali tarafından abluka edilerek efradın kolları bağlanmış ve bütün karakol eslihası müsadere edilmiştir.
2. 26 Mayıs 335 tarihinde Silivri'de Mehmet Ağa'nın süt arabasındaki bargilleri Fenar Karyesi civarında yerli Rumlar tarafından sirgat edilmiş.

3. 25 Mayıs 335 tarihinde Celaliyev Karakol Muavini Hüsni ismindeki Jandarma karye civarında yine yerli Rumlar tarafından parçalanmak suretiyle katl edilmiştir.

4. 25 Mayıs 335 tarihinde Çatalcalı Hasan Çavuş isminde bir çiftçi dağdan odun getirirken kasaba civarında önüne çıkan bir Yunan neferi tarafından maiyeti sual ve Türk olduğu ifade edince derhal hamili olduğu kasaturasıyla cehr edilmiştir.

5. 26 Mayıs 335 tarihinde Çatalca'ya tabi Tayahatun Karyesi'nde Mualim Şükrü Efendi kasabaya gelmek üzere Çatalca İstasyonu fîrudunda orada bulunan Yunan askerleri tarafından hamil olduğu kasaturalarıyla takib ve tehdid edilerek üzerindeki evrak ve bir çakı ile hududu mevcudası alınmış ve dövülmüştür.

6. Çatalca Livası'nın Yunan hakimiyeti altında bulunduğundan bahsle Rum Mektep talebeleri Yunan askerleri tarafından külliye ilhak meşidelere söylenilerek ve askeri talim ve manevra yaptırılarak ve bu münasebetle Millet-i İslamiye rencide edecek bir çok tefarühat vuku bulmaktadır.

7. Bunların mümakil daha birçok vüksatın kabribih vuku olduğu yine Yunan askerleri ve yerli Rum ahali tarafından İslam Ahali makam-ı tehde beyan edilmektedir ki bu ahvel karşısında gerek namus ve gerek hayatından zerre kadar emin bulunmayan Çatalca Sancağı Ahali İslamiyesi büyük bir havk ve heyecan içindedir. Mevad-ı maruz-u vesair celail ve amaratla sabit oluyor ki yakın bir zamanda Çatalca Sancağı İzmir'in duçer olduğu felaket ve faciaya maruz kalacak ve o vakayı müessine bir nümune olacağı kavien melhuz bulunduğu Çatalca Sancağı'nın üç kaza merkezinde yüzer kişilik İngiliz Kuva-i Askeriyesinin birer müfreze bulundurulmasıyla melhuz bulunan vekain önü alınarak hayat ve namusumuzu ancak bu suretle muhafazaya ve siyanet edileceğini veruh adaletin tamamı tatbik aynı tarih ile İngiliz mümessili siyasiyesine takdim kılınan arizada da istirham eylediğimizden ehemniyet mesele nezd-i devlet fehimanelerince de tashih ve tervih buyurulağı kanaatine binaen müşarülileyh nezdinde dalalet ve teşebbüs samilerinin buyurulacağına arıza müşarata ederiz. Ol babda ve her halde emr-ü ferman veliyyül emrindir.

Çatalca Livası Ahali-i İslamiyesi Namına Cemaat-i İslamiye Reisi

27 Mayıs 1335

107/97

Özeti: İtilaf Devletleri tarafından İstanbul'un İngiliz mandasında yönetilmesi ve İzmir ve Trakya'nın Yunanistan'a verilmesi

Suret: Harbiye Nezaret-i Celilesine mevrud şifre

Venizelos İsim günü olmak münasebetiyle Lüleburgaz'da kilise'de yapılan merasim hasebiyle Yunan Kumandanlığı tarafından asker ve Rum ahalisine hitaben kıraat olunan Venizelos tarafından gönderilmiş olan beyanatname İstanbul'un İngiliz mandası altında Osmanlı Hükümeti'nin idaresinde kaldığı ve İzmir ile Trakya'nın kamilen ve suret-i katiyede Yunanistan'a verildiği ve Trakya'nın işgali için hazırlanmış bulunan on bin askerinin pek yakında bu tarafa tahrik ettirileceği ve bu asilerin vurudunda buradaki askerlerin vazifesine hitam bulunması nazarıyla bakılarak bütün umurun gelecek askerlere devr-i lazım geleceği zikr edilmiş bulunduğu istihbar kılındığı maruzdur.

Birinci Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar

7 Kanun-i Sani 36

SONUÇ

Avrupa'lı devletlerin aralarındaki sömürgecilik faaliyetleri devletlerin kendi aralarında gruplaşmalarına neden olmuş bu gruplaşmalar sonucundada 1.Dünya Savaşı patlak vermiştir. Savaşın görünen nedeninin Avusturya Macaristan veliahdının Saraybosna gezisi sırasında bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi başlangıç noktası gibi görünsede asıl nedeni devletlerin aralarındaki ekonomik çekişmeydi. Bu çekişme sonucunda Avrupalı Devletler İtilaf ve İttifak bloğu adında iki gruba ayrılmışlardır.İki grubun güç dengelerine bakacak olursak İngiltere ve Fransa'nın içinde yer aldığı İtilaf bloğu Almanya ve Avusturya-Macaristanın içinde bulunduğu İttifak bloğundan daha güçlü bir durumda idi.Savaşın ilk aşamasında Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilan etmişti.Ancak sonradan meydana gelen gelişmeler Osmanlı Devletini bi taraf seçmek zorunda bırakmıştı. Savaş'ın ilk döneminde İngiltere ve Fransa Osmanlı Devletinin jeopolitik önemi dolayısıyla tarafsızlığını destekliyordu. Ancak bu dönemde Almanya İtilaf bloğuna karşı Osmanlı Devletini kendi tarafında savaşa girmesini istiyordu. Çünkü Osmanlı Devleti savaşa Almanya tarafında girerse Almanya İngiltere ve Fransa'nın sömürgelerine giden yolu kapamış ve savaş sırasında asker sevkiyatını önlemiş olacaktı. Bu düşüncelerden Almanya ve Osmanlı Devleti arasında antlaşmalar imzalanmış ve Osmanlı Devleti İttifak bloğunun yenilgisiyle sonuçlanmış ve İttifak bloğunda yer alan devletler teker teker barış isteklerinde bulunmuşlar ve antlaşmalar imzalanmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında Mondros Mütarekesi imzalanmıştır.

Osmanlı Devleti Birinci Dünya savaşına büyük umutlarla girmişti. Hem günden güne güç kaybeden ekonomisini yeniden güç kazandırabileceğini düşünmüş hem de kaybettiği toprakları yeniden kazanabileceğini düşünmüştü. Ancak savaşın sonucunda gelişmeler Osmanlı Devleti'nin umduğu gibi olmamıştır.Ülkenin ekonomisi iyice bozulmuş ve toprak kayıpları yaşanmıştır.İmzalanan Mütareke başata Osmanlı hükümeti tarafından ülke içinde memnun edici bir hava yaratmasına rağmen mütareke şartlarının uygulanmaya başlanmasıyla Türk Milleti için Milli Mücadele Dönemi başlatılmıştır.

Mütarekenin akabinde ülke içindeki duruma ekonomik, siyasi ve askeri yönden bakacak olursak mütareke şartlarının İtilaf devletleri tarafından uygulanmaya konulmasıyla başta Osmanlı Devleti içinde yer alan bazı azınlık grupları İtilaf devletlerinin kışkırtmasıyla zararlı faaliyetleri başlamış. Osmanlı Devletinin topraklarında hak iddia etmeye başlamışlardır. Ayrıca azınlıklar buldukları bölgelerdeki halka karşı eşkiyalık faaliyetlerine başlamışlar ve bölge halkına maddi ve manevi zararlarda bulunmuşlardır.

Ayrıca ülke içinde İtilaf devletlerinin isteği üzerine ittihatçı avı başlamış ve dönemin önde gelen ittihatçıları tutuklanmaya başlanmıştır.

Uzun yıllar süren savaşlar sonucunda ülke ekonomisi büyük sıkıntılar içine girmiştir. 1. Dünya savaşından sonra meydana gelen gelişmeler ülkeyi ekonomik yönden daha büyük sıkıntılar içine sokmuştur. Sanayi ve Ticareti elinde bulduran azınlıkların faaliyetleride ekonomiyi kötü bir duruma sokmuştu.

Ayrıca uzun yıllardan beri süren savaşlardan dolayı tarlalar ekilememiş ülke içinde hububat sıkıntısıda çekilmeye başlanmıştır. Hem halk açlık çekmeye başlamış hem askerler yiyecek ekmeklik bulamaz hale gelmişler. Devlet içinde bulunduğu ekonomik güçlükten dolayı memurlarına maaş veremez konuma gelmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu bu ekonomik durumu Osmanlı hanedanlığı hala anlamaz bir tavır içindeydiler. Şehzade Orhan kendisine verilen ödeneğin iase masraflarına yetmediği söyleyerek hükümetten ek bir ödenek istemişti. Ancak hükümet bütçenin buna uygun olmadığını belirtmiş ve red cevabı vermiştir. Ayrıca bu red cevabının diğer hanedan üyelerinede örnek olması düşünülmüştür.

Mütarekenin uygulanma aşamasında İtilaf devletleri mütareke şartlarını esas olarak Türk topraklarında haksız işgallere başlamışlardır. Bu işgallerle karşı halkı tepkisi göstermeye başlamıştır. Trakya bölgesinde Fransız kuvvetlerinin belli bölgelerde halkın elindeki silah ve eş-yayı toplaması üzerine Trakya bölgesinde milli direnç başlamış ve Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Güney cephesinde İngilizler ve Fransızlar bölgedeki azınlıkları kullanarak burada karışıklıklar çıkarmışlar ve Mondros Mütarekesinin 7. maddesini uygulamaya başlamışlardır. Bundan sonra İtilaf Devletlerinin Ege Bölgesinde de gerçekleşmiş. İzmir, Antalya Burdur, Ayvalık işgalleri başlamıştır

1.Dünya savaşının akabinde yaşanan bu olaylar zaten zor durumda olan Osmanlı Devletinin sonunun yaklaşmasına neden olmuştu. Bütün bu olaylar karşısında halk kendi içinde çözüm yolları aramaya başlamıştı.Bir kesim,güçlü bir devletin himayesine girerek bu durumdan kurtulacağını düşünürken bir kesim silahlı mücadeleye başlamış ve Milli Mücadele'nin ilk adımları atılmıştır.

KAYNAKÇA

A.AMD.MV 106/1, 106/2, 106/3, 106/5, 106/6, 106/9, 106/10, 106/11, 106/12, 106/13, 106/14, 106/15, 106/16, 106/17, 106/18, 106/20, 106/21, 106/25, 106/26, 106/27, 106/28, 106/29, 106/30, 106/32, 106/33, 106/34, 106/35, 106/36, 106/37, 106/38, 106/39, 106/40, 106/41, 106/42, 106/45, 106/46, 106/50, 106/55, 106/57, 106/59, 106/60, 106/62, 106/63, 106/64, 106/66, 106/67, 106/68, 106/71, 106/72, 106/73, 106/74, 106/75, 106/76, 106/78, 106/80, 106/81, 106/82, 106/87, 106/88, 106/89, 106/90, 106/95, 106/97, 106/98, 106/99.

A.AMD.MV 107/1, 107/2, 107/3, 107/4, 107/5, 107/6, 107/7, 107/8, 107/10, 107/11, 107/12, 107/13, 107/14, 107/15, 107/16, 107/17, 107/18, 107/20, 107/21, 107/22, 107/23, 107/24, 107/25, 107/26, 107/27, 107/28, 107/29, 107/32, 107/33, 107/35, 107/36, 107/38, 107/41, 107/42, 107/43, 107/44, 107/45, 107/46, 107/47, 107/48, 107/49, 107/50, 107/52, 107/53, 107/54, 107/55, 107/63, 107/64, 107/65, 107/66, 107/68, 107/72, 107/74, 107/76, 107/78, 107/79, 107/80, 107/82, 107/84, 107/85, 107/89, 107/92, 107/93, 107/97, 107/100.

AKŞİN, Sina (2004)., *İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele*, C.I Kültür Yayınları, İstanbul,

APAK, Rahmi (1990)., *Garp Cephesi Yayınları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,

ARMAOĞLU, Fahir, *20. yy Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınları, İstanbul, Tarihsiz

AYIŞIĞI, Metin (2004)., *Kurtuluş Savaşı Sırasında Türkiye'ye Gelen Amerikan Heyetleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,

BIYIKLIOĞLU, Tevfik (2004)., *Trakya'da Milli Mücadele*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,

GÖKBİLGİN, Tayyib (1959)., *Milli Mücadele Başlarken*, Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,

GÜRÜN, Kamuran (2005)., *Emeni Dosyası*, Remzi Kitabevi, İstanbul,

KÖSTÜKLÜOĞLU, Nuri (1999)., *Milli Mücadele'de Denizli, Isparta, Burdur Sancakları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,

- ÖZÇELİK**, İsmail (2003)., *Milli Mücadele’de Güney Cephesi (Urfa)*., Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,
- ÖZKAYA**, Yücel (2005). ve *Diğerleri, Milli Mücadele Tarihi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,
- SARIHAN**, Zeki (1993)., *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, C I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- SELVİ**, Haluk (2004). *Ermeni Sorunu*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya,
- SELVİ**, Haluk (2000). *Milli Mücadele’de Erzurum*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara,
- SONYEL**, R. Salahi (1995). *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika* C I, Türk Tarih Kurumu Yayınları,
- TANSEL**, Selahattin (1991). *Mondros’tan Mudanya’ya Kadar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara,
- UÇAROL**, Rıfat (2000). *Siyasi Tarih*, Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul,
- YALÇIN**, Durmuş (2004). ve *Diğerleri, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* C I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2004
- Mısak-ı Milli ve Türk Dış Politikası’nda Musul, Kerkük ve Erbil Meselesi Sempozyumu*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1998
- AKBIYIK**, Yaşar (2002),” Milli Mücadele’de Güney Cephesi, “*Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara,
- ŞAHİNGÖZ**, Mehmet (2002), “Milli Mücadele’de Protesto ve Mitingler”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları C XIV, Ankara,
- TURAN**, Mustafa (2002). İzmir’in Yunanlılar Tarafından İşgali, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları C XIV, Ankara,
- TUNÇ**, Salih (2002). “İzmir’in Yunanlılar Tarafından İşgali ve İstanbul Basınına Yansımaları”, Yeni Türkiye Yayınları C XIV, Ankara,

عبدالمعز بن عبدالمطلب

قلم مخصوص

عبدالمعز

١٤٤٤

موضوع: حساب صدایک

خلاصه [١]

معروضه دخی طبع لید.

تلیس ولایتی استیفاء مدعی عمومیتند و اولاد سیفره تصرفند ده؛ یوزغوشه بر ورق نقدی تک
 اونه غوشه رضی التامقده و ما موریه اعاشه قومیوتجه ده ارزاقه فیه برسی و بیبرنده اولدوغنده بجه معاشه
 اراده حیات مکانی قالدیقده بجه دوار ده وقوع کلدیه بحالی ای دوار عدلیه سرتیمده اندیه ایلیه سوختاروت
 اولی الفیه اوزده ما موریه عدیه معاشه قضا اولونه نقدی تویسی انرحام ایلمکده ده. صورت اشعاره
 نظر اجری ایجاب موطن مساعدت سایه حساب صدایک هلدیه اولبرج اروزنامه حضرت و طی الامرکده
 عدیه تا طهری لانه
 تبه اول «

صدیق

Ek 1 : 106/1 Vilayetlerdeki sıkıntılı durum ile ilgili

[١] بو خلاصه تک یازماحق جوابنامه بالاسنه عینا نقلی و قلم مخصوص و تاریخ و نومرولرک ذکر و تصریحی تمی اولدور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خاتباتی

کتابخانه خاتباتی

۱۵۵۷۹

۱۰۶۹

عضو عالی جناب عبدالصمد

مردود جاکریزیر

سفر بک ناسیجی محمد کریم جی ایجاب الهادی نظر دقت انجمن به زرنگ اندوه کی صفت جوانانه وار خمر قد مکتبک بون ساطع تقدیر کی کسبه و در خصوصه ممالک
 عثمانی که هر طرفی بون بر توغیر و در کسبه و با او غرضت ساطع تقدیر و خصوصاً زرعه صفت جوانانه و اوت و ادوات زرعه به فواید العاده اعتباری
 اولی و داریه دارسته ایجاب کرشمه * بعد از قبضه اردو ایجاب بعد از صفت جوانان و ساطع و در ساطع جوانان الهادی توزیع برون از زر و کسبه نایب
 اعطانه دان و بر توغیر و در کسبه و در ایجاب بعد از صفت جوانان و ساطع و در ساطع جوانان الهادی توزیع برون از زر و کسبه نایب
 و ۱۷۷۹ نور و زر که سنده کسبه و تقسیم طعمان ماز و سندن می سیر قای انجام و اسکان عیال و بولان لازم جوانان تقسیم بولان باقیه و با عوار
 افسوس سقای نازک ساطع تقدیر و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 الهادی توزیع و در ساطع تقدیر و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 ایجاب بعد از صفت جوانان و ساطع و در ساطع جوانان الهادی توزیع برون از زر و کسبه نایب و با عوار
 تقسیم طعمان و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 بر عیال و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 بر عیال و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 عات اردات زرعه نایب جارجیه و عات و بولان تقسیم و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 اردو ساطع و در ساطع تقدیر و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان
 ساطع تقدیر و سیر سیر و با سقی ابرو عیال و سیر سیر و تقسیم طعمان و سیر سیر و ساطع تقدیر و سیر سیر و با تقسیم طعمان

اعمالی نظری است
ضمیمه

۲ ص ۷۷ و ۷۸ لایحه

لله

باب عالی
دائرة عدالت
شماره قلمی

داده والی حیدر بک طرفه وارد حیدر
شعبه تقاضا

تاریخ کتبی
۸ ذی قعدة ۱۳۰۵

شماره و روی ۸۰۰۰
شعبه

قوانین عامه اجتماع ایجنده امر آدی وزارت قوت و نیک آردر میلسی استخدا می بعد همه تلفی ایڈر بیوری وزارت
تدابیر حکم از سر و سره ای نیک استغالی ار مناسف و اسخ فخریت ادارے تشکیل سابعی اوزر به دولت عدالتک لایق تقسیم
ایدی بیک حکم ایجنده اوله نیک الی ضیف ملت اسلر فیل استغالی به نسبت ابی جھری طبعیدر و اندر حکومتک
مشورتی تاثیرتک تبصیر لکچر بر قوتی قاطعور بونک در آمان بد قار ساسن نه قدر تاثیرتک اوله بله حکمی تقدیر جور سندر
مکمل شاد ایسی وقتک واره خارجه بیجا طاسی تاسیه بیجاری استرهم ایدرم وقتک دولتک و اسن بولنه بشور تقوی
اصولک می حفظ ای سلمه کلام جقدر بیوری اصله برینه نقل ایتمک و اورا در تحت محافظه آلفه الزم کور یورم بیکری
درت رفته کدر ارادری سرف ظور ایجنر ایسی نقل مجبور اوله جقم و اسن هر بر اصملا قاریتو ادارے عرفی اعلانی لازم
کلور و نقله عشره قالی حفظ و بوانه لکچرک ارطه و بویته وزارت امر او ضایع بنر عدلیه و ساسن تشکیل
ضروری بوجوبک ادارے عرفی قانویطه تألیف و امر نیک تبلیغ بیورطی استرهم ایدرم
۱۳ ذی قعدة ۱۳۰۵

107 / 12

نظارت شعبی

مجلس

سفره قلم

حوم رت

تعمیر مدار تقطعات مورد سینه

بولوه مرزیفونده کی انظیر مفرزه سفه بکرم قدر سلاحه ازادک قهینه جو بنده
 اوده ایکی نفرینک ده کمالنه اولجه اوزره اسلام کده سن ایلرجه طراندنه احاطه و قده جوائیه
 به دستم سلاحه انظیر ازارینه مقصدان هرلا شقه اولدوقه کولیه اوزرینه قانقلم کولیه
 روسیه لر حق و اتح اولانه استیفا نه ایسه وانینه رهانیم تأمین مقصدیه معطف اولدینه
 بایه ایسه انظیر یوز بیه ایسه ارام و استقاری حکومت جائه بولقد برابر برآه قدر
 حقیقاً ایسه روسیه لر بوهنده محله ارض کولایکسه اهالی نظنده سور طه شکل ایچ
 بایم طراندنه و اتح اولانه اشور ایکی استفاء جوائیه اهالییه متبع بایم جبهه الشیقه
 بوی بویه توبه نغ ایچ مقصدیه اولدینه احراف ایجه ایسه قانقلمانه وک لتجه
 دیر بایم جوائیه موافقت اوزرینه اشور کمانقده ره عرقق ایتیک بیدرینه و در حال
 دیر بایم جوائیه اولدینه اصلا شقه بران معلومات عهد اولو

مقودنی اردو قطعات
 نقت مطبوعه کاک

۱۱ جرایه ۲۲۵

د ۱۶

اعلیٰ درجہ

انتظامیہ

مقام جلیل صدارت نظریہ مورد سرفہ در

۱۹۶۱ء ۲۵ مارچ و ۲۶ اپریل کو مولیٰ مقدمہ ذیل :-
 وزیر صوبہ اہلسیما ازمیر ایچوہ عقدا بدہ جملہ متفقہ رویہ لریچقار سے صورتہ ممانعت ایچا لستندہ
 ہذا کے متعلق ممانعت ہینہ وازکارہ برتوئی قرار دیندہ زیبات متفقہ مندرہ بالجوہرہ ممانعت ایچا لستندہ
 متعلقہ صورتہ متعلقہ ایچا لستندہ متعلقہ مقام قائم مقامی ہذا کے اہالیہ کو سترہ ایچا لستندہ
 و انتظامیہ خواجہ ہیکر ہیکر ممانعت ایچا لستندہ متعلقہ کی و لفتندہ طویل ایچوہ و صمیمی صورتہ سترہ متعلقہ
 اولادہ آبیانہ سترہ کی و لفتندہ علاوہ ہا بہ ایچوہ اسعارات محمد عطفاً مروجہ ۔

اور
 ایچوہ اردو متعلقہ
 و لفتندہ کمال

107/13

تعمیراتی عملیات پروردگار

ارفلام دلائیہ آریغلملہ ۱۰۷۰ ر۱۰۷۰ کوی رفاقتہ پاری زعمانی ایہ برانظر ضابطی آغدر ر۱۰۷۰ بایریدہ کلرک
 سوز انظر و عیاشی شکل ایہہ ارمنستان بایریدہ اولسک دہ ترک ایسہ اولسک ایسہ کولقو ایسہ کولقو ایسک دہ
 سنیع برلغی دیراھ قدر ادیسہ بیک رنی مزاج بیک ارفم تقعات تقیم می عیاسید ماؤ ایسکدی مولا بایرید
 لاسہ سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی
 ارفلام بیک عود تقوایہ ر۱۰۷۰ جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن
 سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی
 ارفلام بیک جوردن دیراھ ... ارفلام بیک جوردن دیراھ ... ارفلام بیک جوردن دیراھ ... ارفلام بیک جوردن دیراھ ...
 ارفلام دلائیہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ لوم بایریدہ
 برنلا تر بایریدہ ہیج صبی دیراھ کردار میداھ دیراھ کردار میداھ دیراھ کردار میداھ دیراھ کردار میداھ
 برنلا ارفلام بیک عیاشی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی
 ارفلام بیک تحقیقات ر۱۰۷۰ دیراھ کردار میداھ دیراھ کردار میداھ دیراھ کردار میداھ دیراھ کردار میداھ
 جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن
 زارایہ جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن جوردن
 راقہ مکرر تکلف و عیاشی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی
 عیاشی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی
 ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی سوز ایسکدی

107/41

حکومتی مکتوبات

نظارت شعبہ سی

قلم مخصوص

۱۶۶

سورہ لکھنے کے لیے کہ
 یہ بھی لکھا رہا ہے دیکھیں گے یہ بھی لکھیں گے
 اتحادی لکھنے کے لیے کہ یہ بھی لکھیں گے
 لفظ لکھنے کے لیے کہ یہ بھی لکھیں گے

۱۵
 اعلیٰ حالت

دادا کے ہاتھ لکھا
 واپس
 کو لکھا

Ek 10 : 107/41 Eskişehir'den gönderilen telgrafla ilgili

نظارت شعبی

قلم مخصوص

اسکیرده جوبه ننه مورود اسف لاندانانک صورتیه

بدمعنی قول اردو ایله بدمی اورمچی و بدمی درونجی و قورک سابع قومانده ایله ضابطه نکه سردا اید اوامریه حکومتی
 اصغاره انتاع ایله مصلحه مذکور قول اردو نکه صحتی اید الفایرینه دیکدر نمود و بیریدرک کرک قول اردو نکه
 و کله و قورک بیدنه تسلیمی و الفاولنه جوبه بدمی قول اردو ضابطه ننه برهفته کله نکه بدمی قول اردو ایله قورک لطفیه
 در عهده اید به بطلان استخدام و حیات متروک لایحه صادر اولوب کلمده استلاف اید بدمی عملی نظریه باقیدر
 صفا نکه عذریه طرد و عهده در دستلرک دیوانه جوبه تودیع اولنه درجه عصبانه واقعه ننه ترتب اید به جله جوا اید
 تجبیه اولنه بطلینه دار و ارا قیاد و اراده نیه حضرتت اید تمهیه اقتدانه اید بیریدرک تقصیر و لایقیت و قورک لطفیه
 یلیغ اید لایق تقدیره انقه و سواس یلیغ قورک عصارده کی ضابطه ننه انکسینک و لطفیه نسا باید به جلا
 و دیکدرینه تأثیراته عهه اجا و فائده ی انتاع اید بدمی مناسب کوب ره لایق اید لایق ایسه ایسه اجرای ایجابی منوط

اسکیرده بدمعنی قول اردو قومانده ای

رای سابع بدمی

میلوا
احمد محمدی

ÖZGEÇMİŞ

Seda EL, 1982 yılında Adapazarı'nda doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini tamamladıktan sonra 2000'de Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. 2005 yılında Sakarya Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Eğitimi'ne başladı.